

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
DOKTORA PROGRAMI**

**KÜÇÜK KONUTLARDA ANTROPOMETRİK VERİLERE DAYALI
MEKÂN-DONATI-EYLEM İLİŞKİSİ**

Hatice ÇINAR

Doktora Tezi

**KONYA
Temmuz 2021**

KÜÇÜK KONUTLARDA ANTROPOMETRİK VERİLERE DAYALI
MEKÂN-DONATI-EYLEM İLİŞKİSİ

Hatice ÇINAR

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı
Doktora Programı

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kerim ÇINAR

Konya
Temmuz 2021

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Doktora tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dâhilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren .6. ay ertelenmiştir.²

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.³⁴

16 Temmuz 2021

Hatice ÇINAR

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez/Proje Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Prof. Dr. Kerim ÇINAR danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez/proje çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez/proje çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin/projemin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

16 Temmuz 2021

Hatice ÇINAR

Rahmetli babam Mustafa Deveci'ye...

TEŞEKKÜR

Ünlü siyaset adamı Winston Churchill'in "Biz binalarımızı biçimlendiririz, sonra da onlar bizi biçimlendirir" sözü ile yapısal çevre ve insan arasındaki ilişkiyi açık bir şekilde belirtmiştir. Bu doktora tezinde bu ilişkiyi, kullanıcı ve mekân arasındaki uygunluğu küçük konutlar üzerinden incelemektedir.

Uzun soluklu bir yolculuk olan doktora eğitimi akademik olarak beni geliştirirken, bir iç mimar olarak da farkındalığımı arttırmıştır.

Bu yolculukta ve akademik hayatımın her sürecinde beni destekleyen, bilgi ve tecrübesiyle yoluma ışık tutan tez danışmanım, babam Sayın Prof. Dr. Kerim Çınar'a; değerli vakitlerini ayırıp yönlendirmeleriyle bu tezin gelişmesinde büyük katkıları olan tez izleme komitesi üyesi Sayın Prof. Dr. M. Lütfi Hidayetoğlu'na ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Tereci'ye teşekkürü borç bilirim.

Lisans eğitimimden bu yana hocalığı ile beni her zaman destekleyen Sayın Doç. Dr. Rabia Köse Doğan'a ve tezimi sabırla okuyup kontrol eden Sayın Dr. Öğr. Üyesi Özlem Demirkan'a teşekkür ederim.

Çalışmamın çeşitli aşamalarında destek olan Selçuk Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü'ndeki değerli hocalarıma ve çalışma arkadaşlarıma içtenlikle teşekkür ederim.

Bu tezin her kelimesini yazarken beni motive eden, attığım her adımda arkamda olan yol arkadaşım, eşim Sinan Çınar'a; görünmeyen kahramanlarım canım aileme ve bu zorlu süreçte beni sabırla bekleyen, gülümsemeleriyle bana güç veren canım evlatlarım Eylül ve Kerim'e sonsuz teşekkür ederim.

16 Temmuz 2021

Hatice ÇINAR

ÖZET

Hatice ÇINAR

Küçük Konutlarda Antropometrik Verilere Dayalı Mekân-Donatı-Eylem İlişkisi

Doktora Tezi

Konya, 2021

Bu tez çalışmasında küçük konut kullanıcılarının yaşadığı konutlar ile olan mekânsal uyumu ve yaşam biçimlerine uygunluğu araştırılmıştır. Çalışmanın amacı, küçük konut kullanıcısının konut içi davranışları ile iç mekân sabit donatıları arasındaki ilişkinin varlığını ve niteliğini araştırmayı hedeflemektedir. Tez kapsamında alan çalışması, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik faktörler sosyal boyutu; fiziksel faktörler ise mekânsal boyutu kapsayacak biçimde çift yönlü bir yaklaşım sürecinde anket ve antropometrik analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda oluşturulan hipotezlerin doğruluğunu ölçmek için Konya ili Selçuklu bölgesinde benzer mekânsal özelliğe sahip küçük konutlarda yaşayan 259 adet kullanıcı ile yüz yüze anket çalışması uygulanmış olup, elde edilen veriler SPSS programında analiz edilmiştir. Ortaya çıkan bulguların mekân tasarımcılarına küçük konutların tasarımında dikkate alınacak önemli ölçütler belirlenerek kullanıcı memnuniyetini artıracak, iç mekân ve donatılarının da daha verimli tasarım oluşturmalarında yol gösterici olması amaçlanmaktadır. Çalışma sonucunda; küçük konut kullanıcılarının demografik özelliklerinin tercih ettikleri daire tiplerini etkilediği ve küçük konut tercihinde kullanıcıların konutun konumuna önem verdikleri tespit edilmiştir. Küçük konutta kullanıcıların sabit donatılarında yenileme ya da ekleme yapmadıkları ayrıca mobilya türü, sayısı ve çeşitliliğinde de farklılıkların olmadığı belirlenmiştir. Konut iç mekân sabit donatılarının depolama kapasiteleri konut büyüklüğü arttıkça memnuniyetin de arttığı verilerden elde edilmiştir. Küçük konut kullanıcılarının iç mekân sabit donatı elemanlarına (giriş, mutfak, yatak odası ve banyo dolapları) ait özelliklerinden genel olarak kullanışlı, sağlam ve ergonomik olarak değerlendirildiği belirgin bir şekilde görülmektedir. Ayrıca kullanıcıların mutfak dolaplarını estetik olarak değerlendirmeleri dikkat çekicidir. Konut iç mekân sabit donatı elemanlarında yeterli depolama alanları ve uygun/erişebilir yüzeylerin olması küçük konut kullanıcılarının memnuniyetlerini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca her bir konutun sabit donatısının boyutları, Türk insan antropometrisine göre farklı erişim şekillerinin (postürlerinin) ölçü verileri dikkate alınarak tasarlandığı ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler

Küçük konut tercihi, mekân, donatı, antropometri

ABSTRACT

Hatice ÇINAR

Space-Equipment-Action Relationship Based on Anthropometric Data in Small Houses

Ph. D. Thesis

Konya, 2021

In this thesis study, the spatial harmony with the places where the small house users live and their suitability for their lifestyles are reviewed. The study aims at investigating the existence and quality of the relationship between the indoor behaviours of the small house user and the indoor fixed equipment. Within the scope of the thesis, while the socio-cultural and socio-economic factors were evaluated in a way to cover the social dimension, the physical factors were evaluated through the spatial dimension by the questionnaire and anthropometric analysis method in a two-way approach process. To measure the accuracy of the hypotheses created for the research, a face-to-face survey was carried out with 259 users living in small houses with similar spatial characteristics in the Selçuklu region of Konya province, and the collected data were analysed in the SPSS program. The resulting findings will increase user satisfaction by ascertaining major criteria to be taken into account, during the design phase of small houses, and guide them to create more efficient designs for interior spaces and equipment. As a result of the study, it has been discovered that the demographic characteristics of small house users influence the types of flats they prefer, and the users care for the location of the house when they decide on a small house. It has also been determined that the users do not renew or add to their fixed equipment in the small house, and there is no difference in the type, number, and variety of furniture. Collected data points out that the storage capacity of the residential indoor fixed equipment raises as the size of the house increases. It is obviously seen that small residential users generally evaluate the features of indoor fixed equipment as useful, robust and ergonomic (entrance, kitchen, bedroom and bathroom cabinets). It is also remarkable that users appraise kitchen cabinets aesthetically. Additionally, the presence of sufficient storage areas and suitable/accessible surfaces in the residential interior fixed reinforcement elements positively affects the satisfaction of the small house users. It has also been unveiled that the dimensions of the fixed equipment of each house are designed by taking into account the measurement data of different access patterns (postures) according to Turkish human anthropometry.

Keywords

Small housing preference, space, equipment, anthropometry

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLOLAR DİZİNİ	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Tez Çalışmasının Amacı	2
1.2. Tez Çalışmasının Kapsam ve Yöntemi	6
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. Küçük Konut Tanımı.....	10
2.2. Geçmişten Günümüze Küçük Konutlar	12
2.2.1. Geleneksel Yaşamda Küçük Alan Kullanımı	12
2.2.2. Küçük Konutun Tarihsel Gelişimi.....	24
2.2.3. Küçük Konut Tipleri ve Özellikleri.....	77
2.3. Küçük Konut Tasarımını Belirleyen Faktörler.....	94
2.3.1. Küçük Konut Tasarımında Sosyo-Kültürel ve Sosyo-Ekonomik Faktörler	95
2.3.2. Küçük Konut Tasarımında Fiziksel Faktörler	120
2.3.3. Küçük Konut Tasarımında Psikolojik Faktörler.....	150
2.4. Ergonomi ve Antropometri	160
2.4.1. Küçük Konutta Mekân Organizasyonu ve Mekân Standartları.....	168
2.4.2. Küçük Konutta Mekân-Donatı-Eylem İlişkisi.....	176
3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	194
3.1. Kavramsal Çerçeve.....	194
3.2. Ortam ve Kullanıcı Grubu.....	195
3.2.1. Alan Çalışmasının Yapılacağı Konut Yerleşimlerinin Seçimi	196
3.2.2. Uygulamayı Yapan Girişimcilerin Niteliği	197
3.2.3. Kullanıcı Grubunun Sosyo-Ekonomik Düzeyi.....	198

3.3. Alan Çalışmasında Kullanılacak Parametrelerin Oluşturulması	198
3.4. Araştırma Alanına İlişkin Bilgiler	199
3.4.1. Konya İli	200
3.4.2. Selçuklu İlçesi ve Araştırma Alanındaki Konutlar	206
3.5. Alan Çalışmasında Kullanılacak Yöntemin Tanımı	222
3.5.1. Veri Elde Etme Yöntemi	222
3.5.2. Antropometrik Analiz Yöntemi	227
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	237
4.1. Güvenilirlik Analizleri	237
4.2. Anket Veri Bulguları	238
4.2.1. Demografik Özellik ve Sosyo-Ekonomik Yapı İle İlgili Bulgular	238
4.2.2. Yaşam Biçimi İle İlgili Bulgular	243
4.2.3. Mekân Tercihleri İle İlgili Bulgular	247
4.2.4. Donatı Tercihleri İle İlgili Bulgular	252
4.2.5. Anket Veri Bulgularının Karşılaştırılması	258
4.3. Antropometrik Analiz	271
4.3.1. Giriş Alanına Ait Sabit Donatıların Analizi	279
4.3.2. Mutfak Alanına Ait Sabit Donatıların Analizi	281
4.3.3. Yatak Alanına Ait Sabit Donatıların Analizi	284
4.3.4. Banyo Alanına Ait Sabit Donatıların Analizi	285
4.3.5. Antropometrik Analiz Bulguları	288
4.4. Konya Küçük Konutların Bulgular Sonucu Karşılaştırılması	296
5. SONUÇ	304
KAYNAKLAR	308
ÖZGEÇMİŞ	331
EK 1. ANKET FORMU	332
EK 2. ETİK KURUL FORMU	335

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Çalışmada sosyo-kültürel ve fiziksel faktörlere yönelik test edilen alt hipotezler	6
Tablo 2. Konutların önemli ya da çok önemli şeklinde değerlendirmeleri (katılımcıların %'si)	58
Tablo 3. Gelenekselin 'geleneksel olmayan' alternatifleri	110
Tablo 4. Tek odalı konut plan tipolojileri	171
Tablo 5. Türkiye'de konut iç mekan standartları	174
Tablo 6. Seçilen konut alanları ve konut sayıları	207
Tablo 7. Loft plus (K.K.-1) konutu genel tanıtım	208
Tablo 8. Loft plus (K.K.-1) konutu 1+0 konut tipi incelemesi	209
Tablo 9. Loft plus (K.K.-1) konutu 1+1 konut tipi incelemesi	210
Tablo 10. Loft plus (K.K.-1) konutu genel tanıtım	211
Tablo 11. Kuru stüdyo (K.K.-2) konutu 1+0 daire tipi incelemesi	212
Tablo 12. Kuru stüdyo (K.K.-2) konutu 1+1 daire tipi incelemesi	213
Tablo 13. Studio concept (K.K.-3) konutu genel tanıtım	214
Tablo 14. Studio concept (K.K.-3) konutu 1+1 konut tipi incelemesi	215
Tablo 15. İkon terrace residence (K.K.-4) konutu genel tanıtım	216
Tablo 16. İkon terrace residence (K.K.-4) Konutu 1+0 konut tipi incelemesi	217
Tablo 17. İkon terrace residence (K.K.-4) konutu 1+1 konut tipi incelemesi	218
Tablo 18. İkon terrace residence (K.K.-4) Konutu 2+1 konut tipi incelemesi	219
Tablo 19. Loft style (K.K.-5) konutu genel tanıtım	220
Tablo 20. Loft style (K.K.-4) konutu 2+1 konut tipi incelemesi	221
Tablo 21. Yapılan anketin seçilen konut alanlarında tiplere göre dağılımları	224
Tablo 22. Araştırma kapsamında test edilen hipotezler ve kullanılan analiz yöntemleri	227
Tablo 23. Cronbach Alfa güvenilirlik analizi sonuçları	238
Tablo 24. Katılımcıların demografik özellikleri	239
Tablo 25. Katılımcıların demografik özellikleri	240
Tablo 26. Katılımcıların demografik özellikleri	242
Tablo 27. Katılımcıların komşularınızla ilişki düzeyi	244
Tablo 28. Katılımcıların hafta içi ve hafta sonu konutu kullanım süreleri	245
Tablo 29. Katılımcıların hafta içi akşamları meşgul olduğu üç aktivite	246

Tablo 30. Katılımcıların konutlarında fazladan bir oda olsa, hangi amaçla kullanmak istedikleri.....	247
Tablo 31. Katılımcıların eviniz size göre nedir sorusuna yanıtları	248
Tablo 32. Katılımcıların evlerinde ki öncelikleri	248
Tablo 33. Katılımcıların konutta yaptıkları değişiklikler.....	249
Tablo 34. Katılımcıların küçük konutu tercih etme nedenleri	251
Tablo 35. Katılımcıların konutlarında kullandıkları mobilya türleri	253
Tablo 36. Katılımcıların konutlarında kullandıkları mobilya yerleşim sorunu.....	253
Tablo 37. Katılımcıların konutlarında kullandıkları mobilya yerleşim sorununun nedenleri.....	253
Tablo 38. Katılımcıların konutlarında kullandıkları mobilyalar ve miktarları	254
Tablo 39. İç mekân sabit donatı elemanlarının özellikleri.....	255
Tablo 40. Katılımcıların küçük konutta ki mekân-donatı-kullanıcı etkileşimi memnuniyetleri	256
Tablo 41. Genel memnuniyet/sorunlar.....	258
Tablo 42. Kullanıcıları medeni durumları ve oturdukları daire tipi karşılaştırmalarına ilişkin ki-kare sonuçları.....	259
Tablo 43. Kullanıcıların hane halkı sayısı ve oturdukları daire tipi karşılaştırmalarına ilişkin ki-kare sonuçları.....	260
Tablo 44. Kullanıcıların hane halkı niteliği ve oturdukları daire tipi karşılaştırmalarına ilişkin ki-kare sonuçları.....	261
Tablo 45. Kullanıcıların mülkiyet durumları ve konutlarındaki tadilatlarla ilişkin ki-kare sonuçları	262
Tablo 46. Kullanıcıların gelir durumu ve konutlarındaki tadilatlarla ilişkin ki-kare sonuçları	263
Tablo 47. Kullanıcıların medeni durumları ve konutun konumuna dair karşılaştırmalarına ilişkin grup istatistik değeri	264
Tablo 48. Kullanıcıların medeni durumları ve konutun konumuna dair karşılaştırmalarına ilişkin T-Testi sonuçları.....	264
Tablo 49. Kullanıcıların cinsiyetleri ve konutun güvenliğine dair karşılaştırmalarına ilişkin grup istatistik değeri.....	265
Tablo 50. Kullanıcıların cinsiyetleri ve konutun güvenliğine dair karşılaştırmalarına ilişkin T-Testi sonuçları	265
Tablo 51. Kullanıcıların kullandıkları mobilya türü ve oturdukları daire tipi karşılaştırmalarına ilişkin ki-kare sonuçları	266
Tablo 52. Kullanıcıların oturdukları daire tipi ve yaşama mekânların da kullandıkları mobilya sayılarına karşılaştırmalarına ilişkin ANOVA sonuçları	266

Tablo 53. Kullanıcıların oturdukları daire tipi ve konut iç mekân sabit donatılarının depolama kapasitesinin karşılaştırmalarına ilişkin ANOVA sonuçları	267
Tablo 54. Kullanıcıların oturdukları daire tipi ve konut iç mekân sabit donatılarının depolama kapasitesinin ortalama, standart sapma ve Tukey sonuçları.....	268
Tablo 55. Konutlarda yaşayan birey sayısı ve konut mutfak dolaplarının depolama kapasitesinin karşılaştırmalarına ilişkin ANOVA sonuçları	269
Tablo 56. Kullanıcıların oturdukları site ve konut iç mekân sabit donatılarının erişim yüksekliklerini karşılaştırmalarına ilişkin ANOVA sonuçları	269
Tablo 57. Kullanıcıların oturdukları daire tipi ve konut iç mekân sabit donatılarının erişim yüksekliklerinin ortalama, standart sapma ve Tukey sonuçları	270
Tablo 58. Türk insanının yetişkin “boy yüksekliğinin” tarihsel karşılaştırmalı verileri	273
Tablo 59. Antropometrik verilere ait ölçü aktarımı	275
Tablo 60. Küçük konut iç mekân sabit donatılarının eylem-erişim şekli-donatı analizi	278
Tablo 61. Küçük konutlarda iç mekân sabit donatılarının tespiti	279
Tablo 62. Eylem-Donatı-Antropometri İlişkisi-Vestiyer Dolabı.....	281
Tablo 63. Eylem-Donatı-Antropometri İlişkisi-Mutfak Dolabı.....	283
Tablo 64. Eylem-Donatı-Antropometri İlişkisi-Yatak ve Tv Ünite Dolabı.....	285
Tablo 65. Eylem-Donatı-Antropometri İlişkisi-Banyo Dolabı	287
Tablo 66. Sayısal Analiz / Donatı-Antropometri İlişkisi: Vestiyer Dolabı.....	288
Tablo 67. Sayısal Analiz / Donatı-Antropometri İlişkisi: Mutfak Dolabı	290
Tablo 68. Sayısal Analiz / Donatı-Antropometri İlişkisi: Giysi dolabı-Tv ünitesi	293
Tablo 69. Sayısal Analiz / Donatı-Antropometri İlişkisi: Banyo Dolabı.....	294

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Problemin şematik gösterimi	9
Şekil 2. Geleneksel Türk çadırı ve geleneksel Japon evi	14
Şekil 3. Geleneksel Türk evi oda girişi	15
Şekil 4. Geleneksel odada plan ve kesit düzleminde “seki altı”, “seki üstü” ilişkisi	16
Şekil 5. Geleneksel Türk Evi’nde mekânın işlevsel rolü	16
Şekil 6. Geleneksel Japon evi kurgusu.....	20
Şekil 7. Geleneksel Japon Evi’nde shoji	21
Şekil 8. Geleneksel Japon Evi’nde fusuma	22
Şekil 9. Tatami ölçülerine göre mekân düzenlemesi	23
Şekil 10. Merdiven altının fonksiyonel kullanımı.....	24
Şekil 11. Geleneksel Japon Evi’nde çatı türleri	24
Şekil 12. Endüstri devrimi öncesinde evlerde kullanılan ve ‘çıkırık’	26
Şekil 13. Saltaire şirket kenti yerleşim planı ve victoria sokak görünümü	26
Şekil 14. Silahtarağa semti ve elektrik santralinin görünüşü, İstanbul	30
Şekil 15. Memur evleri kat planı.....	30
Şekil 16. Santralistanbul ve enerji müzesi	32
Şekil 17. Tülomsaş yerleşkesi ve Porsuk Çayı.....	33
Şekil 18. Narkomfın dom-kommuna, Moskova: F tipi barınma birimleri olan kolektif apartman.....	56
Şekil 19. Tierra vista Kaliforniya’daki ‘mingle units’	60
Şekil 20. İlk ‘go-home’, del mar, Kaliforniya.....	61
Şekil 21. Eileen Gray E-1027 evi cephesi ve plan şeması	64
Şekil 22. Eileen Gray E-1027 evi yatak odasının saf ve freskolu duvar görünüşleri.....	64
Şekil 23. Schröder evi dış görünüşü ve planı	66
Şekil 24. Schröder evi iç mekân görünüşü ve kırmızı-mavi sandalyesi	66
Şekil 25. Mies Rohe’nin farnsworth evi görünüşleri	67
Şekil 26. Mies Rohe’nin farnsworth evi ve planı.....	68
Şekil 27. Büyüyebilen ev modülleri ve yerleşim şekli.....	69
Şekil 28. Roadhaus wedge tekerlekli ev	72
Şekil 29. Kent içinde mikro apartman.....	73
Şekil 30. Eklentili bölme görseli types of accessory dwelling units.....	74

Şekil 31. Londra’da Victoria dönemine ait dairenin mikro alana dönüştüğü teras kat iç mekanı	75
Şekil 32. Hong Kong tüp ev - dış mekân	76
Şekil 33. Hong Kong tüp ev- iç mekân	77
Şekil 34. Levent mahallesi	80
Şekil 35. Ataköy ve Ataşehir toplu konutlardaki küçük m ² ’li daire örneği	82
Şekil 36. Apartman dairelerine küçük m ² ’li konut örneği	83
Şekil 37. Kadıköy Yeldeğirmeni’nde müstakil konutlar ve dar apartman cepheleri	83
Şekil 38. Gary chang evi ve farklı kullanım şekilleri.....	85
Şekil 39. Sapphire rezidans, ofis ve avm yapısı / 1+1 daire planı	87
Şekil 40. Loft mekânlarda serbest plan anlayışı, blesso loft, New York, 2005	89
Şekil 41. Açıkta bırakılan strüktürel öğeler, soho loft, New York	90
Şekil 42. Flex house planı, İspanya, şekil 5. sources in light loftu, Belçika	91
Şekil 43. Loft in plaza mayor ve plan şeması, İspanya	91
Şekil 44. Quandt loft plan, New York / Berlin iLoft konut planı, İstanbul	92
Şekil 45. San Isidro loft apartman örnek kat plan ve kesitleri, Peru	92
Şekil 46. NEF flats levent 163 1+1 flat daire örneği	93
Şekil 47. Kristal saray	99
Şekil 48. Eiffel kulesi ve makine galerisi iç mekânı, Fransa	99
Şekil 49. Mies van der rohe eserleri, farnsworth evi- barselona pavyonu	101
Şekil 50. Küçük konutların anket sonuçlarına göre seçilme kriterleri grafiği	105
Şekil 51. Kentsel konut stokunda farklı büyüklüklerdeki konut birimleri sayılarında değişim (1965-85)	106
Şekil 52. Kentsel küçük hanehalkları ve küçük konutlardaki sayısal değişimler (bin) (1965-85).....	106
Şekil 53. Tasarım kurgusunda formu etkileyen faktörler.....	121
Şekil 54. Maison dom-ino, le corbusier, 1914	123
Şekil 55. Grieshofgasse, helmut wimmer, 1996	124
Şekil 56. Beijing bahçivanlık fuarı modüler ahşap “köy”, Penda, 2017.....	125
Şekil 57. Mini living, shangai, penda, 2017.....	126
Şekil 58. Radikal gelecek yaşam konsepti, penda, 2017.....	127
Şekil 59. 1990 evi esnek düzenleme alternatifleri	131
Şekil 60. 1990 evi iç mekan	132
Şekil 61. Diagoon houses, herman hertzberger.....	132
Şekil 62. Almere evleri	133

Şekil 63. Nine-square grid house	133
Şekil 64. Levent Loft - Tabanlıoğlu Mimarlık.....	134
Şekil 65. Levent loft – iç mekan	135
Şekil 66. Önerilen modüler ızgara ve genel plan ve kesitte yerleşim	136
Şekil 67. Oturma odası için farklı aktiviteler ve artan artışlarla ilgili olarak oluşturulan tasarım matrisi kullanıcı sayısı	137
Şekil 68. Modüler mobilya çözümleri ve 1/10 modellerinin ortak tasarım dili ve depolama modüllerinin yatay ve dikey kombinasyonu.....	137
Şekil 69. Sirkülasyon ağı alternatifleri.....	139
Şekil 70. Modüllerin eklenerek farklı modüllerin oluşturulması.....	142
Şekil 71. Ömer Ünal sehpa tasarımları	143
Şekil 72. Alessandro Becchi tasarımı açılabilen kanepeler.....	143
Şekil 73. Club bankside.....	144
Şekil 74. Geleneksel türk evi	144
Şekil 75. Konut içi hareketli mobilya örneği	145
Şekil 76. Vinyl milford evi, 1994.....	146
Şekil 77. Isis, Jake Phipps, katlanabilir sandalye(sol) - F2, Nils Frederking, katlanabilir masa(sağ)	147
Şekil 78. Alvar Aalto, istiflenebilir tabure (sol) - Zesty, O4i, istiflenebilir sandalye (sağ)	147
Şekil 79. Pasta şeklinden ilham alınarak tasarlanan özel tasarım masa ve sandalye takımı.....	148
Şekil 80. Coloni tasarımları.....	148
Şekil 81. Farklı malzemelerden üretilmiş mobilya örnekleri. Sırasıyla; welltemperedchair, Ron Arad- çalışma masası, Peter Dieterich.....	149
Şekil 82. Tamamlama ilkesi ve tamamlama ilkesine örnek mekân tanımlamaları (taralı alanlar).....	150
Şekil 83. Farklı algı yanılsamaları	151
Şekil 84. Japon mimarisinde mat (minder) sayısına göre tavan yüksekliğinin belirlenmesi.....	152
Şekil 85. İç mekân renk dengesi	154
Şekil 86. Sıcak ve soğuk renklerin koyu-açık değerlerine göre, mekân öğelerinde kullanılması ile yansıttıkları psikolojik etkiler.....	156
Şekil 87. Açık ve koyu değerli renklerin kullanımı	156
Şekil 88. Farklı dönemlerde ele alınan antropometri yaklaşımları	161
Şekil 89. Bir otomobil karoseri tasarımında dinamik uyuma karşın statik uyumun örneklenmesi.....	164

Şekil 90. Vücut organlarının bütünsel davranışı	166
Şekil 91. Unite d'habitation, 'modulor', le courbusier	167
Şekil 92. Mekânı oluşturan davranışlar.....	169
Şekil 93. Mekân oluşum süreci: tek eylem-eylem alanı-mekân	170
Şekil 94. 1+0 ve 1+1 Konut Fonksiyon Şemaları	175
Şekil 95. Dumankaya Ritim İstanbul 1+0 / 1+1 Daire Planı, 2014	176
Şekil 96. Değişik Büyüklüklerdeki Yaşama Mekânları.....	177
Şekil 97. Küçük konutta home-office kullanım alanları	178
Şekil 98. Mekândaki girintilerin oturma ve depolama amaçlı değerlendirilmesi	178
Şekil 99. Küçük konutta yemek masasının mekânda bölücü olarak kullanılması	180
Şekil 100. Kompakt mutfak tasarımı	181
Şekil 101. Farklı mutfak tiplerinde çalışma üçgeni	182
Şekil 102. Yatay çalışma alan ve boyutları.....	183
Şekil 103. Dikey çalışma alan ve boyutları	183
Şekil 104. Mutfakta yapılan eylemler	184
Şekil 105. Farklı antropometrik boyutlardaki bireyler için çalışma yüzeyi yükseklikleri	184
Şekil 106. Standart mutfak ünitesi: (sol) taban ve duvar üniteleri ve (sağ) optimum tezgah yüksekliği aralıkları (% 5 -% 95) (boyutlar milimetre cinsindedir)	185
Şekil 107. Banyoda gerçekleşen Eylemler.....	187
Şekil 108. Kısıtlı alanlarda banyo çözümü	189
Şekil 109. Küçük konutta gündüz oturma, akşam yatma eylemine cevap veren sabit mobilya örneği, dot architects; 'baitasi geleceğin evi', Çin	190
Şekil 110. Yolanda's House alternatif kullanım planları.....	191
Şekil 111. Yolanda's House iç mekân alternatif kullanım görselleri.....	192
Şekil 112. Yatak odası eylemleri ve öngörülen ölçüler	192
Şekil 113. Tek ve çift yatakta yatış postürlerine ait antropometrik veriler.....	193
Şekil 114. Yatak yapma ve temizliğe yönelik boyutlar	193
Şekil 115. Çevresel kalite araştırmaları sonuç parametreleri.....	194
Şekil 116. Küçük konut tercih ölçütlerinin belirlenmesinde kullanılabilecek parametreler.....	199
Şekil 117. 1984 Konya çevre düzeni planı ve kentsel arazi kullanım şeması.....	202
Şekil 118. Konya İli Nüfus Grafiği	204
Şekil 119. Alan çalışmasının Konya kent içindeki yeri/ Selçuklu bölgesinin Konya kenti içindeki yeri.....	206

Şekil 120. Konutların Selçuklu bölgesindeki konumları	207
Şekil 121. Antropometrik analiz modeli	229
Şekil 122. Statik antropometride ayakta bulunan insana ait ölçü isimleri	230
Şekil 123. Statik antropometride oturan insana ait ölçü isimleri	230
Şekil 124. Dinamik antropometri postür çeşitleri	236
Şekil 125. Katılımcıların komşuları ile ilişki düzeylerinin ortalama değerleri.....	244
Şekil 126. Katılımcıların küçük konutu tercih etme nedenlerinin ortalama değerleri ..	252
Şekil 127. Katılımcıların küçük konut kullanıcılarının sabit donatı ve kullanıcı ilişkisi ortalama değerleri.....	257
Şekil 128. Analizde kullanılan ana postürler ve ölçü çizelgesi ilişkisi	277

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
ANOVA	Analysis Of Variance (Varyans Analizi)
K.K.1	Küçük Konut 1
K.K.2	Küçük Konut 2
K.K.3	Küçük Konut 3
K.K.4	Küçük Konut 4
K.K.5	Küçük Konut 5
p	Anlamlılık Değeri
SD	Standard sapma
SED	Sosyo Ekonomik Düzey
SPSS	Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
TDK	Türk Dil Kurumu
TOKİ	Toplu Konut İdaresi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

Temel işlevi barınma olan konut; toplumun sosyo-kültürel yapısını yansıtan aynı zamanda içinde bireylerin yaşam alanlarına dair özgürce davranışlarda bulunduğu bir mekân birimidir. Günümüzde hızla gelişen teknolojik ve ekonomik gelişmeler, toplumun sosyo-kültürel yapısını da değişikliğe uğratmıştır. Bu durum aile kavramının değişmesine, yaşam standartlarının farklılaşmasına, konut kullanıcı profillerinin çeşitlenmesine, konut iç mekânındaki davranışlar ve eylemlere yönelik üretilen mobilyasına kadar farklılaşmasına neden olmuştur.

Aile yapısındaki değişim, toplumsal faktörlere ve diğer yaşam koşullarına bağlı olarak hanehalkı büyüklüklerinin küçülme eğiliminin yanı sıra farklı kullanıcı tiplerine karşılık geleneksel konut anlayışının yetersiz kalması, isteklere cevap verememesi gibi nedenlerden dolayı konut üretiminde alternatif bir yaklaşım olan ‘küçük konut’ kavramını karşımıza çıkarmaktadır.

‘Küçük konut’ kavramı öncelikle fiziksel büyüklük açısından belli ölçüler ve standartlar geliştirilerek tanımlanan bir yaklaşımdır. Ülkemizde küçük konut ilk olarak dar gelirli hanehalklarına yönelik hanehalkı gelinine, sayısına ve yapısına göre aynı zamanda toplumsal, ekonomik, mesleki konumlarına ve gereksinimlerine en uygun ve en ekonomik biçimde barınma gereksinimini karşılayacak nitelikte düşünülmüştür. İşçi evleri, memur evleri gibi sosyal nitelikli bu tip küçük konutun üretimi çağdaş yaşamla birlikte değişime uğramış ve küçük konut hacimsel olarak zorunluluktan öte, değişen toplumun ve bireysel yaşam gerekliliğinin bir çözümü olarak görülmeye başlamıştır. Ayrıca bu sayısal büyüklüğe karşın zamana ve toplumsal değerlere göre görsel yanı da günümüzdeki küçük konut tanımlamasında önem kazanmaktadır.

21. yüzyıl İletişim ve Bilgi Çağı toplum ve bireyin yaşamında köklü değişimler yaratarak çağdaş yaşamda ‘değişim’ kavramını ve onu etkileyen faktörleri yeniden biçimlendirmiştir. Endüstri Devrimi ile birbirinden ayrılan çalışma ve konut alanları, üretim ve iletişim teknolojilerindeki değişimle yeniden bir araya gelmeye başlamıştır. Endüstri dönemi ve sonrasında Türk aile yapısını yansıtan kalabalık ya da çekirdek aile yapısı geniş hacimli konutlarda, (konak, büyük ev) birlikte ve geleneklere bağlı yaşayan, üretim ve tüketim alışkanlıkları daha geleneksel olan bir yaşam tarzını yansıtmaktaydı. Fakat bu aile yapıları gittikçe küçülmüş ve bireyler bilgi çağında çalışmak için sadece bir

bilgisayar ile her yerden işini yapabilen yine sanal mekânlarda sosyalleşebilen kişilere dönüşmüştür. Giderek daha da bireyselleşen kişilerin değişen ihtiyaçları ve tüketim alışkanlıkları, kent ölçeğinden mekânın biçimlenişine kadar etkili olmuştur. Özellikle sanayinin geliştiği metropollerde yaşayan bireylerin konuttan çok kamusal alan kullanımının artması ile daha küçük konut çözümleri oluşmaya başlamıştır. Bununla beraber, hızlı artan nüfus, kırsal alandan kente göç, konutun yatırım aracı olarak kullanılması, ulaşım-erişim güçlüğü, büyük şehirlerdeki artan arsa fiyatları gibi nedenler de toplumda küçük konuta olan ilgi ve tercihi artırmıştır.

Öte yandan yukarıda da bahsedilen nedenlerden dolayı orta, üst orta ve alt gelir grupları için de yaşam alanlarının giderek küçüldüğü bir gerçektir. Bu bağlamda farklı gelir gruplarına hitap eden insanların yeni yaşam tarzları ve ihtiyaçları doğrultusunda cevap veren ‘rezidans, stüdyo, loft, apart’ gibi farklı adlandırılan, dikeyde yükselen konut tipolojileri ile karşılık bulmuştur. Bu bina tipolojisinde yaşamayı tercih eden orta, üst orta ve üst gelir kesiminin değişen ve artan konut ihtiyaçları da bu tip konutların popülerleşmesinde etken olmuştur.

Modern ve çağdaş yaşamda küçük konuta karşı ilgi ve tercihte de önemli gelişmeler olmuştur. Küçük konutta, kullanım alanlarının metrekare bazında küçülmesi, konutun işlevsellik/kullanışlılık boyutunu da ön plana çıkarmaktadır. Bu konutlarda mekân performansını arttırmak, iç mekânı farklı ihtiyaçlara göre esnek bir biçimde tasarlamak gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Bu noktada geleneksel yaşamdan günümüze küçük konutun değişimini incelemek, gelişen teknoloji ile küçük konutun iç mekânların oluşumunu, boyutsal ve işlevsel olarak irdelemek aynı zamanda kullanıcı boyutlarıyla ilişkili temel insan gereksinimlerini karşılayan sabit/hareketli donatı elemanlarını araştırmak önemli bir konu olarak görülmüştür.

1.1. Tez Çalışmasının Amacı

Konutlar buldukları şehir ölçeğinden, konut iç mekânına hatta kullandığı mobilyasına kadar, insanın yaşamını, davranışlarını ve toplum düzenini etkilemektedir. Diğer yandan çağdaş yaşamın meslek ve iş hayatına yüklediği anlamlar, iş yaşantısının hayatlarımızda ön sıraya yerleşmesine neden olarak konutların yerini almaya başlamıştır. Konut artık geleneksel bir ‘yuva’ kavramından çok iş ve yaşam alanını beraber sürdürebileceği bir kavram halini almıştır. Günümüzde bu yaşam alanlarına en iyi cevap veren konut yapıları

olarak küçük konutlar bir alternatif olmaktadır. Çalışmanın odaklandığı problem, günümüzde çağdaş yaşamın gereklerine uyarak ‘stüdyo daire’ olarak üretilip, yüksek fiyatlarla tüketilebilen nesneye dönüşen küçük metrekareli konut kullanıcılarının yaşam biçimlerine uygunluğu ve kullandıkları iç mekân donatılarının fiziksel uygunluk içinde bulunup bulunmadığı sorusu çıkış noktasını oluşturmuştur. Aynı şekilde pazarlanabilir meta haline dönüşen küçük konutların ne kadar verimli ve ne kadar kullanışlı üretildiği, kullanıcıların tercih ettiği bu konutlardan memnuniyetin ne düzeyde olduğu sorgulanmıştır. Bu uygunluk ve uyumun temeli kişinin öncelikle sahip olduğu seçenekler ve bunlar arasında yaptığı tercihlerdir. Aynı zamanda konutların sahip oldukları fiziksel özellikler de bu tercihleri etkileyebilecek niteliktedir. Çalışma, küçük konut kullanıcısının kendi davranışları ile iç mekân sabit donatıları arasındaki ilişkinin varlığını ve niteliğini araştırmayı hedeflemektedir.

Küçük konutun geçmiş dönemden günümüze kadar geçen süreçteki evrimi, özellikle de küçük konut iç mekân sabit donatı elemanlarının özelliklerinin incelenmesi, bilimsel araştırmalarda kısıtlı bir yer tutmuştur. Özellikle de antropometrik verilerin iç mekân donatı elemanlarının boyutsal biçimlendirilmesinde yeterince veri bulunmamaktadır. Dolayısıyla tez konusunun belirlenmesinde, küçük konut iç mekân donatılarının antropometri kavramı ile birlikte düşünülmesi gerekliliğinin yeterince ele alınmaması önem kazanmıştır.

Çalışmanın amacı, giderek küçülen yaşam alanlarımıza dikkat çekmek ve yaşam alanlarımızı daha kullanışlı, verimli hale getirilebilmek için konut iç mekân donatılarında antropometri kavramını çözüm olarak önermektir. Çalışmanın diğer amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Teknolojik ve ekonomik nedenlerden dolayı değişen sosyo-kültürel yaşamın ihtiyaçlarını tanımlamak,
- Küçük konutlarda yaşayan kullanıcıların ihtiyaçlarını belirlemek,
- Bu ihtiyaçları karşılayacak konut iç mekân tasarım yaklaşımlarını oluşturmak,
- Konutta kullanıcının bir katılım aracı olmasının gerekliliğini vurgulamak,
- Konuttan memnuniyetin artması ve verimli hacimlerin oluşması için öneriler getirmek,

- Tasarımdaki esneklikle ihtiyaçların karşılanmasında kolaylık sağlamak,
- Gelecekte uygulanacak küçük konut tasarım yaklaşımlarına bir altlık oluşturmak,
- Kullanıcıların antropometrik ölçülerinin, iç mekân donatılarının mekânsal ve işlevsel düzenleme tercihleri ve eğilimleri üzerindeki etkilerini araştırmak,
- İç mekân içerisinde bulunan sabit unsurların veya donatı elemanlarının tespit ve analizine yönelik bir yöntem çerçevesinde antropometrik veriler arasında bir ilişki kurmak,
- Antropometri kavramında önemli bir detay olan ölçü kavramını, küçük konutların üretiminde kullanarak akıllı ve verimli konutu bulmaktır.

Bu çalışma, genel olarak ergonomi kavramı içerisinde veri olarak kullanılan antropometri çalışma alanlarından ayrılarak, iç mekân donatıları ile insan antropometrisinin yaşama dayalı olarak ele alınması bakımından farklılaşmaktadır. Çalışma sadece literatürdeki eksikliği doldurmak değil aynı zamanda günümüzde gittikçe küçülen yaşam alanlarımızın iç mekân donatımında, donatının standartlaşan yönüne, antropometrik ölçüler ile katkıda bulunacağı yönüyle çalışma konusunun önemini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda kullanıcıların antropometrik ölçülerinin, iç mekân donatılarının mekânsal ve işlevsel düzenleme tercihleri ve eğilimleri üzerindeki etkilerinin de araştırılması yönünden önemlidir.

İnsanların konut tercihleri, kullanıcıların sosyo-demografik yapısı ve yaşama biçimi özellikleri ile yakından ilişkilidir. Sosyo-demografik yapı ve yaşam biçimi, yapının mekânsal özellikleri değişmese bile, kullanıcının mekânsal davranışlarını etkilemektedir. Bu durum da kişileri mekân tercihlerinde daha farklı arayışlara yönlendirmektedir. Bu varsayımdan hareketle tez kapsamında, küçük konut tipolojilerinde, kullanıcıların küçük konut tercih nedenlerinin saptanması, küçük konut iç mekân donatı elemanlarının araştırılması ve iç mekân donatı elemanlarını benzer ya da farklı kılan değişkenlerin, ortaya konan antropometrik verilerle incelenmesi ve mekânların işlevine yönelik analizlerin yapılması amaçlanmıştır. Böylece belirli tercih ve davranış seçeneklerinin, önerilen mekânlara uyumu denenebilecek ve küçük konut tasarımının başlangıcında dikkate alınacak bazı ölçütler oluşturulabilecektir.

Bu çalışmada, küçük konut tercihinde sosyal ve fiziksel faktörlerin kullanıcı tercihlerini nasıl etkilediğine odaklanılmıştır. Bu çerçevede aşağıda listelenen hipotezler, konuyla ilgili olarak daha önce yapılan (Kaye ve Murray, 1982; Bilgin, 1986; Garling ve Friman (2002); Edgü, 2003; Yıldırım ve ark., 2005, 2007; Arifin ve Dale (2005); Ritu ve ark., 2007; Küreli ve Uzun, 2007; Aras, 2009; Arat, 2011; Saruwono ve ark., 2012; Üst, 2015; Işıkkaya, 2015; Doğan ve Kalınkara, 2015; Sadıkoğlu ve Özsoy, 2016; Yıldırımtop , 2017) benzer çalışmalar neticesinde hazırlanmış ve araştırılan konuya göre yeniden uyarlanmıştır. Çalışmada amaç ve problem ile bağlantılı olarak küçük konutun sosyal ve fiziksel boyutta iki ana hipotez ortaya atılmıştır. Bunlar; sosyal boyutta, ‘Kullanıcılarının demografik ve yaşam biçimi özellikleri küçük konut tiplerini etkilemiş ve kullanımlarını farklılaştırmıştır.’ Fiziksel boyutta, ‘Farklı küçük konut tipleri, kullanıcıların mekân ve donatı tercihlerini etkilemektedir.’ Ana hipotezler ile birlikte küçük konut tercihinin yönelik sosyo-kültürel ve fiziksel belirleyicilerden oluşan alt hipotezler Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Çalışmada sosyo-kültürel ve fiziksel faktörlere yönelik test edilen alt hipotezler

Demografik Yapı ve Yaşam Biçimi İle İlgili Hipotezler	Referanslar
H1. Kullanıcıların medeni durumları, tercih ettikleri daire tiplerini etkiler.	• Bilgin (1986)
H2. Kullanıcıların hane halkı sayıları, tercih ettikleri daire tiplerini etkiler.	• Üst (2015)
H3. Kullanıcı mülkiyet durumları, konutta yapılan değişiklikleri etkiler.	• Işıkkaya (2015)
H4. Konut iç mekân sabit donatılarında yenileme ya da ekleme, kullanıcıların ekonomik gücüyle doğru orantılıdır.	• Sadıkoğlu ve Özsoy (2016)
	• Yıldırım vd. (2005)
	• Aras (2009)
	• Edgü (2003)
Mekân ve Donatı Tercih İle İlgili Hipotezler	
H5. Kullanıcıların medeni durumlarına göre konuma verdikleri önem arasında anlamlı bir ilişki vardır.	• Kaye ve Murray (1982)
H6. Kullanıcıların cinsiyetlerine göre güvenliğe verdikleri önem arasında anlamlı bir ilişki vardır.	• Üst (2015)
H7. Kullanıcıların daire tipi ile kullandıkları mobilya türü (seri ve/ya özel üretim) arasında farklılıklar olacaktır.	• Küreli ve Uzun (2007)
H8. Kullanıcının konut büyüklüğü, yaşama mekânında kullandığı mobilyaların sayısını etkiler.	• Garling ve Friman (2002)
H9. Konut iç mekân sabit donatıların depolama kapasitesi konut tipi büyüklüklerine göre farklılıklar gösterecektir.	• Yıldırım vd. (2007)
H10. Konutlarda yaşayan birey sayısının artması ile mutfak dolaplarının depolama kapasitesinin yetersizliği arasında doğru orantı vardır.	• Arat (2011)
H11. Uygun erişim yüksekliğine sahip olmayan sabit donatı elemanları, konut kullanıcılarının memnuniyetsizliğine sebep olur.	• Arifin ve Dale (2005)
	• Ritu ve ark. (2007)
	• Saruwono ve ark. (2012)
	• Doğan ve Kahıncı, (2015)

1.2. Tez Çalışmasının Kapsam ve Yöntemi

Tez kapsamında ele alınan 2 önemli ana başlık bulunmaktadır. Bunlardan ilki olan küçük konut kavramı kuramsal çerçevesinde geleneksel yaşamda küçük konut Türk ve Japon evleri üzerinden okunmuştur. Sonrasında küçük konutun geçmişten günümüze nasıl değişim ve dönüşüm geçirdiği dünya ve ülkemizdeki bakış açıları araştırılmıştır. Küçük konut tasarımına etki eden faktörler sosyo-kültürel, fiziksel ve psikolojik faktörler olarak ele alınmıştır. Bu faktörler ve alt başlıkları bir sistematik içerisinde mevcut kaynaklar ışığında ele alınarak alan çalışmada kurgulanacak yöntemde altlık oluşturmuştur. Küçük konut ve iç mekân sabit donatılarını araştırdığımız alan çalışmada sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik faktörler (sosyal boyut) ve fiziksel faktörler (mekânsal boyut) yöntemde model oluşturmuş, psikolojik faktörler ise kapsam dışı tutulmuştur.

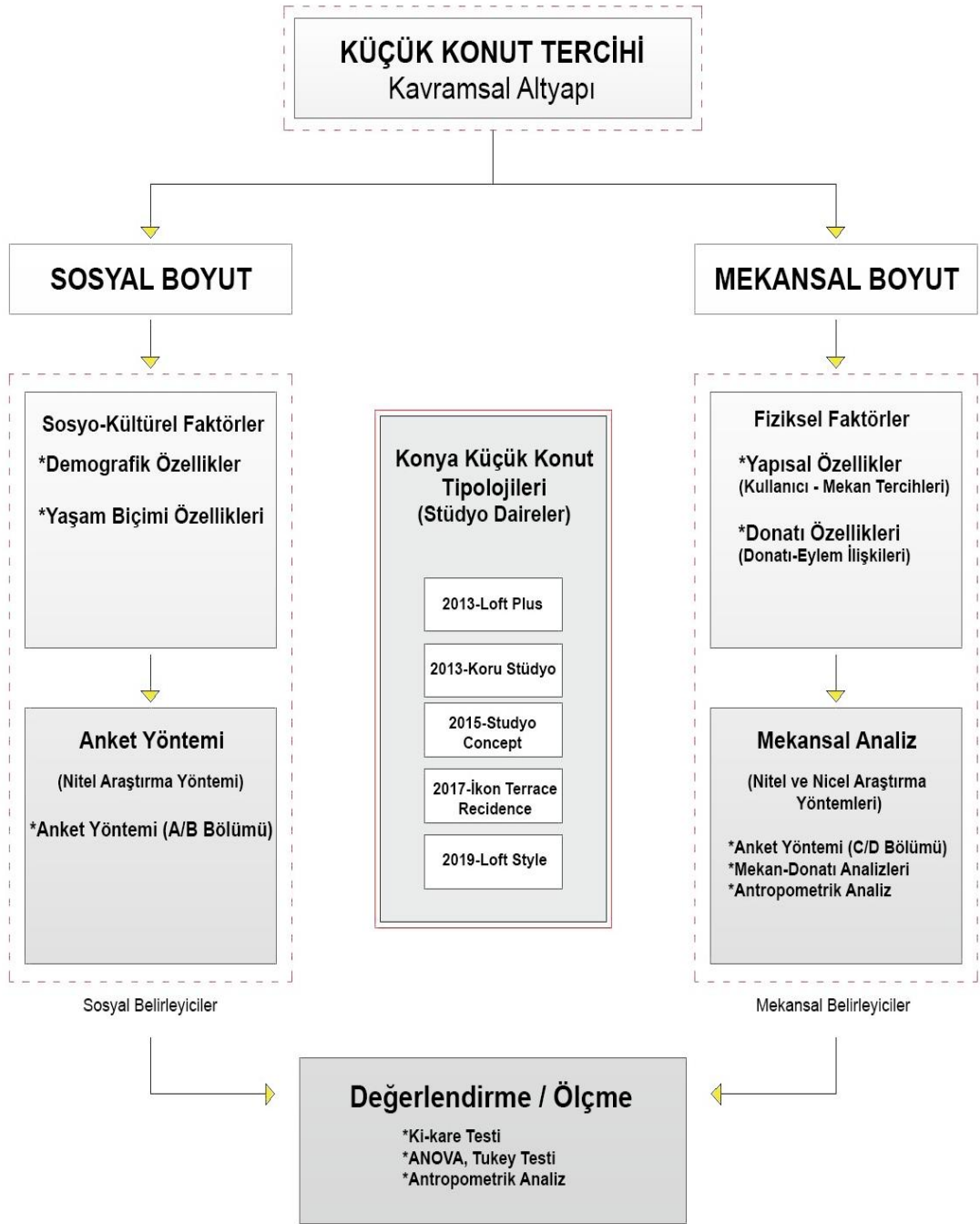
Küçük konutu tercih eden kullanıcıların, sosyokültürel yapı özellikleri ve mekânın fiziksel verileri arasındaki ilişkinin varlığını tespit etmeyi amaçladığımız tez kapsamında antropometri kavramı mekânın biçimlenmesinde ve iç mekân donatılarının boyutlandırılmasında anahtar rol oynamaktadır. Toplumdan topluma, kişiden kişiye

değişkenlik gösteren antropometrinin tasarımda bir veri girdisi olarak kullanılması oldukça önemlidir. Mühendislikten spor ergonomisine, giyim endüstrisinden endüstriyel tasarıma ve mimarinin biçimlendirilmesine kadar pek çok alanda kullanılan antropometrik tasarımcılar için herhangi bir tasarım etüdünde ilk sırada yer almaktadır. Çalışma kapsamında antropometri bilimini doğru bir mantık yaklaşımı ile küçük konut sabit donatı elemanlarında bir veri olarak kullanabilmek için çeşitli araştırmacıların ışığında teorik alt yapı araştırması yapılmıştır. Milimetrenin bile önemli olduğu küçük konutta insan yaşamında daha verimli ve ergonomik koşulların nasıl sağlanabileceğine antropometri bilimi ile yaklaşmıştır. Çalışma içerisinde antropometri kavramı ile ergonomiye yönelik tespitler elde edilirken konutun diğer ergonomik faktörleri (ısı, konfor vb.) malzeme ve yapım teknolojisine bağlı değişkenler nedeniyle kapsam dışı bırakılmıştır. Bu nedenle ergonomik değerlendirme sadece antropometri kavramında kullanılan ölçüsel veri ile boyutsal düzenlemedeki erişilebilirlik ile sınırlı tutulmuştur.

Konya odaklı bu çalışmada karşılaştırılabilir veriler elde edebilmek amacıyla aynı toplu konut bölgesi içindeki benzer küçük konutlar seçilmiş ve tekil apartman yapıları kapsam dışı bırakılmıştır. Seçilen konut bölgesi Konya'da en çok stüdyo daire konut stokunun yer aldığı Selçuklu ilçesi olarak belirlenmiş, Meram ve Karatay bölgesindeki stüdyo daireler konu alanı dışında bırakılmıştır. Bu çalışmada girişimci olarak özel sektör firmaları ele alınmıştır. Firma seçiminde yapılan işin denetimini ve kullanım sonrası ortaya çıkabilecek aksaklıkların düzeltilmesini üstlenebilecek bir kurumsallaşma olmasına dikkat edilmiştir. Özel sektör ve kamu kurumları tarafından üretilen küçük konutlar kapsam dışı tutulmuştur. Böylece farklılaşan konutlardaki sabit iç mekân donatı elemanlarının analizlerini yapmak, karşılaştırılabilir veriler elde etmek açısından önemli bir ölçüttür.

Küçük konut kullanıcısının, konut tercihiinde sosyokültürel ve fiziksel faktörlerini inceleyen bu tez kapsamında, ekonomik kısıtlamaların tercihleri etkileyeceği, tercih ölçütlerinde sınıflandırmanın güç olacağı düşünülerek alt gelir grubu ve üst gelir grubu araştırma dışında bırakılmıştır. Çalışmada özel veya kamuda maaş karşılığı çalışan memurlar ile büyük işveren konumunda olmayan girişimcilerin aileleri olarak tanımlanan orta gelir hanehalkı dikkate alınmıştır.

Konya Selçuklu bölgesindeki stüdyo tipi küçük konutlar olarak belirlenen alan çalışmasında, araştırmanın dayanağı olan hipotezin geçerliliğini denemek üzere kullanılan yöntemler üç aşamadan oluşmaktadır. Birincisi, küçük konuttun tercih nedenlerini araştırmak için yapılan anket ile veriler elde edilmiştir. Elde edilen bulgular ile geçmişten günümüze çeşitli araştırmacılar tarafından konut tercihlerine yönelik ölçütler belirlenerek, küçük konut tercihinde sosyo-kültürel ve ekonomik belirleyiciler çözümlenecektir. Böylece küçük konut tercihinde tasarımcıların kullanabileceği bazı ölçütler tespit edilecektir. Anket çalışmasına da iki aşamada yaklaşılmıştır, ilk olarak hedef kitleyi belirlemek amaçlı farklı emlak acentaları ve inşaat firmaları ile yapılan sözlü görüşmeler ikincisi ise belirlenen konutların kullanıcıları ile yapılan çalışmamızın omurgasını oluşturan anket uygulamasıdır. Anket yöntemi ile elde edilen bulgular SPSS 15 versiyonu ile analiz edilmiş ve karşılaştırılmalar yapılmıştır. İkinci aşamada konutların fiziksel verilerini değerlendiren Autocad (Bilgisayar Destekli Tasarım Programı) ile mekânsal karakteristikler, mimari plan ve kesitler, fonksiyonlar ile ilişkili olarak kullanıma ait analizlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla mekânlar ve mekânlar arası ilişkileri açıklamak için mekânsal boyuta dair incelemeler yapılabilecektir. Son olarak da antropometrik analiz yöntemi ile mekân-eylem-donatı üçgeni ilişkisinde küçük konutların sabit donatı analizleri yapılmıştır. Yöntemler sonucu elde edilen bulgular karşılaştırılmış ve sonuçlar yorumlanmıştır (Şekil 1). Araştırmanın metodolojisi 3.bölümde bu yöntemler mercek altına alınarak derinlemesine irdelenmiştir.

Şekil 1. Problemin şematik gösterimi

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Küçük Konut Tanımı

İnsanlık tarihine bakıldığında barınma en temel ihtiyaçlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır; Çünkü eski çağlardan günümüze kadar insanlar, kendilerini başta iklim ve doğa olmak üzere çevrede yer alan olumsuz etkilere karşı koruyabilecek ve yaşamlarını sürdürebilecekleri ortamlara ihtiyaç duymuşlardır (Kayserili ve Kocaman, 2014). Bu bağlamda insanlık tarihinin başından itibaren konut, bu ihtiyaçlar çerçevesinde her zaman var olmuş bir olgudur. İnsanlığın ilk dönemlerinde konuta olan ihtiyaç, günümüz koşullarından oldukça farklılık arz etmekteydi. Konfor, aidiyet gibi günümüzde ön plana çıkan olguların ötesinde, İlk çağlarda insanlar, konutu sığınma ve bu çerçevede hayatta kalabilmenin bir aracı olarak görmüşlerdir (Emerce, 2019). İlk dönemlerde doğanın elverişli olduğu ortamlarda barınma ihtiyacını karşılayan insanlar, zamanla sazlıklardan toplamış oldukları sazlar ya da ağaç dallarından oluşturmuş oldukları mekânlara sığınmışlar ya da büyük hayvanların kemikleri ile oluşturulmuş olan bir iskeletin üzerini yine hayvan derileri ile kaplayarak kendilerine basit barınaklar inşa etmişlerdir (Ekolojik Mimarı, 2004). Tarihsel gelişim çerçevesinde değerlendirildiğinde konut, üretim ilişkileri ve biçimlerine, politik yapının özelliklerine, gelenekler ve göreneklere, doğa koşullarına, kentleşme tipine, nüfusun özellikleri ve yapısına ve daha birçok değişkenle ilişkili olarak bu dinamik değişkenlerin toplamı biçiminde meydana gelmiştir. (Kayserili ve Kocaman, 2014). Endüstri devrimi ile birlikte aile yapısındaki değişiklikler neticesinde konut tasarımı da değişikliğe uğramıştır. Büyük aile sisteminden çekirdek aile sistemine dönüşümü ile birlikte konutun mekânsal organizasyonu da değişim yaşamış ve boyutu da küçülmüştür (Ak, 2006).

“Küçük” kelimesi basit manada; benzerlerinden boyutları daha ufak, niceliği, boyu ve eni daha az olan biçiminde açıklanmaktadır (TDK, 2021). Pople (2014)’a göre küçük kavramı; II. Dünya Savaşı’nın ardından ve sonrasında gelişen 50 yıllık süre zarfında her şeyin salt olarak bir hayat biçimine dönüşmesi ile yaşamımıza girmiştir. Bunun yanında mini arabalar, mini etek gibi 1960’lı yıllarda kendisini hissettiren bu yaklaşım, mimarlık gibi birçok teknolojik gelişmede ön plana çıkmış, bu yaklaşımla ilintili bir şekilde küçük konut kavramı da kendini göstermiştir. Küçük konutların, kişi başına düşen metrekare alanının düşük olduğu, genellikle kalabalık haneleri barındıran geçici ucuz kiralık

konutlar olarak ortaya çıktığı bilinmektedir (Özdemir, 2019). Küçük konutu yalnızca metrekaresi küçük olan konut tipi şeklinde düşünmemek gerekir. Diğer bir ifadeyle boyutsal verileri ile tek başına küçük konutu değerlendirmek, doğru bir yaklaşım kabul edilmeyecektir (Desagis, 2006). Karamehmetoğlu (1990) yapmış olduğu araştırmasında küçük konutlarda sahip olunan mekânsal içerikle alakalı şunları belirtmiştir; “Kullanım alanları sınırlı bulunmasına rağmen küçük konutlar, içinde oturanların rahat bir biçimde yaşamlarına imkan sağlayan teknolojinin bütün türlerinden faydalandığı, oturanların ihtiyaçlarını karşılayabilecek optimum kullanma olanakları sunan mekânlardan oluşmaktadır.” Hayat döngüsü, içinde buldukları devre, kişiler ya da ailelerin konut alanlarının ihtiyaçları belirlenirken belli süreçlerde daha küçük alanlara sahip olan konutlara ihtiyaç duydukları hissedilmektedir. Konut piyasalarında bu şekilde bir talep ortaya çıkması, daha sağlıklı ve ucuz konutlarda daha çok ailenin yaşamlarını sürdürebilmelerine imkân tanımaya yönelik sosyal konut politikaları ekseninde kişi başına metrekaresinin küçük olduğu konutlarla birlikte “Küçük Konut” anlayışının da ortaya çıkmasına yol açmıştır (Uluslu ve Ünlü, 1989).

Geleneksel konut mimarisinde bir çekirdek aile için tek bir odanın her çeşit barınma gereksinimini gidermek amacıyla tasarlandığının, bilinmesinin yanında küçük konut kavramı ilk olarak yaşama kültürümüze ve konut mimarlığına dış merkezi bir konut tasarımı şeklinde girmiştir (Burçak, 2014). Özellikle Amerika ve Avrupa Kıtası’nda genel olarak yalnız bir şekilde yaşamakta olanların veya çiftlerin tercih etmiş olduğu stüdyo tipi konutların 1990’lı yıllarda Türkiye’de de yaygın bir şekilde üretilmeye başlanmıştır. Buna rağmen gerçekte özellikle İstanbul’da 20. yüzyıl başlarında bekâr odaları, bekâr hanları bazen ailelerin barındığı kira odaları küçük konut tiplerine örnek gösterilebilir (Desagis, 2006). Çoğu zaman küçük konut, kalabalık olan aileleri barındırmakta olan kişi başına metrekaresinin küçük olduğu ucuz geçici konutlar şeklinde ortaya çıkmıştır. 1964 yılında gerçekleştirilen sosyal konut standartları çerçevesinde oluşturulmuş olan ‘Halk Konutları’ standartlarına göre, 63 metrekaresine faydalı alandan küçük alanlı konutlar en küçük niteliğe sahip konut şeklinde görülmüştür (Dörtler vd., 1988; Dinç, 1986). Balamir’e göre ise; bir mimari ürün olarak küçük konut fiziki nitelikleri ile kendi içerisinde önemli özelleşmeler ortaya koymaktadır. Küçük konut ile normal konut arasındaki farktan küçük konut tipleri arasındaki farklılıklar daha çarpıcı nitelikler taşıyabilir. Bundan dolayı sadece oda sayısı ile küçük konut kavramını tanımlamaya

çalışmak yetersiz olacaktır. Bu çeşit konutlarda ikamet edecek olanların özelliklerinin ve yaşam biçimlerinin detaylı bir şekilde tespit edilmiş olması da gerekmektedir (Balamir, 1986). Santimetre bazında boyutların normal bir konut tasarımında herhangi bir önemi bulunmazken, küçük konut tasarımlarında her bir santimetre karenin değerlendirilmesi gerekir. Bundan dolayı boyutsal optimizasyon da önem taşımaktadır. Öbür yandan sahip olduğu metrekareye rağmen küçük konut kullanıcılarının bütün ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılaması durumunda Dickinson'a göre, zaten küçük şekilde nitelendirilmesi mümkün değildir. Bundan dolayıdır ki gün geçtikçe mimarlık alanında küçük konut tasarımı önem kazanmaktadır (Desagis, 2006; Dickinson, 1965).

2.2. Geçmişten Günümüze Küçük Konutlar

Çalışmanın bu bölümünde; günümüzde küçük konutun mekân ve genel durumunu anlayabilmek, temel verilerini saptayabilmek için tarihsel perspektifte küçük konut olgusunun değişimleri incelenecektir.

2.2.1. Geleneksel Yaşamda Küçük Alan Kullanımı

Geçmişte doğa içinde yaşamak Türklerin en önemli yaşam felsefesi olmuştur (Demirarslan, 2006). İslam inancını benimsedikten sonra Anadolu'ya gelen ve yerleşmeye başlayan Türkler göçebe kültürü, İslam dünya görüşü ve Anadolu'nun yerleşik mekân kültürünü birleştirerek yeni bir yaşama kavramı ortaya çıkarmıştır. Bu yaşama kavramına kaynaklık eden en önemli etken; Orta Asya göçebelik yaşam kültürünün belirgin özelliklerinden biri olan aile toplumu niteliğidir (Küçükerman 1986).

Geleneksel Türk Evi, "Orta Anadolu bozkırlarıyla Anadolu platosunun çevrelemekte olan sıra dağlar arasında orta Anadolu bölgesinden Batı Anadolu Bölgesi'ne ve oradan da Trakya ve Balkanlara kadar uzanmakta olan bir coğrafyada" (Kuban, 2017) meydana gelmiş ve Türk aile sisteminin oluşturmuş olduğu geleneksel özelliklerini yansıtmakta olan ve ihtiyaçları karşılayan plan özelliklerini taşıyan bir konut tipidir. Anadolu'nun hareketli göçebe kültürel özelliklerinin izlerini yansıtmakta olan hafif ahşap iskelet yapı tekniğiyle inşa edilen Türk Evi, Osmanlı Devleti döneminde sahip olunan geniş sınırlar çerçevesinde bulunan; Kırım, Hazar bölgesi, Kafkaslar ve Balkanları'da içine alan kolay

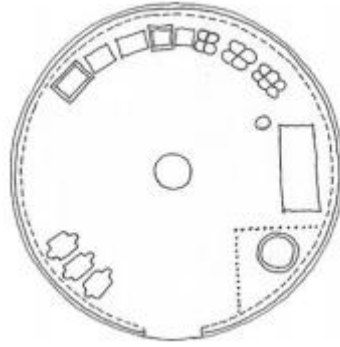
bir şekilde uygun yapı malzemelerinin temin edilebildiği geniş bir coğrafyada yaygın biçimlerde uygulanmıştır (Cansever, 2002).

Toplumun taşımış olduğu özellikler ve kültürel değerlere bağlı kalınmak sureti ile oluşturulmuş olan geleneksel Türk evinin mekânsal organizasyonunun biçimlenişinde; Türk toplumunun geçmiş dönemlerde sürdürmüş oldukları hayat tarzları ve bu süreçlerde edinmiş oldukları mimari deneyimlerle, yerleşmiş oldukları coğrafi bölgelerin özellikleri ve bu bölgelerdeki iklimin temel karakteristikleri yanında dini ve tinsel değerlerle geleneksel yaşam kültürleri tesirli olmuştur. Orta Asya bozkırlarında göçebe bir hayat tarzına sahip olan Türklerin yaşamış oldukları göçebe çadırlarının iç mekân kurgusunda sistemleştirilmiş olan temel ilkeleri, Anadolu'ya gelindikten sonra yerleşik bir yaşam tarzına geçilmesinin ardından sosyal gelişmelerin sağlamış olduğu yeni hayat tarzı, değişmiş olan üretim biçimleri ve ortaya çıkan yeni gereksinimler ve talepler çerçevesinde biçimlendirerek geleneksel Türk evinin kuruluşunda rol oynamıştır. Gerçekçi bir yaklaşım ile esnek, akılcı ve işlevsel çözümlenmelerin yer aldığı mekân organizasyonu ile kurgulanmış olan geleneksel Türk Evi, aile sistemi çerçevesinde oluşabilecek olan değişim gereksinimleri de dikkate alınarak gerekmesi durumlarında evin küçülmesi ya da büyümesi gibi değişimlere de imkân hazırlamıştır. İçten dışa doğru gelişen konut tasarımında, öncelikli olarak işlev çözümlenmiş ve insan ölçüleri gözetilerek mekânlar uygun bir biçimde düzenlenmiştir (Özcan ve Güngör, 2019).

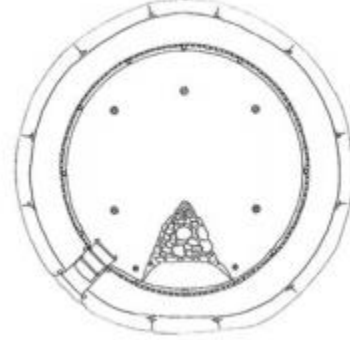
Geleneksel Türk Evi'nin mekânlar arasındaki ilişkiler ve planimetrik özellikleri, topografik ve iklimsel özellikleri, coğrafi koşulları içerecek şekilde doğal-fiziksel etkenlerle birlikte Türk-İslam ailesinin kültürel özellikleri, dini anlayışlar ve kadınların ailelerin içindeki, sosyal yapıdaki konumu, geniş aile düzeni ve benzeri kültürel ve sosyal etkenlerle bağlantılı bir şekilde biçimlenmektedir (Özcan ve Güngör, 2019).

Birbirinden farklı olan coğrafi bölgelerde yerleşmiş olan farklı iki toplumsal yapının geçmiş dönemlerde sürdürmüş oldukları hayat tarzları ve bu süreçlerde elde etmiş oldukları mimari deneyimler, ilerleyen tarihsel süreçler çerçevesinde inşa etmiş oldukları konutların mekânsal kurgusuna yansımaktadır. Orta Asya bozkırlarında göçebe yaşam tarzına sahip olan Türk topluluklarının hayat tarzları olan göçebe çadırıyla geleneksel Türk evinin iç mekân kurgusu arasında mevcut olan benzerliği, Şekil 2'de görüldüğü gibi yerleşik hayat tarzının benimsemiş olduğu Jomon sürecinde inşa edilmiş olan "tateana-

shiki jukyo” isimli basit evlerin iç düzeniyle geleneksel Japon evlerinin mekânsal kurgusu arasında mevcut olan bağlantılarda görmek mümkündür.

Göçer çadırı (Küçükerman, 1995)

Tateana-shiki jukyo

Şekil 2. Geleneksel Türk çadırı ve geleneksel Japon evi

Kaynak: Özcan ve Güngör, 2019

Fonksiyonel Mekân Kullanımı: Geleneksel Türk Evlerinde ‘Oda’

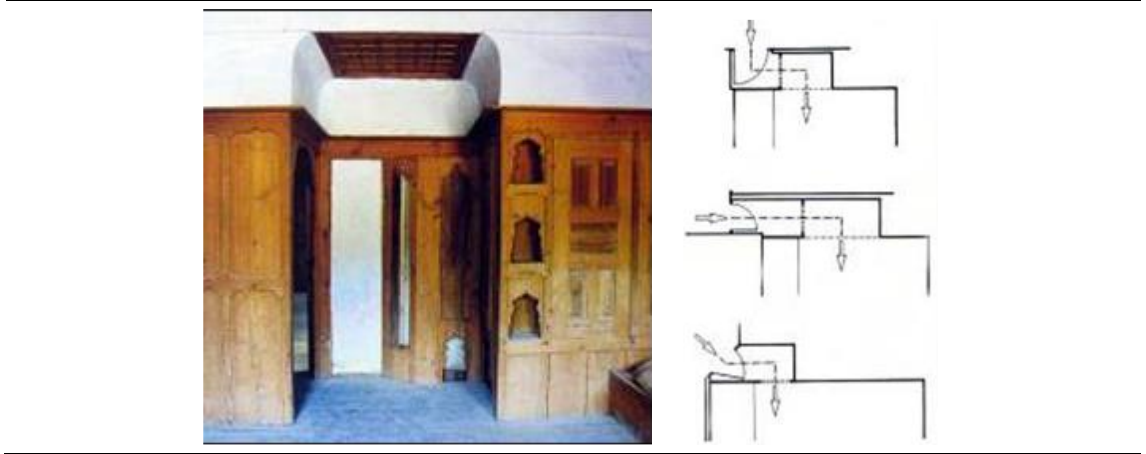
Geleneksel Türk Evleri, donatı unsurları ve iç mekânlarıyla, geleneksel yaşam tarzının vazgeçilmez sembolüdür. Süreç içerisinde geleneksel Türk evleri büyük, önemli değişimler yaşamış geniş bir alana yayılarak gelişmiş olduğu kültür, tabiat ve iklim, açısından farklı unsurlara sahip coğrafyalarda çeşitli tarzları yaratmıştır. Bununla birlikte, tüm geleneksel evler belirli kültürel değerler bütününe bağlı kalınmak suretiyle inşa edilmiştir. Geleneksel Türk evlerinin detayları ve mimari tasarımları üzerinde durulduğunda bütün tasarımların ve çözümlerinin belirli bir maksada yardımcı olduğu, belli bir yararının bulunduğu dikkat çekmektedir. Özellikle yerleşik hayat tarzının benimsenmesi ve İslam dinini kabul ile beraber gelişmeye başlayan mahremiyet duygusu; geleneksel Türk evlerinin biçimlenmesinde önemli bir yer tutar. Plan özellikleri bakımından geleneksel Türk evleri kapılar, kapı tokmakları, gömme dolaplar, haremlik selamlık odaları, sofalar, evlerdeki kat kullanımı, kim geldi pencereleri, döner dolaplar ve bunlara benzeyen çok sayıdaki donatı ve aksesuarlar, yaşam kültürüyle biçimlenmiş olan tasarım unsurları arasındadır (Yıldırım ve Hidayetoğlu, 2009).

Geleneksel Türk evlerinde bu bağlamda odalar ve sofalar en mühim mekânların arasında yer alır ve kendisine has donatılarıyla ön plandadır. Evin bulunmuş olduğu iklimsel şartlar çerçevesinde açık ya da kapalı biçimde konumlandırılmış olan sofa, planın merkezi

noktasındadır. Bu orta mekândan tüm odalara ulaşılabilir. Sofa hem ailenin toplandığı ve vakit geçirdiği bir hayat sahası hem de bir geçiş mekânıdır (Eldem, 1984).

Tüm odalar geleneksel ev mimarisinde sofaya açılmaktadır. Ortak bir dolaşım alanı olan sofa, tüm mekânları birbirine bağlamakla birlikte bir toplanma alanıdır. Evlerin biçimlenmesinde, odalar arası ortak alan olan bu bölüm, oldukça etkili olmuştur. Türk Evi sınıflandırmasını da sofanın odalara göre konumu belirlemiştir (Bektaş,1996; Eldem, 1968).

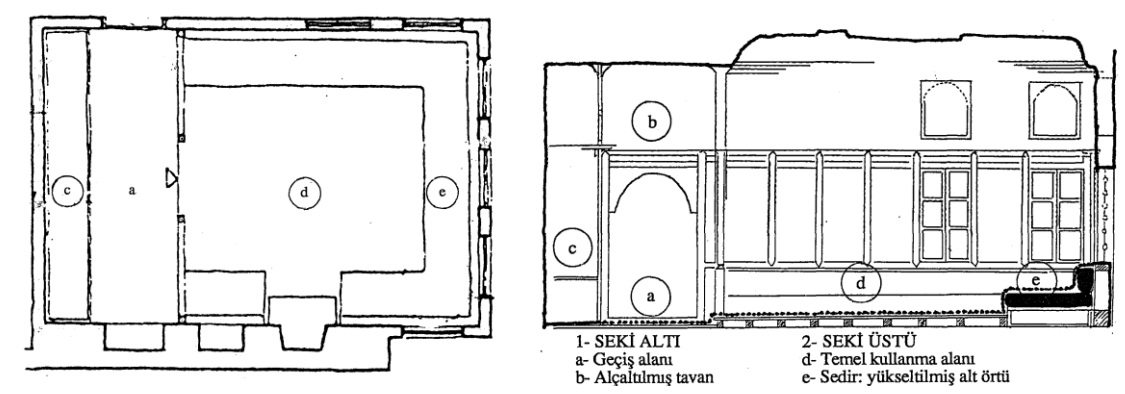
Geleneksel Türk evlerinde temel mekân ise odalardır. Odalarda herhangi bir fonksiyon sınırlandırmasına gidilmemiştir. Yaşamla ilgili yatma, ısınma, çalışma oturma, dinlenme, yemek hazırlama, pişirme, yemek yeme, gibi faaliyetlerin tamamı her bir odanın içinde rahat bir biçimde gerçekleştirilebilir (Hacıbaloglu, 1989). Her oda ayrı bir “ev” gibidir. Mahremiyeti korumak amacıyla oda girişinin içeriden kontrol edilebilmesi sağlanmıştır. Kapı genellikle odanın köşesinde konumlandırılmıştır ve dolaplarla yakından ilişkilidir (Küçükerman, 1985). Böylece sofadan odaya doğrudan girilmesi engellenmiş, ara bir mekân yaratılmıştır (Şekil 3).

Şekil 3. Geleneksel Türk evi oda girişi

Kaynak: Günay, 1998

Kapının açılmasıyla girilmekte olan ve bir basamak asıl odadan aşağı seviyede bulunmakta olan giriş ve servis mekânına “seki altı” denilmektedir. Seki altında lambalık, ocak, yüklük, gusülhane (banyo) ve benzeri farklı fonksiyonları icra etmekte olan dolaplar bulunmaktadır. Tavandaki seviye farkı ve seki altından zemin ile ayrılan konutu kullananların ayak giyimlerini çıkartarak kullanmış oldukları temiz alan ise asıl yaşama mekânı yani sekidir. Bu mekânda Türk oturuş biçimine göre tasarlanmış, sedir denilen alçak bir divan bulunur (Bektaş, 1996).

Şekil 4. Geleneksel odada plan ve kesit düzleminde “seki altı”, “seki üstü” ilişkisi

Kaynak: Küçükerman, 1985

Her oda Türk Evi’nde, yemek yenilebilen, yatılabilen, toplu bir biçimde sohbet yapılabilen, yıkanılabilen ve hatta yemek pişirme imkânlarına sahip olan bir mekândır. Bütün bu faaliyetlerin gerçekleştirilebildiği konutta, sedirlerin üzerine ya da yere serilen dokumalara yerleştirilen minderler, gündüzleri toplanarak geceleri ise serilerek oturma ve talep edilmesi durumunda yatma ve dinlenme gereksinimlerini de karşılayabilmektedir. Gece-gündüz kullanımına bağlı bir şekilde bulunulan mekânın ne çeşit bir işleve cevap verebileceği farklılık arz etmektedir. Bu tür bir organizasyon, mobilyaların esnekliğini, sadeliği yanında çok fonksiyonel olmalarını da gerektirir. Sabit bir elemanın oda mekânının merkezinde yer alması ve depolama gereksinimin duvarlara dayandırılmış dolaplar ile giderilmiş olması mekânda herhangi bir alan kaybının yaşanmasının önüne geçmektedir. Şekil 5’te görüldüğü gibi her türlü kullanıcıya konut esnek planlaması ile uyum sağlayabilmektedir (Hidayetoğlu, 2013).

Şekil 5. Geleneksel Türk Evi’nde mekânın işlevsel rolü

Kaynak: Günay, 1998.

Tipik bir geleneksel Türk Evi'nin oda büyüklüğü ve süsleme özellikleri nasıl dizayn edilirse edilsin belirli bir düzen çerçevesinde tasarımı gerçekleştirilmiştir. Oda ayakta erişilebilen en yüksek noktadan başlayarak yatayda iki kısma bölümlendirildiğinde, bu bölümlenimin alt tarafı fonksiyonellik amacıyla tasarlanırken üst tarafının estetik unsurları barındırdığı dikkat çeker (Küçükerman, 1985).

Genel olarak, tipik bir odada yıkanma fonksiyonunu da barındıran giriş duvarına yerleştirilen bir depolama birimi, diğer üç duvarı çevrelemekte olan sabit oturma unsurları ve her iki tarafına da depolama unsurları eklenmiş ocak yer alır. Bu temel yerleşimler ve ek bir şekilde kapalı ya da açık gözler, kepenkler, gizli dolaplar, raflar, kapılar, çiçeklikler ve bu unsurlara benzeyen yardımcı çözümler de en üst düzeyde mekândan yararlanmaya imkân vermektedir. Bahsedilmiş olan bütün bu donatı unsurları mekâna sabitlenmiş şekildedir. Osmanlı Devleti'nin yıkılma süreçlerine kadar yapılmış olan geleneksel Türk evlerinde, mobilya özelliğine sahip olan donatı unsurlarının kullanımına çok fazla rastlanılmaz.

Osmanlı'nın son dönemlerine kadar geleneksel Türk evleri, özgünlüğünü korumayı başarmıştır. Ahşap malzeme kullanılarak inşa edilmiş geleneksel donatı unsurları kötü onarımlar, bakımsızlık ve kullanılmaması nedenleriyle zarara uğramıştır. Özellikle modernleşme hareketleri çerçevesinde batı yaşam tarzının örnek alınmasıyla önce saraylarda kullanılmaya başlayan hareketli mobilyalar, ilerleyen süreçlerde de tüm halkın erişebileceği donatılar durumuna dönüşmüştür. Bu gelişmeler odaların planlamasının, donatı düzeninin değişime uğramasına ve geleneksel sabit donatı unsurlarının kullanılmamasına neden olmuştur (Hidayetoğlu, 2013).

Tüm bunlardan şöyle bir sonuç çıkarılabilir: Geleneksel Türk evlerinde yapı, iç mekân, sabit ya da hareketli mobilyalar birbirleriyle bağlantılıdır. Yani iç mekânda gerçekleşen eylemler, eylemlere bağlı işlevler ve mobilyalar birbirleriyle etkileşim halindedir. Konutun mekân bütünlüğünü yaratan da bu etkileşimdir.

Modülerlik: Geleneksel Japon Evleri

Kültürel değerlerini ve geleneksel yaşam biçimlerini korumayı başarmış olan Japon toplumunun değer ölçütleri, ideolojileri ve inanç sistemleri ile biçimlenen mimari tasarım anlayışlarının uygulanmış olduğu geleneksel Japon Evi ilk dönemlerden günümüze kadar geçen süreç içerisinde, önemli gelişim ve değişim safhalarından geçerek günümüzdeki

biçimini almıştır. Japonya tarihinin ilk dönemi olan ve yerleşik hayat tarzının benimsendiği, bu çerçevede kalıcı mekânların oluşturulduğu bununla birlikte toplayıcılık ve avcılık yaşam tarzlarının da devam ettirildiği Jomon dönemine (M.Ö. 14.000-300) ait yerleşim alanlarında “tateana-shiki jukyo” ismiyle anılan dörtgen ya da dairesel planlara sahip barınaklar inşa edilmiştir. Konut mimarisinde Heian dönemine (M.S. 794-1185) kadar mühim değişikliklere rastlanmamış aristokrasi sınıfının ve imparatorluğun en tepe noktasına ulaşarak her çeşit sanat alanında önemli gelişmeler olmuştur. Ulusal bir mimari üslubun geliştirilmiş olduğu Heian döneminde ilk dönem geleneksel Japon stili şeklinde de nitelendirilmekte olan aristokratların yaşamlarını sürdürdüğü “Shinden-zukuri”, Japon mimarisinin temelini oluşturmuştur (Özcan ve Güngör, 2019).

Japon tarihi içerisinde yer alan dönemlerden en dikkat çeken olan Edo dönemi (M.S. 1603-1868), iktisadi gelişmenin, toplumsal düzende gelişmelerin, diğer devletlerin etkisinden uzaklaşmanın, sanat ve kültürde gelişmelerin kaydedildiği bir süreçtir. Japon mimarisi bağlamında en parlak sürecin geçilmiş olduğu bu dönemin sonlarında, tam anlamıyla geleneksel Japon Evi'nin oluşmaya ve gelişmeye başlamış olduğu da dikkat çekmektedir. Coğrafya, iklim özellikleri ve topografik oluşumları içine alan fiziksel/doğal faktörlerle biçimlenen ve toplumsal yapının hayat tarzının, geleneklerin inançların, içine alındığı kültürel ve sosyal etkenlerden de beslenmekte olan geleneksel yapıım tekniği ve yerel malzemeye dayalı yeni bir yapı geleneği ortaya çıkmıştır (Özcan ve Güngör, 2019).

Geleneksel Japon Evi, iklimsel, folklorik, tarihsel, malzeme ile ilgili, politik, toplumsal ve iktisadi gibi etkenlere göre bir takım kendine özgü biçimler ile gelişmiştir. Ancak tarihsel süreçte ticari faaliyetlerin yaygınlaşması bu bağlamda kültürel etkileşimlerin artması neticesinde bireylerin yaşamlarını bir düzene uydurmaya başlaması ile birlikte plan tipleri de zaman içerisinde aynı gelişmeleri ortaya koymuştur (Yamamoto, 1989). Japonya'da kırsal alanlarda önemli oranlarda yayılmış olan ve halkın kendi gayretleri ile inşa etmiş olduğu geleneksel bir karakter taşıyan çiftçi evleri “minka” ile tüccar sınıfının zenginleşmesi ve kent kültürünün gelişmesiyle geleneksel Japon konut mimarisi açısından ortaya çıkan kasaba evi “machiya”, önemli ölçüde değere sahip olan vernaküler konut tipi özelliklerini taşımaktadır (Özcan ve Güngör, 2019).

Basit ve tek bir tanımlamayla tarihsel derinliğe, kültürel zenginliğe ve özgün niteliklere sahip olan geleneksel Japon konut mimarisinin yorumlanması mümkün olmayacağı gibi, yerel mimarının en temel niteliklerini göz önünde bulunduran bazı genel tanımlamaları gerçekleştirmek de mümkündür. “Bu genel tanımlamalar şunları içerir:

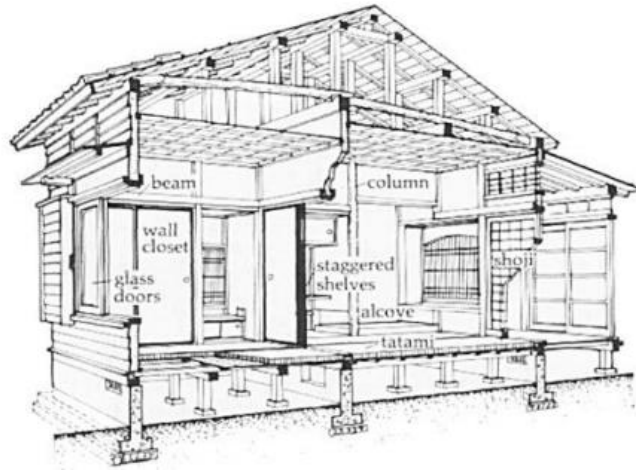
- Yerel kaynaklardan malzemenin seçilmiş olması
- Çevresel veriler ile güçlü ilişki tesis edilmesi
- Geleneksel yöntem ve teknolojilerin kullanılması
- Kullanıcının ikamet edeceği konutu kendi elleri ile inşa etmeleri (Linam, 1999).

Geleneksel Japon konut mimari sisteminin fiziksel ve nesnel niteliklerini kapsayan bu genel tanımlamalarla birlikte geleneksel Japon Evi'nin biçimlenişi ve oluşumunda Japon toplumunun hayat tarzı ve kültürü ile Zen felsefesi ve inanç sistemlerinin oldukça büyük tesiri olmuştur. Sakinlik, durgunluk ve huzurun baskın özellik olarak ön plana çıktığı mekânlar, Zen felsefesinin etkisiyle oluşturulmuş; yalınlık, doğallık basitlik, prensiplerinin dikkate alınmış olduğu çözümler üretmek yoluyla mekânsal organizasyonlar kurgulanmıştır. Mimaride de kültür ve sanat hayatının tinsel özelliklerini kazandıran Zen-Budizmi kendini hissettirmiş olan bir Japon felsefesi olmuştur. Japon sanat dallarının gelişmesi ve şekillenmesinde önemli etkiler yapmış olan Zen-Budizmi'nin etkilediği sanat dallarında bir takım ortak prensiplerin izlenmiş olduğu da dikkat çekmektedir. Bir kültür ve sanat yaklaşımı da olan Zen-Budizmi prensiplerinin başlıcaları şunlardır:

- Yaşlılık-kusurluluk (önceki yenicilik ve yetkinlik çabalarına karşı)
- Doğallık (önceki yapay zorlamalara ve moda akımlara karşı)
- İçtenlik (önceki gösterişçiliğe karşı)
- İnsancılık (önceki anıtsal-toplumsal ölçüğe karşı)
- Yalınlık (önceki dönemlerin karmaşıklığına karşı)

Yapı geleneğinin karakteristik özelliklerinin şekillenmesinde geleneksel Japon Evi'nde uygulanmakta olan tasarım anlayışları rol oynamaktadır. Geleneksel Japon konut geleneğinin başlıca niteliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Oturma odasında ‘tokonoma’ ismiyle anılan bir onur ve sanat başköşesinin yer alması
- Odalar arasında yerli yüklükler ve gömme dolap yapılması
- Ahşap bir tavan bölmesiyle odalarla çatı boşluğunun birbirinden ayrılması
- ‘fusuma-shoji’ şeklinde isimlendirilen hafif ahşap bölme ve kapılarla İç bölmelerin ayrılması
- Giriş kapısında ‘genkan’ ismi verilen bir antrenin yer alması
- ‘Engawa’ şeklinde isimlendirilen yanları açık, üstü saçakla örtülü, bir verandanın yapının cephesine yapılması
- Yapının, çevre ve bahçesi ile uyuşması
- Tokonoma önüne, pencereden doğal ışık alan bir aile (yemek, oturma, çay) masası konması” (Güvenç, 2002).

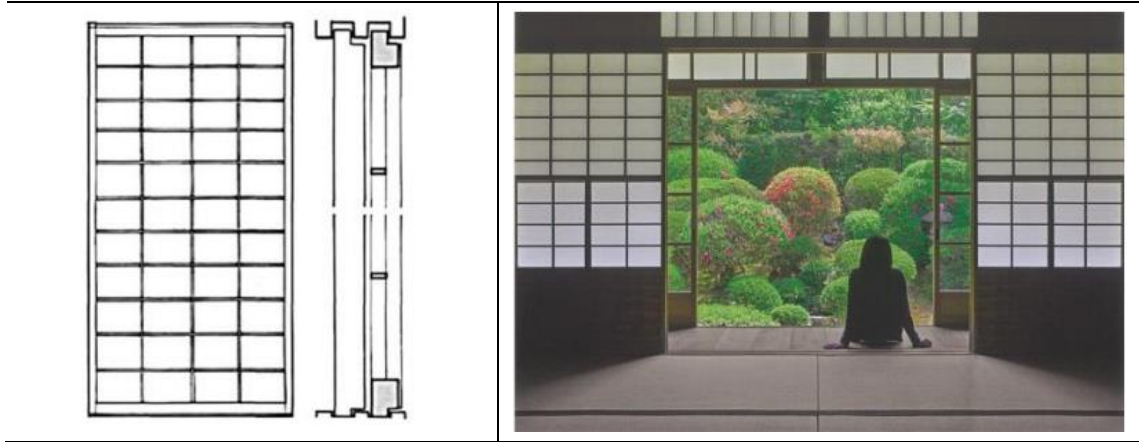

Şekil 6. Geleneksel Japon evi kurgusu

Kaynak: Özcan ve Güngör, 2019; Yagi, 1986

İç mekân düzenlemesinde Geleneksel Japon Evi'nin esneklik, birbirine odaların eklenmesi suretiyle biçimlendirilmesi yerine tek bir odanın genişletilmesiyle sağlanır. Mevsimsel farklılıklar çerçevesinde değişmekte olan konut iç mekânı bununla birlikte değişmekte olan gündelik gereksinimlere ve fiillere de uyum sağlayabilmektedir (Altınok, 2017)

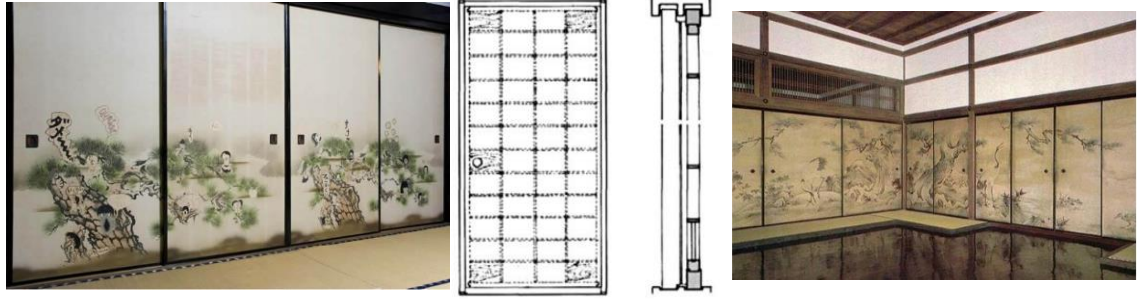
İşlevsel özelliklerinin ötesinde geleneksel Japon Evi'ni oluşturmakta olan yapısal elemanlar, mekânın özgün kimliğinin oluşmasında ve mekân kurgusunun zenginleşmesinde etkili olmaktadır. Japon konutuna özgün kimliğini kazandıran kullanım amacı doğrultusunda mekânlar arasındaki erişim sürekliliğini, mekânların küçültülüp büyütülmesini, doğa ile iç arasında mevcut dinamik ilişkilerini oluşturan hareketli bölücüler “shoji ve fusuma”, önemli birer yapı elemanları olarak dikkat çekmektedir. Dikdörtgen şeklindeki ahşap çerçeve ve bu çerçevenin bir tarafına yapıştırılmış olan yarı saydam kâğıttan (washi) teşekkül ettirilmiş olan shojinin üzerinde yer alan motifler, gün içinde sürekli bir biçimde farklı açılardan gelen güneş ışınlarıyla iç mekâna yansıyan desenler, mekânı estetik bakımdan zengin bir görünüme kavuşturmaktadır.

Şekil 7. Geleneksel Japon Evi'nde shoji

Kaynak: Özcan ve Güngör, 2019; Yagi, 1986

Genel plana esneklik kazandıran Shojiye ek olarak, başka hareketli bölücülerin de varlığı dikkat çekmektedir. Fusuma, zemin bölümü tatami ile kaplı odalar (washitsu) arasında yer alan ahşap bir bölme aracıdır. Özel törenlerde zaman zaman kaldırılıp geniş bir kabul alanına dönüştürülmektedir (Özcan ve Güngör, 2019; Yagi, 1986). Her iki yüzünün ahşap paneller ile kaplanması ile oluşturulmuş olan fusuma yapımında, iç-dış mekân sınırlandırılması amacıyla ahşap grid çerçeve kullanılmaktadır.

Şekil 8. Geleneksel Japon Evi'nde fusuma

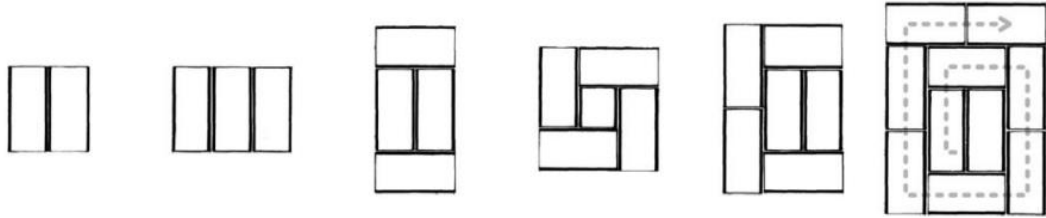
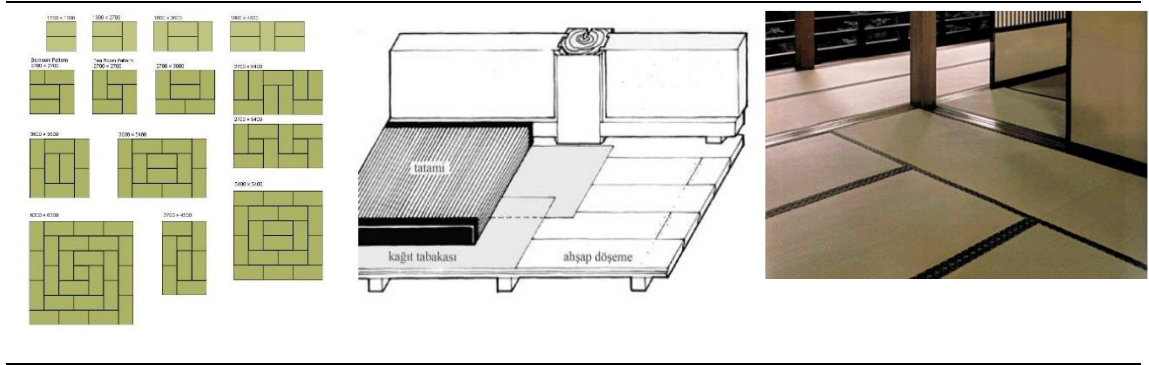
Kaynak: Url-1

Fusuma üzerlerine işlenmiş olan mevsim ya da manzara yaşanan değişimleri aksettiren resimlerle mekânın süslü niteliğine katkı sağlanmaktadır. Hatta Japonya tarihinin erken süreçlerinde, özel törenlerde davetli olan konuklar, fusumaya şiirlerini bırakırlardı. İç mekânla iki oda veya dış ortam arasında, Fusumanın üst kısmında, mekânın havalandırılması, aydınlatılması maksadıyla tasarlanmış olan ve incelikli ahşap işçilikleri ile dikkatleri çekmekte olan “ranma” bulunmaktadır. Shoji ve fusuma ismiyle de anılan bu hareketli bölücülerle mekânın işlevsel özellikleri talepler çerçevesinde hızlı ve kolay bir biçimde değiştirilmektedir. Bu bölücüler yaz mevsiminde kaldırılıp havalandırma imkânı oluşturulurken kış mevsiminde ısı kaybının kontrol altına alınması için mekânın büyüklüğü azaltılmaktadır. (Yagi, 1986).

Shoji ve fusuma ile birlikte, hareket ettirilebilen ve kolay bir şekilde kurulabilmekte olan farklı portatif bölücü tipleri yer almaktadır. “byobu”, bambu şeritlerinden oluşturulan katlanır perdeler “sudare” iki ya da daha fazla panelin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş olup “tsuitate” ise, kolaylıkla taşınabilen ve bağımsız olarak kendi başına ayakta durabilen diğer bölücü elemanlar olarak dikkat çekmiştir.

Odaların büyüklükleri Japon Evi'nde “tatami” ismiyle anılan ve genel olarak 90x180 cm ebatlarında olan halılara bağlı bir şekilde biçimlenmektedir. Bundan dolayı da oda büyüklüğü üzerinde durulurken de tatami sayısı kullanılabilir (Altınok, 2017). Tatami sayısının ölçü olarak, mekânların büyüklüklerinin belirlenmesinde, Mekân planlamasında kullanıldığı “jo” ile tataminin boyutlarının ölçü olarak kullanılmış olduğu “tsubo” olmak üzere iki tür ölçüt kullanılmıştır. Kullanıcılar gece yataklarını bu halıların üzerine sermek suretiyle talep etmiş olduğu her hangi bir yerde yatabilme olanağına sahiptir. Yatma eylemini karşılayabilmek amacıyla bütün döşeme kullanılabilir. Bunların

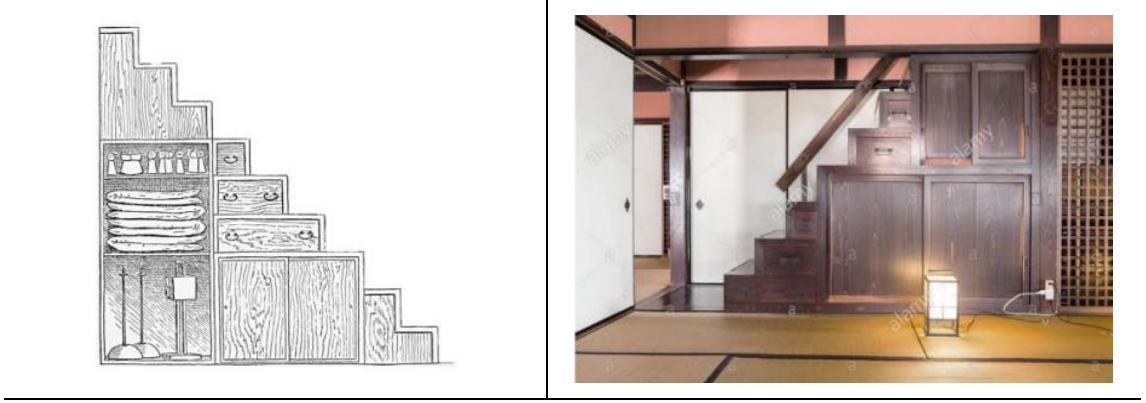
yanında misafir ağırlama, yemek yeme, çalışma vb. fiillerde yine bu tatamilerin üzerinde gerçekleşebilir (Altınok, 2017). Tatami matlarının ölçülerine göre duvar görevini de üstlenmiş olan shojiyle fusumaların boyutları da belirlenebilmektedir. Bu nedenle de, zemininde kullanılan tatami sayısıyla bir mekânın tavanının yüksekliği, doğru orantılı bir şekilde tespit edilebilir. Büyük odalar taban alanına göre yüksek tavanlara, küçük odalar ise alçak tavanlara sahiptir. Bu düzenleme konut tasarımında estetiğin de önemli bir parçası olduğunu göstermektedir (Erdemir, 1993).

Şekil 9. Tatami ölçülerine göre mekân düzenlemesi

Kaynak: Url-2

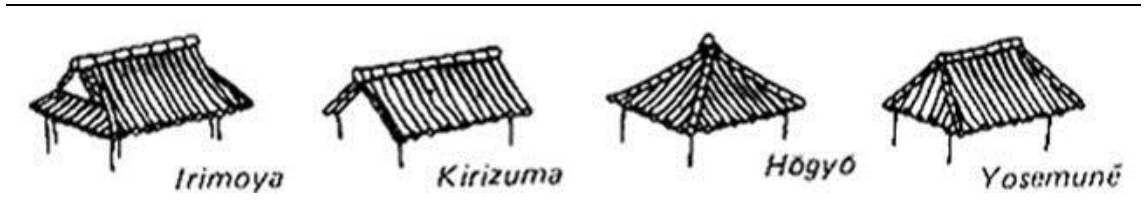
Genel olarak geleneksel Japon Evi, tek katlı olacak biçimde kurgulanmıştır. Ayverdi (1972), Japonya'da kentlerin, kasabaların ve köylerin tek katlı görünüşüne kaynaklık eden, doğa ile insan arasındaki mevcut karşılıklı ilişkilerinin olduğunu söylemektedir. Ayrıca merdiven gibi mimari elemanların güzel bir şekilde mekânda gizlendiğini ifade etmiştir.

Şekil 10. Merdiven altının fonksiyonel kullanımı

Kaynak: Özcan ve Güngör, 2019; Morse, 1886

İklim koşulları nedeniyle geleneksel Japon Evi'nde, yoğun kar yükünün hafifletilmesi ve yağmur suyunun tahliyesi amacıyla genel olarak kiremitlerle veya kalın bir saz tabakasıyla örtülmüş dik çatılar inşa edilmiştir. Daima, konutlarda uygulanmakta olan çatı biçimleri yalın olarak planlanmıştır. İrimoya-yane (birleşik çatı), yosemune-yane (kırma çatı) Kirizuma-yane (beşik çatı) konutlarda sık bir şekilde rastlanılan üst örtülerdir. Estetik bakımından cephe düzeninde önem taşımakta olan saçaklar, hava koşullarından evin duvarlarını iç mekânın güneş ve yağmurdan muhafaza edilmesini sağlamaktadır. Engawanın (teras) köşeleri yukarı doğru kıvrımlı olan saçaklar, çok fazla olan yağışların zarar vermesini önlemektedir (Özcan ve Güngör, 2019).

Şekil 11. Geleneksel Japon Evi'nde çatı türleri

Kaynak: Url-3

2.2.2. Küçük Konutun Tarihsel Gelişimi

Konutlar eski çağlardan günümüze değin barınma fonksiyonunu görürken bireyle gelişen ve değişen bir ilişki sistemi içerisinde. Bütün dünyayı etkilemekte olan endüstri devrimi, toplumun bütün kesimlerini etkilerken, aynı zamanda göçlerle birlikte kentleşmenin de önünü açmıştır. Kentleşme hızlı bir biçimde yaygınlaşırken, kentlere yerleşmekte olan ailelerin barınabilmeleri açısından pratik ve hızlı çözüm olan konut

yerleşmelerinin yayılmasının önünü açmıştır (Tutal, 2001). Küçük konut tarihsel perspektifte öncelikli zorunluluktan kaynaklı dar gelirli hanehalklarına yönelik küçük konut üretimi söz konusu olmuştur. Zamanla bu yaklaşıma zorunluluktan öte farklı bireylerin ihtiyaçlarına karşılık verebilen alternatif küçük konutlar üretilmiştir. Tezin bu bölümünde küçük konutun geçmişten günümüze değişimi ele alınmıştır.

***Küçük İşçi Evleri**

İşveren tarafından çalışanların barınma gereksinimlerini karşılamak ve aynı zamanda, işverene çalışanlarının bağımlılığını artırabilmek maksadıyla inşa ettirilen işçi evleri, devlet kurumları ya da özel girişimin konut sunum şekillerinden biridir. Şirket kenti olarak ta anılmakta olan işçi yerleşkeleri, ülkemizde özellikle Cumhuriyet'in ilanından sonraki süreçte, devlet kurum ve kuruluşlarında çalışmakta olan memur ve işçilere yaşam alanı ve barınma sağlamayabilmek maksadıyla yapılmıştır (Bakar ve Yamaçlı, 2017).

Yeraltı kaynakları açısından son derece zengin olan İngiltere'de, 15. yüzyıldan bu yana bilinen ve uygulanan maden çıkartma yöntemleri, demir madenin eritilmesi, 1710 yılından itibaren- maden kömürünün, yakıt olarak kullanılmakta olan odun kömürünün yerini alması ile beraber; 18. Yüzyıla girildiğinde, ani bir şekilde gelişim göstermiştir. Dökme demirin, dövme demirin yerine üretilbilmesine imkân oluşturan bu değişiklikler, demiryolu inşasında kullanılmakta olan demir üretiminde yaşanan artış ile birlikte; zanaat ve tarım aletlerinin gelişme aşamasına da öncülük yapmış, dayanıklı makinelerin üretilmesinin önünü açmıştır. Ancak Endüstri devrimine yönelik atılmış olan en önemli adım, tekstil alanında yaşanmıştır. 1770 ve 1780'lerde Su değirmeninden sağlanan enerjiyle çalışabilen dokuma makinesini İngiliz işadamı Richard Arkwright, icat ederek, modern fabrika sisteminin oluşmasına öncülük yapmıştır. Tekstil sanayisinde genel olarak üretim mekânı olan ev atölyelerinden yeni dokuma tezgâhlarının kullanılması ile modern fabrikalarda üretime geçilmiştir (A. Kessler, 2004). Ev atölyelerinden akarsu kıyılarına kurulmuş olan tekstil fabrikaları ve atölyelerinde çok daha yoğun ve hızlı bir üretim sistemi oluşturulmuştur. Fabrikalarda işçi olarak çalışmak veya değişik iş kollarına yönelmek haricinde evlerinde çalışan tekstil çalışanlarının oldukça önemli bölümü için, herhangi bir seçenek kalmamıştır. Muazzam bir işgücüne yeni kurulmuş olan tekstil fabrikaları ve atölyelerinde istihdam edilmek için gereksinim hissedilmiş, kırsal yerleşimlerden kentlere doğru, kentlerde çalışabilen insan sayısının yetersiz kalması

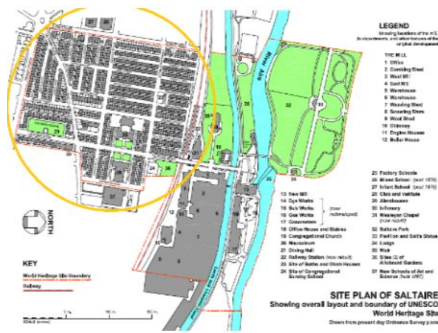
sebebiyle göçler başlamıştır. İşçiler için Arkwright, üç katlı evler inşa ettirmiş ve işçilere toprak olanağı sınırlı bir alan içinde de olsa sağlayabilmiştir (Anonim).

Şekil 12. Endüstri devrimi öncesinde evlerde kullanılan ve ‘çıkırık’

Kaynak: Bakar ve Yamaçlı, 2017

Sanayileşme alanında yaşanmış olan bu gelişmeler, üretimde hissedilen çalışan ihtiyacının artmasına yol açmış ve netice itibariyle çalışanların barınabilmesi amacıyla planlı kentler inşa edilmeye başlanmıştır. 1800’lü yılların başlarında ilk örnekler, İngiltere kentlerinde tekstil sektörünün yakınlarında olmak üzere, küçük ölçekli kasabalar inşa edilmeye başlanmıştır. 1812 yılında inşa edilen Lowell, tasarlanmış ilk örnektir. 19. yüzyılın ikinci yarısında, bir tekstil üreticisi olan Titus Salt tarafından geniş ölçekli ilk şirket kenti ise, İngiltere Bradford yakınında, yüksek mimari standartlar ile inşa ettirilen ve 2001 yılında da ‘Unesco Dünya Kültür Mirasları’ listesi içine girmiş olan ‘Saltaire’ şirket kentidir (Bakar ve Yamaçlı, 2017).

Şekil 13. Saltaire şirket kenti yerleşim planı ve victoria sokak görünümü

Kaynak: Bakar ve Yamaçlı, 2017

Ülkemizde 1923-1950 yılları arasında endüstrileşme yolunda önemli atılımlar gerçekleştirilmiş, Cumhuriyet'in ilanının ardından, iş görenlerin barınma gereksinimlerinin karşılanması amacıyla, çok sayıda resmi kuruluş tarafından işçi evleri inşa ettirilmiştir. Avrupa ve Amerika'da olduğu gibi; Türkiye'de de iş görenlerin tasnifi esasına dayanmakta olan işçi evi yerleşimleri uygulanmıştır. Konut kalitesinde ve sunulan imkânlarda İşçi ve yönetici evi ayrımı, kendini hissettirirken, işçi evi yerleşimleriyle, genel olarak, kaliteli bir yaşam tarzının sunulmuş olduğu anlaşılabilir (Bakar ve Yamaçlı, 2017).

Konut ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalarda kendisine has ağırlığı ve ehemmiyeti olması gerekmekte olan 'işçi konutları', Ülkemizde gereken ilgiyi görmemiş olmakla birlikte son derece zengin bir konu alanı şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Cengizkan, 2000). Bizans döneminden beri Osmanlı Devleti zamanında İstanbul'a çalışmak için gelen çalışanlara belli bir ücret karşılığı ya da kefile barınma olanağı sağlayan 'bekâr odalarının' var oldukları düşünülmektedir. Bununla birlikte bekâr odaları içinde değerlendirilen 'mütehilin (evliler) odaları' da İstanbul'a taşradan çalışmak için gelmiş olan ailelere barınma olanağı sağlamıştır (Sakaoğlu, 1994). Tanyeli (1996, 2001) 'nin konu ile ilgili olarak getirmiş olduğu açılımın, Osmanlı Devleti'ndeki metropollerde marjinal olarak gösterilen konut türüyle ilişkisinin kolay bir şekilde kurulması mümkündür. 15. Yüzyıllarda 'hücerat' (hücreler) olarak isimlendirilen tek oda konut biriminin haricinde, toplam konut stokunda yer alan konutların % 37'si tek odalılardan oluşmaktadır. 18. yüzyılın sonlarına kadar tek odalı evlerin oranı, % 8 seviyesine düşer; bununla birlikte her dönemde 'hücerat' son derece önemli miktarda bulunabilir. Genel olarak Yeniçerilerin içinde yer aldığı, bekâr yaşayan erkeklerin ve 'suhde' tarafından kullanılmakta olan 'hücerat', vakfiyelerce desteklenerek yapılmış olan ve kiralama amacıyla kullanılan, tek odalı, kolektif yaşam tazımı ön plana çıkartan ve buralarda ikamet eden bekâr kişilerin 'evli ve çocuklu' aileler ile ayrışmasını sağlayan ve denetleyen bir yapı türüdür (Tanyeli, 1996, 64-67). Bekâr erkeklerin kullanması amacıyla üretilmiş olan 'bekâr odaları' ise genel olarak tersanelerde, donanma amacıyla üretilmiş olan barınma alanlarıdır. Bu yerlerde çalışmakta olan işçi gruplarını örnek vermek gerekirse 'Kalyoncular Kışlası 18. yüzyılda inşası tamamlanıncaya kadar Kasımpaşa ve Galata'daki "bekâr odalarında" ikamet etmişlerdir (Tanyeli, 1996). Kapalı Çarşı'nın kuzeyinde ve Mahmud Paşa çevresinde hem çalışma hem de barınma mekânı şeklinde

kullanılmakta olan hanlar, Topkapı Sarayı'nın dış bahçesinde bulunan Darphane'deki veya Haliç mevkiinde yer alan Feshane'deki, 'hücerat', ya da 20. yüzyılın başlarında Ankara ve İstanbul'da görülmeye başlayan 'amele(ler) yuvası' türü barınak tipleri, işçi konutlarının prototipleri olarak değerlendirilebilir.

Yani sanayileşmiş ve seri üretim ortamı öncesine özgü, küçük üretim ve zanaat dönemine, buna benzer, işçi barınma koşul ve olanaklarını hem bu dönemde, hem de zaman zaman üretim döngüsünün zorunlu bıraktığı alanlarda görmek mümkündür (Cengizkan, 2000). Özel girişim ya da devlet tarafından yaptırılmakta olan işçi evleriyle işveren ve çalışanlar arasında gizli bir anlaşmaya gidilmektedir. Bu anlaşmanın tüm gereklerini taraflar yerine getirmek ile yükümlüdürler. Ev ile iş yeri arasında mevcut mesafenin oldukça az olması sebebiyle işçinin işine bağımlılığı buna bağlı olarak işçiden sağlanan verimde artış gözlemlenmektedir. İşçi ve ailesinin vereceği kararları, İşveren tarafından sunulan eğitim ve sağlık hizmetleri de belirleyici niteliktedir. İşçinin işverene bağımlılığını arttıran bir başka sebep ise, büyük ölçüde güvenlik gereksinimini giderdiğini bilmektir. İşveren tarafından sağlanmakta olan kreş hizmeti göz önünde bulundurulduğunda; çocuklarının güvenli bir ortamda ve kendilerine yakın bir mesafede olduklarını bilmek ebeveynleri açısından tatmin edici bir durum olarak ön plana çıkmaktadır. Güvenli olarak kabul edilen yerleşke içinde diğer eğitim kurumlarının da bulunması işyerine ilişkin çalışanların olumlu düşüncelere sahip olmasına yol açmaktadır. Tüm bu imkânları terk etmeyi düşünmeyen çalışanların, işyerlerine bağlılıkları artmaktadır. Netice itibarıyla; konut, eğitim, sağlık, spor, güvenlik, kalıcı bir iş gibi olanaklardan yararlanma karşılığında işçi, işverene emeğini kiralamakta/satmaktadır (Bakar ve Yamaçlı, 2017).

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verilerinden yararlanarak Keleş (1968) 'in aktardığına göre; Türkiye'de 1960 yılında diğer konutlarla işçi evleri arasında, kalite ve sağlık açısından önemli farklılıklar gözükmektedir. "Suyu olmayan konut oranı, Bir anketin sonuçlarına göre, Türkiye'de %44 olmasına karşılık, işçi konutları içinde %80 civarındadır. Kötü iskân koşulları içinde bulunan konutların oranı da, aynı kaynakta verilen bilgilere göre, Türkiye için %27 olmasına karşılık, işçi konutları için %44 civarındadır".

Özellikle 1950'li yılların ardından konut kooperatifleri vasıtasıyla ve işçi konut kooperatifleri tesis edilerek, fabrika kasabasının bağlamında ya da doğrudan fabrika

yerleşmesinde yer alan işçi konutları inşasından zaman içerisinde vazgeçilmek yoluyla işçi konutu-memur konutu ayrımı ve diğer ayrımlar ortadan kaldırılmıştır. Kentin herhangi bir bölgesinde konum için kendi gelirine göre her sınıfsal katman konut edinmesi için mekanizma ve olanaklar yaratılmıştır (Cengizkan, 2000).

Türkiye'deki işçi evlerine örnek olarak 'Atatürk Orman Çiftliği ile birlikte, 'Türkiye Kömür İşletmeleri' 'Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları' 'Sümerbank', benzeri kamu teşekkülleri, işçi evi yerleşimine sahip olmaları açısından da önem taşımaktadır (Bakar ve Yamaçlı, 2017).

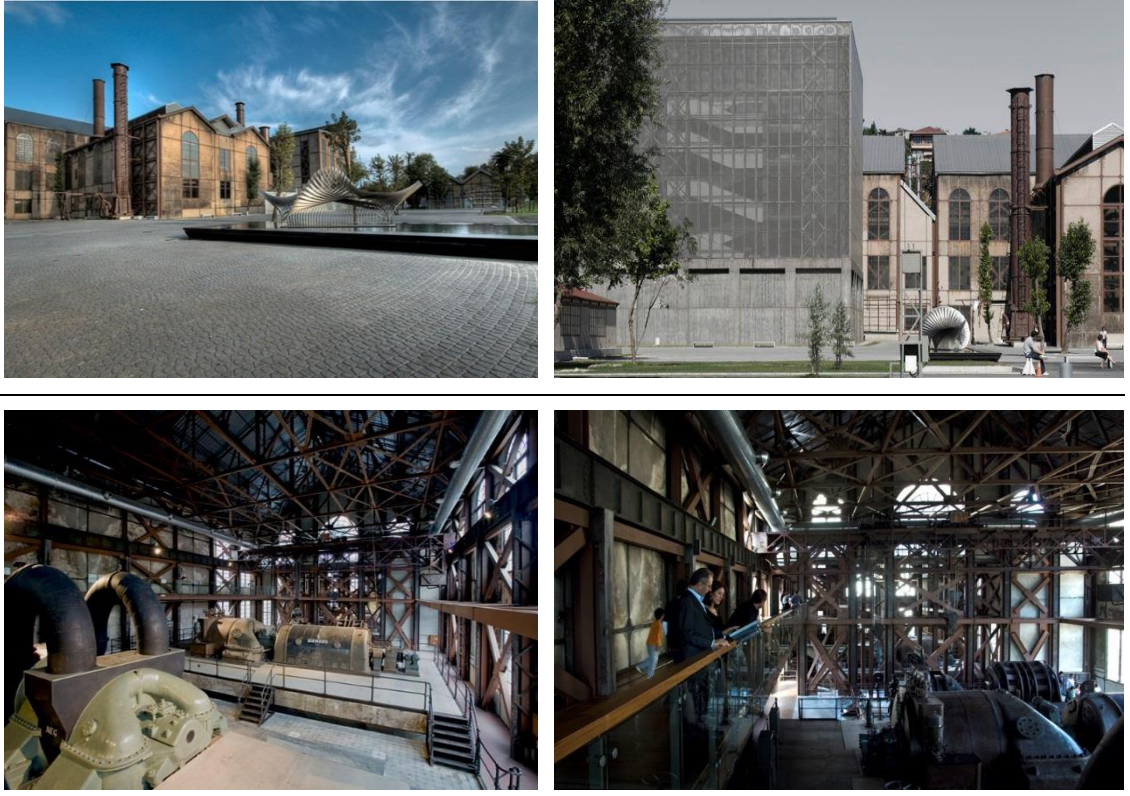
Genç Cumhuriyet'in ilk yıllarında hatta Osmanlı döneminde başlamış olsa bile, eklerle büyütülmekte olan ve yakın dönemlere kadar fonksiyonlarını devam ettirmekte olan, İstanbul'da ilk hizmet üreten sanayi kuruluşlarından birisi olan Silahtarağa Elektrik Santrali ve Almanya tarafından 1894 yılında Anadolu-Bağdat demiryolu hattının yapılması aşamasında vagon ve lokomotif tamiri gereksinimini gidermek üzere yapılmış olan Tülomsaş Yerleşkesi'ni örnek olarak incelenmiştir.

Silahtarağa Elektrik Santrali

Kâğıthane ve Alibeyköy dereleri arasında mevcut düz araziye ülkemizin ilk termik santrali olarak elektrik üretmeye başlayan Silahtarağa Elektrik Santrali 1913 yılında inşa edilmiştir (Cengizkan, 2002). 1911 yılında 118.000 metrekarelik bir alana projelendirilen fabrikanın arazisi sonradan alınarak kurulmuştur. 1913 yılının sonlarına doğru santral faaliyete geçmiş, üretime ise Şubat 1914 tarihinden itibaren geçerek kentin şebeke ve aboneleri yanında tramvaylarına elektrik verilmeye başlanmıştır (Ensari Kara, 1994,554). 1922 tarihli ağaçlandırma planına göre ise, 118.000 metrekarelik bir alana sahip olan fabrika yerleşkesinde, çalışanların yaşam çevresi ve ana fabrika bölümü olmak üzere iki bölümlü bir yapılaşmaya gidilmiştir. Bir yazı ile aynı tarihte fabrikanın genişletilmesine gereksinim olmuş, daha sonra fabrika alanının genişletilmesini hedefleyen 1931 tarihli, ikinciye ek bir plan daha yapılmıştır (Cengizkan, 2000).

bireylerin evli olanları (ya da tersi) kontrolünü sağlayacak bir yerleştirme anlayışından kaçınılmaya çalışılmakta, tam tersi bir Şekilde oturma düzeninde her hangi bir kimsenin başkalarını gözetlemeye imkânın olmadığı, ama çalışma noktasında ve iki katlı bir biçimde Memur Evleri'nin kilit rol üstlenmiş olduğu bir düzenlemede 'saçılma' gözlemlenmektedir. 82-87 işçi ve memurun toplu olarak yaşamış olduğu bu çevrede, 'kk grup' kavramı ve psikolojisinin tesirli olmasının mümkün olacağı açıktır. Bundan dolayı, bu yerlerdeki mekânsal ayrımlar, ayrımcı bir anlayışın neticesi değil, akılcı bir ayrıştırma girişiminin neticesidir. Bu nedenle, ideolojik bakımdan gerçekleştirilen ayrımla neticelenen, bu ayrımanın bütün rollere yansımış olduğu bir yaptırımcı tasarım yaklaşımının yerine, akılcı bir yerleştirme düzeni aranmıştır (Cengizkan, 2000).

Benzersiz bir ulusal endüstriyel miras niteliği taşıyan Silahtarağa Elektrik Santrali'nin günümüzde Santralistanbul'a dönüştürülmesine yönelik çalışmalar, kamu, özel kesim ve sivil toplum kuruluşlarının da katkılarıyla yürütülmüştür. Silahtarağa Elektrik Santrali'nin İstanbul Bilgi niversitesi'ne tahsisi 1 Mayıs 2004 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile yapılan protokol çerçevesinde gerçekleştirilmiş. Santralde 2004-2007 yılları arasında yoğun renovasyon çalışmaları yapılmıştır. Haliç'in gözde mekânında kurulan santral yok olma sürecine girmişken İstanbul Bilgi niversitesi'nin devreye girmesiyle Türkiye'de kültür-sanat alanında bugüne kadar gerçekleştirilmiş en kapsamlı dönüşüm projelerinden biri haline gelmiş ve Santralistanbul, 8 Eylül 2007 yılında yeni işlevi ile açılmıştır (Şekil 16).

Şekil 16. Santralistanbul ve enerji müzesi

Tülomsaş Yerleşkesi

Almanya tarafından 1894 yılında Anadolu-Bağdat demiryolu hatlarının yapılması sürecinde lokomotif ve vagon tamirinin gerçekleştirilmesi için gerekli olan gereksinimin giderilmesi amacıyla Anadolu-Osmanlı Kumpanyası ismiyle Eskişehir’de küçük bir atölye şeklinde tasarlanmıştır. 1919 yılında Anadolu’yu işgal girişimi sırasında Anadolu-Osmanlı Kumpanyası İngilizlerin kontrolüne girmişse de Kuvayi Milliye tarafından 20 Mart 1920’de kontrolü sağlanmış ve ismi Eskişehir Cer Atölyesi şeklinde değiştirilmiştir. Bu kez 20 Temmuz 1920’de Yunan kuvvetlerinin kontrolüne giren atölye, yeniden 2 Eylül 1922 tarihinde Türk kuvvetlerinin kontrolüne girmiştir. 1924 yılında, Cer Atölyesi o dönemki unvanı ‘Anadolu-Bağdat Demiryolları Müdüriyet-i Umumiyesi’ olan Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi’nin (TCDD) bünyesine girmiştir; 1929 yılında Cer Atölyesine, Yol Atölyesi eklenmiştir. Demiryolu Fabrikası ismiyle 1958 yılında yenilenmiş olan Şirkette, 1960 tarihinde ilk Türk otomobili (Devrim Arabası), 1961 yılında Türkiye’de ilk yerli lokomotif (Karakurt) üretilmiş; 1962 tarihinde boji yük vagonlarının, 1968 yılında dizel manevra lokomotiflerinin yapımına geçilmiştir. TCDD’ye bağlı ‘Eskişehir Lokomotif ve Motor Sanayii Müessesesi’(ELMS) adını 1970

yılında almış olan Şirket, dizel elektrikli anahat lokomotiflerinin üretim sürecine ise 1971 yılında başlanmıştır. 1986 yılına gelindiğinde, TCDD Genel Müdürlüğünün bağlı ortaklığına Bakanlar Kurulunun 28.03.1986 tarih ve 86/10527 sayılı kararı ile dönüştürülen Şirkete ‘Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayii A.Ş (TÜLOMSAŞ)’ unvan ile yeni bir hukuki çerçeve kazandırılmıştı (Bakar ve Yamaçlı, 2017).

Şekil 17. Tülomsaş yerleşkesi ve Porsuk Çayı

Kaynak: Bakar ve Yamaçlı, 2017

Yönetim ve üretim alanlarının yanı sıra günümüzde misafirhane, hastane, doğum kliniği ve ruh sağlığı merkezi, spor salonu, yemekhane, çocuk oyun alanı, kreş, lise, meslek yüksek okulu, güreş salonu, işçi evleri ile bir de lokal yer almaktadır.

1923-1938 yılları arasında yapılan konut, Sertan Bakar	1957 yılında yapılmış iki katlı, apartman biçimli konutlar, Sertan Bakar	1923-1938 yılları arasında yapılan ve iki daireden oluşan konut, Sertan Bakar	1980 yılında yapılan, dört katlı konutlar, Sertan Bakar

İşçi ve aileleri için değil; İşçi evleri aynı zamanda, içinde buldukları şehirler bakımından da değer oluşturmaktadır. Konut sahibi olmayı kolaylaştıran farklı yaklaşımlar da İşçi evleri uygulamalarından yola çıkılarak, ortaya çıkmıştır. Ekonomik ve sosyal özellikleri birbirine benzemekte olan insanlar, bir araya gelmek suretiyle oluşturmuş oldukları kooperatifler vasıtasıyla konut sahibi olmuşlardır. Son dönemlerde,

devletin eli ile konut sunum şekli olarak ön plana çıkan ‘TOKİ’ uygulamaları da bunun bir örneği şeklinde değerlendirilebilir. Yaşam alanı olması açısından işçi evlerinin ortaya çıkardığı sosyal değişimler ve ilişkiler, kent kültürünün biçimlenmesinde de oldukça önemlidir (Bakar ve Yamaçlı, 2017).

***Dar Gelirli Haneler İçin Küçük Konut**

İnsanın en temel gereksinimlerinden biri olan barınma ihtiyacına cevap veren konut, kullanıldığı bağlama göre çok sayıda tanıma sahiptir. ABD’li psikolog Abraham Maslow tarafından 1943’te yayınlanan “İhtiyaçlar Hiyerarşisi Teorisi”nde de belirttiği gibi konut insanın temel ihtiyaçlarındandır (Emekçi ve Tanyer, 2019).

Hızlı nüfus artışından kaynaklanan barınma sorunu, sosyal niteliklidir. Sanayileşme ile bütünleşen kentleşme süreci, doğal olarak barınma sorununa ve konut darboğazına yeni boyutlar getirmektedir (Kızıltan, 1986). Toplumda yer alan dar gelirli kesimlerin konut gereksinimlerini karşılayabilmek amacıyla tatbik edilecek olan politika ve stratejiler belirlenirken, her şeyden önce “konutsuz aile”nin ve “düşük gelirli bir grubun” tanımlanmasına yönelik adımlar atılmıştır. Özellikle “düşük gelirli bir grubun” tanımlanması aşamasında birçok güçlükler bulunmaktadır. Bu bağlamda hangi gelir düzeyinin altında yer alan gelirin düşük gelir sayılacağı bir takım soruların doğmasına yol açmıştır. Bir grubun “düşük gelirli” olduğuna yaşamakta oldukları konutlar üzerinden yapılacak değerlendirme ile hükmetmenin yeterli olup olmayacağı bilinmemektedir. Düşük gelirli gruplar arasında gecekondularda yaşayanların, sayılması durumunda, günümüzde tüm dünyada, ailelerin dörtte biri ile yarısı arasında değişen bir oranının, kentsel alanlarda, salt gecekondularda oturduklarından dolayı bu grup içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Aksi durumda tek bir oda içinde barınma gereksinimlerini karşılayanlar mı “düşük gelirli” olarak tanımlanmalıdır? Bu ölçütün kullanılması durumunda, Bombay’da, 1961 yılında, nüfus içerisinde dörtte üçlük bir kısmın, tek odalı konutlarda yaşamış olduklarından dolayı, düşük gelirli grup içerisinde değerlendirilmeleri gerekliydi. Gelir dağılımına yönelik araştırmalarda, genel olarak 5 gelir grubu çerçevesinde en altta yer alan %20’lik dilim en düşük gelir grubu şeklinde değerlendirilmektedir. Kuşkusuz ki, yoksulluğun tespitinin yapılmasında hane halkı gelirin, bir ölçüt şeklinde kullanılması mümkündür. ABD’de ailelerin sahip olduğu gelirin, Toplumsal Güvenlik Yönetimi’nin (Social Security Administration) tespit etmiş

olduğu “yeterli beslenme harcamalarının” toplam miktarından üç kat daha az bulunması halinde, “resmen” bu aileler yoksul kabul edilmektedir. En iyi şekilde, kentlerde yaşamakta olan ailelerin yoksulluğu, bireyler düzeyi ile değil, hanehalkı düzeyi ile değerlendirildiğinde tanımlanması mümkün olacaktır. Bu tür bir tanımlanmaya gidilmesi durumunda sadece parasal olan ve parasal olmayan gelirler değil, aileyi oluşturan bireylerin öğrenim, meslek, sağlık, barınma vb. koşulları, ailenin içinde bulunduğu yaşam koşulları ve yeterli beslenmenin sağlanıp sağlanmadığının belirlenmesine katkı sağlayacak günlük kalori miktarı vb. bütün göstergelerin değerlendirilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Genel olarak kentsel nüfusa yönelik olarak, belirli gelir gruplarının, 1 yaşına kadar olan çocuklarda ölüm oranının ne kadar yüksek olduğu ve gelirlerinden ne kadar büyük bir payı beslenmeye ayırmakta oldukları da çok sık kullanılmakta olan ölçütler arasında yer alır (Keleş, 1988).

İstatistiklere baktığımızda bugün dünyada 100 milyon insanın hiçbir barınağının bulunmadığı (OHCHR, 2016) ve bununla birlikte 1 milyarın üzerinde insanın da sağlıksız konutlarda barındığı ifade edilmektedir (HABITAT, 2015). Oysa insanın en temel ihtiyacı olan konutun yeterli standartlarda toplumun her kesimine sağlanması, sosyal adalet ve eşıtliğin önemli bir boyutudur (Emekçi ve Tanyer, 2019).

Türkiye’de devlete, 1961 Anayasasıyla dar gelirli ve yoksul ailelerin yeterli sağlık koşullarını karşılayacak biçimde konut gereksinimlerini karşılamak üzere bir takım önlemler alma vazifesi yükleyerek; devletin anayasal olarak sosyal konut üretiminin vazifelerinin arasında yer aldığı ifade edilmiştir. İlgili anayasa maddesiyle konut daha çok barınma hakkının bir gerekliliği olarak değerlendirilmiş, bir sorun olarak görülmemiştir. Bununla birlikte 1982 Anayasası’nda “Konut Hakkı” ismini taşımakta olan 57. Madde çerçevesinde; “Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözetleyen bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır, ayrıca toplu konut teşebbüslerini destekler” şeklinde ifade edilerek 1961 Anayasası ile dar gelirli ve yoksul ailelere verilmiş olan öncelikten vazgeçildiğinin dikkat çektiği görülmüştür. Bununla birlikte neoliberal ekonomi politikaları ekseninde hazırlanmış olan 1982 Anayasasıyla konutun bir yatırım ve rant aracı şeklinde değerlendirildiği algısı da güçlenmiştir (Akalin, 2016).

Ülkemizde, konut sektöründeki arz, talebi karşılayamamış aileler her türlü teknik ve çağdaş olanaklardan yoksun, kaçak yapılaşma ile barınma gereksinimlerini karşılamak zorunda kalmışlardır. Sonuçta gecekondular ile karşılaşmışlardır (Kızıltan, 1986). Sürdürülebilirliğin temel vurgularından olan sosyal adalet ve eşitliğin sağlanması için konut sorununun alt gelir grupları bağlamında yeniden ele alınması gerekir. Alt gelir gruplarının konut ihtiyacına cevap verilebilmesi için ödenebilir konutların (affordable housing) üzerinde durulması gerekmektedir. Ülkemizde ödenebilir konut bağlamında bütüncül bir konut politikası geliştirilememiştir (Emekçi ve Tanyer, 2019). Türkiye’de son yıllarda dar gelirlileri konutlandırma amacıyla alınması düşünülen önlemlerden birisi de küçük konut üretiminin özendirilmesi olmuştur. Türkiye’de düşük gelirlilerin küçük konutlarda yoğunlaştığı ve küçük konutların özellikle dar gelirlilerce kullanıldığı görülmektedir. Dar gelirlilerin bir bölümü de, demografik nedenlerle olmasa da, maliyetleri uzun döneme yayılmış normal büyüklükte bir konut edinebilmek amacıyla bir süre küçük konutta yaşamaya katlanabilirler (Balamir, 1986). Ülkemizde, konut birimi ortalama yüzölçümlerinin dünya standartları karşısında görece olarak yüksek oluşu, bu öneriye radikal bir yöneliş niteliği kazandırmaktadır. Fiziki nitelikleri ile küçük konut, konut politikaları ve hanehalkları özellikleri açısından gözden geçirilmektedir. Konutu herhangi bir tüketim malı gibi değerlendiren ve üretimi yalnızca ödeme gücünün işlevi gören bir yaklaşımla ‘dar gelirlilere küçük konut’ önerilebilir (Balamir, 1986). Devlet; dar gelirliler ve yoksul kişi ve ailelere yönelik gelir destekleri, kira yardımları, kredi destekleri ve vergi indirimleri ile kira kontrolleri sağlama yoluna giderek bu bireylere yönelik erişilebilir konut sayılarını arttırabilir (Akalin, 2016).

Ülkemizde özellikle dar gelir gruplarının konut açığının büyüklüğü ve gecekondular şartlarındaki yapıların yetersizliği bütün açıklığıyla ortadadır. Görülmüştür ki, düşük gelir gruplarının kendi evini yapma becerisi gecekondular üretmektir. Bu grubun konut sorununun toplu konut yöntemiyle çözülmesinde zorunluk görülmektedir (Evis, 1986). Bir kentsel dönüşüm projesine yönelik gerçekleştirmiş olduğu alan çalışmasında projenin neticesinde TOKİ’nin inşa etmiş olduğu konutlara yerleştirilmiş olan eski gecekondular sakinlerinin ekonomik açıdan daha da kötüleşmiş olduğunu tespit etmiştir. Yüksek bloklar şeklinde inşa edilmiş olan küçük konutlara yerleştirilmiş olan eski gecekondular sakinleri; apartman hayatının gerektirmiş olduğu ortak gider masraflarını karşılama noktasında zorlandıklarını geniş aile şeklinde gecekondularda yaşarlarken TOKİ’nin

küçük evlerinde bu yaşam tarzının mümkün olmadığını, konut taksitlerinin ödenmesinin yanı sıra apartman giderleri, ısınma giderleri benzeri masraflardan dolayı sıkıntı yaşamış olduklarını belirlemiştir. Hatta geçim sıkıntısından dolayı bazı ailelerin çevre köylere taşındıkları belirtilmiştir (İçli, 2011). Sosyal konutların kentsel yaşamını uzağında izole vergilerde inşa ediliyor olması birtakım ekonomik ve sosyal sorunlara da neden olmaktadır. Genellikle gecekondularda hayatlarını sürdüren ekonomik profili yetersiz kişiler, bu konutları elde edenler arasında çoğunluğu teşkil etmektedir. Genel olarak süresiz ve kayıt dışı işlerle meşgul olan bu kişilerin düzenli gelirleri de mevcut değildir. Yerleşmiş oldukları yeni konutlarında, ortak yaşam alanlarının oluşturmuş olduğu maliyetleri karşılamak zorunda olan bu yoksul kesimler, zaman zaman bu giderleri karşılama noktasında sıkıntı yaşamaktadırlar (Can ve Çiçek, 2012). Bu açıdan değerlendirildiğinde dar gelirli ve yoksul ailelerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş olan toplu konut projelerinin; yoksul kesimlerin konut sorununa çare olmak yerine; yoksulluğun yeniden üretilmiş olduğu alanlar haline dönüşmektedir (Akalin, 2016). Bu nedenle dar gelir grupları için en kısa zamanda ve en az maliyette konut yapımını gerçekleştirecek endüstriyel yapım teknolojilerinin uygulanması gerekmektedir. Dar gelir gruplarının ihtiyaçlarını karşılayacak konutları kısa süre içinde üretebilmek için, arsa ve alt yapının öncelikle çözümlenmesi ve teknolojik yapım metodlarının uygulanmasında Devletin ve Toplu Konut Fonunun katkı ve desteğinin sağlanması gerekmektedir (Evis,1986).

***Sosyal Konutlar**

Yerleşik yaşama geçilmesi ile beraber niteliksel olarak ilk barınaklar da birtakım değişikliklere uğramış ve daha sağlam yapı tarzlarına dönüşmeye başlamıştır. Yerleşik hayata geçilmesi ile beraber barınma yaklaşımında meydana gelen bu ilk köklü değişiklikler gerçekte konutunda ortaya çıkış süreci şeklinde değerlendirilmektedir (Tanoğlu, 1966). 1750’li yıllardan sonra İngiltere’de başlayarak tesirini bütün dünya boyunca hissettirmiş olan endüstri inkılabı ile beraber geçim kaynağı olarak tarım birincil seviyedeki önemini kaybetmiş, sanayi üretimi ile artmakta olan taleplere yönelik kitleler emeklerini sanayileşmiş olan şehirlerde harcamaya başlamıştır. Tarım sektörünün artmakta olan sanayi üretimleri karşısında direkt olarak daha az geçim kaynağı durumuna gelmiş olması hem gelişmekte hem de gelişmiş olan devletlerdeki kırsal bölge nüfus oranının hızla azalışına yol açmıştır (Roberts, 1978).

Endüstri inkılabıyla beraber şehirlerde artan işgücüne olan talep kırsal bölgelerden kentlere yönelik gerçekleşen göçler ile giderilse de hızlı biçimde gelişmekte olan nüfus hareketlerinin oluşturduğu baskıya karşı şehirler savunmasız kalmış ve çok sayıda endüstri şehrinde konutlarla ilgili sorunlar meydana gelmeye başlamıştır. Endüstri inkılabının ardından belli süreçlerde meydana gelen dünya savaşlarıyla şehirlerde mevcut konut ihtiyacı daha da artmıştır (Akalin, 2016).

Dünyada bu gelişme ve dönüşümler yaşanırken ülkemizde de kırsal bölgelerden kentlere yaşanan göç ile birlikte konut sorununun özellikle II. Dünya Savaşı sonrası süreçte ortaya çıkmış olduğunu söylemek mümkündür. Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra yeni Başkent Ankara ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Marshall yardımları çerçevesinde başta İstanbul bulunmak üzere diğer sanayileşmekte olan büyük kentlerde; kentleşmeye bağlı bir şekilde konut sorunu ile karşı karşıya kalınmıştır. Türkiye'nin sanayi alanında Avrupa ve Amerika gibi ülkelerle daha geç süreçlerde ilerleme kaydetmesi sebebiyle sanayileşmenin yol açmış olduğu kentsel problemler de ancak 1950'li yılların ardından kendisini hissettirmiştir. Endüstri inkılabının sancılı süreçlerini yaşamadan sanayileşen Batı ülkelerindeki toplulukların kazanmış oldukları bir takım hakları 1961 Anayasası ile hazır bir şekilde bulan Türkiye toplumu bu anayasanın sağlamış olduğu hak ve hürriyetlerin tam olarak farkına varamamış tanınmış olan kültürel sosyal ve ekonomik haklardan dönemsel olarak gerektiği gibi istifade edememiştir (Akalin, 2016).

Devlete 1961 anayasasıyla dar gelirli ve yoksul ailelerin sağlıklı ilgili koşullara uygun konut gereksinimlerini karşılayacak önlemler alma vazifesi verilip devletin sosyal konutların üretilmesinin anayasal bir vazifesi olduğunun altı çizilmiştir.

Sosyal konutlara yönelik henüz genel geçer kabul görmüş bir tanım yapılmamıştır. Bununla birlikte farklı ülkelerdeki mevzuatlar ve uygulamalar göz önünde bulundurularak bir tanımlama ve sınıflamaya gitmek mümkündür. Sosyal konut şeklinde ne tür bir konutun kabul edilebileceği mülkiyet ile ilişkili olarak; devlet mülkiyetinde, karsız organizasyonlar ya da yerel idarelerde bulunması bağlamında tespiti yapılabilir. Bununla birlikte konutları merkezi ve yerel yönetimlerin konut sağlama amacı çerçevesinde olduğu gibi kira yardımları kiraların piyasada düzeylerinin altında olup olmadığı kimin yaptığı gibi soruların cevapları üzerinden de tanımlama yapmak mümkündür (Scanlon ve Whitehead, 2007).

Her birinde uygulanmakta olan yöntemin farklı olmasından ötürü üzerinde uzlaşma sağlanmış bir konut tanımı bulunmamakla beraber sosyal konut; aktif bir şekilde kamu fonlarının kullanılmış olduğu; kiraların veya fiyatların tespit edilmesinde kar motiflerinin güçlü vurgulanmadığı; siyasi karar mekanizmalarının sunum biçiminin, kalitesinin miktarının belirlenmesinde etkili bulunduğu konutlar şeklinde tanımlanması mümkündür (King, 2006: 31). Sosyal konut; elde etmiş olduğu gelirler çerçevesinin insanca yaşam sürdürülebilir bir konutta barınma imkânı elde edemeyen, ekonomik bakımdan yoksun dar gelirli hane halklarının barınma ihtiyaçlarının, mülk veya kiralık konutlar ile karşılanmasıdır (Geray, 2007) (Kömürlü, 2006). Diğer bir deyişle sosyal konut dar gelirli ya da yoksul ailelerin barınma ihtiyaçlarını giderebilecek şekilde standartlaştırılmış sağlığa uygun, en az boyut ve nitelikte ucuz halk konutlarıdır.

Barınma sorunsalına sosyal konutun fiziksel bir çözüm olabilmesinin yanında gelir dağılımındaki adaletsizlikleri gidermek, sosyal barışı sağlamak gibi ekonomik ve sosyal etkileri de bulunmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde sosyal konutları; yoksul hanehalkını devletin koruyarak gözetmek vazifesini konut piyasaları üzerinden yerine getirdiği bir araç şeklinde açıklamak mümkündür (Akalin, 2016).

Dünyanın farklı ülkelerinde sosyal konutlar farklı etkenlerle ortaya çıkmıştır. Sosyal konutların gelişimi bu bakımdan şöyle özetlenebilir. Küreselleşme sürecinin mekânsal yansımalarının en belirgin biçimde yaşanmış olduğu kentlerin hızlı bir şekilde büyümesi ile oluşan dar gelirli ve yoksul ailelerin barınma gereksinimlerini de beraberinde getirmiştir. Kentlerde yoksul nüfusun hızlı bir şekilde artış göstermesi, şehirde oturanların mühim bir bölümünce yaşanabilir konut gereksiniminin lüks duruma gelmesi ve yoksulluğa bağlı olarak sosyal problemlerin hızlı bir şekilde tüm toplumsal yapılar için önemli bir tehdit durumuna dönüşmesi nedeniyle bu konuya kamusal bir müdahaleyi zorunlu kılmıştır. Avrupa’da; 19. Yüzyıl sonlarında ve diğer dünya ülkelerinde 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren uygulanmaya başlayan sosyal konut politikalarıyla bu sorunların üstesinden gelinmeye çalışılmıştır (Kunduracı, 2013).

Sosyal konut uygulamasına yönelik olarak bilinen ilk örnek Londra’nın “Bethnal Green” bölgesinde inşa edilmiştir. Yaklaşık 6000 kişinin kötü koşullar altında yaşamış olduğu barınakların yerine Bethnal Green sosyal konutları yapılmıştır (Greenhalgh ve Moss, 2009). Aynı zamanda bir kentsel dönüşüm yöntemi şeklinde de ön plana çıkan temizleme

(clearance) yönteminin tatbik edilmiş olduğu bu proje çerçevesinde yalnızca yoksul ve dar gelirlilerin yaşam alan koşulları iyileştirilmemiş bununla birlikte kentte hastalıklı olarak değerlendirilen bir bölge de sağlıklı koşullara kavuşturulmuştur(Akalın, 2016). 1889 yılında Belçika’da Sosyal konuta yönelik ilk yasal düzenlemeye gidilmiştir. İlerleyen süreçlerde ise, endüstri inkılabının öncelikli olarak geliştiği devletlerden İngiltere (1890) ve Fransa’da (1894) yapılan yasal altyapıyı takip etmiştir. Sosyal konuta yönelik olarak günümüzde en çok uygulanma örneğine rastlanan Hollanda ise, ilk olarak 1901 yılında sosyal konutları üretim aşamasına başlamıştı (Reinprecht, 2007). Sosyal konutlar görüldüğü üzere, öncelikli bir şekilde sanayileşmiş olan devletlerde bir ihtiyaç biçiminde ortaya çıkmıştır. Dünyadaki farklı ülkelerde de bu durum aynı olsa da genellikle sosyal konut yaşama amacının yoksul sanayi işçilerine yönelik olduğunu da göstermektedir. Sosyal konutların üretiminde devletlerin farklı yöntemleri uyguladıkları da görülmektedir. Sosyal konutları devletler bizzat kendileri üretebileceği gibi, girdi destekleri ve sübvansiyonlar ile de bu hedeflerine ulaşabilmektedirler. Kooperatifler ve diğer konut işletmelerine yönelik kredi kolaylıkları ve vergi teşvik ve destekleri sosyal konut arzında artış oluşturmaya yönelik bazı finans yöntemleri arasındadır (Akalın, 2016).

Endüstri inkılabını öncelikli olarak geçirmiş olan batılı devletlerde, kentlerde yaşayan yoksul ve dar kesimli insanların konut gereksinimi, devletlerin sübvansiyon yoluyla piyasalardaki kira fiyatlarının altında belirlemiş olduğu sosyal konutlar vasıtasıyla karşılanılmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede mülkiyetleri karsız organizasyonlara, belediyelere ya da devlete ait olan konutlara, uygun koşullar çerçevesinde dar gelimli ve yoksul kişilerin kullanımına sunulmaktadır (Whitehead ve Scanlon, 2007). Bu bağlamda değerlendirildiğinde Avrupa Kıtası’ndaki devletlerde sosyal kiralık konutlar ile sosyal konutlar aynı manada kullanılmaktadır. Sosyal konut anlayışı gelişmekte olan devletlerde ise dar gelimli kesimlere yönelik olarak uzun vadeli ve düşük faizli konut kredisi uygulanan toplu konutlar şeklinde genellikle mülk edindirme amacını taşıyan projeler şeklinde gerçekleştirilmektedir. Sosyal kiralık konutlar için kamunun sağlamış olduğu destek farklı şekillerde tatbik edilmektedir. Bu destekler kamunun sağlamış olduğu borçlar ve pansiyonlar yanında garantiler biçiminde de gerçekleşeceği gibi vergi indirimleri yoluyla da olabilmektedir (Taşar ve Çevik, 2009). Gelişmiş devletlerde sosyal konut uygulamaları anlayışında ortak özellikler barındırmakla birlikte, her bir devlette aynı biçimde geçerli

olan standart bir sosyal konut uygulama tarzı ve politikası söz konusu olmayabilir. Bununla birlikte, ülkeden ülkeye sosyal konutların hedef kitlesi de değişiklik arz edebilmektedir. Bazı ülkelerde toplumsal kesimlerin sadece en yoksul kesimleri bu konutlardan istifade ederken, bazı devletlerde orta gelir düzeyine sahip kesimler, bazı devletlerde düşük ücretli kesimler sosyal konutlardan istifade edebilmektedir (Whitehead ve Scanlon, 2007).

Ülkemizde kentleşme ile ilgili sorun ve problemlerin kaynağını geçmişten gelen yanlış politikalar ve uygulamaların oluşturmuş olduğu bilinmektedir. Bu çerçevede ele alındığında Cumhuriyetin ilan edilmesinden günümüze kadarki süreçte hükümetlerin yürütmüş oldukları konut politikaları, halkın konut ihtiyacını ne ölçüde karşılayabildiği, ülke yönetiminin konutu bir sorun şeklinde mi yoksa barınma hakkının gerekliliği şeklinde mi değerlendirdiği, güvenli, sağlıklı ve erişilebilir konut üretimi konusunda ne ölçüde başarı elde edildiği önem arz etmektedir. Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar büyümekte olan barınma/konut sorunu ile ilgili olarak merkezi ve yerel idarelerin yürütmüş olduğu politikaların dönemselleştirilme sürecinde ne kadar siyasi konjonktür belirleyici olarak görülmüş olsa da sosyo-ekonomik yapı ve kentleşmenin bizzat kendisi asıl belirleyici olarak ön plana çıkmıştır (Akalin, 2016). Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar erişilebilir sosyal konutlara ilişkin olarak yürütülmekte olan politikalar, dört döneme ayrılmıştır. Ulus devlet inşası hızlı bir şekilde kentleşmenin başladığı 1950’li yıllara kadar ki süreç birinci, 1950’li yıllarda planlı ekonominin terk edilip liberal ekonomik yaklaşımın uygulamaya geçirildiği 1980’li yıllara kadar geçen süreç ise ikinci dönemdir. Aynı şekilde 1980’li yıllardan AK Parti iktidarına kadar ki geçen süreç, üçüncü, AK Parti iktidarından başlayarak günümüze kadar geçen süreç ise dördüncü dönemi oluşturmaktadır (Akalin, 2016).

Jansen Planı olarak anılan imar planı 1932 yılında onaylanarak uygulamaya konulmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında Jansen planı şeklinde de isimlendirilen imar planı 1932 yılında onaylanmış ve hayata geçirilmiştir. Jansen’e ait olan planın raporunda bir amele Mahallesi’nin inşa edilmesinin gerekliliği üzerinde durulmuş ve “ameleyi toprağına, yuvasına bağlamak ile Türk ulusunun bu işteki ilgisini uyandırarak hükümetin koymuş olduğu hedeflerine bu yolla bir parça daha yaklaşmış” olacağını vurgulanmışsa da, amele evleri Ankara’da inşa edilmemiştir (Çoban, 2012). Sosyal konut üretimi noktasında örnek oluşturabilecek ve sonraki dönemlerde tüm ülke boyunca yaygınlık

kazandırılabilir bu uygulama teklifinin hayata geçirilmemesini, talihsiz bir gelişme şeklinde de görmek mümkündür (Akalin, 2016).

1950 yılında çıkarılan bir yasa, Belediye Kanunu'na bir hüküm ekleyerek konut yapımını ve yapılan konutları kiraya vermeyi ya da bunları satmayı belediyelerin zorunlu görevleri arasında saymıştır. Buna rağmen, belediyelerin yine bütçe yetersizliklerini öne sürüp, barınma gereksinmesini öncelikli bir hizmet olarak görmemeleri nedeniyle konut sorununa bu yolla bir müdahalede bulunma çabası gösterilmemiştir (Çoban, 2012). Bu dönemde uygulanmakta olan konut politikalarının genel niteliğini, yeni Başkentte oluşan yoğun göç baskısı ve memurların konut ihtiyaçlarına yönelik uygulama ve çabaların oluşturmuş olduğu gözlemlenmektedir. Bu süreçte memurların konut ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak gerçekleştirilen düzenlemelerden başlıcaları şunlardır (Öztürk, 2008):

- 586 sayılı ve 1925 tarihli kanun ile memurların konut kooperatifi kurmalarını desteklemek maksadıyla aylıklarının yarısı oranında avans ödenmiştir.
- 844 sayılı ve 1926 tarihli kanun ile Ankara'ya yönelik önceliklerle "Emlak ve Eytam Bankası" kurulmuştur.
- 1352 sayılı ve 1928 tarihli kanun ile resmi binalar ve memur apartmanları yapımına yönelik olarak Maliye Bakanlığı yetkilendirilmiştir.
- 1452 sayılı ve 1929 tarihli "Memurlara Konut Tazminatı Ödenmesi" hakkındaki kanun yürürlük kazanmıştır.
- 1937 yılından itibaren Genel bütçe için memur konutlarının inşasına ödenek ayrılmıştır.
- 4626 sayılı ve 1944 tarihli "Memur Meskenleri İnşa" ile ilgili yayınlanan kanun ile devletin görevleri arasına memur konutlarının yapımı girdi. Bu süreçte Ankara'da ikamet etmekte olan memurlar için konut ihtiyaçlarının karşılanması haricinde ülke genelinde mevcut vatandaşların konut ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak ise şu düzenlemeler gerçekleştirilmiştir;
- "Mübadele, İmar ve İskân Kanunu" 1923 yılında yayınlanarak ana vatana mübadele ile gelmesi düşünülen Türk nüfusun konut ihtiyacının karşılanması hedeflenmiştir. İlgili kanun kapsamında 1933 yılının başına kadar yüz bin olmak

üzere 1945 yılına kadar 132,150 konut ülkeye gelen göçmen nüfus için üretilmiştir (Öztürk, 2008).

- II. dünya savaşının iktisadi şartları altında kira kontrolü 1939 yılında gündeme gelmiştir. 1939 yılında Konut kiralari Milli Koruma Kanunu ile dondurulmuş ve 1940 yılındaki bir değişikliğe gidilerek kanunda kiracıların haksız bir biçimde evden çıkarılmalarının önüne geçecek hükümler konulmuştur (Öztürk, 2008).
 - Konuta yönelik finansmanın kapsamını genişletebilmek maksadıyla 4947 sayılı ve 1946 tarihli kanun yayınlanmıştır. Bu kanun ile Emlak Kredi Bankası olarak Emlak ve Eytam Bankası'nın ismi değiştirilmiştir. Ayrıca, banka mülk konut kredisi veren ve mülk konut yapan bir kuruluş haline dönüştürülmüştür. Bankanın ve başkalarının arazilere bina yaparak peşin ya da ipotek karşılığı satmak, Mülk konut yapacaklara %5'i geçmeyen faizlerle ipotek karşılığı kredi verilmesi, yapı malzemesi ticareti gerçekleştirmek ve bu maksatla kurulmuş olan ortaklıklara destek vermek bankanın ana vazifeleri şeklinde tespit edilmiştir (Öztürk, 2008).
- 5020 sayılı ve 1947 tarihli kanun ile 1939 yılında belirlenen kiralar %20 oranında artırılmıştır. 6084 sayılı ve 1953 tarihli kanun ile 1955 tarihinden başlamak kaydıyla öncelikle konutlardan başlamak üzere, 6 ay sonra da diğer yerlerde kira denetiminin sonlanacağı kararlaştırılmıştır. Bununla birlikte bir süre geçtikten sonra yine kira denetimi uygulamasına dönülmüş, günün iktisadi koşulları dikkate alınarak 1939 kira bedellerine uygun ilaveler yapılmıştır (Öztürk, 2008).
- 5417 sayılı ve 1949 tarihli 'İhtiyarlık Sigortası Kanunu' ile işçilerin günden güne artmakta olan konut ihtiyaçları karşılanmak istenmiştir. Sosyal Sigortalar Kurumu ve Emlak Kredi Bankası benzeri kuruluşlar, 1923-1950 yılları arasındaki dönemde konut üretiminde tasarrufların değerlendirilebilmesi için konut kredisi sağlanması yoluna gitmişlerdir. Bu dönemde, Türkiye Öğretmenler Bankası ve Türkiye Vakıflar Bankası ipotek kredisi verme yetkisini taşıyan bankalardı. İpotek karşılığı Ziraat ve İller Bankası da kredi açma yetkisini taşıdılar da konut yapımına pek destek sağlamamışlardır (Öztürk, 2008).

- 5218 sayılı ve 1948 tarihli yasayla belediye sınırlarının içerisinde kalan mevcut gecekondular yasal çerçeveye kavuşturulmuştur. Aynı zamanda bu yasa gecekondu affi niteliği taşıyan ilk yasadır. Bu kanunla ıslahı mümkün olmayanlar için gecekondu sahiplerine uygun yer gösterilmesi ve ıslahı mümkün olanlar için ise gecekonduların ıslah edilmesi uygulaması ilk kez başlatılmıştır. Üretilmekte olan ucuz arsaların mülkiyetini kamuda tutarak kiralama yoluna gitmek yerine, bu kanun ile bu arsaların satılmak suretiyle özel mülkiyete geçirilmesinin önünü açmıştır (Yavuz ve ark., 1978).

İkinci Dünya Savaşı'nın oluşturmuş olduğu olumsuz koşulların ortadan kalkması ile beraber ülkemizde hızlı bir iktisadi gelişme gözlemlenmiştir. Yaşanılan bu iktisadi büyüme ile birlikte kentlerde oluşmaya başlayan sanayinin ihtiyacı olduğu işgücü gereksinimini karşılamak için kırsal bölgelerden kente doğru göç etmiş olan insanlar, kentlerde ve kent çevrelerinde hızlı bir şekilde gerçekleşen nüfus hareketlerine yol açmışlardır. Ani bir şekilde gerçekleşen nüfus hareketleri öncelikli olarak dikkate alınmamışsa da 1960'lı yıllardan sonra belirli sayıdaki büyük kentlere başlayan göçler, kentlerin kapasitesi ve bunun sonucunda da konut gereksinimine neden olmuştur. Bunlarla birlikte fiziki bakımdan kentlerin barınma kapasitesinin ve altyapısının, bir anda büyüyen nüfus karşısında yetersiz kalmaya başlaması sonucu, konut sorunu da baş göstermiştir. Yasal yollardan barınma gereksinimini karşılamayan nüfus, yasal olmayan yollarla kentin çevrelerinde kendi konutlarını imal ederek günümüze kadar etkileri sürecek olan gecekondulaşma sorununa neden olmuştur. Bu dönemdeki gecekondulaşma ve barınmayla ilgili sorun ve eksikliklerin temelinde;

- İş güvencesine sahip olmayan yeni kentli nüfusun, kırsalla olan bağlantıları sosyal bir güvence şeklinde muhafaza etmeyi sürdürmeleri sebebiyle barınma hakkı talebini yükseltmek ve barınma konusunu politikleştirmemeleri ve benzeri sebepler.
- Emeğin tekrar üretilebilmesi maliyet miktarlarının azaltılarak, genel ücretlerin aşağı seviyelere indirilebilmesi, sermaye gruplarının çıkarlarıyla uyumlu bulunması,
- Devletin, barınma ihtiyaçlarının giderilmesinin bireylerin kendi teşebbüslerine bırakılması,

- Hizmet sektöründe veya marjinal alanlarda çalışmakta olan yeni şehirli işçi sınıfının gelir seviyesinin, sendikaya üye olan endüstri çalışanlarının gerçek gelirlerinin altında kalmış olması, (Çoban, 2012).

5656 sayılı 1950 tarihli yasa o dönem açısından yoksul kesimlerin barınma/konut sorunlarını çözülme noktasındaki bir fırsat şeklinde değerlendirilebilir. Bu yasayla konut yapma yetkisi belediyelere bırakılmış; belediye meclisleri; belediye konutlarını inşa etmek; ihtiyaç sahiplerine bu konutları satmak ya da kiraya verme işlerinin belediyenin hizmet ve görevleri arasında sunma yetkisi verilmiştir (Demir ve Palabıyık, 2005). Bu amacı gerçekleştirebilmek için belediyeler bütçeleri kapsamında gereken paraları ayırma yoluyla döner sermaye oluşturmuş ve kurulmuş veya kurulan yapı ortaklıklarına katılma konusunda yetkilendirilmiştir (Karasu, 2009). Yerel yönetimler eliyle yoksullar için üretilmesi planlanan sosyal konutlara yönelik etkili bir finansman yönteminin oluşturulamaması kanun ile belediyelere tanınmış olan yetkilerin 1980’li yıllara kadar gecikmesine yol açmıştır (DPT, 1994). Günümüz kentleşmeye bağlı olarak barınma sorunlarının en önemli aktörleri arasında olan yap-satçılık yöntemi de bu süreçte ortaya çıkmaya başlamıştır (Çoban, 2012). İmar ve İskân Bakanlığının 1958 yılında kurulmuş olması ve 1961 Anayasası’nın kabulü, dönemin konut politikasına yönelik olarak değerlendirilebilmesi mümkün olan diğer önemli hukuki gelişmeler arasındadır. İmar ve İskân Bakanlığı, kentsel altyapıyı gerçekleştirmek, afetlerden önce ve sonra gerekli önlemleri almak, konut politikaları belirlemek ve uygulamak, konut yapmak veya yaptırmak, bölge, şehir, kasaba ve köylerin planlamasını yapmak, yapı malzemesi konuları ile uğraşmak amacıyla kurulmuştur. Dar gelirli ya da yoksul aile ve bireylerin sağlıklı yaşam koşulları çerçevesinde müsait konut ihtiyaçlarının giderilebilmesi amacıyla 1961 Anayasası’nda düzenlenen 49. Madde ile devlete, sosyal devlet anlayışı çerçevesinde gereken tedbirlerin yükümlülüğü getirilmiştir (Akalin, 2016).

1983 seçimlerinin ardından kurulan hükümetin büyük ve düzenli kent parçalarını gerektiren toplu konut politikasını benimseyeceği açıklanmıştır. Bu kapsamda konut kooperatiflerine kredi desteği sağlandığı görülmüştür (Bayraktar, 2006). Ekonomi piyasalarında serbest faiz sistemine geçilmesinin ardından Bakanlar Kurulu, 1980 yılında konutsuzlara konut edindirme amacıyla “Milli Konut Politikasını” belirlemiştir (Demir ve Palabıyık, 2005). 1990 yılında Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi; Kamu Ortaklığı İdaresi ve Toplu Konut İdaresi (TOKİ) olmak üzere iki ayrı tüzel kişilik haline

getirilmiş ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığının uhdesine toplu konut fonuna yönelik ilgili yüksek planlama kurulunda yer alan tüm yetkiler bırakılmıştır. 1993 yılına kadar Toplu Konut Fonu genel bütçe çerçevesinde bağımsız bütçe ve kendi yasal gelirleriyle çalışmalarını devam ettirmiş bununla birlikte 1993 yılının ardından genel bütçe çerçevesinde ele alınmaya başlamış, 2001 yılında ise tamamen kaldırılmıştır. Toplu konut fonundan 1984-1993 yılları arasında 877.984 adet konut finansman desteği oluşturulmuştur. Bu sayı 1993-1999 yılları arasında ise, 252.177 adet konut seviyesine düşmüştür. 1984-2003 arasında Toplu Konut İdaresi tarafından, kredi açılmış olan konut sayısı ise 1.048.310 olarak gerçekleşmiştir (Demir ve Palabıyık: 2005).

Ülke genelinde TOKİ, konut gereksiniminin acil çözüm beklemekte olan alanlarını belirlemekte ve toplu konut yatırımlarına yönelik uzun vadeli bir eylem planı oluşturmaktadır. Bununla birlikte TOKİ, Türkiye’de iktisadi bağlamda geri kalmış Doğu illeri ile kırsal bölgelerden göç almakta olan büyük kentlere yerleşmiş dar gelirli ve yoksul ailelerin uygulamış olduğu sosyal konut projeleri ile konut ihtiyaçlarını gidermeyi amaçlamaktadır (TOKİ, 2011). Her ne kadar yapılmış olan konutların önemli bir kısmının sosyal konut özelliğini taşıdığı belirtilmişse de; TOKİ tarafından yayınlanan faaliyet raporlarının ortaya koymuş olduğu verilerden, yoksullara yönelik olarak gerçek anlamda üretilmiş olan konut sayısını tespit etmek mümkün gözükmemektedir. Sosyal konut üretilmesi planlanmamış olan kitle çerçevesinde dar, orta, alt yoksul gelir gruplarının yanında tüm illerimizde hemen hemen kentsel dönüşüm gerekçesi durumuna gelmiş olan gecekondu bölgelerindeki uygulamaları da bulunmaktadır. Durum bu şekilde olunca TOKİ’nin vermiş olduğu bilgilere göre üretilen toplam konut sayısı içerisinde sosyal konut adı altında üretilmiş olan pay %84,28’lik bir bölümü oluşturmaktadır. TOKİ üretmiş olduğu konutların önemli bir kısmının sosyal konut şeklinde inşa edildiğini ifade etse de; Ülkemizde üç tip sosyal konut uygulama biçiminin varlığından bahsetmek mümkündür. Birinci uygulama düşük kirali lojmanlar aracılığıyla işçi ve memurların konut ihtiyaçlarının giderilmesidir. İkinci uygulama tek başına TOKİ’nin yürütmüş olduğu, yıllık memur zammına endekslenen uzun vadeli ödeme şartları bulunan mortgage gibi bir model ile üretmiş olduğu sosyal konut tipleridir. Başka gelişmekte olan devletlerde de bu model, yaygın bir şekilde uygulanır. TOKİ-Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM) işbirliği ile toplumun en yoksul ve konut sahibi olmayan kesimlere barınma olanağı sağlamak amacıyla üretilmekte olan konutlar (yoksul konutları) ise,

üçüncü uygulama biçimini oluşturur. Her ne kadar mülk edindirmeye yönelik olarak üçüncü tip sosyal konut uygulamaları gerçekleştirilse de ikinci uygulama ile karşılaştırıldığında sosyal konut üretme amacına daha yakın olduğu ifade edilebilir. Bu projelerin uygulanmasında SYGM bu konutlardan faydalanacak olan yoksul kişileri tespit eden, TOKİ sosyal konutları yapan, konutlar için finansman oluşturan kuruluş şeklinde faaliyetler göstermektedir (SYGM, 2012: 45). En yoksul kesimler için konut edinmelerini sağlama amacı ile üretilmekte olan bu konutlar; uzun dönem, düşük-sabit taksitli, peşinatsız, faizsiz, (20-25 yıl) geri ödemeli, oldukça ucuz konutlardandır (TOKİ, 2014).

Nitekim toplu Konut mantığı ile üretilmiş olan evler, birim maliyetleri en az düzede olabilmesi amacıyla kentsel rant bölgelerinden oldukça uzak bölgelere kentlerin dış kesimlerinden dahi uzak mesafelerde inşaları gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte, 45 m² büyüklüğünde, (1+1) biçiminde 2009-2012 yılları arası üretilmiş olan bu konut tiplerinin nüfus bakımından kalabalık olan aileler açısından uygun olmadığı görülmüştür. Bu tiplerdeki evlerde Türk kültürü, adetleri ve örfleri çerçevesinde yaşamlarını sürdürmenin ortalama bir ailenin dört kişiden teşekkül ettiği düşünülse bile, mümkün olmayacağı açık bir şekilde görülebilir. Gelmekte olan şikâyetler ve iade edilen konut sayılarındaki artışın etkisi ile bu durumu farkedene yetkili organlar; ilerleyen süreçlerde 2+1 şeklinde yoksul konutlarının üretilmesini planlamışlardır (SYGM, 2011).

TOKİ vasıtası ile üretilmiş olan konutlar ülkemizdeki konut sorununu nicel bakımdan giderecekmiş gibi görülse de uygulamanın ardından meydana gelen sosyo-ekonomik ve fiziksel sorunlar, konut sorununun yalnızca konut üretmek yoluyla çözüme kavuşturulamayacağını ortaya koymuştur. Konut kooperatiflerinin etkinliğini kaybetmesiyle toplu konut üretimi sektöründe de tekelleşen TOKİ, yoksul kesimlerin konut ihtiyacını karşılamak için üretmiş olduğu tek tip projeler, kullanışsız ve kalitesiz yaşam alanları sebebiyle sıklıkla eleştirilere maruz kalmaktadır. TOKİ'ye yöneltilen eleştiriler arasında bir diğer husus ise yoksullar için yapılmakta olan sosyal konutların finansman masraflarını karşılamak maksadıyla gerçekleştirmiş olduğu prestijli yaşam alanlarına yönelik çalışmalarınıdır. Bu modeli TOKİ, uzun vadeli alacakları ile kısa vadeli sermaye giderleri arasında oluşmuş olan farkları kapatabilmek için uygulamaya koymuştur. Bir finansman aracı şeklinde değerlendirildiğinde bu yöntem rasyonel olarak görülmekle beraber kentsel dönüşüm ismi çerçevesinde yoksul nüfusun yerlerinden edilerek onların bırakmış olduğu bölgeleri zengin nüfusun istifadesine sunulması

sebebiyle eleştirilere yol açmaktadır. Devlet açısından ise konut sorunu, yoksular açısından barınma hakkı; konut açığı veya konut ihtiyacı bağlamında uygulamaya konulan ve sosyal konut projelerine yönelik olarak ortaya konulan öneriler şunlardır:

- Yoksullar bakımından sosyal konutların daha yaşanılabilir olmasını ve buralarda ikamet eden nüfusun toplumun diğer kesimlerince içerilmesini sağlayacak tedbirlerin alınması gerekir. Bu çerçevede yoksul kesimlerin sosyal ilişkiler kurabilecekleri ortak yaşamsal alanların ve ailelerin geçimlerini sağlama amacına yönelik eğitim ve istihdam imkânları da oluşturulmalıdır.
- (1+1) ve (2+1) gibi 45-60 m² aralığında üretilmekte olan sosyal konut tiplerinden vazgeçilerek, yoksul kesimlerin sosyo-kültürel ve demografik yapılarını göz önünde bulunduran konut modelleri üzerinde durulmalı, ferah yaşam alanlarının oluşturulmasına dikkat edilmelidir.
- Üretilen sosyal konutların mekânsal dışlanmanın yaşandığı izole, yoksulluğun yeniden üretildiği yerler, durumuna gelmesinin önüne geçilmeli ve bu konutlarda ikamet eden insanların toplum ile entegrasyonlarını oluşturacak iletişim ve ulaşım ağları sağlanmalıdır.
- TOKİ yoksullara yönelik olarak kullanıcı beklentilerini en aşağı seviyeye indiren anlayışlardan vazgeçmelidir.
- Sosyal konutlar, bu konutlara yerleştirilmiş olan nüfusun önceki süreçlerde gecekondü çevrelerinde yaşamış oldukları durumu göz önünde bulundurularak bu nüfus kesiminin alışmış oldukları yaşam tarzı çerçevesinde, apartmanlardaki daire tiplerinden ziyade müstakil olarak planlanmış binalar biçiminde inşa edilmelidir.
- Projenin maliyetlerine finansman sağlayabilmek amacıyla aynı alanda üretilmekte olan lüks konutların yanlarında daha az maliyete sahip sosyal konutların yaratmış olduğu ikili yapı sosyal donatı alanlarının işlevselliğiyle karşılanmalı, yoksul ve dar gelirli nüfusun bu yerleri bırakıp gitmelerini engelleyici önlemler alınmalıdır.

- Sosyal konutlar veya TOKİ'nin kullanmış olduğu şekliyle yoksul konutların taşımış olduğu kriter ve kıstaslar yoksul ve dar gelirli ailelerin yaşamları ile ilgili gerçek durumlara uygun bir şekilde tespit edilmelidir
- Net bir biçimde, yoksul, alt ve dar gelire sahip olma tanımı tespit edilmeli, gerçek anlamı ile sosyal konut kavramının kullanılması sağlanmalıdır.
- Yoksulların konut gereksiniminin konut edinmelerini sağlama yoluyla değil, düşük kirali konutlardan istifade ettirme yöntemiyle giderilmesi sağlanmalıdır.
- Konutların, ortaya çıkan sorunların ana sebebi mi yoksa barınmayla ilgili hakkın bir gerekliliği sonucunda ortaya çıkmış olması mı konusu, konut politikası terminolojisi içerisinde netleştirilmeli ve bu bağlamda politika ve stratejiler üretilmelidir (Akalın, 2016).

***Hosteller**

İngiliz dilinde SRO (Single Room Occupancy Hostels) şeklinde tanınmakta olan hosteller, uzun veya kısa süreli kiralamaya imkân tanıyan mobilyalı ve banyo-mutfak benzeri mekânların ortak kullanımda olduğu alternatif bir barınma yöntemi sunmaktadır. Franck'in (1991) belirttiği üzere, ABD'de bir dönemler yaygın olarak kabullenilmiş olan bu hosteller, günümüze kadar gelir grubunda aşağı seviyelerde standartlardaki nüfusun taleplerini karşılamakta olan bir imkân şeklinde değerlendirilmiştir. Son dönemlerde kentsel bölgelerde işsizlik problemi ve kiralık konut bulma sıkıntısı ile beraber bakımı yapılan ve iyi yönetilen hostellerin avantajlı durumları tekrar gündeme gelmeye başlamıştır. Sağlık hizmetlerine yakınlığı ölçüsünde özürlüler ve yaşlılar, çocuksuz çiftler bekârlar ve özellikle düşük gelirli yalnız yaşayanlar, hostelleri tercih etmeye başlamışlardır. Ortak yaşamın sürdürüldüğü konutların bünyesinde (co-housing, collective housing) olduğu gibi bu hostellerde, paylaşım talepler doğrultusunda veya bilinçli bir paylaşımdan ziyade, mecburi bir sırayla/ beraber kullanmadan (joint use) oluşur. Etkileşme seviyelerini ikamet edenler kendi inisiyatiflerine göre belirlemektedir (Franck, 1991). 17. yüzyıldan başlayarak ABD'de hosteller farklı dönemlerde potansiyel kullanıcıların vermiş oldukları hizmetlere göre değişik isimlerle anılmışlardır. 17. yüzyılda 'lodging house' şeklinde isimlendirilen türünde çoğu durumlarda sadece bir ranza, döşeme veya hamakta bir yer kiralanmaktaydı. 19. Yüzyıl'da ise kentsel bölgelerdeki çalışma imkânlarının artışıyla tek başına yaşamakta olanlara ve çiftler için

müsait barınabilme imkânları sağlayan çok farklı SRO (hostel) tipleri gözükmeye başlamıştır. Mobilya ile donatılmış bir oda ile birlikte bir takım temizlik ve bakım (housekeeping) hizmetlerinin yanında belli periyotlarda yemek servisi sağlamışlardır. Örnek olarak 'boarding house' şeklinde isimlendirilen bir SRO tipi, özel mülkiyete ait bir konutta yemek odası ve yemek servisi mobilyalı odalar, sosyalleşme ve eğlence mekânı (parlor) sağlamakta son dönemlerde ise belirlemekte olan orta sınıf kesimin taleplerine özellikle karşılık vermektedir (Franck, 1991).

Enteresan olan husus ise, 19. yüzyıl sürecinde ABD'de her gelir grubuna yönelik olarak benzeri alternatiflerin yaygınlaşmış olmasıdır. 19. yüzyılın ortasından itibaren kent merkezindeki 'saray otelleri' (palace hostels) mükemmel personel servisinden, yemeklerden istifade etmek ve ev işlerinden kurtulmak isteyen, özel yaşamdan olduğu kadar sosyal bir yaşamdan da hoşnut olan zengin kesimlerin tercihleri olarak ön plana çıkmıştır. Zengin kesimlerden oldukça fazla oranlarda orta gelir grubunda yer alan aileler de 'midpriced mansions' olarak isimlendirilen kent merkezlerinde yer alan hostellerde sosyal yaşamdan daha ziyade pratik ve kişisel gerekçelerle ikamet etmişlerdir. Orta fiyatlama düzeyindeki bu hosteller genel olarak geçici işlerde çalışanlara ve 6-10 odalı banliyölerde tek başına yaşamakta olanlar için aile evlerinin gereksinimleriyle uyuşmayanlara hitap etmiştir. Diğer taraftan sanayileşmeyle beraber kentlere gelmekte olan önemli sayıda düşük kalifiyedeki az gelir grubunda ve genellikle bekâr işçilerin ikametleri için pansiyonlar (rooming house) devreye sokulmaya başlamıştır. Genellikle toplumun dışladığı ve en alt gelir grubunda yer alan hamallar, işçiler ve benzeri bu süreçte ucuza tutulan pansiyon çevrelerinde (lodging house) barınma imkânı bulmuşlardır. Fiyatına göre, ucuz pansiyonlarda ikamet edenlere açık bir zeminde kuru mekân (flop house); özel oda; yarı özel bölme/odacık veya açık koğuş; sağlanmaktaydı (Groth, 1994). Orta fiyatlama düzeyindeki oteller, ev işi ve ortak yemek hizmetleri sunmakta olana ve yaşlılara yönelik 'emeklilik otelleri' ismiyle de ön plana çıkmışlardır. Son dönemlerde kamusal/özel ortaklık ile oluşturulan ve kar gayesi gütmeyen kuruluşlar tarafından yönetilmekte olan, en az 100 odalı pansiyonlarda (rooming house) gerekli perakende satış hizmetlerinin karşılanabilmesi ve giriş katları odaların kiralarını destek verebilmek amacıyla ticari maksatlı da kullanılmıştır. Yeni tasarlanmış olan yapılarda ise mutfak, oturma mekânı, lobi benzeri daha fazla sosyal mekân yanında araçlar için ihtiyacı karşılayacak kadar otopark da yer almaktadır. Her oda için planlanan banyo sayıları da

artırılmıştır. Cadde ve sokaklarda yaşamakta olan nüfusun barınması amacıyla yapılmış olan (temporary shelter) geçici barınaklarda da sayısal olarak artış gözlemlenmiştir. Bu mekânları gelecekte (lodging house) ucuz pansiyonlara karşılık gelecekleri şekilde düşünmekte mümkündür (Groth, 1994).

Buna ek olarak Fransa gibi ülkelerde inşa edilmeye başlayan ilerleyen dönemlerde İngiltere benzeri diğer Avrupa devletlerinde de yaygınlık gösteren ‘foyer’ ismiyle anılan hostel sistemi, Jones (2000) tarafından da ifade ettiği üzere geleneksel bir şekilde yeni bir hanehalkı sistemine girebilmek amacıyla aile kurup evlerini terk etme oranlarının azalmış olduğu ve evden ayrılma yaşının giderek düştüğü Avrupa’daki devletlerde, işsiz ve evsiz olma potansiyeli taşıyan özellikle üniversite eğitimi görmemiş 16-24 yaşlar arasındaki gençlere hem iş bulma hem de eğitim hususunda desteklenerek bağımsız yaşam sürecine geçiş aşamasında onlara uygun fiyatlarla barınabilme imkânı sağlamaktadır. 18 aydan başlayarak 2 yıla kadar barınma olanağı sunmakta olan böyle hostel tiplerinin tasarımları, verdikleri hizmetler ve yerel ihtiyaçlara göre özel ve ortak kullanım mekânlarının oranları çerçevesinde şekillenmektedir. Özel olarak fazla kurumsallığı bulunmayan ortamların yaratılabilmesi hedeflenir ve evrensel bir model söz konusu değildir. Fransa’da 1993 itibarı ile sayıları 500’ü, İngiltere’de 2004 itibarı ile sayıları 200’e ulaşmıştır (Franklin, 2006).

Bu barınma tipine, geçmişte ve günümüzde İstanbul’a şehirde çalışmak amacıyla gelmiş olan erkeklere barınma olanağı sunan ‘bekâr odaları’ örnek gösterilebilir. Hemen her semtte Osmanlı Devleti zamanında bekâr odalarına rastlamak mümkündür (Duben ve Behar, 1996). Özel olarak ‘flop house’ ve ‘lodging house’ın oldukça yakınında bulunan bu barınaklar ‘bikarhaneler’ veya ‘bikar odaları’ olarak da isimlendirilmiştir. Her çeşit iş amacıyla İstanbul’a gelmiş olan genç, yaşlı, evli, bekâr her erkeğe yıllık ya da aylık ücretler mukabilinde ve meslek loncalarının kefaleti ya da işverenin kefil olması ile bu odalar, kiraya verilirlerdi. Disiplini sağlayan zabıtların yanında her bekâr odasının bir odabaşısı bulunmaktaydı. Bekâr odaları ya da hanları aynı bölümde ya da odada birden çok insanın yatıp kalktığı, herkesin geceleri kendi şiltesi üzerinde yatmasına imkân tanıyacak ilkel bir barınma olanağı sağlardı. Herkesin kendi yemeğini hazırladığı ortak bir mutfağı, ‘Kenif’ olarak isimlendirilen ortak bir tuvaleti ve bahçede bir su kuyusu bulunmaktaydı. Hemen her işyerinin üst katı da, özellikle bekârların çoğunlukta olduğu mahallelerde birer bekâr odası şeklinde kullanılmaktaydı. “Vakf-ı evlâdiye” kurularak

bekâr odaları yaptırıp aileleri için gelir imkânı sunanları da bulunmaktaydı (Gülmez, 2008). Ya bir su kuyusu bulunan bir iç avlunun çevresinde, ya bir çıkmaz sokağın iki tarafında ya da merkezi noktasında bu tür yapılar, sokağa veya avluya tek katlı oda kapıları açılan basit konut tipindeydi.

Günümüzde de İstanbul'da sanayi kuruluşları ve alışveriş merkezlerine yakın noktalarda bekâr odaları bulunmaktadır. Süleymaniye civarında özellikle çok sayıdaki dökük ev ve konak bu maksatla kullanılmaktadır (Sakaoğlu, 1994). Nispeten yeni ama oldukça yıpranmış betonarme binaların ya da eski taş hanların odaları 4-8 kişiye hatta bazen daha fazla sayıdaki kişilere kiralandığı görülmektedir. Bu odalar çamaşır yıkamaktan yemek pişirmeye kadar yaşamla ilgili tüm gereksinimlerin giderildiği yerlerdendir. Binada kalanlar bazen bina bazen de bahçede bulunan lavabo ve tuvaleti ortak bir şekilde kullanmaktadırlar. 12 yaşından 80 yaşa kadar her yaş grubundan insanı bu odalarda görmek mümkündür. İstanbul'a Doğu'dan gelen eğitimsiz yeni göçen kesimler bu odalarda kalanların çoğunluğunu oluşturmaktadır. Kimisi çocuk, kimisi eşlerini bırakarak İstanbul'a gelmiştir kimisi ise bekârdır. Kümelenmelerin genellikle akrabalık ve hemşerilik ilişkileri çerçevesinde yapılmış olduğu bekâr odalarının durumu oldukça kötü fiziki yaşam koşullarına sahip olmasına rağmen buralarda ikamet edenleri suç niteliğindeki fiillerden muhafaza eden bir sosyal destek mekanizması da oluşturmaktadır. Bir bekâr odasında 2007 yılı itibarıyla oğluyla beraber ikamet eden yalnız bir anneden oluşan tek bir kadın bulunmaktaydı.

Bekârların kaldığı oda şeklinde hizmet veren binalara yönelik Eminönü Belediyesinin restorasyonunda, yapının bir kısmının da tamamıyla yıkılmasını öngören bir projesi bulunmaktadır. Projenin uygulanması durumunda buralarda ikamet edenlerin durumlarının ne olacağı belirli değildir (Akturan, 2007). Daha yaşanır fiziki şartları bu insanlara sağlayacak ve halen işlemekte olan sosyal destek mekanizmalarını destekleyecek projelere gereksinim hissedildiği de görülmektedir. İstanbul'a yeni gelmiş olanlara veya alt-orta gelir grubunda olup tek başına yaşamakta olanlara, diğerlerine oranla daha olumlu şartlar sunmakta olan otellere de rastlanmaktadır ancak yaygın değildir.

2534 sayılı kanun ile bağlantılı bir şekilde yayınlanan Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik gereğince Türkiye'de

günümüzde hosteller, “gençlik turizmine cevap verebilecek ve müşterinin kendi yemeklerini bizzat hazırlayabilme olanağı bulunan ya da yeme-içme hizmeti veren en az on odalı tesisler.” (Resmi Gazete, 2005, madde 25) şeklinde tanımlanmaktadır. Alternatif bir turizm şekli olarak; Eğitim hayatını tamamlayarak kendisiyle alakalı bağımsız kararlar alabilme çağına gelmiş olan 15-29 yaş aralığındaki gençlerin yakınları ya da aileleri bulunmaksızın turizme iştirak etmeleri ve en az bir gece gitmiş oldukları destinasyonda konaklamaları manasını taşıyan gençlik turizmi ortaya çıkmaktadır (Gahramanov ve Türkay, 2019). Diğer turist kategorileri ile karşılaştırıldığında bu turizm şeklinin tüm yıla yayılması ve gençlerin seyahate daha çok zaman ayırması, gençlerin kriz dönemlerinde de esnek bütçelerinden dolayı seyahat edebilmeleri, gençlik turizmi açısından gerekli olan üst ve altyapı yatırımlarının maliyeti açısından düşük olması ve mevcut alt ve üst yapının verimli bir biçimde kullanımının da gençlik turizmiyle daha olanaklı olması (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002; Bahar, 2016) ve benzeri özellikler hemen her destinasyon için gençlik turizmini önemli hale getirmektedir. Ortalama olarak genç gezginlerin % 61’i seyahat etmiş oldukları ülkelerde hostelleri konaklama türü olarak tercih etmektedir (Moisa, 2010). Genç turizmi kapsamında hosteller, en önemli konaklama alternatifleri arasındadır. Taşınmış olduğu bu ehemmiyete rağmen, özellikle Türkçe literatür üzerinde durulduğunda hostellere yönelik olarak gerçekleştirilen araştırmaların son derece sınırlı kaldığı dikkat çekmektedir. Gerçekleştirilmiş olan araştırmalarda ise konu turistik ürün çeşitlendirmesi çerçevesinde değerlendirilmektedir. Kavramsal olarak konu üzerinde durulduğu ve uygulamalı araştırmaların ise daha sınırlı bir şekilde gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır (Polat, 2017). Gerçekleştirilen araştırmalar ile hostelleri, gençler için çekici kılan öğelerin başta gelenleri, özellikle şehrin ana güzergâhlarına ve ana turizm çekiciliklerine yakınlık, hostellerde sunulan fiyat avantajı, lokasyon, genç grupların birlikte kalabilme imkânı ve samimi ortam gibi imkânlardır (Nash ve diğerleri, 2006; Hetch ve Martin, 2006).

Yönetmelik çerçevesinde hostellerin; Oturma salonu, sorumlu ve yönetici odaları; Resepsiyon, vestiyer, vb. alanlara sahip giriş holü; Genel depo ve spor malzemeleri odası ile birlikte turistlere yönelik şu kolaylıkları sunuyorsa gerekir:

- a) Çamaşır yıkama, ütüleme ve kurutma olanağı sunan mahaller.
- b) Emanet, ilk yardım ve telefon hizmetleri,

- c) Kız ve erkekler için ayrı bölümler halinde kişi başına en az dört metrekare alan sağlanmış en fazla sekiz kişilik odalar ve en fazla sekiz yatağa bir banyo,
- d) Müşterilerin kendi imkânları ile eğlenmelerini sağlayabilecek düzenlemeler,
- e) Kafeterya ya da lokanta hizmetlerinin sunulması ya da müşterilerin kendi yemeklerini bizzat hazırlayabilme olanağı bulunan yeterli teçhizatlı mutfak, yemek salonu.

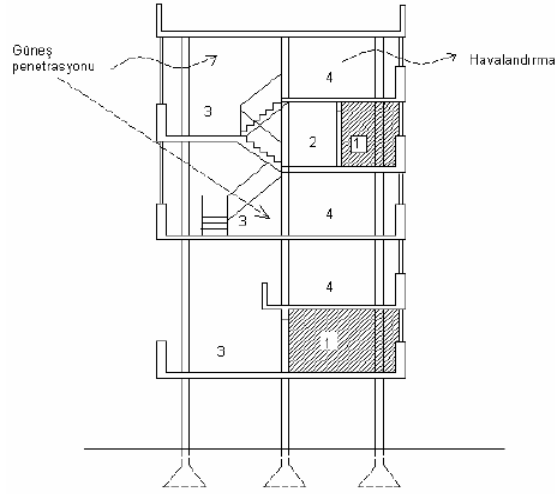
Gezginler için hosteller ucuz konaklama birimleridir. Konuklar ranza ya da oda kiralamak suretiyle, mutfak, banyo, salon benzeri ortak kullanım alanlarını paylaşabilmektedirler. Özel odalar hostellerde genel olarak mevcuttur. Hosteller oteller ile karşılaştırıldığında ucuz olmasının yanı sıra daha az resmidir. Genel olarak kahvaltı sunmakta, bazı zamanlarda diğer öğünleri de sunmakta olan işletmeler bulunabilmektedir (Gahramanov ve Türkay, 2019).

***Kolektif Küçük Konutlar**

Kolektif, çok sayıdaki insanı ya da nesneyi içine almakta olan, birçok nesne ve kişinin bir araya gelmesinin neticesi olan: ortaklaşa manasını taşımaktadır (TDK, 2021). Charles Fourier ve Robert Owen başta olmak üzere 19. yüzyılda endüstriyel kapitalist ekonominin insan işgücü üzerinde mevcut tesirini eleştirmekte olan ve endüstri şehirlerine karşı alternatif arayışlarında olan (ütöpik) toplulukçu sosyalistler endüstriyel işlere ve evdeki işlere eşit oranda ağırlık atfeden, ekonomik yaşamı bu çerçevede düzenlemekte olan ve kaybetmiş olduğu geleneksel değer ve yargıların yerine modern alışkanlıkları ve dayanışma bilincini yerleştirmeyi amaçlayan yepyeni bir sosyal yaşam tarzı oluşturmayı hedeflemişlerdir.(Bingöl, 2001).

Woodward'a (1991) göre, İsveç gibi İskandinav ülkelerinde özellikle alternatif yaşam hareketlerinin ve çalışmakta olan kadınların artması, iş yüklerinin hafiflemesi çalışma hayatında kadın katılımının artmasının sağlanması girişimindeki kadın hareketlerinin etkisi ile 1960'lı ve 70'li yıllarda hem bir topluluk oluşumuna katkıda bulunabilecek hem de gündelik yaşamı kolaylaştıracak farklı konut taleplerine ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Genellikle bu aşamada arkadaş çevreleri, özel girişimciler veya benzer hareketlerin mensupları kentin içinde veya dış taraflarında, merkezi olarak planlanmış bir mutfak etrafında yer alan Storfamilj şeklinde isimlendirilen ev tiplerini paylaşarak yaşamaya başlamışlardır (Woodward, 1991). Domestik ev işlerinin sosyalleşmesi için toplulukçu sosyalistlerden 19. yüzyıl boyunca etkilenmiş olan materyalist feministler çocuk bakımı,

profesyonel ev temizliği, pişirilmiş yemek servisi, merkezi çamaşırhaneler, merkezi mutfaklar benzeri hizmetleri sunmakta olan yaşam çevrelerini önermişlerdir. Temelde kadınların yapmış oldukları ev işinin onların özerkliği açısından anahtar olduğu fikrinden hareketle materyalist feministler ekonomik olarak ev işinin sömürülmesine karşı çıkmışlardır. Materyalist feministlere göre çevresel reform ve ekonomik, sosyal eşitlik için domestik kadın kontrolünde iş alanının mekânsal dönüşümleri esas alınmıştı. Böylesine modernitenin yarattığı kadın düşüncesinde, estetik, teknolojik ve sosyal açıdan olduğu kadar kentsel planlamacılar ve mimarlar açısından da sofistike özellikleri üst düzeyde olan konut tasarımları gerekçesi yaratılmaktaydı (Hayden, 1985). 19. yüzyılda önerilmiş olan, mesleki eğitim ve çocuk bakım faaliyetleri de olan kooperatif konut ya da çok birimli kiralık seçenekleri arasında Ahrentzen'e (1991) göre değişim sürecinin en cesur işaretlerini taşımakta olanlar geleneksellikten uzaklaşmış hanehalkları için tasarlanmış olanlardı (Ahrentzen, 1991a). 19. yüzyıl sonunda Jane Adams'ın öncü olduğu ortak bir şekilde bir ikametgâh şeklinde gerçekleştirilen 'Hull House' projesi bu çerçevede kendilerine yönelik bir kent mekânı talebinde bulunan kadınlara yönelik olarak mühim bir girişimdi. Hull House'ın, çocuklu kadınlara ve eğitim seviyesi üst düzeyde çalışmakta olan bekâr kadınlar açısından toplumsal yaşamlarını sürdürebilecek alanlar ya da bir kooperatif olarak tanımlanması mümkündür. Zaman içerisinde erkeklerin yanında evli çiftlerin de Hull House'da yaşamlarını sürdürmeye başladığı görülmüştür. Jane Adams bir taraftanda ise değişik türde ortaklaşa pansiyonlar örgütlemek yönünde çalışmakta olan genç bekâr kadınları desteklemiş; ABD'de 1911'e gelindiğinde bu tür pansiyonların sayısı 400'lü rakamları geçmiştir (Kerber, 1988; Hayden, 1985). Bununla birlikte Hayden'in (1985) belirttiği üzere, hem başta Charlotte Perkins Gilman hem de toplulukçu sosyalistler olmak üzere Marx ve Engels yanında materyalist feministlerin yanıldıkları ortak nokta "endüstriyel kapitalizmin, bir ekonomik sistem olarak gelecekte bir zamanda ev işini ve çocuk bakımını sosyalleştirmek için ortaklaşa (kolektif) teknolojiden yararlanan tamamen endüstrileşmiş sosyalist topluma yol vereceğine yönelik düşünceleri olmuştur." (Hayden, 1985).

Şekil 18. Narkomfin dom-kommuna, Moskova: F tipi barınma birimleri olan kolektif apartman

Kaynak: Gülmez, 2008; Schoenauer, 1991

1970’li yıllarda yaşanmış olan konut krizinin ardından yabancılaşma sürecinin önüne geçebilmek için, yaşlılar ile özürülülerin adaptasyonu ve komşuluk ilişkilerinin özendirilmesiyle benzeri sosyal konular ön plana çıkmaya başlamıştır. Feministler, bu süreçte aslında ‘üretim sektöründeki’ iş kadar ev işinin de değerli bulunduğunu, bununla birlikte olumsuz bakış açısının, evinde herkesin tek başına yapmış olduğu bir iş olmasından kaynaklanmakta olduğunu ifade etmişlerdir. Başkaları ile birlikte bu işi elbirliğiyle gerçekleştirmenin zevkli olması mümkündür. Bir araya gelerek gruplaşan kadın gazeteci, mimar ve diğer meslek mensupları bu amaçla manifesto niteliğindeki 1982’de yayınlanmış olan (The Small Collective Housing Unit. A Model for Practical Application) ‘Det Lilla Kollektivhuset. En Modell för Praktist Tillämpning’ başlığını taşıyan kitapta daha küçük birimlerin (30-50) oluşturduğu ve ev işlerini oturanların beraber yapacakları alternatif bir tipoloji geliştirmişlerdir: (kendi işini kendin yap)’Self-work model’ Zaman içinde sayısal olarak artmaya başlayan tek ebeveyne sahip ailelere yönelik bu yerleşim türünün çok çekici ve uygun bir alternatif olarak ön plana çıktığını ilerleyen süreçte kolektif evler için kamu desteği sağlamakta olan bir takım gözlemciler keşfettiler. Bu alternatif, yalnız yaşamakta olan annelerin gelirlerinin, bu masrafları karşılayacak düzeyde bulunmaması nedeniyle ayrıcalıklı kesimler için tasarlandığına yönelik bir takım peşin fikirlerin ortadan kalkmasına yol açmıştır. Sosyal otoriteler ve yerel yönetimlerde zaman içinde engellilerin ve yaşlı bireylerin ortak yaşayabilecekleri

evler içinde barındırma girişimi başlatılmıştır (Vestbro, 1993). Her hanehalkı 'Kollektivhus' olarak isimlendirilen ve yeni ortaya çıkan bu proje tiplerinde, kendi kişisel hayat sahasına -mutfak da dâhil - sahip olmalarının yanında paylaşılmakta olan bazı hizmet birimlerinden de istifade etmektedirler (Gülmez, 2008).

İsveç'te planlanan kolektif evler genel olarak 50'yi aşan birimleri barındırmakta ve kat sayısı fazla olan yapılardan oluşmaktadır. 1960'lı ve 1970'li yıllarda özellikle bazı problemlere neden olan kat sayısı fazla olan binalarda ortak kullanım alanlarının eklenmesi yoluyla ve kimi dönem de sakinlerin yönetime dâhil edilmesiyle çok sayıda binanın rehabilite edilmesi yöntemi uygulanmıştır. Bina içinden kolektif evlerde ortak kullanım alanlarına ulaşmak mümkündür (Gülmez, 2008). Temel olarak İsveç'te iki anlayışın varlığından söz edilebilir: oturanların yönetimine odaklı yaklaşım ve kamusal konutta hizmet odaklı yaklaşım. Sağlık hizmetlerini ve sosyal hizmetleri toplu yaşayan nüfus ile bütünleştirmeyi hedeflemekte olan kamusal konutta hizmet modeli, özellikle özürülere ve yaşlılara yönelik bir şekilde tasarlanmış, bununla birlikte ilerleyen süreçlerde farklı hedef gruplarını da hedef alacak şekilde geliştirilmiştir. Genel olarak kuşaklar arası kaynaşmayı hedefler ve daha büyük ölçeklidirler. Kompleks çerçevesinde hobi odaları, bireysel apartman daireleri, jimnastik odası, kütüphane, toplantı odaları ve benzeri ortak hizmetler için daha fazla yer planlayabilmek maksadıyla genel standartlardan küçük tutulmaktadır. Yemekler profesyonel bir şekilde yapılmaktadır ve kiracıların belli sayıda kupon alması zorunluluğu vardır. Bu evleri kullanacak olan bireyleri, belediye konut otoriteleri bekleme listesinden, birlikte yaşam anlayışına olan bağlılık ve ilgileriyle proje tiplerinin nüfus özelliklerinin çeşitliliği üzerinde gerçekleştirilebilecekleri katkı benzeri etkenleri de dikkate alarak seçmektedirler (Woodward, 1991). Hizmet odaklı modellerden oturanların yönetimindeki modeller daha küçük ölçeklidir. İsveç'te ortaklaşa konut ile ilgili olarak çalışmakta olan ve öncülükte bulunan 'Communal Housing Now' benzeri bazı grup şeklinde oluşumla teşekkül ettirilmiştir. İlk örneklerden olan Stacken ve bu grubun Gothenburg şehrindeki banliyösü içinde kiralamış olduğu 1960'lı yıllarda ön planda olan anlayıştan kalmış ve çok popüleritesinin olduğu kabul edilmeyen bir konut kulesinin yenilenip ikamet edenlerin yönetiminde bir ortaklaşa konut projesi çerçevesinde planlanması neticesinde ortaya çıkmıştır. Orta mekânlar, Stacken'da orta katta (5. katta) çözüme kavuşturulmuştur. Oturanlar sırasıyla hafta boyunca beş gün yemek hazırlamaktalar, bir ebeveyn tarafından işletilen çocuk bakım birimi faaliyettedir ve binanın

bakımına yönelik iş ve çalışmaların birçoğu kendileri tarafından halledilir. Diğer bir örnek olan Prâstgârdsmarken ise, özel bir kooperatif şeklinde planlanmış bu nedenle de ikamet edenlerin özellikle kendi daireleriyle ilgili olarak katılımcı olmalarının önü açılmıştır (Woodward, 1991). Woodward (1991) tarafından ikisi kullanıcı yönetiminde, ikisi servisi odak noktasına alarak toplamda dört kolektif konut projesinde, ikamet edenlere yönelik olarak gerçekleştirilen araştırma, bu konut tipinde ikamet eden tek ebeveynli ailelerin ve kadınların daha yüksek oranlarda temsilinin gerçekleştiğini ortaya koyar. Bu sonucun ortak bir şekilde gerçekleştirilen konut projeleri tiplerinin ev işi, çocuk bakımı ve iş yaşamı dengesini oluşturma açısından bu hanehalkı tipine sunduğu imkânlardan kaynaklanmış olduğunu düşünmek mümkündür. İkamet edenlerin tercihlerini oluşturan temel etken ortak yaşamın sosyal yönü olarak yine aynı araştırmada ortaya çıkmıştır. Küçük ölçekli projeler çerçevesinde özellikle bir sosyalleşme aracı olarak yemeklerin oldukça önemli olduğu, üçüncü sırada güvenliğin bulunduğu görülmektedir (Tablo 2) (Woodward, 1991).

Tablo 2. Konutların önemli ya da çok önemli şekilde değerlendirmeleri (katılımcıların %'si)

	Blenda	Prâstgârds haqen	Fristad	Rio
<i>Sosyal Yönler</i>				
Topluluk	86	83	85	77
Çocuklar için topluluk	80	93	83	80
Güvenlik	80	76	86	79
Yemekler	81	90	48	53
<i>Fiziksel Olanaklar</i>				
Sosyal odalar	93	85	74	65
Hobi odaları	78	80	70	63
Sauna	40	56	52	47
<i>Maddi Yönler</i>				
Daha düşük kira potansiyeli	15	88	80	78
Daha düşük yemek maliyeti potansiyeli	28	61	66	68

Kaynak: Gülmez, 2008; Woodward, 1989

Servis odaklı ortak konutlarda (collective housing) gerçekleştirilen görüşme ve anketler, özellikle yemekle ilgili bir takım problemlerin yaşandığını ortaya koymaktadır. Yemek seçiminin ve hazırlanışının yaşlılara göre yapılması, genç ve yaşlı hanehalklarının yemek vakitlerinin birbiri ile çakışması ve benzeri nedenlerden ötürü kiracıların bir kısmı, var olan yemek odasının kullanılmasının yerine kendileri için yemek hazırlayabilmek

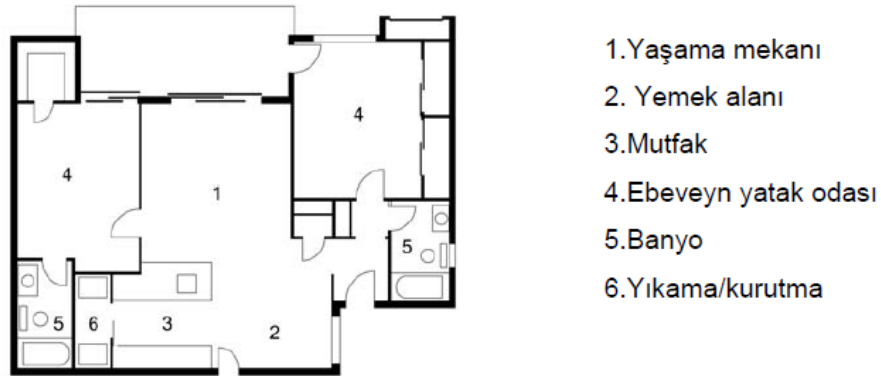
amacıyla alternatifler yaratacak yemek grupları oluşturulmasını istemişlerdir. Bunun yanında büyük sayılardaki gruplara yönelik olarak tasarlanmış olan restoranların veya yemek odalarının ortamı soğuttuğuna yönelik eleştiriler de vardır. Yemek odaları ikamet edenlerin yönetmiş olduğu projelerde ise çok daha samimi ve sıcaktır. Bununla birlikte bu tür düzenlemelerde sayının az olması sebebiyle yemeği hazırlayacak kişilerin bulunması noktasında bir takım sorunlar da yaşanabilmektedir. Genel olarak kullanıcılar, daha güvenli depolama alanları ile kiracıların farklı ilgi alanlarına hitap edecek esnek ortak kullanım alanları talep etmektedirler. Hizmet-entegre model, demografik dengesizlik ve organizasyon gibi problemlere çözüm üretirken bir taraftan da ikamet edenlerin sayılarındaki fazlalıkla; gezi grupları organize etme, kurslar, futbol ya da koro takımı oluşturma ve benzeri imkanlara olanak tanımaktadır. Küçük projelerde ise samimiliğin avantajlarından yararlanılmaktadır. Herkesin birbirini tanımasıyla güvenlik hissiyatı da artmaktadır (Woodward, 1991). Sosyal hizmetlerin her ne kadar yalnızca ikamet edenlere yönelik düzenlenen 60-80 birimlik ortak evler cazip olarak değerlendirilse de finans noktasında bir takım zorluklara yol açabilmektedir. Konut ile ortak yaşam anlayışının karma-kullanımlı şekilde bağdaştırılıp, ortak hizmetlere yönelik girişimlerin yalnızca site ya da binada ikamet edenlere değil bunlarla birlikte semtte ikamet edenlere de sunulması finansal açıdan sürdürülebilirliğe imkân tanıyacak ve mevcut kentsel planlama anlayışıyla da bu eğilimin karma arazi kullanımı uyumlu olacaktır (Schoenauer, 1991).

Son dönemlerde özellikle Batı dünyasında, demografik alanda yaşanan dönüşümle, nüfusun içerisinde özellikle yalnız yaşayanlar ve tek ebeveynli aileler gibi küçük hanehalklarında görülen artışın ve kentlerin içinde uygun fiyatlarla konut bulabilme sorununun otaya çıkmasıyla beraber artan oranlarda herhangi bir konutta daha fazla sayıda insan bir araya gelerek beraber yaşamlarını sürdürmeye ve birbirleri ile dayanışma oluşturmaya başlamışlardır. Bu şekilde doğaçlama olarak gelişmekte olan durum karşısında ortaya çıkan gereksinimi giderebilmek amacıyla tasarımcılar da alternatif öneriler geliştirme çabası içine girmişlerdir. Aynı konut birimini, birbiriyle herhangi bir akrabalık ilişkisi bulunmayan bireylerin paylaşımı esasına dayalı olarak ortaya çıkan bir hayat tarzına işaret ederek paylaşılan daireler artık Amerika ve Avrupa benzeri Batılı ülkelerde özel bir şekilde tasarlanmaktadır. Bununla birlikte Türkiye’de özellikle giderek

artan oranda genç yetişkinler ve öğrenciler bu amaca yönelik tasarlanmamış olan mevcut apartman dairelerini paylaşmaktadırlar (Gülmez, 2008).

Ulusoy (2018), “Türkiye’de ekolojik ve sosyal yaşam döngüsünde yaşayan mutlu bireylerin habercisi kolektif yaşam alanlarının oluşumunu göstermektedir; Aynı toplumun bir parçası olan ama birbirinden bihaber bireylerdir. Çok katlı yapılarda yaşamakta olan insanlar; kısa süreli tanışıklıkları asansör benzeri dar alanlara sığdırmaktan öteye geçmelidir. Terasındaki kahvesini, mutfağındaki yemeğini, ortak kullanım alanlarına taşımak suretiyle daha sosyal duruma gelmeleri de mümkündür. Ortak alanlar olarak teras ve mutfak benzeri alanlar, konumlandırıldığında kütsel bağlamda da küçülme yaşanacaktır. Çok katlı yapılarda teras katlarının öneminin artmasıyla yeşil bandı üst katlara taşıyacak ve betonların içerisinden kaybolmaya yüz tutmuş ekoloji göğe yükselecektir.” İfadeleriyle sosyalleşmeyi kolektif binaların artıracığı ve başka formlarda kent içinde yok olan doğanın ekolojik olarak binalarda daha fazla yer alabileceğini ifade etmektedir.

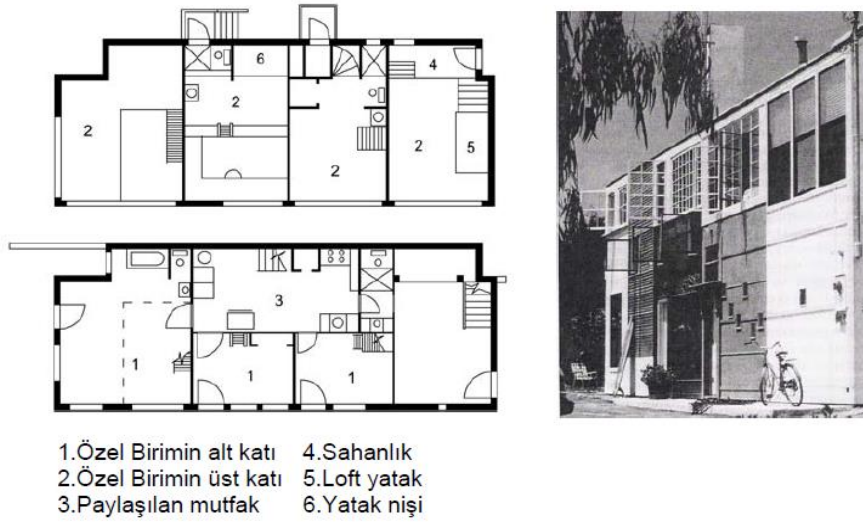
Frank (1991), dört başlık altında Amerika’da ortaya çıkmış olan birlikte yaşam alternatiflerini toplamaktadır: ‘Gohomes’, ‘quads’, ‘Mingle units’, ve(sponsored group residences) ‘sponsorlu grup konutları’. ‘Mingle units’, evde ortaya çıkan masrafları ortaklaşa karşılamayı talep eden iki kişinin paylaşımı amacıyla özel bir şekilde tasarlanmış olan, ortak mutfak ve benzer büyüklükte iki ana yatak odası yemek yeme mekânı içeren her birinin kendi banyosu olan tek aile evlerine ya da apartman dairelerine denmektedir (Frank, 1991).

Şekil 19. Tierra vista Kaliforniya’daki ‘mingle units’

Kaynak: Gülmez, 2008; Frank, 1991

‘Quads’ ise kar amaçlı olarak özel müteşebbislerce gerçekleştirmiş olan, yaşlı insanlara, bekâr çalışanlara ve öğrencilere yönelik olarak tasarlanan kiralanan konut tipidir. Her bir odanın kendine ait lavabo ve banyosu bulunmaktadır ve dört kişi tarafından mutfak paylaşılmaktadır ki ismini de (quad) şeklinde bu paylaşımından almaktadır. Bir özelliği ise dış koridora açılmakta olan ve kimse ile karşılaşmadan çıkış giriş yapabileceği, her odanın ortak hole açılan kapısından başka ayrı bir kapısının bulunmasıdır. Ted Smith tarafından ‘Gohomes’ın, ilki 1983 yılında tasarlanarak San Diego kentinde gerçekleştirilmiş olan, temelde her birimin çalışma ve yaşama mekânı içermesine dayalı, dışarıdan doğrudan girişleri olan ve birimlere ait özel banyonun olduğu yalnızca mutfakın paylaşıldığı bir konut tipidir (Frank, 1991).

Şekil 20. İlk ‘go-home’, del mar, Kaliforniya

Kaynak: Gülmez, 2008; Frank, 1991

‘Gohomes’, hem paylaşımı hem de mahremiyeti desteklemekte olan, uygun fiyatlarla elde edilebilen çalışma ve yaşama mekânı sağlamaya yönelik, kullanım esnekliği bakımından taban alanı kadar tavan yüksekliğinin de önem taşıdığı, paylaşılan konut alternatifi sunmaktadır. Yine Amerika’da bunlardan başka kar amacı taşımayan bazı gruplarca akrabalık ilişkisi bulunmayan insanların, çiftler ya da tek ebeveynli aileler benzeri küçük hane halkının oturabilmesi amacıyla satın alınmak yoluyla yönetilmekte olan (sponsored group residences) ‘sponsorlu grup konutları’ bulunmaktadır. Sakinlerine bu konut tipleri de ortak kullanımlar yanında birer oda olanakları sunmaktadır (Frank, 1991). Paylaşılmakta olan yaşam birimleri ile ilgili olarak deneysel anlayışlar içerisinde Stoner

(1991) tarafından bazı konut çeşitlerinde genel bir şekilde taşıyıcı göreviyle kullanılmakta olan müşterek duvarlar ile alakalı, yeni bir ortak yaşam formu öneren ve mekân kullanımına esneklik getiren önerisi oldukça önem taşımaktadır. Bu anlayışa göre, servislerin konumlandığı yer olmanın yanı sıra ortak duvarlar sosyalleşmeler açısından kullanılmakta ve paylaşılmakta olan mekânlara da dönüşebilmektedir. Hatta üç boyutlu özelliğe sahip olan bir ışık kuşağı ve malzeme şeklinde de göz önünde bulundurulduğunda bu duvarlar ‘konutun arkitektonik dilinin aktif bileşenlerinden’ biri de olabilir (Stoner, 1991).

***Modern Dönem Küçük Konutlar**

İnsanoğlu konut ihtiyacını, geçmişten günümüze sürekli olarak modernleşen bir yapılanma ile gidermeye çalışmaktadır. Konuta duyulan ihtiyaç zamanla bir arada yaşam olgusunu, sonrasında ise kentleşme sürecini ortaya çıkarmıştır. Kentleşme tarihi süreç içerisinde kendine özgü bir yapılanmaya gitmiş ve kültürden kültüre değişiklikler göstermiştir. Ancak, 20. yüzyıla gelindiğinde bu farklı özellikler ve zenginlikler küreselleşme olgusuyla birlikte yavaş yavaş kaybolmaya başlamış, ülkeler arası farklılıklar süreci yerini ülkeler arası benzerlikler sürecine bırakmıştır (Kayserili ve Kocaman, 2014).

Moderniteyi temsil eden Batı kültürü, Osmanlı’nın son dönemlerinde ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren ilgiyi üzerine çekmiştir. O dönemlerde var olan pek çok ülkede ve özellikle de gelişmekte olan ülkelerde Batı kültürünün modernist etkileri her alanda olduğu gibi mimaride de görülmektedir. Bu ülkelerde caddeler, sokaklar ya da alışveriş merkezleri dünyadaki popüler örnekler temel alınarak, onlara benzetilmeye çalışılmaktadır. Milli kültürel özellikler kolayca arka plâna atılmakta, tek tip bir görsellik oluşturulmaya çalışılmaktadır (Yayınoğlu ve Sunar, 2008: 19). Hem konutu oluşturan mekânlar hem de bu mekânlarda geçen yaşam değişime uğramaktadır (Güney, 2009: 102). Özellikle bilimsel işletmeciliğin geliştirilmesi üzerine ileri sürülen Tylorizm (Outhwaite, 2008: 289) ve bir bütünün, onu oluşturan parçaların toplamından daha büyük olduğu kuramı olan Fordizm (Cevizci, 2005: 721) gibi insanın üretim faaliyetleri sürecindeki toplumsal değişimi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan mekânsal etkileşimdeki değişiklikler de meskenlerin farklılaşmasında önemli bir rol oynamaktadır (Özden, 2008: 121).

Modernizmin ilk dönemlerinde ünlü mimarlar (Le Corbusier, Mies van der Rohe, Teige vb.) tarafından tasarlanan, esnek ve entegre alanlara sahip uyarlanabilir alan yaklaşımı ile konut sorunu üzerine bir reform olarak minimum konutu tanıtır. Teige tarafından 'Minimum Konut' olarak tanıtılan kitapta modern dönem küçük apartman daireleri incelenmiştir. Kitapta, küçük evler ve haneler arasındaki etkileşimi gösteren, 1'den 3 kişiye değişen küçük hanelerin entegre / dinamik mekansallığı ve çeşitliliği ile minimum 16 konut tanıtılmıştır. Daha sonra, Teige (2002)'nin modern dönemde yaptığı araştırmalarla kolektif tip küçük evler araştırılmıştır; bu araştırma, kolektif bir evde minimum konutun yetişkin kişi başına bir oda olacak şekilde bireysel bir canlı hücre olarak tasarlanması gerektiğini öne sürmektedir. Kitapta, toplu evlerin mekansallığının incelenmesi, daha küçük boyutlu entegre / dinamik mekânsal organizasyonlar olarak ortaya çıkarılmıştır (Teige, 2002). Modern dönem küçük konutları en iyi yansıtan dönem mimarlarından Eileen Gray E-1027 evi, Gerrit Rietveld tarafından tasarlanan Rietvelds Schröder evi, Mies Rohe'nin Farnsworth evi örnek olarak verilebilir.

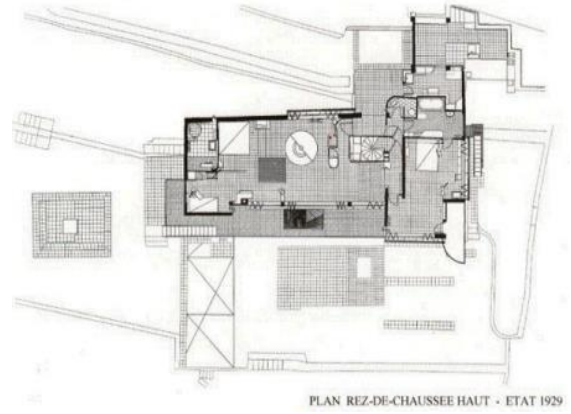
Eileen Gray E-1027 Evi

Eileen Gray'in vücut hareketlerinin küçük hareketleri aracılığıyla boşluklar üreten görünür ve esnek iç mekânlar oluşturan bir tarzı vardır. Eileen Gray'in bu tasarım yaklaşımı, vücuda doğru hareketlerle mekânları tanımlayan 'ritim ve beden' kavramını sergilemektedir. Gray aracılığıyla, alan ve mobilyalar, küçük evler ve mekân tasarımıyla ilişkili olarak vücut hareketlerini karşılayan ve destekleyen araçlardır. Gray, günlük yaşamın görevlerinin bir parçası olan hareketleri ve jestleri tamamlamak için vücut uzantıları ve mimari anlayışıyla mekân ve mobilya tasarladı (Franck ve Lepori, 2007). Günümüzün küçük evlerinde, her küçük kenar bile gövdenin tüm hareketleri için bir gövde uzantısı ve alan olarak tasarlanmıştır. Kronenburg (2007) tarafından tanımlandığı üzere, E-1027, yapı ve iç mekânı ile özel bir tasarım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tasarımcı Eileen Gray'in ilk mimari eseri olan, 1924 yılında yapı tecrübesi olmamasına rağmen, erkek arkadaşı mimar Jean Badovici'nin de teşvikiyle Paris'in Cote D'azur kayalıklarında, denize karşı konumlanan ve E.1027 adını verdiği evi inşaa etmiştir. Evin inşası 5 yıl sürerek 1929 yılında tamamlanmıştır ve ev modernizmin ilk konutları arasında yer almaktadır. Evin bulunduğu alana karayolu ile ulaşım sağlanamaması nedeniyle yapımı sırasında Gray işçilerle şantiyede kalmış, mimar olan arkadaşı Badovici ise

sanılanın aksine çok az şantiyeye uğraşmıştır. Gray ve Badovici'nin 10 yıl süren aşklarının, 3 yılını bu evde birlikte yaşamışlardır. Evin mimarlık tarihine kattığı değer yanı sıra içinde yaşanılanlar ise tam bir roman gibidir (Doğan, 2015).

E-1027, inşa edilen ile evin duvarlarından ve yüzeylerinden katlanan mobilya masaları, masalar, sandalyeler ve dolaplar arasındaki çizgiyi bulanıklaştıran birçok özel tasarım öğesi içermektedir. Bir oturma odası, gardırop, yemek alanı, bar ve yatak ve duş ile tamamlanmış bir misafir odası olan çok amaçlı bir alanda mevcuttur (Şekil 21).

Şekil 21. Eileen Gray E-1027 evi cephesi ve plan şeması

Kaynak: Url-4

Şekil 22. Eileen Gray E-1027 evi yatak odasının saf ve freskolu duvar görünüşleri

Kaynak: Url-4

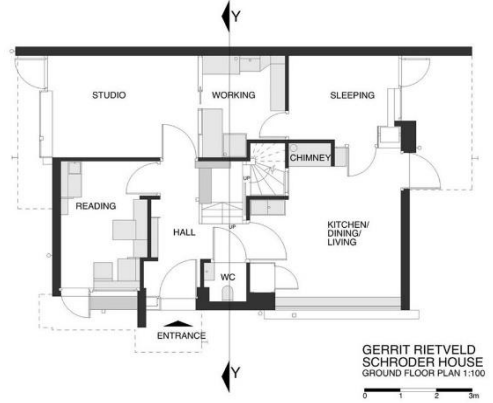
Gray girişi tasarlariken, şemsiye koymaktan paltoları ve şapkaları asmaya kadar olan eylemlerin sırasını göz önünde bulundurarak giriş eylemine yönelik olası tüm hareketleri incelemiştir. Terasların kullanımı, güneşlenmek için bir kum kapamı sağlanmasına kadar

bile düşünceli bir şekilde düşünülmüştür. Terasları evin ekstra odaları haline getirmiş ve bazı mobilyalar hem iç hem de dış mekânlarda kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Evin içinde birçok mobilya parçası kolayca hareket ettirilebilir veya farklı işlevlere hizmet edecek şekilde ayarlanabilir. Daha fazla yüzeye ihtiyaç duyulduğu anda masalar bir araya getirilebilir, masa ayakları bir sehpa veya yazmak amacıyla bir masa oluşturmak için uzatılabilir veya kısaltılabilir (Franck ve Lepori, 2007). Bu tasarım özellikleri ile gövde uzantılarını ve hareketlerini mimari mekânsallıkla bütünleştirirken özellikle küçük alanlarla başarılı bir şekilde başa çıkmak için çok işlevli, esnek, mobil mobilya ve ekipmanların önemi kanıtlanmıştır.

Gerrit Rietveld - Rietvelds Schröder Evi

Gerrit Rietveld tarafından 1920'lerde yapılan Rietveld Schröder Evi, modernizmin dönüm noktalarından biri olarak sayılır. 20. yüzyıl rasyonel mimari akımlarından De Stijl'e uygun olarak tasarlanmıştır. İç mekân ve donatı elemanları ile esnek kullanımı sağladığı Schröder House projesinde, kare ve dikdörtgen planlı mekânlar gerektiğinde bölücü elemanlarla büyütülüp-küçültülebilmektedir. Bu özelliği ile geleneksel Japon Evi mekân organizasyonlarına benzemektedir. Her iki tip konutta da sabit olmayan hareketli ve hafif bölücüler kaydırılarak gerektiğinde kaldırılabilen, farklı bir fonksiyon için daha büyük bir mekân yaratılabilmektedir. Schröder Evi, ana renk kullanımı ve saf düşünceyi esas alan De Stijl akımına tamamıyla uygun olarak tasarlanmış tek yapıdır. Schröder Evi'ne baktığımızda aklımıza Mondrian kompozisyonlarının gelmesinin sebebi de iki sanatçının aynı akımı temsilen eserler vermiş olmasıdır (Url-5).

Rietveld Schröder Evi'nin taşıyıcısını betonarme döşeme ve çelik profiller oluşturuyor. Bunun dışında duvarlar, tuğla ve sıva, kapılar, pencere doğramaları ve zemin döşemesi ahşap. Evin içine baktığımızda yalnızca yatak odalarının bulunduğu üst katta, kalıcı bir iç duvar göremeyiz. İç mekânda esnekliği esas almış olan yapının farklı odaları, taşınabilir ayırıcılarla birbirinden ayrılır. Alt katta ise, yine şekli değiştirilebilir mutfak, oturma odası ve yemek odası bulunuyor. Bu esnekliğin bozulduğu tek alan ise merdiveni saran duvarlar. Yukardaki odaların taşınabilir ayırıcıları, gün içinde ortadan kaldırılıp tek büyük bir mekân elde edilmesi ve akşamları da kapanıp özel alan olan yatak odalarını oluşturması düşünülerek tasarlanmış. De Stijl akımının bir parçası olan ana renk kullanımı Schröder Evi'nde aynı zamanda farklı fonksiyonları belirtmek için bir araç. Bunun en belirgin örneği siyah olan giriş kapısı (Url-5).

Şekil 23. Schröder evi dış görünüşü ve planı

Kaynak: Url-5

Schröder Evi'nde erken 20. yüzyıl mimarisinde az rastlanan bir özelliği de inceleyebiliyoruz. Bu da evin iç dekorasyonunu oluşturan mobilyaların da evin hangi mimari anlayışla yapıldığını yansıtmaması. Rietvelt'in tasarımı olan koltuk da bunun örneklerinden. Yapıldıktan sonra kullanışlı olmadığı anlaşılrsa da Rietvelt'in temsilcisi olduğu De Stijl akımının prensiplerine uygun olarak tasarlanmış. 20. yüzyıl mimarisinde ilk kez görülen bir özellik olarak da binanın fonksiyonel kısmı binanın genel estetik öğelerinden biri haline gelmiş olan sarı putrel demiri. Yukarıdaki resimde gözlemleyebileceğiniz rengeyle ona çıkan bu eleman, binanın taşıyıcısının bir parçası olması için kullanılmış. Aynı zamanda rengeyle yapının kompozisyonunu tamamlayan estetiksel bir öğe olmuş (Url-5).

Şekil 24. Schröder evi iç mekân görünüşü ve kırmızı-mavi sandalyesi

Kaynak: Url-5

Mies Rohe'nin Farnsworth Evi

Farnsworth Evi, 1951 yılında Amerika'nın Plano kentinde tamamlanmış, Dr. Edith Farnsworth için bir haftasonu evi olarak kurgulanmış konut yapısıdır. Mies Van der Rohe tarafından tasarlanan ev, mimarlık tarihinde oldukça önemli bir yere sahip; 20. yüzyılın süsten uzak, kesin geometri ve simetriyi esas alan rasyonel mimari anlayışla (Uluslararası Üslup olarak da geçer) ortaya çıkmıştır. Geleneksel yapı dilinde, yarattığı şeffaflık, askıda durma hali ve yalın yapı elemanları ilkeleriyle köklü değişikliğe yol açan bir dile sahiptir Farnsworth Evi (Url-6).

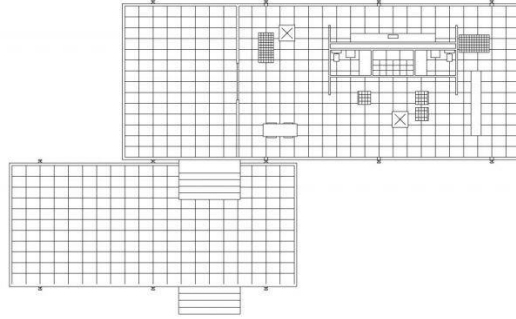
Şekil 25. Mies Rohe'nin farnsworth evi görünüşleri

Kaynak: Url-6

Mies Van der Rohe, kendi mimarlık serüveninde üç konuyla uğraşmıştır: serbest mekân, taşıyıcı iskeletin birleşme noktaları sorunları ve demir konstrüksiyon teknik çözümleri. Dünyaca ünlü yapısı Farnsworth Evi de bunları çözdüğü ve aktardığı en önemli eserlerinden. İlk olarak, Van der Rohe'nin Bauhaus için tasarladığı mobilyalar ve Barselona Pavyonu'ndan sonra ortaya attığı serbest mekân arayışının, total mimarinin sağlanabildiği yapı. Ev incelendiğinde iç mekânın taşıyıcılardan tamamen ayrıldığı, tüm cepheler yukarıdan aşağıya cam olup, çevresinde açılan bir evin oluşturulduğunu görmek mümkün. Yapı, dışarıdan 2 sıra kolonla destekleniyor; ne cephe ne de iç mekân hiçbir taşıyıcıyla kesintiye uğratılmamış (Url-6).

Farnsworth Evi'nin platformlar üstüne oturtulduğunu görüyoruz. Amaç her iki plağın da toprakla temasını keserek yüzme efektini vermek. Evi oluşturan yatay düzlemler (döşeme ve tavan) ve doğada salınan 8 adet taşıyıcı, buna katkı sağlayan yapısıyla arazide asılı duruyor. Mies bunu yatay ve dikey elemanları birbirine bağlamama, döşemeleri kendini

taşıyan dikmelerle kaynaştırmama ile çözüyor; dikmeler yalnızca yüzeysel olarak temas ediyor döşemelere. Sonucunda binayı oluşturan her eleman tüm sadeliğiyle ayrı ayrı alanda; geleneksel inşaat tekniğindeki gibi tek bir eleman haline gelmeyerek duruyor. Yapıda sessizce yerinden kaldırılmış, uçan bir öge oluyor (Url-6).

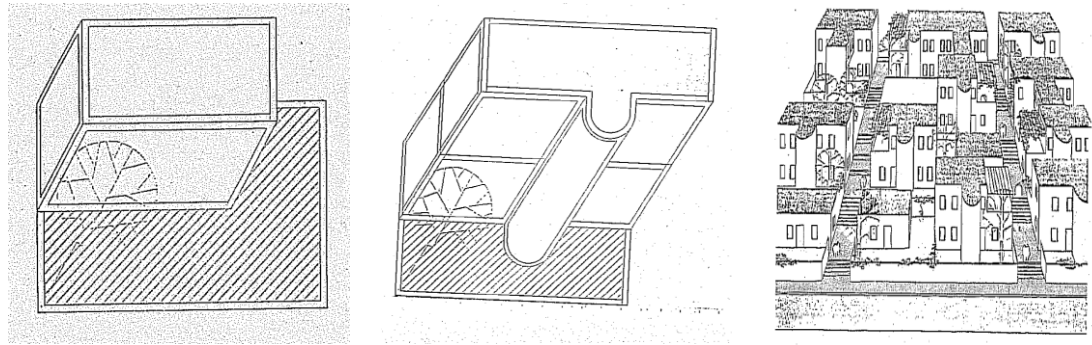
Şekil 26. Mies Rohe'nin farnsworth evi ve planı

Kaynak: Url-6

Cengiz Bektaş'ın 'Büyüeyilen Bahçeli Ev' Projesi

Türkiye'de ise modern küçük konut yaklaşımına ilk olarak Bektaş'ın 'Büyüeyilen Bahçeli Ev' önerisini örnek olarak verebiliriz. Bektaş Türkiye'nin konut sorununun çözümüne bir öneri olarak geliştirdiği konut yaklaşımında şunları dile getirmiştir: "1960'ların ikinci yarısında gecekonduların yoğun gözülebildim. Artık herkesin bildiği nedenlerle kırdan kente göçenlerden olanakları kısıtlı olanlar, büyük kentin kıyısında çevreleyebildikleri yerin üzerine, önce bir oda ve bir aralık yapıyorlardı. Olanakları elverince aralığın bir yanına bir oda daha ekleniyordu." İnsanla yeşil arasındaki ilişkinin sağlıklı tutulmasının, toplumun geleceği açısından önemini artık bilmeyen yok (Bektaş, 1986). Özellikle kırdan kente geçişte insanların yaşadığı en büyük sorunlardan biri de alıştıkları köy-kır hayatının şehirde birden bire yok olması ve şehrin betonarme yapılarının içinde kaybolmalarıdır. Gecekonduların sahipleri bahçelerine ektikleri sebze ve meyvelerle bir yandan ev ekonomisine katkı sağlarken bir diğer yandan da şehirle kır yaşamı arasında köprü oluşturmaktadır. Bu şekilde gecekondulardaki bahçeler insanların şehir hayatına alışmada yumuşama sağlar. Bektaş: "En küçük birimde, bahçenin içerisinde bir odaya bağlı bir şekilde bir yaşamdan oluşmakta olan konutun, eklemelerle birlikte aile ile beraber büyüebilmesini mümkün kılan bir yapı haline gelmesini amaçlamıştır." Özetle bahçenin içerisinde, bir çekirdek oluşumdan başlayıp büyüme imkânı bulunan evin, günümüzde gelir piramidinde alt taraflarda yer alan aileler açısından bir çözüm

şeklinde kullanılabileceği neticesine ulaşmıştır. Bunun için ilk olarak ‘parsel’ üretilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Toplumun yaşama tercihlerine, ortak kullanma, ortak sağlık, ortak çıkar, kendi kendini yönetme vb. sorunlarına göre belirlenmiş yerleşme düzeni içinde parseller oluşturulacaktır. Parseli, tarladan ayıran, ulaşım, temizlik, pis suların atılması, elektrik ve olanaklarına göre, öteki düzenekler sağlanacaktır. En kötü durumlarda, yollarını, pis su ve katı atıkların atılma düzenini de kendileri sonradan yapsınlar denilse bile yerleşme düzeni, çağdaş koşullara, gelecekte beklenilere göre belirlenmiş olmalıdır. Ortak kullanımlara ayrılan bölgenin-bölümlerin dışında konutlar üretilecek parsellerin büyüklüklerini, çeşitli yönlerden (ekonomi- hektar başına yoğunluk vb.) yola çıkarak 73.5m² olarak bulmuş. Bu büyüklüğün altına düşmenin pek olanağını belirtmiştir. Üstüne çıkmak ise, olanaklara bağlı olarak tartışılabilir. Yörenin ve kullanıcının olanaklarına göre, üretimde kimi işler kullanıcı ile birlikte yapılabilir ya da tümüyle ona bırakılabilir. Eğimli ya da düz her türlü yerleşmede uygulanabilecek büyüyen-bahçeli evler bir araya geldiklerinde de, tek düze, sıkıcı olmayan bir küme oluşturabilecektir. Evlere bahçe planlarından girilecektir. Bu kapılar bir yaya yoluna açılacaktır. Yaya yolları ulaşım yollarına bağlanacaktır. En şematik bir yerleşmede bile hektar başına 350 kişi, rahat rahat her türlü ortak gereksinimleri karşılanmış olarak yaşayabileceklerdir (Bektaş, 1986).

Şekil 27. Büyüeyebilen ev modülleri ve yerleşim şekli

Kaynak: Bektaş, 1986

Mete Tapan'ın 'Çekirdek Konut' Projesi

Türkiye’de modern dönem küçük konut yaklaşımını öne süren bir diğer yaklaşım ise Tapan’ın çekirdek konut örneğidir. Çekirdek konut (nüve konut) büyüeyebilen, kullanıcının başlangıçta minimum gereksinimlerini karşılayan ekonomik bir konut üretim modelinin fiziksel çözümüdür. Bu çözümün elde edilmesindeki süreç ve gene bu süreci belirleyici koşullar

ülkenin veya yörenin niteliğine göre değişebilir. Bu nedenle çekirdek konutların elde edilmesinde tek bir süreç veya model söz konusu olamaz. Örneğin, bir çekirdek konutun tümü bir üretim merkezinde önceden üretilip, montaj işlemleri minimuma indirgenerek yerine konabileceği gibi, bir çekirdek konut geleneksel yapım yöntemleriyle yerinden de üretilebilir. Diğer konut üretim modellerinde olduğu gibi çekirdek konut üretiminde de koşulların, teknolojik olanakların veya kullanıcı gereksinimlerinin türünün ve niteliklerinin önceden bilinmesi gerekli etmenlerdir ancak değişkenlik, esneklik gibi bugün çağdaş bir yapıdan beklenen nitelikler bu tür konutlarda kaçınılmaz olmaktadır. Bu üretim modellerinde önemli bir sorun da ister istemez konutların büyümelerinin denetim altına alınabilmesidir. Özellikle bu tür konutlardan oluşan bir yerleşim sitesinin kullanıcılara teslim edildikten sonra gelişmesinden dolayı siteyi oluşturan çekirdek konutların kentsel estetiği bozmadan büyüebilmelerinde bu konutların üretilmelerine neden olan amaçlara ve bu amaçlara bağlı değerlendirme ölçütlerini “doğru” olarak belirlemek gerekir. Ölçütlerin saptanması belli bir araştırmanın sonucu olmalıdır. Bu ölçütlerden önemli olanları (Tapan, 1986);

- Esnekliğin ve değişkenliğin sağlanması
- Yapı sisteminin çekirdek konut uygulamasına uygun olması
 - (i) Yapı sistemini oluşturan eleman, gereç gibi ögelerin sağlanması, üretilmesi, bunların montajı, taşınması için gerekli tesis, araç ve diğer kaynaklarla ilgili yatırım finansmanı.
 - (ii) Üretim süreci ile ilgili personel gereksinimi.
 - (iii) Üretim kapasitesi, ön yatırım yıllık eşdeğer maliyeti dikkate alınarak yapı sistemleri arasında bir karşılaştırma yapılması.
 - (iv) Çekirdek konut üretimiyle ilgili bir tesis kurulduğunda, bu tesisin ve araçların ömrü.
 - (v) Kaynak kullanımı
 - (vi) Maliyet, sistemle oluşan bir çekirdek konutun bürüt m² üretim maliyeti.
 - (vii) Sistem elemanlarının fiziksel performansı.
 - (viii) Depreme karşı mukavemet.
 - (ix) Mimari tasarlamayla ilgili amaçlar.
- Çekirdek konutta kullanılan donanımlarda standartlaşma (Tapan, 1986).

***Cağdaş Dönem Küçük Konutlar (Küçük Yaşam Üniteleri/Mikro Konutlar)**

Batılı yaşam anlayışının insan mutluluğunu ön planda tuttuğu Freud'un ileri sürdüğü yaklaşımla hızlı bir biçimde gelişmekte olan teknolojik düzeyin tetiklemiş olduğu tüketme yaklaşımı İkinci Dünya Savaşı'nın ardından zor duruma düşen aile yapılarını daha da zayıflatıp, ferdiyetçiliği ve benmerkezciliği ön plana çıkartan hayat tarzını yaratmıştır. Bu gelişmelerin neticesinde kendilerine olan güvenleri son derece yüksek olan gelenekçi yaklaşımlar güç kaybederek, hürriyetleri son hattına kadar genişletmekte olan yenilikçiliği, reformizmi ön plana çıkartan politikalar ile bireyler tek çocuk ya da çocuksuz tek başına yaşamı teşvik eden hayat sahalarına hızlı bir biçimde itilmeye başlanmıştır. Zaman içerisinde hızlı bir biçimde büyüyen ve buna bağlı yoğunlaşmakta olan şehirlerdeki konutların fiyatlarının son derece yüksek meblağlara ulaşması, hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulması gereken mühim bir problem olarak ortaya çıkmıştır. Yaşanılan böylesi gelişmeler tek başına elde edilecek gelirlerle mümkün olmamakla birlikte, tek başına yaşanılabilir yaşam alanlarının metrekare oranlarını daraltmasına da yol açmaktadır. Mikro konut kavramı, tam da bu noktada konut yaklaşımına önemli yeni bir anlayış sağlamaktadır (Belentepe, 2019).

Ülkemizde farklı bölgelerde barınma gereksinimi farklı mesken tipleriyle karşılanmış olduğundan ülkenin genel yapısında konut yapısı oldukça farklılık gösterebilmektedir. Büyük şehirlerde yaşamakta olan bireyler üst üste yerleştirilmiş olan kutu şeklindeki yapıların içinde hayatlarını devam ettirmektedir (Bachelard 1996). Dünyada özellikle kutu metaforu, metropoller bünyesinde hayatlarını devam ettiren, kullanım alanlarının günden güne küçülmüş, metrekare oranlarının azalmış olduğu hakikatinin üzerinde durmaktadır. Nüfus oranlarında yaşanılan artışla beraber şehirlerde yaşamakta olan insan yoğunluğu ve barınma gereksiniminin kentsel ölçekte giderilebilmesi amacıyla oturanlar, küçük yaşam alanlarını tercih etmeye başlamışlardır. Bununla birlikte toplumdaki aile yapısının özellikleri, çalışan nüfus oranı, iktisadi yapısı, öğrenci potansiyelleri ve benzeri bir takım dinamiklerin de küçük konut üretiminin artmasına neden olan faktörlerden olduğu ifade edilmektedir

Küçük konut, oda sayısı, hacim ve alan gibi benzer fiziki boyutlarının üzerinde işlevsel özelliklerini kaybetmeden gerçekleştirilen ve boyutsal değişikliklere gidilen yapı örnekleridir. Küçük konutlara yönelik sayısal değerlendirmeler üzerinde durulursa, 60 m²'lik alanı bir sınır şeklinde kabul eder (Dinç 1986). Bazı diğer görüşler çerçevesinde ise kişi başına düşmekte olan 14m²'lik alan sınır olarak değerlendirilir (Dörter ve diğerleri 1988). Özellikle küçük konutlar

2008'den 2012'ye kadar süren dönem içerisinde yaşanmış olan global iktisadi kriz ile ortaya çıkmış olan daha az masraf ile daha küçük alanda ve çevreye daha az zarar veren yaşama düşüncesi mimari çözüm arayışlarının ortaya çıkmasına yol açmış ve sosyal bir hareketi tetiklemiştir (Belentepe, 2019).

İncelenmiş olan farklı devletlerde ki bir takım mikro konut tasarım örnekleri maddeler halinde aşağıda sıralanmıştır:

- Arazi bakımından sınırlı kapasiteye sahip bulunan Japonya'da 89 metrekare alan sığdırılan, dört kişilik, Tekahuro tezuka tarafından tasarlanmış olan ev,
- Eva Pratts Ricardo Fores tarafından İspanya'nın Barselona şehrinde tasarlanmış olan 28 m²lik bavuldaki ev,
- İngiltere'nin Manchester kentinde Abito tarafından tasarlanan 32.8 m²'lik akıllı konutları,
- Münih teknik üniversitesi ve Mimar Richard Horton işbirliği ile hayata geçirilen çift veya tek kişinin kalabileceği 7.1 m² bir alana sahip olan (micro compact home) minik yoğun ev tasarımıdır, bu konut tipi, yüksek kalitede ortaya çıkan minik konut taleplerini yanıtlamaktadır.
- ABD'de inşaat mevzuatında yer alan katı sınırlandırmaların aşılabilmesi için inşa edilen tekerlekli taşınabilir minik evlerdir (Belentepe, 2019).

Mikro konutları 3 ayrı başlıkta inceleyebiliriz;

- 1. Minik evler:** Minik evler tekerlekler üzerinde konumlandırılmış veya bir yere sabit olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu evlere, günümüzde trend olan 40m² den daha küçük yer kaplayan 'tiny house' mobil küçük evleri örnek olarak verebiliriz.

Şekil 28. Roadhaus wedge tekerlekli ev

Kaynak: Url-7

2. Mikro daireler: Bu daireler büyüklüğü, kentlerdeki konumları ve hatta ülkelere göre 20m² ila 40m² arasında değişiklik arz edebilir.

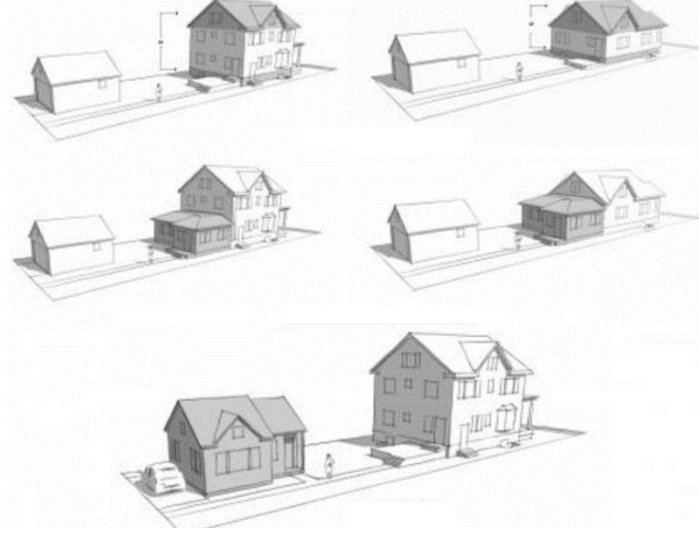

Şekil 29. Kent içinde mikro apartman

Kaynak: Url-8

3. Eklenti birimler: Eklenti bölümler 3 gruba ayrılmaktadır.

- a- İçten eklentili: Binanın çatı veya bodrum katına
- b- Dışarıdan eklenti: Binanın yan cephelerinden birine (garaj) gibi.
- c- Binanın alanında fakat bina cephesine temasta bulunmayan ayrı bir bölüm.

Şekil 30. Eklentili bölme görseli types of accessory dwelling units

Kaynak: Belentepe, 2019; Cecchini, 2014

Dünyada mikro konutlara bakıldığında, ülkelerin örf adetleri, kullanıcı profilleri ve konut ihtiyaçlarına göre farklılık göstermektedir. Bunlardan bazı örnekler aşağıda yer almaktadır.

Londra - Mikro Konut Örneği

Londra'daki dört katlı, teraslı Viktorya dönemine ait bir tarihi bina on dört mikro daireden oluşan bir set olarak yeniden tasarlanmıştır. Üretim ve malzeme maliyetlerinden tasarruf etmek için, dairelerin her birinde standart bir tavanlı yatak, açılır masa / masa, saklama sistemi, ocak, buzdolabı ve mikrodalga içeren mutfak bulunmaktadır. Ayrıca bir gömme banyo, ahşap modülün bitişiğinde yer almaktadır. Binanın sahibi, Londra'da artan kiralarla mücadele etmeye ve alternatif yaşam seçenekleri talebine yanıt vermeye yardımcı olacak bir yaşam konsepti düşüncesiyle yola çıkmıştır (Url-9).

Şekil 31. Londra’da Victoria dönemine ait dairenin mikro alana dönüştüğü teras kat iç mekanı

Kaynak: Url-9

Hong Kong - Mikro Konut Örneği

OPod 1, Hong Kong’un uygun fiyatlı konut sorunlarını hafifletmek için tasarlanmış düşük maliyetli, mikro yaşam alanı oluşturan bir konut birimidir. Düşük maliyetli ve kolayca bulunabilen 2,5 m çapında beton su borusundan inşa edilen tasarım, yaklaşık 10 metrekare içinde tam donanımlı yaşam, yemek pişirme ve banyo alanlarına sahip bir / iki kişilik bir mikro-yaşam daire barındırmak için güçlü beton yapı kullanır. Her OPod 1, çevrimiçi erişim için akıllı telefon kilitlerinin yanı sıra içerideki alanı en üst düzeye çıkararak yerden tasarruf sağlayan mobilyalarla donatılmıştır. OPod 1 kısa sürede düşük katlı bir bina ve modüler bir topluluk haline gelmek için istiflenebilir. Ayrıca şehirdeki farklı sitelere yerleştirilebilir veya yeniden yerleştirilebilir (Url-9).

Şekil 32. Hong Kong t p ev - dış mekân

Kaynak: Url-9

Tüpün girişindeki açıklık hem kapı hem de pencere olarak kullanılmaktadır. İ duvarları beyaz boyalı, zemin ahşap yüzeye sahiptir. Kapıları akıllı telefonla açılıp kilitlenebilen bu yapıda mutfak ve banyo imkânı da bulunmaktadır. Duvara monte edilmiş açılır kapanır oturma grubu aynı zamanda yatak olabilme özelliğine sahiptir. Küçük bir buzdolabı ve mikrodalga fırını ile kıyafet asmak ve bavul yerleştirmek için bir alan bulunmaktadır. Raflarında ışıklandırma sistemi vardır. Tüpün arka kısmının içerisinde klozet, duş ve lavabosu olan banyo bulunmaktadır. Modern ve sürdürülebilir bir yaşam tarzını kolaylaştırmak için OPod T p Evleri, kaynakların daha iyi yönetimi için wifi ve ev otomasyonu ile donatılmıştır. Projenin inşaatının tamamlaması ve 2021'de açılması planlanıyor (Url-9).

Şekil 33. Hong Kong tüp ev- iç mekân

Kaynak: Url-11

2.2.3. Küçük Konut Tipleri ve Özellikleri

Türkiye’de; yerel yönetimlerin uygulamaları, mülkiyet, ada parsel boyutları, vb. gerekçelerden dolayı küçük metrekare oranlarına sahip olan parseller bulunmaktadır. Diğer taraftan bilinçli olarak da konut tasarım ve statü göstergesinde optimum çözümlenmelere hissedilen gereksinimi gidermek amacıyla küçük konutların tasarlanması ve üretilmesi yoluna da gidilmektedir.

Desagis (2006) mevcut küçük konutların gerek boyutsal gerek niteliksel özellikleri sebebiyle küçük konut olgusuna tam olarak karşılık gelmediğini vurgulamaktadır. Çalışmasında bireylerin özellikle küçük konutlar ve iç mekân yaşam alanlarının önemi üzerinde dururken bununla birlikte bireylerin söz konusu gereksinimlerini (mekânsal, sosyal, psikolojik) güncel konut tiplerinin eksiklerini gidermeye ve iç mekânının oluşmasında hangi ölçülerde imkân oluşturduğundan bahsetmektedir (Desagis, 2006). Soygeniş’e göre, iktisadi kalkınma, sanayileşmiş devletlerde konut sahalarının ve bu sahaların yoğunluğunun artış göstermesine yol açmakta olup, bu nedenle de konut sayıları ve konutların kaliteleri üzerinde de etkili olmaktadır. Bununla birlikte bu çerçevede alınan iktisadi kararlar, konutun birim değeri haricinde, konut plan ve tipleri ve yer seçimini de kapsamaktadır (Soygeniş, 1995). Gündüz’ün (1996), C. Muschalek ve J. C. Kirschenmann’dan aktardığı üzere, bir konutu kullanan ailenin sosyal formunun organizasyonu ile o konutun fiziksel formunun organizasyonu birbiriyle yakından

ilintilidir. Konutların fiziksel ve yapısal organizasyonu, aynı zamanda ailelerinde fiziksel yapısını belirlemektedir. Bu konu üzerinde yapılmış araştırmaların ortaya koyduğu üzere farklı olanaklara sahip olan ailelerin varlığı konut sektöründe çok çeşitli niteliğe sahip konut üretiminin önünü açmaktadır. Hanehalklarının, konutlara yönelik taleplerinin farklılaşması, konut piyasalarında farklı şekillerde sunumu gerektirmektedir (Gündüz, 1996). Bununla birlikte Türkiye’de konut meselesiyle alakalı bir şekilde dikkat edilmesi gerekli olan önemli bir husus da aile fertleri sayısı yani hanehalkı büyüklükleri göz önünde bulundurulduğunda çok sayıda ailenin yetersiz konutlarda ikamet ediyor olmalarıdır (TOBB, 1988:10).

Tezin bu bölümünde günümüz küçük konut ile ilgili tipolojiler ve bu konutların mekânsal karşılıkları residence, flat, studio, loft ve benzeri İngiliz dilinden alınan terimler ile ifade edilmekte olan bu yeni konut tipleri ve mekânları üzerinde durulacaktır.

2.2.3.1. Toplu konutlar

İnsanların yerleşik hayata geçmesinden bu yana konut sorunu, en önemli sorunlar arasında yer almıştır. Rönesans döneminde inşa edilen görkemli konutların ardından sanayi inkılabının bir sonucu olarak işçi evlerinin inşası ile başlayan ve toplu bir şekilde inşa etme olan “ toplu konut” kavramı mimarlık sahasında kullanılmaya başlanmıştır. Sürekli bir biçimde büyümekte olan nüfus artışı sorununun bir sonucu şeklinde, konuta olan talep de artmış, belli bir süre sonra ise bu taleplerin karşılanmasında zorluklar ortaya çıkmıştır. Konut üretimi sürecinde birtakım niceliksel problemler ile birlikte önemi Günden güne artmakta olan nitelik sorunu da tasarımcı mimarlar tarafından çözülmesi gereken bir kalite sorunu olarak gündeme gelmiştir (Uzunoğlu ve Özer, 2014).

1950’li yıllarda Türkiye’de başlamış olan endüstrileşme girişiminin ardından kentsel alanlara doğru kırsal bölgelerden kapsamlı bir göç hareketi başlamıştır. Bu göç dalgasının neticesinde konut sorunu zaman içinde kendisini hissettirmeye başlamıştır. Sanayileşme ve bunun sonucunda kentleşme ve benzeri sebeplerden ötürü Türkiye’de artmakta olan nüfusun barınma gereksinimi, konutların sayı olarak çok ve düşük maliyetler ile üretilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur (Emekçi ve Tanyer, 2019).

Tarihsel süreç içinde irdelendiğinde, bu olgunun son iki yüzyılda dünyada ve Türkiye’de kentsel yerleşim karar ve planlarında belirleyici rol oynadığı görülmektedir. Çok sayıda

konut üretiminin temelinde de, yine dünyadaki ekonomik yapının büyük değişikliklere uğraması yatmaktadır. Bu gelişme süreci içinde öncelikle İngiltere’de, daha sonraları da Belçika, Almanya ve Fransa’da önemli toplu konut uygulamaları gerçekleşmiştir. Kitlesele üretim biçimi yapı teknolojisinin gelişmesine yol açmış; yeni yapım yöntemleri ve üretim hızı yüksek teknolojiler toplu konut projelerinin gerçekleşmesinde önemli rol oynamıştır (Özsoy, 2011).

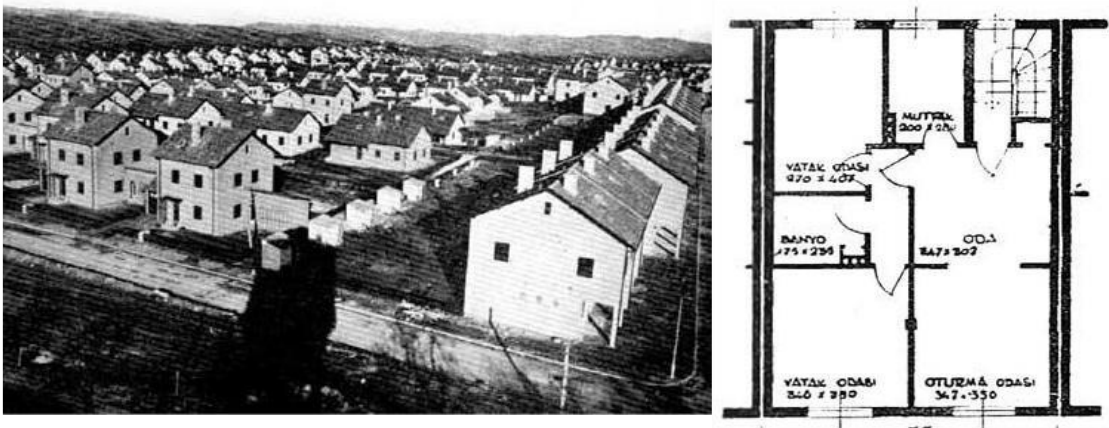
Toplu konut uygulamaları kitlesele üretim ile gerçekleştirilen, genellikle düşük ve orta gelirli kullanıcılara yönelik uygulamalar olarak bilinmektedir. Burada amaç niteliksel açıdan yeterli yaşanabilir konut çevreleri yaratmak, ailenin zaman içindeki değişimine ve farklı kullanımlara olanak vererek sağlıklı bir şekilde bu çevreleri yaşatmak şeklinde tanımlanabilir. Toplu konut uygulamaları çok sayıda ve bir arada üretilmeleri nedeniyle, düşük maliyetli uygulamalar olduklarından “toplu konut” kavramının sıklıkla “sosyal konut” kavramıyla aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir. Gerçekte her iki kavramın çıkış noktası ayrıdır. “Toplu konut” pazar ekonomisinde bir ticari kavram olarak ortaya çıkarken, “sosyal konut” devletin, yerel yönetimin ya da bazı sosyal kurumların ürettiği konut anlamına gelmektedir ve bu tür bir konut, pazar ekonomisinin dışında bir üretim örgütlenmesinin sonucudur (Tapan, 1996).

Dünyada ve Avrupa’daki uygulamalar incelendiğinde, toplu konut üretiminin sıra evler, sırt sırta evler, tek ya da ikiz ev ve apartmanlar, iç avlulu bloklar gibi çeşitli konut tipolojilerinin kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca bu konutlarda, alt ve orta gelir grubunun yaşam seviyesi yükseldikçe, büyüklüklerin ve konfor standartlarının arttığı da gözlenmektedir (Tapan, 1996).

Türkiye’de ilk toplu konut uygulamaları 19. yüzyılın sonlarında gerçekleştirilmiştir. Sultan Abdülaziz (1861-1876) tarafından saray hizmetlilerinin kullanımı için tasarlanan Beşiktaş Akaretler (1870) ilk toplu konut uygulaması sayılabilir. Yine erken örnekler arasında Taksim Surp Agop sıra evleri de bu grupta ele alınabilir. Ayrıca, 1918 yangınından zarar görenler için 1921’de Laleli’de inşa edilen Harikzedegan (Tayyare) Apartmanları da ilk betonarme toplu konut uygulaması olarak bilinmektedir. 1946’da kurulan Sosyal Sigortalar Kurumu ya da çekirdeği 1926’da oluşturulan Türkiye Emlak Kredi Bankası gibi kuruluşlar konut sorununu çözmek amacıyla devlet eliyle örgütlenmiştir. Bunlar kişisel krediler vererek ya da projeler üreterek kişilere mülk konut

edinme konusunda yardımcı olmuştur. Emlak Kredi Bankası'nın ferdi (kişisel) kredi modeline dayanarak bizzat örgütlediği Levent (1947-1951) ya da Koşuyolu (1951) uygulamaları, Türkiye'deki en önemli toplu konut uygulamalarıdır. Bu uygulamalara paralel olarak konut kooperatifçiliğinin de aynı yıllarda yaygınlaştığı izlenmektedir (Tapan, 1996).

Ülkemizde küçük konutlarında içinde bulunmuş olduğu toplu konut projelerinin ilk örnekleri arasında Y. Mimar Rebii Gorbon ve Prof. Y. Mimar Kemal Ahmet Aru tarafından yaşanmakta olan dönemselsel konut ile ilgili sorunlara bir çözüm şeklinde 1947 yılında tasarlanmış olan 1. Levent Mahallesi projesi örnek gösterilebilir (Şekil 34). Bir ve iki katlı 391 tekil konutun yer aldığı projenin işvereni Emlak Kredi Bankası'ydı (Aru ve Gorbon, 1952). Genel olarak 1+1 ve 2+1 planındaki konutların yer aldığı proje kapsamında ticaret birimleri olarak bazı konutların zemin katları tasarlanmıştı. Tadilatlar ve eklemelerin yapıldığı günümüzde birçok konut biriminin değişikliğe maruz kaldığı projede, orijinallik bakımından genel dokunun muhafaza edildiği dikkat çekmektedir (Url-12).

Şekil 34. Levent mahallesi

Kaynak: Url-12

2985 sayılı Toplu Konut Kanunu ile Türkiye'de konut politikalarının hayata geçirilmesinde sektörde tek kamu kurumu olarak vazife yürütmekte olan Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ), belirlenen görevleri çerçevesinde yürütmüş olduğu çalışmalarını temel olarak, konut ve kentleşme ile ilgili sorunlara yönelik ulusal düzeyde çözümler bulmayı amaçlamaktadır (Özsoy, 2011). Emlak Kredi Bankası'nın öncülüğü ile ülkemizde toplu Konut uygulamaları 1980'li yılların sonlarına doğru başlamış olan inşaat

faaliyetleri ile günümüzde ise TOKİ ve Emlak konutun iştirakleri ile gerçekleştirilen farklı gelir seviyelerine ve aile fertleri büyüklüklerine yönelik toplu Konut uygulamaları ile gündün güne yaygınlaşmaktadır. TOKİ uzun süreli stratejiler çerçevesinde alt ve orta gelir guruplarına yönelik sosyal konutlarla ve bu Sosyal Konutlar için gereken hizmet birimlerinin altyapılarını da oluşturarak konut gereksinimini giderme yönünde çalışmaktadır. Ülkemizde farklı bölgelerde, farklı gelir seviyelerinde ve aile büyüklüklerinde olan kesimler için üretilmekte olan toplu konutlarda 4+1, 3+1 ve 2+1 daireler ile birlikte 1+1 daireler de rağbet görmektedir. Çok düşük gelirli kalabalık aileler ve küçük hane halkları ise, büyüklükleri 45 m²'nin altına düşmeyen ve sayıca daha az olan 1+1 dairelere rağbet etmektedir (Dikeç, 2013).

Küçük ölçekli toplu konut örneklerin üzerinde durulduğunda ise koz yatağındaki Ataşehir toplu konut yerleşmeleri ile Bakırköy ilçesinde yer alan Ataköy toplu konut yerleşmesi toplu konut projeleri bağlamında dikkat çekmektedir. 1960 da yapım süreci başlayan Ataköy toplu konutlarının yapım süresi boyunca 60000 nüfusa yönelik 12000 konut öngörülmüştür. Ataköy yerleşkesinde 9. ve 10.uncu kısımlarda 35m²'lik küçük konut tipi uygulamalarıyla ilk örnekler arasında yer almıştır. 1993 yılında yapımına başlanan Ataşehir toplu konut yerleşmesinde ise, 20000 konut üretmek hedef olarak belirlemiştir. 60m²'lik küçük konut örnekleri bu yerleşmede 55. ve 59. adalarda yer almaktadır.

Bu konutlardaki genel kullanıcı profili;

- Genç ve yaşlı yalnız yaşamakta olanlar, İşçi, memur, serbest meslek sahibi,
- Genellikle yüksek eğitim yapmamış olanlar,
- Alt ve orta gelirli olanlar,
- Orta yaşlı 2 kişilik ve 3 kişilik ailelerden oluşur (Özsoy ve Esin, 1989).

Ataköy Toplu Konutlarda 35m ² 'li Daire Örneği (Bakırköy)		Ataşehir Toplu Konutlarda 60 m ² 'li Daire Örneği (Kozyatağı)	
Plan	Mekan Kurgusu	Plan	Mekan Kurgusu
	G: Giriş M: Mutfak S: Salon M/S: Mutfak-Salon B: Banyo Wc: Tuvalet O: Oda		G: Giriş M: Mutfak S: Salon M/S: Mutfak-Salon B: Banyo Wc: Tuvalet O: Oda
Mekanların Dağılımı: Salon / Mutfak: 18m ² / Banyo: 4.2m ² / Yatak odası: 11.2m ²		Mekanların Dağılımı: Salon: 23m ² / Mutfak:4.6m ² / Banyo:3.6 m ² / Yatak odası:10.8m ²	

Şekil 35. Ataköy ve Ataşehir toplu konutlardaki küçük m²'li daire örneği

Kaynak: Desagis, 2006

2.2.3.2. Küçük apartman daireleri

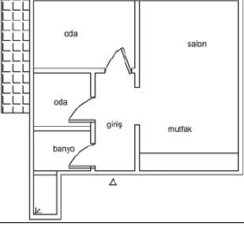
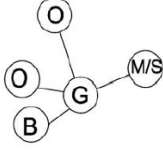
Günümüzde konut denilince ilk akla gelen yapı türü “apartman yapıları”dır. Sanayileşme, kırdan kente göç, hızlı nüfus artışı benzeri ekonomik ve sosyal gerekçelerle yapımı zorunlu hale gelen apartmanlar, estetik değer açısından tasarımcısına çok kısıtlı alternatifler sunabilmektedir. Sınırlı bir inşaat alanında, imar kurallarının tanıdığı sınırlı olanaklar çerçevesinde, minimum metrekarede, maksimum kullanımı sağlama zorunluluğu bulunmaktadır (Çetin ve Cimcoz, 2003).

Genellikle gecekondularda oturmaya devam eden işçiler, artan ücretlerinden tasarruf ederek gecekondularını apartmana çevirme eğilimindedirler. Bu durum onlar için, psikolojik açıdan, sınıf atlama anlamına gelmektedir. Konut maliyetini düşürmek toplu sözleşmeleri bir ölçüde rahatlatırken, diğer yandan ülkemizde çok büyük bir iş sahası açacak “Yapı Sektörü”nü de canlandırmaktadır (Çeçener, 2003).

Günümüzde, ekonomik baskılar, daha yoğun konut yerleşmelerini ve yükselen apartman bloklarını oluşturmada, sonuçta piramidin tepesine doğru giden insan gereksinmelerine çoğu kez yanıt veremeyen sosyal alanlar oluşmaktadır (Birer, 2003).

Genel olarak yirmi yılını aşmış apartman binalarının giriş ya da giriş kısmının alt katlarında yer alan merdivenler için oluşturulmuş boşluktan kaynaklanmakta olan yer kaybından ötürü ortaya çıkan alanlar iktisadi nedenlerle değerlendirilmek suretiyle küçük m²'li daireler şeklinde kullanıcılara sunulmaktadır. İstanbul'un farklı mahallerinde yer alan 45-70m² daireler bu daire tiplerine örnek olarak gösterilebilir. Bu konut tiplerinde

genel kullanıcı profili; 25-35 yaş ve üstü çocuksuz yetişkinler, serbest meslek sahibi, orta gelirli, lise mezunu, yüksek eğitilmiş, memur ya da eğitimci ailelerdir (Desagis, 2006).

Amavutköy'de 50m ² 'li Daire Örneği	
Plan	Mekan Kurgusu
	G: Giriş M: Mutfak S: Salon M/S: Mutfak-Salon B: Banyo Wc: Tuvalet O: Oda
Mekanların Dağılımı: Giriş: 4m ² / Salon/ Mutfak: 19.5m ² / Banyo: 3.2m ² / Oda: 3.7m ² / Yatak odası: 8m ²	

Şekil 36. Apartman dairelerine küçük m²'li konut örneği

Kaynak: Desagis, 2006

İstanbul'un çok sayıda eski yerleşim yerlerinde uygulanmakta olan parselasyonun tabii bir neticesi şeklinde küçük apartman daireleri planlanmıştır. Örnek olarak Kadıköy İlçesi'nde Yel değirmeni mahallesinde dar parsellerde bitişik nizam müstakil konutlar önceleri yer alırken, aynı parsellere, 1800'lü yıllarda istisna olan gelişmeler haricinde, apartman binaları inşa edilmeye başlanmıştır (Dikeç, 2013).

Şekil 37. Kadıköy Yeldeğirmeni'nde müstakil konutlar ve dar apartman cepheleri

Kaynak: Dikeç, 2013

Bütün katların tek daire şeklinde inşa edildiği ve genişliği 4,50-5 m'yi aşmayan bu apartman binalarında genel olarak 35-55 m² arasında yer alan büyüklüklerde tek odalı ya da 1+1 daireler bulunur (Şekil 38). Sınırlı bir kullanım alanına sahip olan bu küçük konutlar, kullanıcıları için beklentileri ve konfor koşulları göz önünde bulundurmaksızın yeni koşullara adapte edilmiş biçimde olmalarına karşın, merkeze yakın ya da merkezdeki eski semtlerde yer almaları nedeniyle tercih edilir.

Dünya örneklerine bakıldığında New York ve Hong Kong gibi metropollerde küçük ölçekli apartman daireleri genellikle eski yapıların yeniden işlevlendirilmesi ile bu konutlar için özel çözümler geliştirmektedirler. Bu konutlara, Hong Kong'ta Mimar Gary Chang'ın kendisi için tasarladığı 34.4 m² büyüklüğündeki konutu örnek olarak gösterilebilir. Merkezi konumda ve 40 yıllık bir binada konumlanan, mevcutta bulunan tüm bölücü duvarları yıkılarak stüdyo daireye dönüştürülen konut, sadece panelleri ve duvarları kaydırılarak 24 farklı biçimde kullanılabilir. Chang "Yerli Transformatör" olarak adlandırdığı dairede, bütün mekânsal gereksinimleri ve depolama alanlarını katmanlaştırarak problemi duvar yüzlerinde çözmüş ve bu sayede geniş bir yaşam alanı elde etmiştir (Şekil 38). Esneklik ve çok işlevselliğin ön planda olduğu konutta çeşitli mekanizmalar kullanılmıştır. Televizyon ünitesi çekildiğinde mutfığa, kitaplık çekildiğinde ise banyoya ulaşılmaktadır (Url-13).

Şekil 38. Gary chang evi ve farklı kullanım şekilleri

Kaynak: Url-13

2.2.3.3. Rezidanslar: loft/stüdyo/flat/süit/apart

Pazarlama kaygısıyla emlak pazarında konut projelerine verilmekte olan gösterişli isimler, genellikle İngilizce veya başka yabancı dillerdedir. Konut tiplerine verilen isimler de yine İngilizce rezidans, stüdyo, flat, suit, apart ve loft şeklinde isimlendirilmiştir. Farklı isimlerle tasnif edilseler de, bu yeni konut projeleri içerik ve tanım olarak üzerinde durulduğunda birbirlerinden ufak farklılıklar ile ayrılırlar (Dikeç, 2013).

Zaman içerisinde değişen hayat koşulları ve özellikle sanayinin aktif olduğu metropollerde, giderek konutta geçirilen zamanın kısıtlanması sebebi ile daha küçük alanlarda konut çözümleri oluşmaya başladı. Tüm bunların sonucunda, sanayileşmenin ve ekonomik büyümenin devam etmesi amacıyla, büyük kentlerde kuleleşme çözümü

kalıcı hale geldi. Türkiye’de Ankara, İstanbul, İzmir, Konya ve Mersin’de bu çözüme yönelik binalar mevcuttur (The Skyscraper Center, 2020). Amacı, konut birimleri oluşturmak olup içerisinde farklı fonksiyonlarda mekânlar da bulunduran bu kompleks, lüks yüksek katlı bina tipleri ülkemizde, ‘rezidans’ olarak adlandırılmaktadır. Rezidanslar Türkiye’de olduğu gibi global olarak da yapımı yükselişte olan bir konut tipolojisidir. Tüm ülkelerde benzer sebeplerle, özellikle sanayi merkezini oluşturan kentlerde bu konut tipolojisi sıklıkla uygulanmaktadır (Taşçı, 2020).

Rezidans, temel olarak sunmuş olduğu ‘barınma’ işlevinin yanında, alışveriş, çalışma, kültür ve sağlık gibi fonksiyonların çeşitlenerek ‘düşey’ bir kurguda birbirine eklemlendiği ve bu bağlamda ‘bütünsel bir yaşam’ın kurgulandığı bir yapı olarak ortaya çıkmaktadır (Erdinç ve Gür, 2017).

1990’lı yıllarda, oturanlara birinci sınıf bir otelin vermesi mümkün olan bütün olanakları sağlayan, kentte ikamet eden elit kesimlere yönelik bir proje (yaşam düzenlemesi) şeklinde planlanmaya başlanmıştır (Turgut ve Akbalık, 2004). Yazıcı (2006) ülkemizin konut sektöründe rezidanslarda standart olarak planlanmış bir dairenin sağlaması gerekli olan hizmet ve imkanları şu şekilde sıralamaktadır: “Park-vale hizmeti, resepsiyon hizmeti, yüzme havuzu, spor alanları, sekreterlik hizmeti, güvenlik, alışveriş servisi, kasa, internet, günlük temizlik servisi, otopark, çamaşırhane, kuru temizleme, vb.” (Yazıcı, 2006).

Yaşam temposunun oldukça hızlı gerçekleştiği büyük kentlerde, bu hizmetler, özellikle maddi durumu iyi olan ve işyerinde çok vakit geçirenlere, iş dışında kalan boş zamanlarını ev işlerinin yerine daha değişik faaliyetlere ayırabilme lüksünü oluşturmaktadır. İngilizce ‘fully serviced condominium flats’ şeklinde isimlendirilen kentlerin merkezinde inşa edilmekte olan yüksek katlı rezidanslar bir dikey mahalle şeklinde gelişmektedirler. Binalar, oturanlarının gereksinimlerini dışarı çıkmadan giderebilmelerine imkân tanıyan bütün fonksiyonları içermektedir. Bu binaları tercih edenlerin profilini genel olarak zamanı kısıtlı olanlar, yalnız yaşayanlar veya sanayiciler, işadamları, üst düzey yöneticiler ve İstanbul’un haricinde yaşamakta olup belirli aralıklarla kente gelmekte olan üst düzeydeki profesyoneller ya da yeni evli çiftler oluşturur (Gülmez ve Uraz, 2011). Bu yapılar her ülkede üst sınıf segmentlere hitap etmekte olan prestij sembolleri değildir. Örnek vermek gerekirse tek başına yaşamakta olanların hızlı bir şekilde sayısının arttığı

Japonya'nın Tokyo kenti benzeri büyük kentlerde 30 ila 50m² arasında küçük konut birimlerini içermekte olan çocuksuz çiftlere ve tek kişilik orta sınıftan hane halklarına yönelik 'compact mansions' şeklinde isimlendirilen rezidans sayıları hızlı bir şekilde artış göstermektedir (Kawata, 2006).

Türkiye'de otele benzer bir işletme modeli ile üretilmiş bu tür konutlara örnek olarak İstanbul'a inşa edilen Sapphire, Zorlu Center, Trump Towers, Kanyon ve konut projeleri verilebilir. Bu konutlar, mobilyalı olarak ve ankastre ürünleri eksiksiz kullanıcılara teslim edilmektedir (Şekil 39).

Şekil 39. Sapphire rezidans, ofis ve avm yapısı / 1+1 daire planı

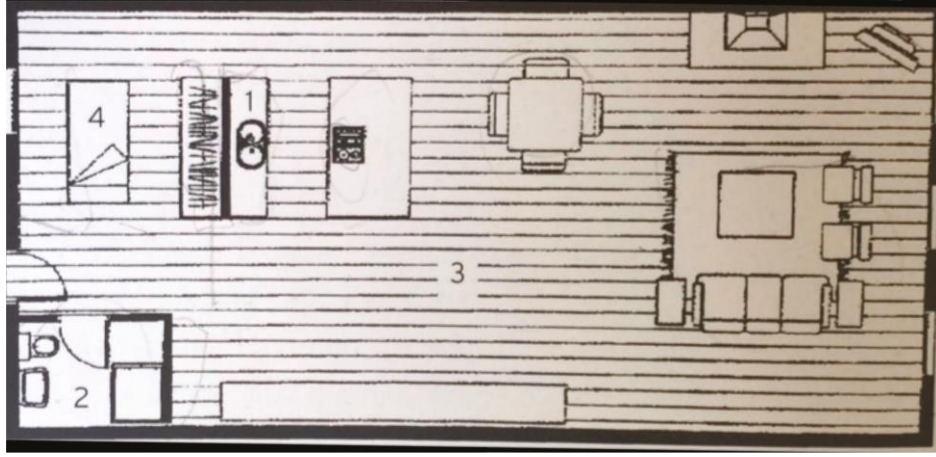
Kaynak: Url-14

TÜİK'ten alınan veriler ile konut binası tipolojileri içerisinde rezidans binalarının yapım sıklığının yükselme eğiliminde olduğu belirlenmiştir (Yılmaz, 2015). Genellikle bu bina tipolojisinde yaşamayı tercih eden orta-üst ve üst gelir kesiminin değişen ve artan konut binası ihtiyaçları popülerleşmelerinin bir başka sebebi olarak gösterilebilir (Taşçı, 2017).

Loft, kelime anlamı olarak, eskiden, üst kat, beşik çatı altında kalan alan en üst katın tavanının duvarlarla çevrili taşıyıcıları, temelde depolama amaçlı kullanılan tavan arası şeklinde tanımlanmıştır. Teknik Terimler Sözlüğü'nde loft kavramı "tavan arası, dam altı; samanlık, güvercinlik; kilise balkonu" şeklinde karşılık bulmuştur. En yaygın kullanımı, çok katlı depo ve endüstriyel yapıların her katındaki büyük ve genellikle açık alanlara verilen ad olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde loft kavramını; fabrika, depo, üretim atölyeleri gibi endüstriyel hizmete yönelik tasarlanmış alanların, barınma ve çalışma alanına dönüşümü olarak tanımlamak mümkündür. Sharon Zukin'e göre loft yapılar,

genellikle beş ile on kat ve 150-900 m² arasında değişen alanlara sahip, klasik mimari detay ve yüksek tavanlı iç mekân özellikleri itibariyle 19. Yüzyıl sonu geç İtalyan Rönesans'ı konut özelliklerini yansıtan barınma mekânlarıdır. 1950'li yıllarda ilk olarak ortaya çıkan loft kavramı 1970'lerde orta gelir grubuna ve diğer potansiyel yerleşimcilere zamanla hitap etmiş ve daha geniş kitlelerin ilgisini çekmiştir (Işıkkaya, 2015). Söz konusu kavram ve uygulamaları, aynı zamanda Londra'nın işçi mahallelerindeki işçi hanelerinin orta ve üst sınıf tarafından satın alındığı ve şık, lüks yüksek düzeyli konfor barındıran konutlara, dolayısıyla bölgenin sosyal karakterinin de değiştirildiği, bir bakıma genel anlamda eski, köhnemiş kent merkezinin yatırım için cazip hale getirildiği ve 1964 yılı itibariyle “gentrification” – soylulaştırma paradigması (Glass, 1964) ile açıklanan, önemli bir kentsel dönüşüm hareketinin parçasını teşkil etmektedir (Işıkkaya, 2015). Kent merkezlerinde konumlandırılmış, değişen ekonomik, ticari dinamikler bağlamında değer kaybeden üretim bölgeleri içindeki erken endüstriyel dönem işçi konutları ve dönemin ağı olan sanayi sektörüne ait, işlevsiz kalmış depo ve fabrika alanları, özellikle su kentlerinin liman bölgelerinde yer alan küçük üretim atölyeleri ve depo olarak inşa edilmiş endüstriyel yapılar, liman işletmeleri, 20. yüzyılın ortalarından itibaren, bir takım sosyoekonomik nedenlerle barınacak, çalışacak ve yaşayacak yer ihtiyacında olan, ucuz ve fonksiyonel yaşam alanı arayan düşük kazançlı sanatçılar, toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda ötekiler tarafından, konut sorununa alternatif bir çözüm olarak yeniden değerlendirilmiştir (Işıkkaya, 2015).

Endüstriyel mirasın, depo ve fabrikaların, liman işletmeleri tesislerinin konut yaşam alanına dönüştürülmesine, dolayısıyla, loft konut tipinin ilk örneklerine, küçük endüstriyel üretimin yoğun bir şekilde görüldüğü Hudson ve East nehirleri arasında bir liman bölgesi olarak çalışan ve küçük endüstriyel faaliyetlerin yaşandığı New York kentinin, Manhattan - Soho bölgesinde rastlanmıştır (Hornick, O'Keefe, 1984). New York'un Soho bölgesinde 1960'ların başında, depo ve fabrika alanlarında ‘yaşama’ hareketi olarak ortaya çıkmıştır (Şekil 40) (Işıkkaya, 2015). Modern binalarda kullanılan inşaat malzemesinin aksine, bu yapılarda kullanılan malzemeler daha sağlam (tuğla ve demir) ve daha değerli (zemin genelde meşe ve pencere pervazları bakır) öğelerden oluşmaktadır (Field, 1999).

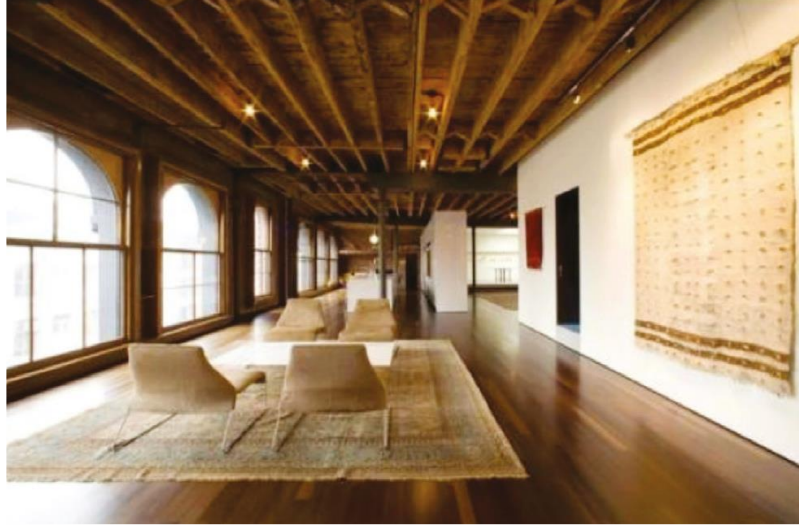
Şekil 40. Loft mekânlarda serbest plan anlayışı, blesso loft, New York, 2005

Kaynak: Işıkkaya, 2015

Kullanılan alanlarda sadece çalışmak ve uyumak için gerekli olan şeyler yer almıştır. Dolayısıyla bu binalarda geçici bir hava hâkimdir. Yapı, sabit duvarların ya da bölmelerin olmadığı açık bir alan ve serbest plan anlayışına sahip olduğu için, sürekli değişebilme kapasitesine sahip olmuştur. Endüstriyel mimari kimliğinin büyük ölçüde korunduğu bu “loft” alanlarını tanımlayan tek şey, kullanım fonksiyonudur. Sanatçılar bu anlamda yeni bir trend oluşturarak endüstriyel loft mekânda yaşamının “modaya uygun ve havalı” bir şey olarak nitelendirilmesine yardım etmişler ve bu yaşam tarzına özenen başka kişiler de kısa süre sonra onların peşinden gitmişlerdir (Berens, 2011).

20. yüzyılın ikinci yarısından günümüze kadarki süreç içerisinde loft konut anlayışı; kullanıcı ihtiyaçları, istek ve gereksinimleri doğrultusunda, değiştirilebilir, kişiselleştirmeye uygun, duvarlarla sınırlanılmayan, genellikle endüstriyel, özgün ev vizyonu sunan, dönüşüm öncesi genellikle üretim yapıları olmaları ve endüstriyel işlevlere yönelik tasarlanmaları dolayısıyla serbest plan, bir tür iç, esnek ve tek mekân organizasyonuna sahip olagelmıştır. Bu anlayış içerisinde kullanıcı, konutun tasarımında önemli bir rol üstlenmekte ve bir anlamda kendi konutunun tasarımcısı olabilmektedir. Yapısal olarak dört temel endüstriyel karakteristik öğeyi (yüksek tavan, serbest plan, çıplak strüktür ve geniş pencereler) bir arada barındıran loft konutlarda, donatı elemanlarının işlevsel olarak gruplandırılması ve yerleştirilmesi suretiyle mekân ve mekânlar arası geçişler ve farklı işlevlerin görsel olarak birbirinden ayrılması sağlanmaktadır (Şekil 41). Loft mekânlar da oturma, yatma, çalışma, mutfak ve banyo alanları tek bir mekân içinde yer almaktadır. Banyo ve hizmet alanları özel alan olmaları

nedeniyle bölücü elemanlarla mekândan ayrı tutulmakta, fakat mutfak yaşama mekânının bir ögesi olarak ele alınmaktadır (Işıkkaya, 2015).

Şekil 41. Açıkta bırakılan strüktürel öğeler, soho loft, New York

Kaynak: Işıkkaya, 2015

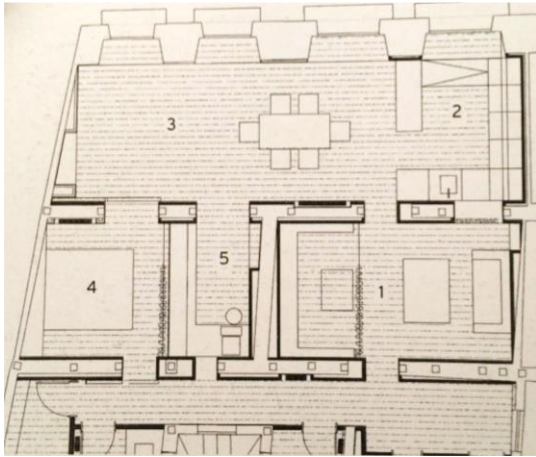
Loft yapılar genellikle 150 ile 900 metrekare arasında değişen alanlara sahiptir ve tavan yükseklikleri 3,5-5 metre kadardır. Bu bağlamda loftlar büyük sanat yapıtlarını sergilemek, endüstriyel soba ve buzdolaplarını kullanmak, yenilik yaratmak veya dekor deneyimleri yapmak isteyen kullanıcılar için uygun ölçütlere ve mekânsal özelliklere sahiptir (Zukin, 1982). Genellikle ahşap ve çelik karkas kagir konstrüksiyon loft yapılar içerisinde taşıyıcı sistem, kolon ve kirişler, ayrıca havalandırma ve tesisat boruları, mekânın dönüşüm öncesi endüstriyel geçmişinden izleri içerir. Bu sebeple genellikle açıkta bulunur ya da özellikle açıkta bırakılmıştır. (Şekil 42). Tasarlanmış loft mekânların özgün özelliği olan bu görünüş ‘çıplak strüktür’ olarak ifade edilmektedir. Geniş pencereleri, güneş ışığının içeri girmesini kolaylaştırarak iç mekânın aydınlık olmasını sağlamaktadır (Işıkkaya, 2015).

Şekil 42. Flex house planı, İspanya, şekil 5. sources in light loftu, Belçika

Kaynak: Işıkkaya, 2015

Oluşum özellikleri bakımından irdelendiğinde, ‘doğal loft’, ‘gerçek loft’ ve ‘ara loft’ olarak adlandırılan loftlar, ‘endüstri yapılarından dönüştürülerek yeniden işlevlendirilen birinci grup loft konutları olarak nitelendirilebilir (Karagöz, 2007). İkinci gruba dâhil edilen ‘sahte loft’ ve ‘yeni loft’ mekânları, dönüştürülmüş bir endüstriyel yapıda yer almayan, sonradan uygulanmış, gerçek loftlarda bulunan endüstriyel karakterin ve mimari ölçütlerin taklit edilmesiyle kendi bağlamları içinde düzenlenmiş ve tasarlanmış kent konutlarıdır. Mekânsal örgütlenme açısından gerçek loftlarda var olan dizilim ‘sahte loft’ ve ‘yeni loft’ türlerinde taklit edilmiştir (Karagöz, 2007).

Şekil 43. Loft in plaza mayor ve plan şeması, İspanya

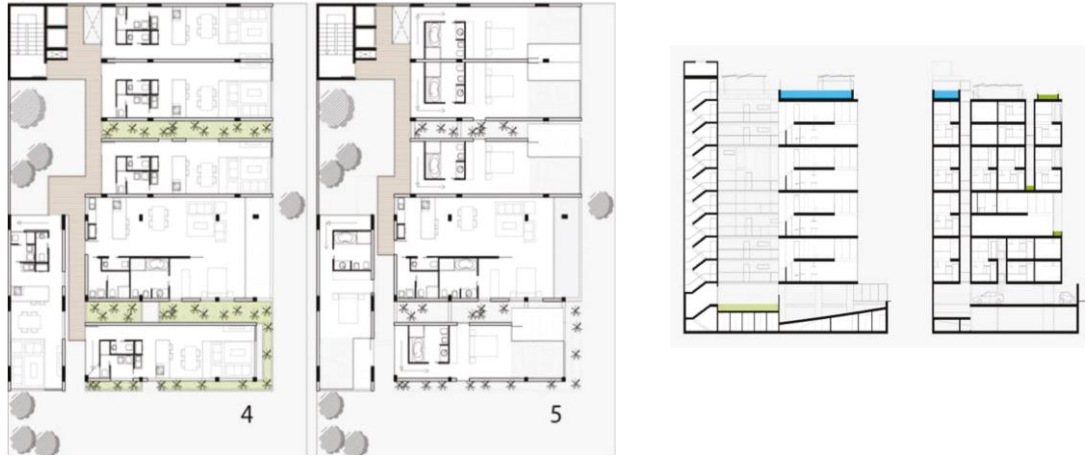
Kaynak: Işıkkaya, 2015

Yapısal özellikleri bakımından loft türlerini ‘loft ev’, ‘loft apartman’ ve ‘çatı loft’ olarak üçe ayırabiliriz (Şekil 43, 44 ve 45) (Işıkkaya, 2015).

Şekil 44. Quandt loft plan, New York / Berlin iLoft konut planı, İstanbul

Kaynak: Işıkkaya, 2015

Şekil 45. San Isidro loft apartman örnek kat plan ve kesitleri, Peru

Kaynak: Işıkkaya, 2015

Stüdyo, küçük konut tipolojileri içerisinde yaygın olarak üretilen konut birimlerinden biridir. Yaşam alanı, uyuma ve yemek yeme alanlarının tek bir hacim içerisinde yer aldığı, wc ve banyo içinse ayrı hacimlerin düzenlendiği dairelerdir. Stüdyolar 1+0 olarak nitelendirilen dairelerdir. Tek bir mekândan oluştukları için birbiri yerine kullanılabilirler (Soyluk ve Yıldız, 2020). Ülkemizde stüdyo daire kavramının kullanımı ile ilgili bir kavram kargaşası yaşanmaktadır. Salon dışında bir yatak odasına sahip olan daireler, 1+1 olarak adlandırılan daireler, uzunca bir süre stüdyo olarak nitelendirilmiştir (Ergün, 2010). Günümüzde ise stüdyo daireler dünya genelinde kullanılan anlamıyla, tek bir mekândan oluşan daireler olarak üretilmektedirler. Bu dairelerin kullanıcı profilini genellikle öğrenciler ve bekârlar oluşturmaktadır. Ünlü'ye göre stüdyo daireleri tercih edenler için üç tip kategoriden söz etmek mümkündür (Ünlü, 2014).

- Kiracı olarak stüdyo daire kullanıcıları
- Ev sahibi olarak stüdyo daire kullanıcıları
- Ev sahibi olup bu mekânda yaşamayı tercih etmeyen kullanıcılar.

Flat, İngilizce’de düz zemin anlamında kullanılmakta olan flat dairelerin ana niteliği tek katlı biçimde planlanmış olmalarıdır. 1+1 ve 2+1 daireler, tek katlı stüdyo daireleri oluşturmaktadır. Bununla birlikte bu çalışmada alan araştırmasını oluşturacak olan NEF Flats Levent 163’ü de içine almak üzere, loft daireleri olan bir takım konut projeleri de bu adla isimlendirilmektedir (Şekil 46). Bunların haricinde emlak piyasalarında geçici bir süre ile mobilyalı olarak kiralanabilen ve kentin merkezi yerlerinde konumlanmış olan konutlar da bu isimle adlandırılmaktadır.

Şekil 46. NEF flats levent 163 1+1 flat daire örneği

Kaynak: Url-15

Suit, genellikle tek bir hacimden oluştukları için stüdyo dairelere benzemektedirler. Suitlerde stüdyo dairelerden farklı olarak, bir otel hizmeti verilir. Bütün mobilyaları ve donatıları ile kullanıcıya teslim edilen dairelerdir. Günlük olarak kiralanabildikleri gibi uzun dönemlik olarak da kiralanabilir veya satın alınabilirler. Bu daireler, özellikle sık seyahat eden ve yalnız yaşayan bireyler için sağlamış olduğu kapıcı hizmetleri ile cazip hale gelmektedirler. Bu hizmetler; bekleme salonu, kafe/bar, restaurant, kütüphane, dinlenme odası, toplantı odası, araç kiralama, sekreteryası, vale parking, kuru temizleme, spor alanı, sauna, buhar odası masaj odası gibi çok çeşitli ve kapsamlı nitelikte olabilmektedirler. Sağlamış oldukları hizmetler nedeniyle ve sosyo-ekonomik gelişmişliği yüksek olan semtlerde konumlandıkları için kira bedelleri diğer küçük konut tiplerine göre daha yüksektir. Çoğunlukla şehrin merkezi yerlerinde bulunmaktadırlar (Soyluk ve Yıldız, 2020).

Apartment dairelerle, suit dairelerin benzerlikleri bulunmaktadır. Kullanıcılarına mahalle yaşantısını sunmasının yanında şehrin merkezi yerlerine yakın olan ve daha mütevazı iç mekânları olan konutlardır. Genel olarak mahallelerin içerisindeki eski apartman dairelerinin yenilenmesi suretiyle kullanıma sunulmaktadır (Dikeç, 2013).

2.3. Küçük Konut Tasarımını Belirleyen Faktörler

İnsanın yaşamı, diğer canlılarda olduğu gibi yalnızca çevresine uymakla değil, aynı zamanda çevresini kendine uyumlu hale getirmesiyle gerçekleşir. Bu serüveni ise çevresinin koşullarını değiştirerek doğaya egemen olmasıyla başlamıştır. Başka bir deyişle insan dışındaki canlıların yaşam ve gelişimi, gövde ve organlarının çevresine uyması sonucunda oluşmuştur. Ancak insan böyle bir özelliğe sahip değildir. İnsanoğlu bu açığı, doğanın bütün özel durumlarına karşın beyin ve ellerinin gücüyle kapatmaya çalışmıştır. İnsan, duyan ve çevresini gözlemleyen bunun sonucunda edindiği bilgi ve deneyimleri toplumuna aktararak kültürünü oluşturan gelişmeye açık bir varlıktır. İnsan etkinliği ile ortaya çıkan her yapı/mekân/ürün onun yaratıcı özelliğinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden mekân gelişimini gerçekleştiren en önemli olgunun insanın “düşünme ve yaratma” başka bir deyişle “tasarlama” yeteneği olduğu söylenebilir (Çelik, 1996). Doğa içinde oluşan mekân, aynı zamanda doğal kaynakların bir değerlendirilme biçimidir. Mekân, doğal ortamın tüm olanak ve sınırlamalarına karşın oluşumuna insanın katıldığı bir etkinlik olmaktadır. Dolayısıyla insanın kapsadığı tüm boyutları içermektedir.

Rapaport (1969) mekân oluşumunu, biyolojik yapı, sosyal organizasyon, dünya görüşü, yaşam biçimi, sosyal ve psikolojik gereksinimler gibi bileşenleri ile “insan”; iklim, yerleşim, teknoloji gibi bileşenleri ile “fiziksel çevre” arasındaki etkileşim olarak görmektedir. Tüm bu bileşenler tasarımın belirleyicileri olarak fiziksel, davranışsal (psikolojik) ve kültürel faktörlerin önemini ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca her biri belirli bir gereksinimin nedenidir. Başka bir deyişle bu faktörler insanın belli eylemleri gerçekleştirebilmesi için mekânın sahip olması gereken, tüm koşullarıdır (Arcan ve Evcı, 1987).

Kısaca mekân ve donatı tasarımı, onu kullanacak olan birey ve toplulukların gereksinimlerini karşılamak amacıyla gerekli çevresel niteliklerin bilinmesi ve ona uygun koşulların yaratılması denilebilir. Bu nitelik ve koşullar fiziksel, sosyo-kültürel,

sosyo-ekonomik ve sosyo-psikolojik faktörlerle belirlenmektedir. Bu bölümde, küçük konut tasarımında çağdaş/rasyonel küçük konut iç mekân ve donatı tasarım ölçütlerine veri oluşturabilmesi amacıyla bütünsel bir yaklaşımla ele alınacaktır.

2.3.1. Küçük Konut Tasarımında Sosyo-Kültürel ve Sosyo-Ekonomik Faktörler

Küçük konut tasarım yaklaşımlarında sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel etkilerin izlerini incelemek önemli olarak görülmüş ve bu başlık altında ekonomik, teknolojik, toplumsal ve hanehalklarındaki değişimler ve gelişmeler detaylı bir biçimde sırasıyla incelenecektir.

2.3.1.1. Küreselleşme ve ekonomik gelişmeler

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, elektrik ve elektronik teknolojisinin gelişimi, uzaya yolculuk, bireysellik ve özgürlük kavramları pek çok medeniyette kültürel olarak devrime yol açmıştır. Otomobil, havayolu ve hızlı tren gibi hızlı ulaşım araçları, televizyon, cep telefonu, elektronik ev aletleri, ilaç sanayinin seri üretim sayesinde her kesime ulaşması toplumun sosyal yaşantısında radikal değişikliklere sebep olmuştur. Teknolojik gelişmeler sonucu makineleşme, ziraat alanındaki yeni yöntem ve teknikler sayesinde, kırsal kesimlerdeki köylü sınıfını neredeyse tamamen yok etmiştir. Kırsal kesimlerde iş olanaklarının yok olmasıyla, köyden kente göç ile büyük şehirlerde aşırı nüfus artışı gözlemlenmiştir (Savaş,2011).

Yeni tüketim alışkanlıklarının etkisiyle ortaya çıkan kültür, ‘popüler kültür’ olarak tanımlanmıştır. Popüler kültür, bilginin ve metanın halkın her kesimi tarafından edinilebilir olmasıyla, yüksek kültüre bir anlamda başkaldırı olarak görülebileceği gibi kültür ürünlerinin endüstriyel bir madde haline gelmesiyle de ilişkilendirilebilmektedir (Harvey, 2003).

Bireyin ve toplumun, sosyo-kültürel ve yapısal özelliklerinden bahsedildiğinde, “yaşam tarzı” kavramının varlığı karşımıza çıkar. Yaşam tarzı, çok yönlü ve karmaşık bir toplumsal olgudur. Tüketim biçimleri, yaşanılan bölge ve oturlan konut, toplumsal etkileşim ve katılma türleri, hobiler, değerler, eğilimler, tutumlar ve zevkler; giyinme ve konuşma biçimleri; evlenme yaşı ve biçimleri ve daha pek çok olgu ve süreçler, yaşam

tarzını belirler (Aslan, 2000). Yaşam tarzı, toplumsal ve kültürel tüm olguların, etkileşim dâhilinde oluşturduğu, bir mekanizmalar bütünüdür. Birey bir varlık olmaktan çıkıp içinde yaşadığı toplumdan öğrendiği kültürü içselleştirerek kişilik kazanmakta, toplumla biçimlenmektedir. İçine doğduğu kültürü toplumsallaşma süreciyle öğrenen birey, bu nedenle, kültürden de toplumdan da ayrı var olamaz. Buna karşılık toplum ve kültür de bireylerin kişiliklerinde ve davranışlarında gerçeklik kazanır (Ozankaya, 1982).

Metropol öncelikle kendine özgü, kolektif-ruhsal, sosyo-ekonomik, temellere istinat eden, egemenliği kontrolünde tutan büyük sermaye gruplarının yarattığı, anonim karakterinin bir ifadesi aynı zamanda ikamet edenlerin hem birlik olmalarına hem de izole olmalarına imkân sağlayan bir kent tipidir. Yerel-özel olan, hayat temposunun hızı ve dinamiği içerisinde erimektedir. Metropol, ortak bir takım özellikleri bünyelerinde barındırmaktadırlar. Bu nedenle de salt bir ulus ya da ülkenin çehresini yansıtmış olduğunu da ifade etmenin imkânı yoktur (Hilberseimer, 2002). Küreselleşmeyle birlikte dünya genelinde bir homojenleşme oluşmamış tam tersi bir şekilde geçmiş dönemlerde daha karmaşık ve heterojen bir dünya oluşumunun önü açılmıştır. Aynı zamanda Günümüzde metropollere yerelleşme ile küreselleşme arasında yaşanmakta olan çatışmalı durum ön plana çıkmaktadır. Akışlar mekânının, yerler mekânının yerini almasıyla birlikte bu yönelim küreselleşme olarak isimlendirilmektedir. Yerelleşme ve küreselleşme, birbiri ile çelişen süreçler gibi görünüyorsa da, gerçekte birbirini besleyen olgulardır (Berner, 2005). Bu nedenle de artık günümüzde modern metropoller ikiye bölünmüş, yoksul ile zengin karşı karşıya geldiği bir yer olmaktan uzaklaşmıştır. Semtlerin içinde de yaşanan parçalanmalar, çevreyle iletişimi düşük düzeyde, sınırları keskin olan çok farklı sosyal hayat tarzları yan yana bulunabilmektedir (Gülmez, 2008). Fiziksel mekânda, kentsel mekânın oluşum sürecinde, kentte ikamet edenlerin mekânı kullanım tarzında, onunla kurmuş oldukları ilişkilerde, ona atfetmiş oldukları anlam muhtevasında küresel-yerel diyalektiğinin maddi eklemlenmelerini açık bir şekilde gözlemlemek mümkündür (Keyder, 2000). Küreselleşmeyle beraber tüketim kalıplarında, gelir seviyelerinde, yaşam stillerinde ve giderek artmakta olan trend içindeki mekânlarda bölünmeler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bununla birlikte küreselleşme ile kaçınılmaz bir şekilde ortaya çıkan kutuplaşma yönelimine karşı uzmanlaşma sahaları da varlıklarını devam ettirirler. Kentin, karşılıklı uzmanlaşma girişimine açık, esnek bir düzlem içerisinde kendisine bir işleyiş şekli oluşturması gerekir (Gülmez, 2008).

Rapoport, sosyal yapıların kendisine has özelliklerinin oluşmasında etkili olan kültürün eylemler ile ilişkisini; kültür, yaşam biçimleri ve etkinlikler, imgeler, değerler ve dünya görüşü üzerinden bir modelle açıklamaya çalışmıştır (Rapoport, 2004). Bireyler içinde yer almış oldukları fiziki çevreyi kendileştirme eğilimleri içerisinde. Bundan dolayı da yetişmiş oldukları toplumun ve almış oldukları kültürün özelliklerini konutlarda konutları kullanma biçimlerinde yansıtmaktadırlar. Toplum ile beraber değişen ve gelişen konutlar, içinde bulunduğu toplumsal yapının kültür unsurlarından etkilenmekte olan bir kültürel olgudur. Kültürü oluşturmakta olan aile yapısı ve büyüklüğü, sosyo ekonomik durumu, sosyal kimlik ve statü, sanat anlayışları, beslenme alışkanlıkları, etnik köken, semboller, tutum, dini inanç, gelenek ve görenekler, aile içi ilişkiler ve akrabalık ilişkileri, dünya görüşü, mahremiyet, egemenlik alanı ve kişisel alan benzeri kavramlar mekânla ilişkili gereksinimleri de etkilemektedir (Üst, 2015).

Kültürlere ait olan hayat stillerini ve yaşam yoğunluklarını incelemek konutun mekân kullanımını ile ilgili birtakım ipuçlarını yakalamak için oldukça önem taşımaktadır. Fransız ve Japon işçilerinin 35-40 m² işçi konutlarından memnun bir şekilde yaşam sürdürdükleri dönemlerde dahi Türk işçilere 80 m² konutlar küçük gelmiştir. Türk kültürünün misafir etme alışkanlığı ve Türkiye’de hanehalkı sayı ortalamasının yüksek olması yaşam yoğunluklarını arttıran etmenler arasındadır (Gür, 2000). Konutun kültüre özgü olması dolayısıyla, Rapoport’un, kültür ve çevre arasındaki uyumu sağlamak için önerdiği şu ilkeler dikkate alınmalıdır:

- Bireylerin içinde bulunduğu grupların her birinin, farklı karakterleri, yaşam tarzları, davranış kuralları, imgeleri, tercihleri ve biliş şemaları vardır ve bunların bilinmesi gereklidir.
- Her grubun, iletişim ve mahremiyet gereksinimleri ve anlayışları bilinmelidir.
- Yer, konut ve objelerle anlatılan, statü sembolleri, toplumsal kimliğin ortaya konması bakımından bilinmelidir.
- Farklı etkinlik sistemleri, zaman içindeki ve bölgesel davranışlara etkisi bilinmelidir.
- Toplumsal ilişkiler ve onların çevrenin oluşumuyla olan bağları, etkileşim sıklıkları bilinmelidir (Ünlü, 1998).

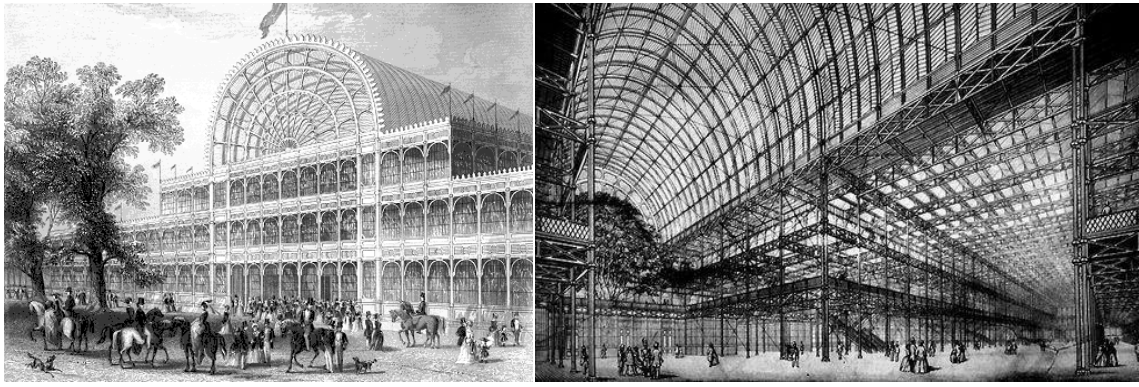
Çağdaş yaşamın bir parçası olan metropoller, pek çok yeniliğin ve fikrin doğduğu, modernlik olgusunu içinde barındıran şehirlerdir (Savaş, 2011). Yaşam tarzının değişmesi, konut bakımından incelendiğinde; çalışan çiftlerin ve metropollerde sık görülen bekârların ev kullanımlarının farklılaştığı gözlemlenmektedir. Küçülen mekânlarda, kullanılan stüdyo tipi planlar veya açık mutfaklar, alışıla gelmiş geleneksel yemeklerin çok fazla evde pişirilmemesine, gelişen yemek endüstrisinin tercih edilmesini desteklemektedir. Hızlı şehir yaşantısı, yatılı misafir olgusunun da giderek yok olmasıyla küçülmüş, sadece belirlenen kullanıcı sayısına ve belirlenen fonksiyonlar dâhilinde kullanıcıya hitap etmeye başlamıştır. Ekonomik boyutuyla böylesine zorunlu olarak sınırlanmış bir yaşam, insanları kısıtlı mekânlara yönelmiştir (Aslan, 2000). Günümüzde bu şehirlerdeki yoğunluktan ötürü mimari anlayışlar değişirken artık yapılar yatayda değil, dikeyde yükselerek her metrekare daha fazla değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

2.3.1.2. İletişim ve teknolojik gelişmeler

Teknoloji, bilimsel bilgi ışığında mevcut ihtiyacı daha “iyi” karşılamaya yönelik yeni bir ürün veya hizmet geliştirmek için gerekli bilgi, beceri ve yöntemler bütünü olarak tanımlanabilir. Toplumsal yaşama doğrudan etki eden teknolojik gelişmeler, kent ve mekân ölçeğinde de kendini göstermektedir (Üst, 2015). Toplumların gelişim sürecini tarım dönemi, endüstri dönemi ve bilgi çağı olarak sınıflandırırsak Toffler (1996), endüstri döneminde fabrikalarda çalışan bireyler; bilgi çağı ile birlikte kabuk değiştirerek bilgisayar ile çalışan, iletişim kuran hatta sosyalleşen kişilere dönüşmektedirler.

Günümüz yaşam koşullarını teknolojik gelişmeler, önemli oranda biçimlendirmiştir. Modern yaşam tarzını geleneksel olandan uzaklaşarak, yeni düzen ve sistemlere uyum sağlamak şeklinde ele aldığımızda teknolojik gelişmelerin rolü daha çok ortaya çıkmaktadır. Teknolojik gelişmeler çağdaş ve yeni hayat tarzlarını tanımlamakta olan bütün kavramları yönlendirmektedir. Sanayi inkılabının ardından yaşamımızı kolaylaştırmakta olan çok sayıda buluş gerçekleştirilmiş, süreç içerisinde elde edilen bilgiler hızlı bir biçimde artmış ve hayatımızın her alanında her anında, hizmetimize sunulur vaziyettedir. Teknolojik ilerlemelere bağlı bir şekilde maddelerin, fiziksel ve kimyasal yapıları üzerinde değişiklik yaratmaya yönelik araştırmalar da hızlanmıştır. Böylesi gelişmelerle malzemelerin ağırlıklarının azaltılması, kullanım ömürleri ve sağlıklarının artırılması gibi mevcut malzeme üzerinde gerçekleştirilen değişikliklerle birlikte yeni malzeme türlerinin buluşları da yapılmıştır. Yapım

teknikleri ve malzeme alanında gerçekleştirilen çalışmalar içinde konut birimleri üzerinde çok etkili olan metal, cam, beton benzeri yapılarda yoğun bir biçimde kullanılmakta olan malzemelerle alakalı gelişmeler olmuştur, ilerleyen süreçlerde yapı sektöründe yaşanan bu gelişmeler çok sayıdaki yeniliğe yön vermiştir (Veral, 2019). Londra’da 1851 yılında açılmış olan ilk “Dünya Fuarı”nda Kristal Saray, İngiltere’yi temsil ederek (Crystal Palace), ilk kez cam ile dökme demirin birlikte yapı malzemesi olarak kullanılması ve bu şekilde teknolojik gelişmelerin şekillendirdiği bir yapı olması açısından oldukça önemlidir (Şekil 47). İç mekân-dış mekân arasındaki kalın duvarlar bu yapı tarzıyla beraber, ortadan kalkmış ve bu şekilde her türlü ağırlıktan iç mekânın kurtulmasına imkân tanınmıştır (Biol, 2006).

Şekil 47. Kristal saray

Kaynak: Url-16

İlk sefer düzenlenmesinin ardından sonra en mühim dünya sergisi olan 5. dünya sergisi Paris şehrinde 1889 yılında açılmıştır. Mühendis Gustave Eiffel tarafından bu sergide Paris’in bir sembolünü oluşturabilmek amacıyla yapılmış olan Eiffel Kulesi ile birlikte Fransa’nın simgesi olan (Galerie des Machines) Makineler Galerisi, teknolojinin mimari alanını yönlendirmiş olduğu yapı örneklerinin arasındadır (Şekil 48) (Biol, 2006).

Şekil 48. Eiffel kulesi ve makine galerisi iç mekânı, Fransa

Kaynak: Url-17

Malzeme ve yapım teknikleri sahalarında yaşanan yenilik ve gelişmelerin konut alanlarında oluşturduğu tesir üzerinde duracak olursak bir adaptasyon dönemi olarak değerlendirilen sanayi inkılabının ardından konutlar açısından aranmakta olan özelliklerin öncelikli olarak niceliksel olduğu belirtilebilir. Bundan dolayı da teknoloji alanında yaşanan gelişmelerin, konut üretiminde niceliksel açılardan güçlendirilmesi yaklaşımları amaçlanıp kullanılmıştır. Bu süreçte ortaya çıkan konut yetersizliği sorununu çözümlenmek üzere endüstriyel prefabrikasyonla mimarlar, toplu üretimin sağlanabileceği konut tasarımları üzerinde durmak için çalışmalar yürütmeye başlamışlardır. Artmakta olan konut ihtiyacına paralel bir şekilde yeni teknikler ve sistemler geliştirilmiştir. Bu süreçte, ‘Standardizasyon’ ile ilgili çalışmalar da yoğunlaşmıştır. Toplu üretim süreçlerinde, hem toplu üretilen hafif bölme ve duvarlarla planda değiştirme ve yeniden düzenleme olanağı yakalanmış hem de düşük maliyet sağlamıştır (Gücesan, 2014). 20. yüzyıl başlarında konut olgusunun, niteliksel yönüne de önem vermesi gerektiğine dikkat çeken çalışmaların başlanması ile kullanıcı-tasarımcı ilişkisinin tamamen kopmasına neden olan kitlesel mekân üretimine tepkiler doğmuştur. Mekânın bitmiş bir ürün olarak değil, bir süreç olarak algılanması gerekliliği görüşüne sahip olan bu yaklaşımlar, mekânların, kullanıcı istek ve gereksinimlerine tam ve doğru olarak yanıt verebilmesi için, mekân oluşumlarında kullanıcı katılımının önemine işaret etmektedirler. Konut üretiminin bir yandan endüstriyel metotlarla hızlı, kolay ve ucuz olarak üretilmesi için olanaklar aranırken, diğer yandan da konutlarda kullanıcı, istek ve gereksinimlerine yanıt verebilecek şekilde, kullanıcı katılımının sağlanması için yollar araştırılmıştır (Bozdayı, 1992). Konutlarda oturanların ihtiyaçlarının devamlı olarak değişime uğraması nedeniyle bu değişen taleplere yanıt verebilecek konut iç mekânında işlevsel ve dönüştürülebilir donatıların kullanılmasının gerektiği iddia edilmiştir. Konut iç mekân çözümlenmeleri arasında bu hedefe erişilebilmek amacıyla kullanılmakta olan teknoloji, en önemli girdilerden birisi şeklinde ele alınmaktadır. Teknolojik alanda yaşanan gelişmeler ve dönüşümler, modern hayatı “değişim” olgusunun üzerinde ve onu etkilemekte olan etkenlerle birlikte tekrar şekillendirmektedir. Modern kent mekânlarının oluşma aşamasında yapım ve tasarım bağlamında kullanıcının da sürece katılabilmesi açısından geliştirilen değiştirilebilirlik ve esneklik kavramları yeni boyutlar kazanır (Özturan, 2015).

20. yüzyılda rasyonel düşüncelerle ön plana çıkmış olan mimarlardan biri olan Mies van der Rohe, işlevsel ayrıntılara ve çözümlere tasarımlarında oldukça fazla önem vermiştir. “Yapıların hizmet ettiği amaçlar sürekli değişmektedir, fakat bu nedenle yapıları yıkmak söz konusu olamaz, içlerine işlevleri yerleştirebileceğimiz pratik ve ekonomik yapılar inşa etmeliyiz” şeklinde ifade ederek modern mimarlık alanının “kalıcı olma” ve “değişen kullanım biçimlerine uyum sağlayabilen (esnek) mekânlar yaratma” fikrini ortaya koymuştur. Rohe yapılarında basit geometrik formlar kullanmış ve evrensel (her yere uyum sağlayabilen) mimari çözümler aramıştır. Yapmış olduğu tasarımlarında “hemen hemen hiçbir şey” arayıp tasarımlarında yalınlığı ön plana çıkarmıştır ve bu anlayışını “less is more” ifadeleriyle söylemiştir (Veral, 2019).

Şekil 49. Mies van der rohe eserleri, farnsworth evi- barselona pavyonu

Kaynak: Url-18

Rohe, Farnsworth Evi'nde tuvalet-banyo hacmi haricinde kapalı odası bulunmayan saf bir tümel mekân ve bir “cam prizma” olarak geleneksel “ev” i indirgemektedir. Yine Mies'in geliştirdiği “tümel mekân” anlayışı, Modern Mimarlık tarihinde en mühim yapıtlar arasında yerini almış olan Barselona Pavyonu'nda (Şekil 49) hâkimdir. Bu anlayış, iç-dış mekân arasındaki görsel engelleri ortadan kaldırmayı amaçlar, iç mekânda geleneksel “oda” kavramını yadsımaktadır (Tanyeli, 1993).

Giderek daha da bireyselleşen insanın ihtiyaçları ve tüketim alışkanlıkları değişim göstermektedir. Bu durum kentlerin işleyişini ve dolayısıyla da mekân biçimlenişini etkilemektedir. Gündelik hayatı yeniden şekillendiren, mekânlarda büyük bir yer edinen yeni teknolojik cihazlar ve onların getirdiği yenilikler tasarımda yeni arayışlar yaratmaktadır (Üst, 2015). Matthews ve Burch'un belirtmiş olduğu üzere, modern ulaşım

ve iletişim olanaklarının yardımıyla artık eğlenme-dinlenme ve yakınlık gereksinimlerinin hane haricinde de sağlanması mümkündür. İnternet ve benzeri modern teknoloji ürünlerinin yardımıyla diğer bireylere gereksinim hissedilmeksizin konut içinde eğlenilebilir duruma gelinmiştir (Burch ve Matthews, 1987).

Bireysel yaşamın ön plana çıktığı çağdaş kentlerde, bireyler ev yaşantılarındaki konfor ve güvenliği üst düzeyde sağlayan, her türlü ihtiyacın hızla karşılandığı, teknolojinin etkin biçimde kullanıldığı esnek ve değişebilir yaşam alanlarına gereksinim duymaktadırlar. Bu durum yapı ve mekân üretiminde rol oynayan temel kavramların yeniden tanımlanması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Konutun ısıtma, havalandırma, iklimlendirme sistemlerinin otomatik olarak kontrol edilebildiği, bilgisayar sistemi yardımıyla konut iç ortam sıcaklığının ayarlanabildiği, mutfak araçlarının uzaktan çalıştırılabildiği ve konutun güvenliğinin kameralarla sağlandığı akıllı konutlar ile yeni yaşanabilir ortamlar oluşturulmaktadır (Üst, 2015).

2.3.1.3. Toplumsal değişimler/gelişimler

20. yüzyılın başlarından itibaren, geçmişle gelecek hiç olmadığı kadar kopuk bir görünüme sahip olmaya başlamıştır. Kendi içinde formdan yoksun bir hayat, aradaki boşluğu doldurmak üzere geriye kalan tek şeydir (Gülmez, 2008). Günleri nicel değerlerle dolan tipik metropol insanı, paraya dayalı ekonominin de dayatmasıyla yaşamın bütün unsurları arasında gelişmekte olan ilişkilerde tam bir kesinlik arayışı içerisine girmektedir. Metropollerde ‘sabit ve gayri-şahsi’ bir zaman takvimine uyumun yanında karmaşık ilişkiler ağı, iş ve hizmetlerde tam bir kesinlik (dakiklik), gerekmektedir (Simmel, 2006). Herkesin bir yere yetişmek zorunda olduğu metropollerde hayat son derece hızlı akıp gitmekte olduğundan zaman, oldukça değerli duruma gelmiştir. Artık, hız/hareket kavramları, algıda durağanlığın yerini almıştır; durağanlığını yitirmiş olan sembollerin devinim hızları artarak kaybolma noktasına ulaşmaktadır (Yıldırım, 2000).

Simmel (2006) ve Wirth’in (2002) 20. yüzyılın ilk 50 yılında metropollerdeki hayat örneklemeden incelemiş oldukları kapitalizm ile değişmekte olan zaman, mekân algısının, küreselleşmenin sonucu olarak uluslararası sermaye yapısının hareketlilik ve iletişim teknolojilerinde yaşanmış olan gelişmelerin de eklenmesiyle çok farklı boyutlara ulaşmıştır. Harvey (1997), bu süreç çerçevesinde yaşanmış olan hızlanma ile “fikirlerin

ve ideolojilerin, emek süreçlerinin, üretim tarzlarının, değerlerin ve yerleşik uygulamaların” gelip geçiciliğinde, uçarılığında yaşanmış olan artışa dikkat çekmektedir. Bütün bunların sonunda tüketim odaklı bir toplumsal yapı belirmiştir.

‘Yer’ ve ‘mekân’ kavramları modern toplumsal yapılarda benzer anlamları ifade etmezler. Geleneksel toplumsal yapılarda ‘orada bulunma’ temel durumken günümüz toplumlarında gelişmekte olan teknolojinin etkisiyle bu kavram etkisini yitirmiştir. Bulunmuş olduğu yerle olan ilişkisinde, mekânı kaybedince içine her çeşit olay ve nesnenin eklenip çıkartılmasının mümkün olduğu bir servis alanına dönüşür (Yırtıcı, 2005).

Bir topluluk şeklinde değerlendirildiğinde kent, dünya çapında bir iş bölümüne ve bölünmüş ilişkiler dizisine dönüşmüştür (Wirth, 2002). Kentlerde insanların doğaya karşı vermiş oldukları mücadele, insanların arasındaki bir kazanç mücadelesi şeklini almıştır. Bu kazanç mücadelesi çerçevesinde sürekli olarak satıcıların farklı ve yeni gereksinimler ortaya çıkartmak yoluyla tüketici kesimleri baştan çıkarmak zorunda oluşu, verilen hizmette uzmanlaşmayı zorunlu kılmıştır (Gülmez, 2008).

Kurumlarda ve bilgide, yaşamımızı kolaylaştırmakta olan unsurlarda somutlaşmış olan kültürle, aynı süreç içerisindeki bireylerin kültür açısından göstermiş oldukları gelişimleri kıyasladığımızda arada oluşan farkın hızlı bir biçimde fazlaştığına dikkat edilmelidir. Bu durum kişilerden tek taraflı faaliyet beklemekte olan iş bölümü ile bağlantılıdır (Simmel, 2006).

Kentleşme sürecinin ekonomik politiğinin, Soja (2002), ‘postmetropolis’ şeklinde ifade edilmiş olduğu yeni metropoliten alanlarda daha esnek bir şekilde uzmanlaşan post-fordist endüstriyel metropolün oluşmaya başlanmasından dolayısıyla da yeniden yapılanmasından bahseder (Soja, 2002). Ancak yoğun bilgi akımı ağları ve üretim dizgilerinin esnekleşmesi dahi uzmanlaşma ve toplumsal iş bölümünü ortadan kaldırmamış sadece dönüştürebilmiştir (Gülmez, 2008). Sürekli yakın fiziksel ilişki kuruyor olmaları da aralarında büyük kültürel (toplumsal) ve ekonomik farklılıklara sahip olan insanların kentlerdeki başka bir kısım imkânlarla başvurulmadığı sürece yalnızlık duygusunun artmasına yol açmaktadır (Wirth, 2002).

Faydalanmış oldukları ortak hizmetlerin yanında kentsel yerleşim alanlarında yaşamakta olanların gelirlerinin önemli bir kısmını eğlenceye ve kişisel gelişimlerine

harcamaktadırlar (Wirth, 2002). Sosyal hayatın farklı unsurlarından kaynaklanmakta olan çeşitli ilgi sahalarına sahip bulunan insanlar bu ilgi sahalarının her birine yönelik olarak farklı gruplar içerisinde dâhil olmaktadır (Işık ve Güvenç, 1999).

Kentlerdeki nüfus oranlarının artış göstermesi ve karşılıklı etkileşim süreçlerine iştirak edenlerin sayılarının da artışından dolayı kırsal kesimde yaşayan nüfus ile karşılaştırıldığında kentsel bir topluluğun üyelerinin, bireysel düşünceler, özellikler, kültürel ve mesleki yaşamlar bakımında daha ayrı kutuplarda yer alabileceklerini belirtmek mümkündür. Farklı kökenler ve altyapılardan, çok sayıdaki insanı barındırmakta olan kentlerde komşuluk ve akrabalık bağlarının zaman içerisinde zayıflamaya başlaması, dayanışmanın yerini resmi denetim mekanizmalarının ve rekabet unsurlarının alması beklenmektedir (Wirth, 2002).

Dinç (1978), Türkiye’de bulunan hanehalklarının kullandıkları oda sayısı ve yapısı itibari ile dağılımının 1973-1977 yılları arası için oluşturulan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı’nın 1975 yılı icra planında 218 numaralı tedbir gereğince incelenmesinin; gelecekteki konut standartlarının ve konut ihtiyacının tespit edilmesine katkı sağlayacağı tezinden yola çıkarak bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma çerçevesinde değerlendirilmiş olan Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı’nın ortaya koyduğu verilerde konut gereksinimi iki alternatif olarak verilmiştir:

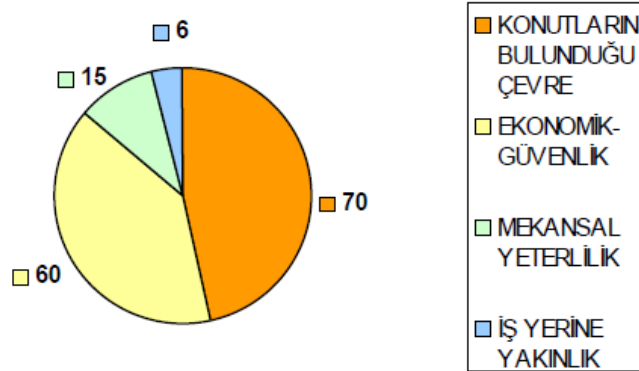
- Sabit hanehalkı büyüklüğüne
- Küçülmekte olan hanehalkının büyüklüğü, göz önünde bulundurularak hesaplanması yapılmış, küçülen hane halkının büyüklüğü ile ilintili bir şekilde artmakta olan hanehalkı sayıları da göz önünde bulundurularak konut ihtiyacına yönelik tahminlerde bulunulmuştur.

Dinç’in (1978) belirttiği üzere Türkiye’de konut sayısı ile hanehalkı sayısı arasında mevcut olan dengesiz durumdan kaynaklanmakta olan konutların çok fazla kalabalık olması ve konut açığından kaynaklanmakta olan diğer bir ifadeyle konut tipleriyle hanehalkı tipolojileri arasında mevcut olan dengesiz durumdan kaynaklanmakta olan gizli konut açığı (darlığı) bulunmaktadır (Dinç, 1978). Dinç (1978) tarafından hazırlanan raporun değerlendirme kısmında, mevcut konut stoku oda sayısı ve hanehalkı sayısı, yapısına göre konut üretiminin düzenlenmesinin gerekliliği üzerinde durmuştur.

Küçük konut tiplerinin, hane halklarına hitap edebilmesi açısından kullanıcıların bazı genel belirleyicileri bulunmaktadır. Bu belirleyiciler;

- Mekânsal yeterlilik
- Ekonomik ve güvenli olması,
- Mümkünse iş yerlerine yakınlık,
- Bulunduğu çevre, ulaşım kolaylığı, (Desagis, 2006).

Desagis (2006) gerçekleştirdiği anket çalışması ile bu belirleyicileri niceliksel bakımdan değerlendirmeye tabi tutmuştur. Potansiyel küçük konutlarda ikamet eden kullanıcıların profili ile ilgili yöneltilmiş olan sorular çerçevesinde, birincil olarak, küçük konutlarda %70 oranlarında konutun bulunmuş olduğu çevre önem taşımakta olup, %60 ile güvenlik ve ekonomi, %15 ile mekânsal bakımdan yeterli olma ve %6'lık bir oran ile ise iş yerlerine yakın olma durumu; kullanıcılar açısından küçük konutu tercih etmedeki oranların sıralaması olmuştur.

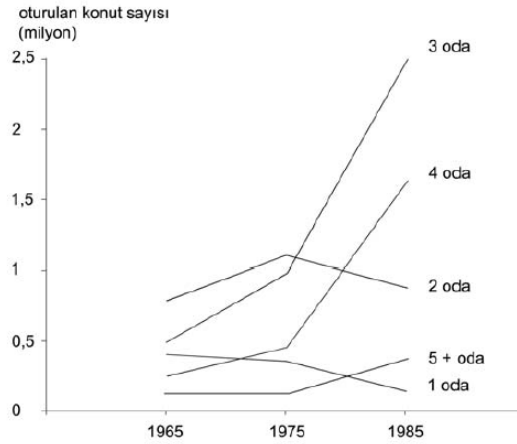

Şekil 50. Küçük konutların anket sonuçlarına göre seçilme kriterleri grafiği

Kaynak: Desagis, 2006

Anket sonuçları çerçevesinde genel olarak kullanıcı belirleyicileri üzerinde durularak mevcut küçük konut şeklinde nitelendirilmekte olan konut tiplerinin tamamı ile bu kriterlerin karşılanmamış olduğu gözükür. Bir konutu seçerken özellikle küçük konutlar açısından ilk tercih sebeplerinin arasında yer almakta olan mekânsal yeterlilik, kullanıcılar için üçüncü önem sırası içerisinde bulunuyor olsa da halen çözümlene beklemekte olan bir problem olarak gözükmemektedir (Şekil 50). Bu çerçevede küçük konutların mekânsal yeterliliklerini oluşturma ve kullanıcılarını evinde düşündürme amacını sağlayacak nicel ve nitel kavramların önemi artmaktadır (Desagis, 2006).

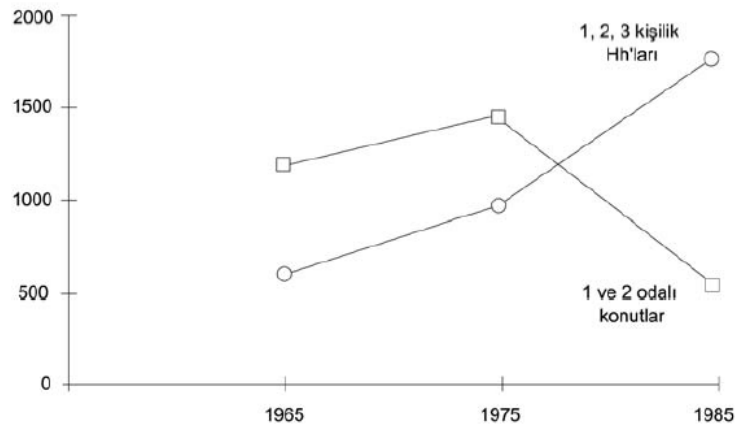
Balamir (1996), önlenemeyen bir şekilde 3-4 odalı büyük konut birimlerinin yükseliş sürecine ve küçük konut sayısının hızlı azalışına dikkat çekmektedir. Şekil 51’de ortaya koyduğu gibi 1965-75 arası dönem içindeki oranlı ve sıralı üretim 1975 yılından sonraki süreçte tersyüz oldu (Balamir, 1996).

Şekil 51. Kentsel konut stokunda farklı büyüklüklerdeki konut birimleri sayılarında değişim (1965-85)

Kaynak: Desagis, 2006; Gülmez, 2008; Balamir, 1996

Balamir (1996) buna ek olarak aşağıda gösterilen grafiğinde ortaya koyduğu üzere, DIE istatistiklerinden hareketle 1965 yılından 1985 yılına kadar geçen süreçte kentsel küçük konutlar ve küçük hane halklarının sayısal değişimleri karşılaştırılmaktadır (Şekil 52).

Şekil 52. Kentsel küçük hanehalkları ve küçük konutlardaki sayısal değişimler (bin) (1965-85)

Kaynak: Desagis, 2006; Gülmez, 2008; Balamir, 1996

Görgülü (2003) de İstanbul’da günün büyük kısmını konut dışında çalışmak suretiyle geçirmekte olan çekirdek aileler için planlanmış olan konutların kullanım alanlarının

zaman içerisinde büyümekte olduğunu şu şekilde vurgulamaktadır. “ Önceki süreçlerde büyük aileler büyük evleri tercih ederlerken, küçük aileler de artık büyük evleri tercih ederek yaşamaya başlamışlardır” (Görgülü, 2003). Gerçekte aile/hanehalkı büyüklüğü oranlarında azalma yaşanmasına karşın konutların ıslak mekân (banyo) ve oda sayılarında yaşanan artış bu ölçüde çarpıcı bulunmamakla beraber yalnızca ülkemize has bir gelişme de değildir. Ozaki (2002) son yıllarda İngiltere’de, banyonun içinde (suit) odaların hızlı bir şekilde artış gösterdiğini, konutlardaki yatak odalarının sayısında da küçük bir artışın yaşandığını belirtir ve bu durumu konutu kullanan insanların (aile üyelerinin) zaman içerisinde artan bir şekilde bireysel mekân tercih etmelerine, diğer bir ifadeyle konut içerisinde mahremiyet unsuruna verilmekte olan ehemmiyetin artışına bağlamaktadır. Özellikle metropol şehirlerde 3 ila 4 odaya sahip konut tiplerinin kiralardan, bir veya iki odalı konut tiplerinin kiraları daha fazla olmaktadır. Bu durum, her ne kadar küçük birimlerin az olmasından dolayı gerçekleşiyor gibi görünüyorsa da artık kalıcılık kazanmıştır. Güncel olarak küçük konut tipi üretimlerinin ehemmiyetini inşaat endüstrisi kavramamış gibi anlaşılmaktadır. Nesnel nedenlere ek olarak Balamir (1996) düşünsel koşullandırmalar üzerinde de durmaktadır. Toplumlar da kalıplaşmış olan gelenekler ve bazı düşünceler ‘hanehalkları’ ve normal ‘aile’ nin tanımlamasını yapmış ve bazı uygun olmayan davranışlar ile özdeşleştirmiş oldukları küçük hanehalkları bu peşin fikirleri tehdit etmektedirler (Balamir, 1996).

2.3.1.4. Ailenin değişimi/hanehalkı büyüklüğünün azalması

Aynı konut içerisinde veya aynı konutun bir bölümünde yaşamakta olan, içerisinde akrabalık bağı olsun ya da olmasın, gelir ve giderlerini ayırmayan hizmet ve yönetimine katılan, bir ya da birkaç bireyden oluşmakta olan topluluk hanehalkı olarak isimlendirilir (Türkiye İstatistik Yıllığı, 2004). İnsanlar bir ‘yer’de yaşamaktadır. Bu yer onların konutu veya evidir. Bireyin yaşamış olduğu bu yere, onun ile kurduğu-kurmadığı/kuramadığı ilişkiler temel alınarak ev ya da konut denmektedir. Ev’in fenomenolojik –orada ikamet edenlerin deneyimlerini anımsatmakta olan- bir anlamı bulunmaktadır. Ağırlıklı olarak konut ise fiziki çevreye yönelik çağrışımlar yapmaktadır. Hanehalkı bir bireyden de oluşabilmekte ya da birden daha çok kalabalık bireyden de oluşabilmektedir (Gülmez, 2008). Bireylerinin ötesinde hanehalkı artık üretim ve tüketim ilişkisinin analizinin gerçekleştirilebileceği temel ekonomik birim durumuna gelmiştir. Giderek

hanehalklarının çeşitlenmesi, toplumsal yapının temel taşıını oluşturan ailenin önemi üzerinde de etkisini artırmaya başlamıştır. Toplum ile birey ve ev arasındaki hayati bir ara yüzü oluşturan sosyal sistemler eritme potasına dönüşmüştür; hanehalkları arasında ve içinde, sosyal ve kültürel ortamlar çerçevesinde çeşitlenen farklı kültürel anlamlar ile kuşatılmıştır (Mallett, 2004).

Modernliğin tarihsel geçmişi toplum, birey ve doğa arasında gerçekleşmekte olan yavaş ancak kaçınılmaz bir kopma sürecinin başlangıcı olarak da belirtilebilir. Modern toplumlarda ailelerin çözülmesi ile beraber tecrit edilmiş olan birey, toplumsal güç sahiplerinin keyfi yönetimlerine bağımlı bırakılmıştır. Aynı zamanda modernliğin tarihi kalabalık aile yapılarından çekirdek aile tipine geçiş sürecinin ve ardından ‘hanehalkı’ şeklinde nitelendirilen yeni bir kullanıcı tipolojisinin belirme sürecinin de tarihidir (Touraine, 2004).

Günümüzde metropollerde, konutları kullananların demografik nitelikleri hızlı bir biçimde değişime uğramaktadır. Özellikle son dönemlerde küreselleşmeyle beraber, gündelik yaşamın çerçevesine iletişim teknolojilerinin içine girmesi ve kişilerin kırsal kesimde yaşayanlardan çok çeşitli dinamiklere göre hareket etme mecburiyetinde kalmaları, nüfus içindeki alternatif hanehalklarının çekirdek ailelere oranlarının artış göstermesine ve yeni ‘ hayat tarzları ’nın belirmeye başlamasına yol açmıştır. Günümüzde hemen her coğrafya ve bölgede çeşitlenmekte olan hanehalkı türlerinin ortak birtakım beklenti ve ihtiyaçlarının yanında o ‘ yer ’e has dinamiklerin yol açmış olduğu özgün beklenti ve ihtiyaçların olabileceği ifade edilmektedir (Gülmez ve Uraz, 2011).

Kentsel yaşam stiline gözle görülebilir özellikleri olarak çoğunlukla, sosyal bilimsel olarak, akrabalık bağlarının zayıflaması, ikincil ilişkilerin, birincil ilişkilerin yerini alması, sosyal bakımdan aile yapısının önemini yitirmeye başlaması, komşuluk ilişkilerinin önemini kaybetmesi ve sosyal dayanışmayı destekleyen temel değerlerin güç kaybetmesi gösterilir. Nesnel göstergeler vasıtasıyla bütün bu olguları doğrulamak mümkündür. Bu şekilde, örnek olarak, kentlerin kendilerini yeniden üretmesinin düşük seviyede bulunması ve bu durumun giderek düşüş yaşamaları, çocukların yetiştirilmiş olduğu ve bütün yaşamsal fonksiyonların geçmiş olduğu bir yer olarak ev yaşamının sürdürülmesinin sağlanmasını da içine alacak biçimde, geleneksel aile yaşamına kentlerin çok fazla imkân tanımadığı görülmektedir. Sanayi, eğlence ve eğitime yönelik

faaliyetlerin evlerin dışına, bu konuda uzmanlaşmış olan kurum ve işletmelere kaydırılmış olması, aile kurumunun en önemli olan geleneksel özelliklerinin bir kısmından mahrum kalması neticesini ortaya çıkarmıştır. Kentlerde/büyük şehirlerde anneler büyük bir ihtimalle herhangi bir iş ortamında çalışır, kiracılar daha çok aileden sayılır, evliliklerin ertelenir ve buna bağlı olarak da yalnız yaşayan ya da bekâr olan kişilerin oranlarını daha önemli boyutlara ulaştırır. Kentlerde yaşayan aileler kırsal bölgelerdeki aileler ile karşılaştırıldığında çocuksuz aile sayısı daha fazla ve daha küçük, olacaklardır. Sosyal hayatın bir organı olarak aileler, kırsal bölgelerin daha geniş akrabalık bağları ile bağlı olan grup aidiyeti ve psikolojisinden uzaklaşmakta ve aileyi oluşturan bireyler, çalışma yaşamı ile eğlenceyle, eğitimle ve politik yaşam ile ilgili farklı uğraşları ile ilgilenmektedirler (Wirth, 2002).

Tüm hanehalkının oluşması aşamaları temel olarak bireylerin, çiftlerin ve bütün hanehalkını oluşturan üyelerin gündelik yaşam rutinini ve haneyi kimle beraber yaşamak istemiş oldukları kararına dayanmaktadır. Bu kararlar ekseninde hanehalkı statüsü gerçekte karmaşık bir özellik taşır. Çiftler ya da bireyler arkadaşlık, mahremiyet evle ilgili (domestik) tüketim ekonomileri ve hizmetleri benzeri bileşenlerin belli bir kombinasyonu çerçevesinde oluştururlar. Bir bireyin evini paylaşmış olduğu kişilerin özellikleri ve sayısı ile hanehalkı statüsü tanımlanmaktadır (Gülmez,2008).

1970’li yıllardan itibaren özellikle Avrupa ve Amerika’da sayıları gittikçe artan alternatif küçük hanehalklarına yönelik olarak, hanehalkı çeşitliliğine önem veren ve modern yaşamla gelen yabancılaşma ve yalıtılmışlık duygusuna karşılık sosyalleşmeyi teşvik eden projeler üretilmiş; bu bağlamda gündelik yaşamı kolaylaştırmayı hedefleyen yeni mekânsal örgütlenmeler ve alternatif yaşam çevreleri (co-housing, ortaklaşa konutlar, paylaşılan konutlar hosteller, tele-köyler) ortaya çıkmıştır. Buna karşın ülkemizde, küçük hanehalklarının nüfus içindeki oranları kentsel bölgelerde hızla artarken 1 ve 2 odalı küçük konut üretimi dramatik biçimde azalmaktadır (Balamir, 1996).

Küçük hanehalkı sayısındaki artış, bireyciliğin ve ayrışmanın göstergesi olmanın yanı sıra paylaşım ve sosyal desteğe duyulan ihtiyacın artışına da işaret eder. Türkiye’de hala geçerliliği olan güçlü, geleneksel aile bağları, küçük hanehalklarının metropol ölçeğinde ve şartlarında zorlaşan hayat koşullarını (çocuk bakımı, ev işleri vb. konularda) kolaylaştırmak yolunda duydukları destek ihtiyacını karşılamakta yeterli ve etkili

olamamaktadır. Hatta tek ebeveynler, evi paylaşanlar gibi bazı hanehalkı türlerinin mahremiyetlerini koruma adına ailelerinden özellikle uzak yaşamayı tercih ettikleri de ortaya çıkmıştır (Gülmez ve Uraz, 2011).

2.3.1.5. Hanehalkı kompozisyonları

Hane halklarının ihtiyaçları geçmiş süreçlerde geleneksel mekân ve konut düzeniyle karşılanmış iken, günümüzde ise bunlara benzer mekânlara hissedilen ihtiyaçların değişmeye başladığını tek kişilik hanehalkına dönüşmeye başlayan kullanıcıların beklentilerini ancak yeni bir küçük konut yaklaşımının karşılayabileceği görülmektedir (Desagis, 2006). Macklin (1980), ‘Geleneksel Olmayan Aile Biçimleri’ başlığını taşıyan akademik çalışmasında geleneksel olmayanın tanımlamasını şu biçimde yapmaktadır: “*Bir kadınla erkek arasında, erkek bireyin geçimini sağlayan ve esas otorite olduğu, yasal, çocuklu, ömür boyu sürmekte olan, monogam elliliğin haricinde kalan bütün yaşam desenleri*” (Macklin, 1980). Bu bağlamda değerlendirildiğinde Türkiye’de de ABD’de olduğu gibi, daha az oranlarda gerçekleşmekle beraber nüfusun önemli bir kısmı, geleneksel aile tanımının kapsamına girmemektedir. 1990 yılına ait DIE’nün sunmuş olduğu veriler çerçevesinde anne-baba ve çocuklardan oluşmakta olan geleneksel nüfusun % 57.7’si çekirdek ailelerden oluşmaktadır. ABD’de bu oran 1978 sayımlarında bile nüfusun %29.9’unu oluşturmaktaydı. Macklin (1980) geleneksel aile yapısına alternatif oluşturmakta olan yaşam desenleri ile bu desenlere özgü kavramlardan bir kısmını Tablo 3’ün belirtmiş olduğu şekliyle tasnif etmiştir.

Tablo 3. Gelenekselin ‘geleneksel olmayan’ alternatifleri

Geleneksel olan	Geleneksele alternatif
Yasal evlilik	Hiç evlenmeden yalnız yaşamak
Çocuk sahibi olmak	Gönüllü çocuksuzluk
Kalıcılık	Boşanma ve yeniden evlenme
Erkeğin esas otorite ve getir getiren olması	Androjen evlilikler (açık evlilik, çift kariyerlilik, mesafeli evlilikler)
...	...

Kaynak: Gülmez, 2008; Macklin, 1999

Bir bakıma DIE tarafından gerçekleştirilen nüfus sayımları ülkemizdeki hanehalkı türlerinin de tarifini yapar. Gerçekleştirilen tasniflerde, yapısal olarak hanehalkları üç kategoride değerlendirilmiştir. Bunlar;

(1) Basit Hanehalkı

- Çocuklar ve anneden oluşan tek ebeveyn: Eşten boşanmış/ölmüş anne ve hiç evlilik yaşamamış çocukları
- Çocuklar ve babadan oluşan tek ebeveyn: Eşten boşanmış/ölmüş baba ve hiç evlilik yaşamamış çocukları
- Çocuklu çiftler: Yaşı ne olursa olsun hiç evlilik yaşamamış çocukları
- Çocuksuz çiftler kapsar.

(2) Karmaşık Hane

- Basit HH+Diğer Fertler: Diğer fertler akraba olmayan veya olan bireyleri içerir.
- Basit HH+Basit HH: En az iki ya da üç kuşağın bir arada yaşamış olduğu ailelerden oluşur

(3) Aile oluşturmayan

- Yalnız Yaşayanlar: Medeni hali ne olursa olsun yalnız yaşamakta olanlar
- Çift Oluşturmayan Gruplar: anne ve eşi ölmüş/boşanmış kızı, arkadaşlar, kardeşler vb. (Gülmez, 2008).

Bu tasnif çerçevesinde hanehalkları kapsamında basit ve karmaşık haneler aile oluşturan değerlendirilmektedir. Bundan dolayı sınıflama, geleneksel aile oluşturmuş olan ve aile oluşturamayan hanehalkları kategorileri çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. ‘Çift’ (couple) kavramı eş, karı-koca anlamında kullanılmaktadır. ABD 1990 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımı sonuçlarında da bu durum aile oluşturmayan/oluşturan biçiminde değerlendirilmekle beraber 2000 yılında yapılan nüfus sayımı sonuçlarında, geleneksel tasnifin bazı karışıklıklar doğurduğunu, bir takım hanehalkı kompozisyonlarının ise her iki kategori çerçevesinde değerlendirildiği tezinden hareketle geleneksel hanehalkı tipinin de bir alternatifi ortaya konulmuştur: Çift oluşturmuş olan ve oluşturamayan (partner/non partner) hanehalkları. Bu tipoloji çerçevesinde evlilik veya beraber yaşam yolu ile partner içermekte olan bütün hanehalkları kombinasyonları çift oluşturanlar, diğerleri ise

oluşturmayanlar çerçevesinde ele alınmıştır. Bir takım hanehalkları türlerini içine almakta olan kategoriler değişime uğramış ve bunlar arasında karşılaştırmalara gidilmiştir (Hobbs, 2005). Bu şekilde bir alternatifin ortaya konulmaya çalışılmasının gereksinimini tabi ki nüfus içindeki farklı hanehalkı türlerinin oranlarının değişime uğraması ve onun da ötesinde hanehalkı türlerine yönelik sosyal algılama ile ilişkilendirmek mümkündür.

Desagis (2006) küçük konut tercihinde hanehalkı kompozisyonlarına, hanehalkı sayısı ve insan yaşam devingenliği veya kullanıcının yaşam sürecindeki konumu olarak 2 farklı açıdan yaklaşmanın mümkün olduğunu söylemiştir. Benzer şekilde Ateş (1988), ailenin yaşam döngüsünde değişken bir yapıya sahip olduğunu ve zamanla kullanıcı gereksinimlerini değiştirdiğini vurgulamıştır. Bu değişimin temelinde aile yaşam süresince aile kompozisyonundaki değişiklikler, kullanıcıların farklı yaşam biçimleri ve tercihler, zaman süresince yaşam anlayışında ve mekân-donatıyla aile ekonomisindeki değişiklikler olduğunu söylemiştir (Ateş 1988). Balamir'in çalışmalarında ve DİE verilerinde de gözüktüğü gibi günümüzde hanehalkı sayısı düşmekte ve bunun sonucunda yeni konut ihtiyacı doğmaktadır (Desagis,2006).

Mevcut konut stoku değerlendirildiğinde kullanılan konutlar hem hanehalkı ihtiyaçlarına fazla gelmekte, hem de yeni hanehalkı kompozisyonlarına cevap verememektedir. Hanehalkı özellikleri açısından, küçük konut üretimi için birden fazla gerekçe bulunabilir:

- Hanehalkı bireyleri için daha az bir yüzölçümü payının yeterli olabileceği tartışmasıyla, genelde düşük standartlara yönelerek ekonomiler sağlamak amaçlanabilir.
- Küçük hanehalklarının oranca ve mutlak sayılarla genişlediği gerçeğine dayanarak doğrudan küçük konut üretilmesi zorunluluğu ortaya konulabilir.
- Konutu herhangi bir üretim malı gibi tüketim malını da değerlendiren ve üretimi yalnızca ödeme gücünün işlevi gören bir yaklaşımla 'dar gelirli hanehalkları için küçük konut' önerilebilir (Balamir, 1986).

Görüldüğü gibi küçük konut küçülen ve yeni oluşan hanehalklarının konut sorununda sunulan çözümlerin içinde önemli bir tercihtir.

Bir bireyin konut tercihi, içinde bulunduğu grubun, yani ailenin yapısal özelliklerine göre farklılaşmaktadır. İnsanlar oluşturdukları grupların konut tercihlerinde farklı eğilimler içerisindedir (Hacıhasanoğlu, 1986). Bu eğilimleri saptamak için, Hacıhasanoğlu bir alan çalışması gerçekleştirmiş ve farklı hanehalkı kompozisyonlarına konut tercihinde göz önüne aldıkları kriterler sorulmuştur. Araştırmada konut tercihinin etkileyen 3 faktör saptanmıştır. Bunlar; maliyet, konut büyüklüğü ve konutun sağladığı imkânlardır. Hanehalkı sayısı arttıkça konut tercihinin etkileyen en önemli faktörün konut büyüklüğü olduğu görülmüştür.

Balamir (1986), yaptığı çalışmasında hanehalkları özellikleri açısından küçük konut üretim politikalarının üç türde hanehalklarını veri aldığını belirtmektedir. Bunlar:

Kiracı Hanehalkları: Türkiye’de konutlandırma politikaları geleneksel olarak konutu bulamayanlara yöneliktir. Bu, kiracı hanehalkları ile yeni kurulan hanehalklarına öncelik tanımak demektir. Türkiye genelinde bir artış göstermekle birlikte, kiracılık oranı kentsel yerlerde (il ve ilçe merkezlerinde) yavaş da olsa düşmektedir. Kentsel yerlerde hanehalklarının üçte birinden fazlasının kira ödemekte oluşu, bu grubu konutlandırma girişimleri için yeterlidir.

Dar Gelirli Hanehalkları: Hanehalkları gelir farklılaşmaları konusunda ilk veri, gelir gruplarının stokta farklı konut büyüklükleri arasındaki dağılımına ilişkindir. Dar gelirli küçük konutlarda yoğunlaşmakta ve küçük konutlar özellikle dar gelirlilerce kullanılmaktadır (Dinç,1986). Çocuk yetiştiren dar gelirli bir bölümü maliyetin düşük olması nedeniyle hayatlarının bir döneminde küçük konut tercihinde bulunmaktadır. Bunun dışında olağan koşullar içinde yalnızca yatırım yapmak isteyen ailelerde küçük konut tercihinde bulunmaktadır.

Küçük hanehalkları: Genel nüfus sayımlarına göre Türkiye’de küçük hanehalklarının (4 kişi ve daha az) 1965-1980 arasında artışı yılda ortalama %16 düzeyindedir. Bir kişilik hanehalklarındaki mutlak büyüme ise ortalama olarak her beş yılda yaklaşık ikiye katlanan bir hıza sahiptir. Daha da önemlisi, küçük hanehalklarının toplam hanehalkları içinde görece olarak hızlı bir gelişme göstermesidir. Kentsel yerlerde küçük hanehalkı oranları daha yüksektir. Küçük hanehalkları birbirinden oldukça farklı özelliklere sahip kümelerdir. Bunlara; yeni evliler ve büyüyen aileler, ileri yaşta hanehalkları, özel hanehalkları ve gizli küçük hanehalkları, örnek olarak verilebilir (Balamir, 1986).

Wright'in (1990) belirttiği üzere, aile türlerinde bulunan (family patterns) çeşitliliği fark etmek, aynı zamanda farklı tiplerde evler inşa etmek, talep etmek ve yeniden değerlendirmek gibi süreçleri beraberinde gerektirmektedir. Bundan dolayı da konutlara yönelik düşünebilmek, geleceğe yönelik alternatifleri ortaya koyabilmek amacıyla öncelikli olarak o konutlarda yaşama potansiyeline sahip olan kişilerin yaşam tarzları üzerinde inceleme yapmak gerekir. Son dönemlerde kişiselliği, kendini gerçekleştirme (self-actualization) ve bireysel gelişimi benimsemekte olan ideolojiler, tek ebeveynli aileleri, yalnız yaşayanları ve yeniden yapılanma sürecinde olan çeşitli aile şekillerini aile matrisine eklemiştir (Gülmez, 2008). Aile kavramı, başka bir ifadeyle değişmekte olan Türkiye'de, çekirdek ailelerin, ergenlik dönemini geçerek, eğitim hayatlarını tamamlayıp, çalışma yaşamına giren kişiler tek başlarına hayatlarını sürdürebilecekleri yeni konutların arayışı içine girmişlerdir. Bundan dolayı da mevcut büyük hanehalklı ailelerle birlikte, hızlı bir biçimde artmakta olan tek kişilik hanehalkı kullanıcı grubu teşekkül etmiştir. Yapmış olduğumuz araştırmanın kullanıcı profilini tek kişilik hane halkı kullanıcı grubu oluşturmaktadır.

Gülmez (2008), genel nüfus içerisinde mevcut oranları devamlı bir biçimde artış sürecinde bulunan ve bundan dolayı var olan konut stokunun çerçevesinde kendilerine uygun alternatif bulma konusunda zorlanmakta olan hanehalkı türlerini 6 başlıkta incelemiştir. Bu hanehalkları aynı zamanda günümüzde küçük konut olarak adlandırılan yaşam alanlarını da tercih eden hanehalklarını oluşturmaktadır. Bunlar:

Yalnız Yaşayanlar

Macklin'in (1980) belirtmiş olduğu üzere 1980'li yıllara gelinceye kadar yalnız yaşam, tercih edilmekte olan bir hayat tarzı olarak görülüyordu; kadınlar açısından istenmeme durumunu, erkekler içinse bir nevi anormalliği (normal dışılığı), ima ediyordu ancak zaman içerisinde nüfus özelliklerinin sahip oldukları oranlar hızlı bir biçimde artmıştır. Yaşanan bu artışta, ABD'de üniversite eğitimi almış olan kadın bireylerin sayısının ve çalışma imkânlarının artması; erkeklere göre evlilik yaşında olan kadın bireylerin sayılarının fazla olması ve tek başlarına yaşamakta olanların aktif bir cinsel ve sosyal hayat tarzına sahip bulunmalarının daha kolay hale gelmesinin etkili olduğu sanılmaktadır. 1978 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımında yalnız yaşamakta olanların

nüfusa oranı %22 iken 2000 yılı sayımlarında bu oranın %25.82'ye artmış olması, ABD'de en yaygın hayat biçimi durumuna geldiğini gösterir (Hobbs, 2005).

Ülkemizde ise DIE'nün istatistikleri incelendiğinde erkek oranına göre belli bir yaş haddinin üstünde tek başına yaşamakta olan kadın bireylerin oranlarının daha çok olduğu görülür. DIE tarafından 1990 yılında oluşturulan istatistikler ele alındığında ise 60 yaşın üzerindeki toplam erkek hanehalklarının, %53.9'unu yalnız yaşayan erkekler oluşturmaktayken 60 yaşın üzerindeki toplam kadın hanehalklarının, %71.8'ini yalnız yaşayan kadınların oluşturduğu gözlemlenmiştir. Yalnız yaşayanlar içerisinde genç nüfus da artık yaşlıların haricinde giderek artmakta olan evlenme yaşı ortalamalarının da etkisi ile önemli bir oranı oluşturmaktadır.

Giderek daha fazla sayıda insanın, ortalama evlilik yaşlarındaki artıştan dolayı, tek ebeveynli aile olarak veya yalnız, arkadaşları ile yaşamını sürdürmesi ara hanehalklarının geçiciliğinin artık sorgulanmaya başlanması gerekliliğini göstermektedir (Jones, 2000). Beck (1998) bu konu ile ilgili olarak tam gelişmiş modernitenin temel figürünün bekâr ve yalnız yaşayan insanlar olduğunu, çünkü pazar ekonomisinin ailenin, ebeveynliğin ya da evliliğin gereklerine aldırmadığını belirtmektedir. Beck (1998) ayrıca, hareketliliğin peşinde olan ve sürekli talep eden pazarın bundan dolayı ailenin çözülmesinin de peşinde olduğunu ifade eder. Günümüzde pek çok ülkede bekâr anne ve babaların ve yalnız yaşayanların sayısında yaşanmakta olan hızlı artışın da bu düşüncüyü desteklediği söylenebilir (Gülmez, 2008).

Evlenmeden Birlikte Yaşayan Çiftler

Gibbons (1989) ise, batı dünyasında birlikte yaşamakta olanların sayılarında devamlı bir biçimde artışın yaşandığından bahsetmektedir. ABD'de evlilik yaş oranlarında artış gözlenirse de birlikte yaşama eğiliminin de giderek yaygınlaştığı gözlemlenmiştir. Yasal çerçevede ele alındığında ise, birlikte yaşam sürmenin çiftlere birtakım hakları beraberinde getirmeye başladığı da belirtilebilir (Knox, 1980). ABD'de 2000 yılında yapılan nüfus sayımı çerçevesinde toplam hanehalklarında birlikte yaşayan çocuklu çiftleri oranının % 1.51, evlenmeden birlikte yaşayan çocuksuz çiftlerin oranının ise % 2.54 olduğu görülmüştür. Tüm hanehalklarının ikisi birlikte yaklaşık olarak % 4'ünü oluşturur (Hobbs, 2005). İskandinav ülkelerinde İsveç ve Danimarka ise, dünya üzerinde en fazla birlikte yaşama oranına sahip devletlerdir. Evlenmeden önce birlikte yaşayan

çiftlerin %99'u civarında bir nüfus, çeşitli süreler ile birlikte yaşamışlardır. Birlikte yaşam ve evliliğin yasalar önünde eşit muamele gördüğü ve benzer toplumsal durumlar şeklinde bu ülkelerde görüldüğü açıktır. Beraber hayat sürme bir 'toplumsal kurum' şeklinde kabullenilmektedir (Trost, 1981). Ülkemizde toplum tarafından evlilik işlemi başlamadan birlikte yaşam çok fazla kabul gören, beğenilen bir durum değildir. Az da olsa büyük kentlerde ve bazı mahallelerde, genellikle de çalışma yaşamına yeni girmiş ve üniversite öğrencisi genç kuşaklar çevresinde evlenmeden önceki bir süreç şeklinde deneyimlenmekte ve şuurlu bir tercih durumundan daha çok kişinin yaşam döngüsünde geçici bir süreç olduğu şeklinde değerlendirilmektedir (Gülmez, 2008).

Evi Paylaşan Arkadaşlar

DIE tarafından 1990 yılında gerçekleştirilen sayımda bu hanehalkı türü, aile oluşturamayan hanehalkları sınıfında çift oluşturmamış olan gruplar başlığı çerçevesinde değerlendirilmiş ve nüfusun %1'ini oluşturmuşlardır (URL7). Bir evi paylaşmakta olan kuzen benzeri akrabalar ve arkadaşları da kapsamakla beraber bu kategoride, içlerinde en sık bir biçimde karşılaşılan evi paylaşan arkadaşlar, diğer bir ifadeyle kan bağı bulunmadan evi paylaşmakta olanlardır. İstanbul'da çift oluşturmayan grupların daha yüksek oranlara sahip bulunduğu tahmin edilmektedir (Gülmez, 2008). DIE (1995) tarafından ifade dilen ve İstanbul kentinde nüfus dağılımını hanehalkı türleri çerçevesinde çift oluşturmamış olan gruplar 1990 yılı sayımlarında nüfusun 1.7'sini oluşturur. 2000 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımı üzerinde durulduğunda ABD'de toplam hanehalklarına yalnızca ev arkadaşıyla yaşamakta olanların oranı % 2.21 civarındaydı ve 1990 sayımından itibaren bu oran % 15.4 artış göstermiştir (Hobbs, 2005). Yalnızca iktisadi gerekçelerle arkadaş ile yaşamın artık tercih edilmediğini paylaşmanın bir arkadaş ile yaşamının getirmiş olduğu avantaj ve imkânları bu tercih üzerinde, özellik de hanehalkının devamında önemli bir gerekçe olarak ortaya çıktığını göstermektedir (Heath ve Kenyon, 2001). Genel olarak iktisadi gerekçeler ile başlamış olsa da iyi arkadaşlık ilişkileri ve ev içerisindeki duygusal paylaşımın bu hanehalklarının devamlılığını oluşturan en önemli etkenlerden biri olduğu söylenebilir (Gülmez, 2008).

Tek Ebeveynli Aileler

Genel bir şekilde Tek ebeveynden oluşan hane halklarını, bir ebeveyn ve onun ile bağlantılı çocuklar biçiminde tanımlamak mümkündür (Ahrentzen, 1991). Gibbons

(1984), Kanada’da 1987 yılında yapılan istatistiklere istinaden yalnız ebeveynlik durumunun, kabul edilebilecek bir aile şekline dönüşmüş olduğundan ve bu ailelerin önemli bir kısmının kadın reisli ailelerden oluştuğundan bahsetmektedir. Özellikle 1970’li yıllardan başlayarak evlenmeden çocuk sahibi olan ve yetiştirmekte olan kadınların sayısında yıldan yıla artış gözlemlenmiştir (Gibbons, 1989). Ailelerin küçülme sürecinde yaşanmakta olan ayrılıklar, evlilik dışı ilişkiler neticesinde çocuk sahibi olma ve ölümler ya da boşanmalarla tek ebeveynli hanehalkı oluşmaktadır (Alga, 2005). Değişmekte olan hanehalkı bileşimi ve büyüklüğü çerçevesinde, tek ebeveynliler, sosyal hizmet ve altyapılara daha bağımlı bulunan ve zaman içinde kademeli olarak küçülmekte olan hanehalkları yönünde yönelimi ortaya koymaktadırlar.

Tek ebeveynlik ülkemizde, özellikle yalnız annelik bir tercih sürecinden daha çok babanın ölümünden veya boşanmaların giderek artış göstermesinden kaynaklanan bir durum olarak görülür. 1990 yılı nüfus sayımı ele alındığında tek ebeveyni aileler nüfusun %3.6’sını oluşturmuşlardır. Çocukları ile yaşayan anneler, bu ailelerin %2.6’sını oluşturmaktadır. Türk toplum yapısı içerisinde halen doğumların önemli bir kısmı evlilik içi ilişkiler neticesinde gerçekleşmekte olup evlilik dışı ilişkiler neticesinde anne olunması iyi görülmemektedir. Bununla birlikte son dönemlerde özellikle ekonomik açıdan iyi olan yalnız yaşayan kadın bireylerin evlat edinmiş olduklarına yönelik basında bir takım haberler yayınlanmaktadır (Gülmez, 2008).

Bilinçli Çocuksuzluk

Gibbons’un (1989) ifade ettiği üzere 1960’lı yıllardan başlayarak gebeliği önleyici hapların yaygın bir biçimde kullanılma eğiliminin artması geleneksel aile oluşturma tarzına bir alternatif tarz önermiş; bu şekilde çocuk sahibi olma gereklilik olmaktan çıkmış bir tercih haline dönüşmüştür. Bilinçli bir şekilde çocuk sahibi olmayan çiftler, evlilik kurumunun bir amacının da çocuk sahibi olmak ve büyütmek olduğuna yönelik geleneksel bakış açısına karşı durmakta, gerek ekonomik gerekse de duygusal bağlamda yaşamlarının ve zamanlarının bütün kontrolünü ellerinde tutmayı sürdürmenin avantajlarından da faydalanmaktadırlar. Çoğunluk olarak bu tip kullanıcılardan oluşan grup, konut dışındaki çevreye daha çok bağımlı olduğu şeklinde değerlendirilir. Bu kişiler çok katlı apartmanlarda, daha merkezi semtlerde, yaşamlarını sürdürerek kolay bir

biçimde bar ve restoran benzeri eğlence mekânlarına ya da kültürel faaliyetlere gidebilmektedir.

Türkiye’de 2003 yılı TNSA neticeleri ortanca evlilik yaşında yaş kuşakları arasında artış gösterdiğini ortaya koymuştur. Ortanca evlilik yaşındaki 45-49 yaş grubundakiler için %19.2’den 25-29 yaş grubunda %21’e yükseliş göstermiştir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde eğitim seviyesine göre ortanca evlilik yaşı ortalamasında önemli farklılıkların bulunduğunu göstermektedir. 25-49 yaşları arasında bulunan kadınlar için ise hiç eğitim almamış olan kadınlar ile en az lise mezunu olanların arasında ilk evlenme yaşında 7 yıllık bir fark gözlemlenmiştir (TNSA, 2003).

Büyük şehirlerde ikamet edenlerin, ilk evliliklerini ertelemekte olanların, önceki süreçlerde bir evlilik deneyimi yaşamış olanların, yüksek eğitim seviyesine sahip olanların, karı-koca yüksek geliri olan işlerde çalışanların, dini inancı bulunmayanların, daha androjen ve daha az geleneksel olanların, ebeveynlerinin yaşamlarını sahip olunan çocukların olumsuz bir şekilde etkilemiş olduğu düşüncesine sahip olanların, çocuksuz olma konusunda daha yatkın olduklarını ifade etmektedir. Evlilik öncesi süreçte tek başlarına bu kararı alanlar olmakla birlikte genellikle bir dizi ertelemelerin neticesinde veya eşle birlikte karar vermek suretiyle çocuksuz yaşamı tercih edilebilmektedir (Macklin, 1980).

Yaşlılık Alternatifleri

Yaşlılık insanların yaşam döngüsü çerçevesinde istemli ya da istem dışı hayat tarzını ve barınağını değiştirme zorunluluğu ya da gereksinim hissetmiş olduğu süreçlerden biridir. Türkiye benzeri aile bağları ve ilişkilerinin hala güçlü olduğu ülke ve toplumlarda özellikle eşlerini kaybeden bir kısım yaşlı bireyler, yakında olan çocuklarının sürekli desteği ve güçlü komşuluk ilişkilerinin katkısıyla evlerinde yaşamlarını sürdürürler ya da ya çocuklarının evlerine yerleşirler. Bir kısım yaşlılar ise huzurevleri benzeri sosyal kurumlara yerleşir veya yerleşimleri sağlanır. Yaşlılar gerçekleştirilmekte olan hanehalkı istatistikleri çerçevesinde ayrı bir değerlendirme işlemine tabi tutulurlar. Hiç evlenmemiş ya da eşlerini kaybedenler yalnız yaşayanlar, yaşlı çiftler basit hanehalkı kategorisinde ele alınırlar (Gülmez, 2008).

Çocuklar evlendikten sonra yaşlıların büyük bir bölümü gereğinden fazla boş alana sahip konutların sorunları ile karşı karşıya kalmaktadır. Küçük konut tercihinde bulunan

yaşlıların temelinde bakım ve konut ile başa çıkma sorunu vardır. Yaşlılar için dış çevre son derece önemli bir etkidir. Sosyal çevre, komşuluk ilişkisi, yapıların sosyal bütünleşmesi, hareketli, devingen alanlar yaşlılar için her zaman tercih edilen alanlar olmuştur (Alga, 2005).

Diğer Alternatifler

Dünyada farklı bölgelerde hanehalkı türlerine ek olarak çok çeşitli hanehalkı türlerinin varlığı da gözlemlenmiş ve gözlemlenmeye devam edilmektedir. Geçmişte özellikle 1960'lı yılların sonları ve 1970' yılların başlarında komün yaşam Avrupa ve Amerika'da görünür bir alternatif durumuna gelmiştir. Bugün geçmişin komünleri ortadan kalkmakla birlikte toplumsal dayanışma ve yardımlaşmayı teşvik etmek yanında kişilerin mahremiyet durumlarına da saygı gösteren, beraberinde bir mekânsal/mimari biçimlenişi de önermekte olan yeni yaşam çevrelerinin (co-housing, collective-housing vb.) yaygınlaştığı gözlenir (Gülmez, 2008).

Yeni bir aile türü olarak Gibbons (1989) ayrı ailelerden (commute couples) bahsetmektedir. Bu grup içerisinde belli süreler zarfında ayrı kalma durumunda kalan aile bireylerinin oluşturmuş olduğu hanehalkları incelenmektedir. Bu çiftler beraber buldukları kısıtlı zamanları daha verimli ve yoğun geçirmeyi istemekte, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin dışına çıkmak suretiyle evle ve tüm işlerle başa çıkma yeteneklerini de geliştirebilmektedirler (Gibbons, 1989). Bu tür evlilikler 'uzun mesafe' ya da 'hafta sonu' evlilikleri şeklinde de bilinir (Knox, 1980). İş bulmak maksadıyla kente göç eden erkekler, Meksika benzeri bazı ülkelerde içgüveysi hanehalkları oranında artışa yol açmaktadır. Çin'de uygulanan tek çocuk zorunluluğu nedeniyle büyüklükleri sınırlandırılan aileler zikredilebilir, çok eşlilik de bir takım İslam ülkelerinde yasal bir aile şeklidir. Dünyadaki farklı bölgelerde farklı kültürel özellikleri bulunan topluluklar günümüz yaşam koşullarıyla kendi kültürel özellikleri ile inançlarını harmanlamak suretiyle farklı deneyimler ortaya çıkmaktadır (Gülmez, 2008).

2.3.2. Küçük Konut Tasarımında Fiziksel Faktörler

Küçük konutların ortaya çıkışı, kullanıcının kısıtlı, küçük bir hacme gereksinim hissetmesinden daha ziyade sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel etkilerin izleri ile oluşmuştur. Bu tip yeni oluşumlar talep ve ihtiyaçlar doğrultusunda, kullanıcıya maksimum verimliliği sağlamak için tasarımcı tarafından dış kabuktan, iç mekân ve mobilyasına kadar ele alınmalıdır. Metrekarelerin düşük olması yapısal elemanlarda, iç mekan ölçeğinde ve donatı elemanlarında büyük önem teşkil etmektedir. Küçük konut tasarım yaklaşımında fiziksel faktörler: yapı, iç mekân ve mobilya ölçeği olarak 3 ana başlıkta incelenecektir.

2.3.2.1. Yapı ölçeği

Tasarım, fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlar çerçevesinde kullanıcının gereksinimlerine hitap eden çözümleyici işlevsel bir mekân ya da ürün yaratılmasını hedefler. İhtiyacın belirlenip ortaya çıkmasıyla tasarım süreci başlar. Bir tasarımın ortaya çıkmasına yönelik süreç, kullanıcı ve tasarımcının problemi tanımlanmasının ardından çözümlenerek ürünün veya tasarımın elde edilmesiyle sona erer. Bilgi birikimlerinin, gereksinimlere göre çözümlerin, hayal güçlerinin sınırları dâhilinde ele alınan tasarım; yaklaşım, yöntem ve sistem olarak her geçen gün değişime uğramaktadır.

Mekân, insanın, insan ilişkilerinin ve bu ilişkilerin gerektirdiği donatıların içinde yer aldığı, belli sınırlara sahip ve yapının karakterine göre belirlenen bir boşluktur. Ancak bu boşluk, ön tasarı, kavram ve fonksiyonun birlikte ilişkilendirilmesiyle ortaya çıkan kabuk-kütleden yani dış formdan meydana gelmektedir. İnsanın yaşayacağı veya sürdüreceği aktivitelerin, fonksiyon ve işlevleri doğrultusunda belirlenmesi ve bunların minimum alanda çözümü doğrudan kısıtlı mekânın biçimiyle bağlantılıdır (Savaş, 2011). “Biçim bir süreçtir, işlev sistemin zaman içinde değişen çevre koşullarına uyum sağlamasıdır” gibi tanımlar da bu görüşün yaygınlık kazanmaya başladığını göstermiştir (Aksoy, 1987). İşlevsel yapı, terimi ise gereksinimlerin en iyi karşılanacak şekilde düzenlendiği yapı anlamına gelmektedir. Bir yapıyı oluşturan bölümler arasındaki ilişkilerin en uygun ve doğru şekilde kurgulanması yeterli olmamaktadır. Kurguyu oluşturan bölümler, yüklenen işlevleri karşılayacak niteliklere sahip olmalıdır. Özellikle kısıtlı mekânlarda biçimin sonuç ürün olması, insanların bu sonuç ürün doğrultusunda

değerlendirmesi, mekânsal tasarıma ait tüm tartışmaların “biçim” esas alınarak yapılmasına neden olmuştur. Bu yüzden tasarımın en baskın bileşeni halini almıştır (Şekil 53) (Savaş, 2011).

Şekil 53. Tasarım kurgusunda formu etkileyen faktörler

Kaynak: Savaş, 2011

Mekân tasarımının oluşumuna katılan temel öğeler, mekânın içinde yapılacak eylemler ve gereklerini ifade eden “işlev”, mekânın kendisini taşıyabilmesi ve bir boşluk oluşturabilmesi için ortaya çıkan “taşıyıcı sistem” ile insan ve toplumun plastik biçime yönelik olarak oluşturduğu olgular, biçimin toplumsal-kültürel boyutunu tanımlamaktadır (Schirmbeck, 1987).

Teknolojik ve sosyo-ekonomik gelişmeler sonucu konutun dinamik bir yapıya bürünmesiyle beraber, konutun yapım sistemlerinde daha esnek olma gereksinimi ortaya çıkmıştır (Savaş, 2011). Konutta esneklik, kulacının değişen ihtiyaçlarına uyum sağlayabilmesidir (Till ve Schneider, 2005). Bu değişim, konutun artan nüfusa ve gelişen teknolojiye ayak uydurmasından farklı mekânsal düzenlemelere olanak sağlamasına ve hatta konut dışında yapının başka işlevlere sahip mekânlara dönüşebilmesine kadar birçok şeyi kapsar.

Mekânda esneklik “süreç içerisinde değişim ve gelişmelere bağlı olarak mekânın maksimum uyum göstermesi, değişen talepleri etkin bir şekilde karşılaması, böylece kalite değerini yaşam boyunca üst düzeyde tutmasıdır” (İslamoğlu ve Usta, 2016). Esneklik, oturanların müşterek özelliklerinin değil farklı özelliklerinin üzerine yoğunlaşmaktadır (Özdemir, 2019). “Konut mekânlarında sağlanan esnekliğin oluşturmuş olduğu iki çeşit ilişkiden söz etmek gerekebilir. Esneklikle konutun oluşturduğu hoşnutluk durumu arasında mevcut ilişki; mekân ne kadar esnek olur ise kişi kendisini o ölçüde mekâna yansıtabilecek ve kimliğini yansıtacak olan mekândan o

ölçüde memnuniyet hissedecektir. İkinci olarak ise esneklikle aynı konutta kalma süresi arasında bulunan ilişkidir” (Alga, 2005).

Yaşadığımız mekân, sadece duvar döşeme ve kaplama malzemelerinden oluşan cansız bir ürün olarak görülebileceği gibi, yaşayan bir organizma gibi düşünülerek bu canlı devinimine katılmasını sağlamamız da bir bakıma biz mimarlar tarafından mümkündür. Gropius’un da dediği gibi ; “Mimarlar binaları eserler, anıtlar şeklinde düşünmemeli, onları yaşamın değişkenliğine katkı sağlayabilecek kaplar benzeri düşünmeli ve bu kurgu modern yaşamın dinamizmi ile baş edebilecek geri plan uyumunu oluşturabilecek kadar esnek olmalıdır.” (İslamoğlu, 2016). Mekânın bu devinim-dönüşümü yani esnekliğinden bahsederken, beklentilerimiz bir canlı organizmada gerçekleşen döngüsellik değildir. “Konut yapıları, değişen yaş aralığı ve bunun getirdiği sorunlar, değişen iş durumlarına yani en az iki farklı duruma uyarlanabilecek şekilde esnek olarak inşa edilmelidir.” (Till ve Schneider, 2005). Till ve Schneider’in bahsettiği gibi, bir mekândan beklenen esnek olma durumu sadece iki farklı yaşam ihtiyacını karşılayacak kadar basit olabilir.

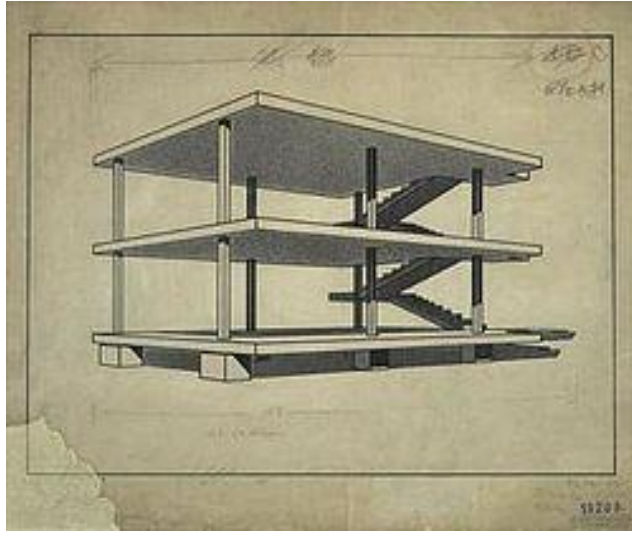
Stephan Kendall ve N. John Habraken tarafından savunulmakta olan, mimarlık ve şehircilikte bütün yapısal çevre açısından esnek bir model önermekte olan “açık yapı (open building)” aşağıda yer alan iki öğeye istinat etmektedir (Smith, 2010):

- a. Tasarım ve yapımda kullanıcı odaklılık,
- b. Tasarım ve yapımda açık, uyarlanabilir, değişebilir ve esnek olma.

Esneklik, yapının değişmekte olan koşullara uyum gösterebilmesi açısından geçici ve değişken çözümler üretirken, bununla birlikte yapının daha kalıcı ve uzun ömürlü olmasına da katkı sağlar (Özdemir, 2019).

Mimaride esneklik kavramına baktığımızda I. Dünya savaşından bu yana özellikle Avrupa’da gerçekleşen yıkımla beraber, yeniden inşa edilecek sosyal ve konut yapılarının acil olarak karşılanması gerekliliği yanı sıra büyük kentlerin sanayileşmeye başlaması ve kentlerdeki artan nüfus ihtiyacını karşılamak üzere yeni konut tipolojilerinin ortaya çıkışıdır. 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında bir konutun esneklik kavramı irdelenirken dönemin şartları ve problemlerini karşılamak adına öngörülen yol prefabrike yönetimi; hafif malzemeler, ara bölücülerin kolay ve pratik şekilde üretilmesidir. Bunun sağlanabilirliği de betonermenin keşfi, betonarme ile birlikte yapı strüktürünün buna müsaade etmesiyle mümkün olmuştur. Dönemin öncü mimarlarından Le

Corbusier'in sloganı olan, "serbest cephe, serbest plan" bu sloganı ortaya döküğü projesi Dom-ino House bu esnekliğe örnektir. Corbusier'in kastetmiş olduğı serbestlik, "yapan öznenen" daha çok, nesnenin kurgusu ve içsel özellikleri ile ilişkiliydi: Nesnenin, eskiden birbirleri ile sıkı bir biçimde bağılı bulunan unsurlarını ayırıştırarak, nesneyi birbirleri ile arasında gelişmiş olan bağımlılıktan kurtarmak istemekteydi. Planı cepheye, konstrüksyona, hatta alt ve üst katın planına; pencereyi duvarlara; konstrüksyonu mekân kurgusuna; cepheyi plana ve konstrüksyona olan bağımlılıktan kurtarmayı istemişti. Dahası yaya yolunu oto yolundan, yerleşmeyi şehirden, evi yerleşmeden bahçeyi topraktan, her şeyi birbirine bağımlı olmaktan, birbirinden, her birinin birbiri tarafından koşullanıyor olmasından kurtarmayı, bağımsızlaştırmayı hedeflemişti (Şekil 54) (Url-19).

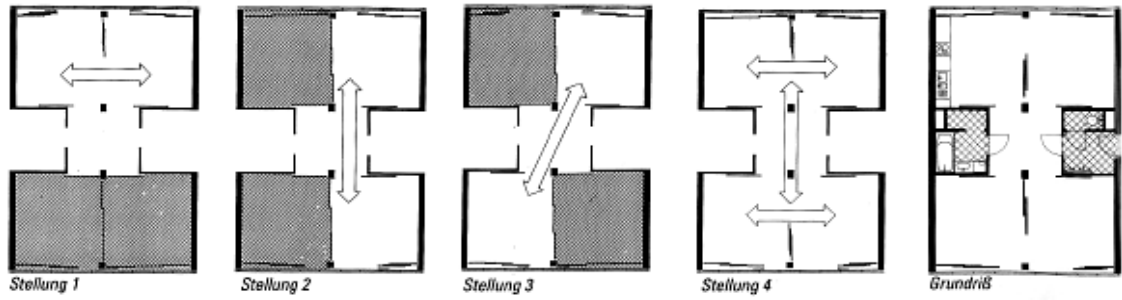
Şekil 54. Maison dom-ino, le corbusier, 1914

Kaynak: Url-19

Dom-ino evi, taşıyıcı strüktürü betonarme ile sağlayarak, ara bölücülerin hafif ve prefabrike malzemelerle kullanıcıya özel olarak şekillenmesi olanağı sağlar, aynı zamanda cepheyi de taşıyıcıdan bağımsız tasarlayarak sonradan eklemlenmesine olanak sağlar. Yapıyı cepheden, pencere/kapı elemanlarından, ara bölücülerden arındırarak, sadece taşıyıcı strüktürü ile esneklik sağlanmıştır (Url-19).

1900'lü yılların ortasından 70'li yıllara kadar esneklik, temel anlayıştan kopmadan ve uzaklaşmadan yine dönemin ihtiyaçlarına, teknolojisine, sosyal yapısına bağılı olarak iskelet taşıyıcı, açık plan yapısı, hafif ve hareketli ara bölücüler ve modüler birimler devam etmiştir. 1980'li yıllara gelindiğinde ise sosyal yapı değişmiş, teknoloji

ilerlemiştir. Bu dönemde akıllı ev sistemleri, kayan ve dönen teknolojilerin gelişmesiyle konut farklı bir boyut kazanmıştır. 1980'li yıllardan günümüze kadar olan dönemde teknolojiye ilave olarak zaman, pratiklik ve sürdürülebilirlik kavramları esneklikle bütünleşerek birçok farklı projenin temelini oluşturmuştur. 1996 yılında, Viyana'da Helmut Wimmer tarafından tasarlanan projede; yatay ve dikey düzlemde kayar ara bölücüler kullanarak, kullanıcıya ihtiyaçları doğrultusunda birçok farklı alternatifli plan şeması sağlamıştır. Tüm alternatif plan şemalarında mekânlar birbirine ana hol ile bağlanmaktadır (Şekil 55 ve Şekil 56) (Url-19).

Şekil 55. Grieshofgasse, helmut wimmer, 1996

Kaynak: Url-20

Esnek mimari örneklerin günümüzde yapılan son dönem projelerine baktığımızda, güncel, sosyal ve politik gelişmeleri, dünyadaki doğal kaynaklar ve yenilenemeyen bu

kaynakların sürdürülebilirliği açısından esnekliği, günümüzde en değerli şey olan zaman kavramını ve bu kavramla yarışmak için üretilen alternatif çözümlerle ortaya çıktığını görürüz. Günümüzde devam eden savaşlar, bu savaşlar nedeniyle ortaya çıkan göçmen sorunları, hızlı tüketim, gelişen teknoloji, metropollerde yaşanan aşırı nüfus artışı, artan arsa değerleri, küçülen konut yapıları, hızlı değişen yaşam biçimleri, mevcut örnek projelerin tasarımcı ve mimarlarına çözmesi gereken problemler olarak sıralanabilir.

Mimarlık stüdyosu Penda 2017’da, Pekin’deki Uluslararası Bahçivanlık Fuarı için 30.000 metrekarelik bir alanda modüler ağlardan oluşan bir sergi alanı tasarladı (Şekil 56). Amaçları, ziyaretçilerin içeri girmek için genellikle sıraya girmek zorunda kaldıkları, tipik olarak ikonik bir mimari yapı olan geleneksel fuar pavyonuna bir alternatif yaratmaktı. Fuar yapısının hem içini hem de dışını sergileyerek ziyaretçiler tarafından keşfedilebilecek köy benzeri bir tipoloji oluşturarak farklı deneyimler yaşatmayı hedeflemişlerdi (Url-21).

Şekil 56. Beijing bahçivanlık fuarı modüler ahşap “köy”, Penda, 2017

Kaynak: Url-21

Penda'nın 2017 yılında "MINI living" radikal gelecek yaşam olarak tasarladığı konsept, modüler bir şekilde yeniden kullanılabilir ve esnek olarak tasarlanan mikro evlerden oluşmaktadır (Şekil 57). Proje büyük şehirlerde meydana gelen aşırı nüfus artışı ve kullanıcıların değişen ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik alternatif bir çözüm olarak önerilmiştir. Ayrıca "Geleneksel çerçeve konut talebinin çok fazla arz ettiği şehirlerde yaşamak ve çalışmak isteyen genç profesyonellere ve bağımsız yaratıcılara yönelik radikal bir gelecek kavramı" olarak tasarlanmıştır. Sistem, her biri üç metrekarelik taban alanına sahip prefabrik modüllere dayanıyor ve şantiye monte edilmeden önce kamyonlarla taşınabilmektedir. Modüller kolaylıkla taşınabilir ve kurulabilir olarak geri dönüştürülmüş tekrar tekrar kullanılabilen malzemelerden oluşmaktadır. Şangay'daki etkinlik için Penda, bir kafeterya, yemek alanı, kitapevi, stüdyo, atölye ve spor salonu gibi özel işlevlere sahip modüller içeren bir prototip konut oluşturmak için 26 modülü birleştirmiştir. Mimarlar, tasarımın gelecekte yerleşim konseptlerinin tarihi şehirlere nasıl rahatça sığabileceğini gösterdiğini iddia etmektedir (Url-21).

Şekil 57. Mini living, shangai, penda, 2017

Kaynak: Url-21

Otomobil markası MINI'nin Şangay'da yer alan projesiyle amaçlanan; kullanılmayan endüstriyel yapıların kentin dönüşüm kompleksine ayak uyduracak şekilde apartmanlara, ofislere ve ortak sosyal alanlara hizmet etmesidir. MINI'nin özel bir otomobil üreticisinden evrimleşen bir yaşam tarzına dönüşen en son aşaması, kompakt alanlardaki yaşam kalitesini en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen bir projedir. Proje, Şangay şehrinin Jing'An bölgesinde yer alan eski bir boya fabrikasını, yerel toplumla etkileşime teşvik eden ortak yaşam ve çalışma alanına dönüştürmeyi hedeflemektedir (Şekil 58) (Url-21).

Şekil 58. Radikal gelecek yaşam konsepti, penda, 2017

Kaynak: Url-21

Yapı sistemlerinin gelişimini doğrudan etkileyen başlıca unsurlardan biri malzemedir. Malzeme teknolojisindeki hızlı evrimler tasarımcıya farklı olanak ve imkânlar sağlarken, tasarımın gerçekleştirilebilirlik sınırlarını belirlemektedir. Özellikle nanoteknoloji ve polimer teknolojisindeki gelişmeler yapının ve dış kabuğun oluşumunda yeni olanakları gündeme getirmektedir (Savaş, 2011). Illinois Teknoloji Enstitüsü'nde, "Nanoplastics: A Home System" projesi ile geleceğin evinin nanoteknoloji ile çözümleneceği vurgulanmaktadır. Özellikle kısıtlı mekânlarda bu gibi yapı sistemlerinin kullanılması esneklik, modülerlik, geliştirilebilirlik gibi pek çok kavramı desteklemektedir (Savaş, 2011). Nanoplastik için önerilmekte olan strüktür sistemi "architile" şeklinde de isimlendirilen, modüler birimlerden oluşmakta olan, bir nevi deri strüktürüdür. Duvar, döşeme ve tavanlar, Architile birimleri birleşerek, oluşturulmaktadır (Owen, 2004).

Değişen ve gelişen yaşam çevresinde; konut tasarımı veya herhangi bir aktiviteye yönelik tasarlanmış küçük mekânlar karşımıza çıkmaktadır. Bu süreçte çağdaş ve yenilikçi çözümlerden biri olan "Akıllı ev" teknolojileri de yer almaktadır. Yapı içerisine bu gibi sistemlerin adaptasyonu "deri strüktür" olarak adlandırılan bir teknoloji ile sağlanmaya

çalışılmaktadır. Bilgisayar sistemlerinin ve algılayıcılarının işleyişi için “deri” olarak kastedilen dış yüzeyin iç mekânla iç içe veya tamamen bağımsız olmasını sağlayacak bir sistem kurgulanmaktadır. Deri strüktür; ses, ışık ve bilgi transferinin tamamen kontrol altında tutulabileceği, iç ve dış mekân arası ilişkiyi kişinin sınırlayabileceği bir sistemdir (Puglisi, 1999).

Kısıtlı mekânların geliştirilebilirlik, uyabilirlilik ve esneklik gibi kavramlar dâhilinde işleyebilmesi için öncelikle yapısal ve strüktürel sistemin buna uygunluğu önem taşımaktadır. Zincirleme bir sistemde dıştan içe strüktür başrol oynamakta ve iç mekâna referans vermektedir. Teknolojik gelişmelerin, malzemelerin ve sistemlerin de buna dâhil edilmesi ve esnek olmaları uzun bir süreç boyunca bu mekânların çağdaş kalmalarını sağlayacaktır (Savaş, 2011).

Özetle birey mekânı değişen zaman zarfında kendi istekleri çerçevesinde düzenleyip, değiştirebildiği, hâkim olabildiği, bütünüyle kullanabildiği oranda kendini memnun hissedebilmektedir. Gerek işlevsellik, gerekse esneklik bir kez daha bize konutun kullanıcıyla etkileşim sürecini nasıl yönlendirdiğini ortaya koymaktadır. Geçmişten günümüze esnek mimarinin, dönemin toplumsal ve siyasi koşulları, kullanıcıları, problemleri, erişebilir malzemeleri incelendiğinde, ortaya çıkan tasarımlar ve modeller birbirinden fazlaca farklılaştığı gözlenirken, amaç her zaman aynı olup; kullanıcı gereksinimleri ve kullanıcılarının değiştiği, dönüştüğü mimari mekânları, ön görüde bulunarak bir adım öndeki durumu da beraberinde tasarlamaktır. Günümüz insanı ile günümüz konut mekânı, senkronize bir biçimde değişime uğramaktadır. Bundan dolayıdır ki mevcut konutlar zaman içinde kullanıcının ihtiyaçlarını karşılayabilmekte yetersiz kalabilir. Bu çerçevede yeni çözümler arayışlarında bulunmak söz konusudur. Küçük konut tipinde de bu arayışlar bağlamında zikretmiş olduğumuz işlevsellik ve esneklik etkenleri daha ayrıntılı biçimde değerlendirilerek tasarım yapılmalıdır. Gerçekleştirilen tasarımlarda her ne kadar işlevsel ve mekânın en uygun biçimde tanımlanması önemli olsa da, belli bir mekân-zaman, yer potansiyeli görmezden gelinerek gerçekleştirilen düzenlemeler ile kendileştirilebilen kimlikli, kısaca niteliksel özellikleri taşımakta olan anlamlı ve bütüncül neticelere ulaşılabileceğini söylemek mümkündür (Desagis, 2006).

Küçük konut iç mekânlarının esnek olma durumu; psikolojik, sürdürülebilirlik ve ekonomi gibi önemli konularda pozitif geri dönüşler sağlamaktadır. Bu geri dönüşlerin elde edilebilmesi için öncelikle geleceğe dönük çalışmalar ve yatırımlar planlanmalıdır. Özellikle metropoller gibi nüfus yoğunluğunun fazla olduğu dinamik yaşam alanlarında bu tür çalışmalar çok daha önemlidir. Bu tip yeni oluşumlar talep ve ihtiyaçlar doğrultusunda, kullanıcıya maksimum verimliliği sağlamak için tasarımcı tarafından dış kabuktan, iç mekân ve mobilyasına kadar akılcı bir şekilde planlanması önemlidir.

2.3.2.2. İç mekân ölçeği

Minimum konut alanından en üst düzeyde yarar hedefleyen küçük konut tasarımının önemli bir yönü, bireylerin yaşamış olduğu mekân ile ilgili konfor şartlarının önemli bir unsuru olan mekânın boyutsal düzenlemesidir (Dörter ve diğ, 1988).

İşlev, işleyiş ya da kullanılış açısından amaçlara uygunluk; belirli bir amaca yönelik eylem çeşidi ya da amaca ulaşılmasını sağlayan eylem tarzı; uğruna belirli bir şeyin gerçekleştirildiği görev şeklinde açıklanmaktadır (Hasol, 2016). İşlevi olan her yapı ya da mekân işlevsel anlamını taşımamaktadır. Yapı beklenti ve talepleri karşılamıyor ise ya da bu konuda yeterli olmuyorsa işlevsiz olduğu söylenebilir (Bayram, 2011). Küçük konutların alanlarının sınırlı olması, bu konutların işlevsel problemlerinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Yeterli depolama alanlarının bulunmaması, mobilyaların mekâna uygun seçilmemesi, aydınlatmanın doğru tasarlanmaması ve benzeri nedenler, işlevsel aksaklıklara yol açmaktadır. Bunlarla birlikte mekân ile bütünleşen akılcı tasarımların gerçekleştirilmesine bu sınırlı alanlar, imkân tanımaktadır (Smith, 1995). Bundan dolayı küçük konutlar klasik konut yaklaşımında olduğu gibi odalara bölünmemeli, gereksinimler dikkate alınarak bölünebilen esnek ve total mekânlar şeklinde değerlendirilmelidir. Bu anlayış ile mekânın kullanım değeri artırılacağı gibi bununla birlikte yaşanabilir ve daha ferah alanlara ulaşılabilir. Diğer bir ifadeyle kullanıcının depolama ihtiyaçlarının ve yaşam dinamiğine paralel olarak ortaya çıkması muhtemel işlevsel farklılaşmaları karşılama potansiyeline sahip çözümlerin üretilmesi ile küçük konutun yaşanabilirliğinin artırılması sağlanabilmektedir (Asatekin, 1993). Benzer bir şekilde sirkülasyon için küçük konutlarda ek olarak bir alan bırakılmamalı mümkün olduğu kadarıyla konut içerisine dağıtılmalıdır (Dickinson, 1995).

Konutlar işlevsel özelliklere sahip olmasının yanı sıra oturanların gereksinimlerine uyum sağlayabilmeli, geliştirmekte ve değişmekte olan koşullara adapte olabilmelidir. Bu bağlamda, konutta ikamet edenlerin ve yaşamlarının gerektirmiş olduğu değişiklik ve yenilikleri karşılama potansiyelini taşıyan esnekliğe ve kullanım değerine sahip olmalıdır. İşlevsellikten bağımsız bir esneklik, mekânın hacimsel özelliklerinin ve kullanımının, alansal özelliklerinin yanında çok önemli olduğu küçük konutlarda ise düşünülemez. Diğer bir ifadeyle, hacimsel nitelikleriyle de mekânı değerlendirip tasarlamak ve düşünmek oldukça önemlidir. Yani mekânı hem m² hem de m³ şeklinde değerlendirmek, düşünmek ve tasarlamak gerekir (Özdemir, 2019).

Konutlarda mekânlar işlevleri baz alınarak adlandırılmaktadır. İnsanın yemek yeme, uyuma, yıkanma ve dinlenme benzeri temel gereksinimleri açısından mutfak, yatak odası, salon, banyo sofa, benzeri hacimler konutları oluşturmada olan temel mekânsal hacimlerdir. Küçük konutların sınırlı bir metrekareye sahip bulunması bu işlevlerin çakışabilmesine yol açmaktadır. Örnek olarak aynı mekân içerisinde çalışma, yatma, yaşama ve mutfak alanları tasarlanabilir. Bu şekilde işlevlerin üst üste gelmesi esneklik ve ihtiyaçlar dikkate alınarak değiştirilebilir ve tasarımların gerçekleştirilmesini gerektirir (Conran, 2010).

Gün içindeki farklı zamanlarda oluşmakta olan farklı işlevsel ihtiyaçlar açısından aynı mekânın kullanılabilmesi, alışlagelmiş statik bir mekân yaklaşımına karşın dinamik bir mekân ve mobilya yaklaşımını gerekli kılmaktadır (Asatekin, 1993).

Santimetre hatta milimetrelerin dahi önemli olduğu küçük konutların tasarımı, iyi çözülmüş ve iyi detaylandırılmış hacimsel ve mekânsal düzenlemeleri planlama, tasarım ve programlamada daha özenli olmayı, gerekli kılar. Aksi durumlarda, mekânın alansal performansı önemli bir ölçüde düşüş göstermekte ve aynı şekilde kullanışlılığı da azalmaktadır (Dikeç,2013).

Mekânda gerçekleşecek eylemlere ait etkinlik gruplarını yerleştirmek bakımından konutlarda mekân geometrisinin belirlenmesi önem taşır (Schneider ve Till, 2007). İç mekân tasarımı sürecinde önem taşıyan “en iyi” veya “en doğru” mekânsal düzenlemeleri gerçekleştirmek değil, gündelik yaşamda ortaya çıkan değişimlere karşılık verebilecek mekânları oluşturmaktır. Konut iç mekânlarında esneklik gereksinimi devinim özelliği kazandırır. Bir zaman bölümüne bağlı bir süreç içerisinde gerçekleşmekte olan

eylemlerden çok, kullanıcılar açısından önem taşıyan, belli süreçlerde gerçekleştirmiş oldukları eylemler ve bunların neticesinde mekânda ve konutta yapılmakta olan düzenlemeler ve değişikliklerdir. Kullanıcılar değişen gereksinimler çerçevesinde esnek olmayan konut tasarımında ev değiştirmekte, bu durum ise konut piyasalarına canlılık kazandırmaktadır. Esnek konut tasarımı sürecinde ise kullanıcılar gereksinimlerine göre uyarlamakta ve bu nedenle de aynı evde çok daha uzun yıllar yaşamlarını sürdürmektedirler (Üst, 2015).

Archigram'ın 1967 yılında tasarlamış olduğu "1990 evi" projesi esnek mekân anlayışıyla planlanmaktadır (Şekil 59 ve Şekil 60): Yaşama alanında mevcut duvar, tavan ve döşemeler kullanıcıların talepleri çerçevesinde değişiklik gösterebilir. Döşeme talep edilmesi durumunda üzerinde dans yapılabilecek kadar sertleşmekte ya da oturulabilme imkânı verebilecek kadar yumuşak duruma dönüşebilmektedir. Yatılacak veya oturulacak yerler sabit değildir; gereksinim hissedildiğinde havayla şişirilebilen olanakları planlanır (Jenks, 2000).

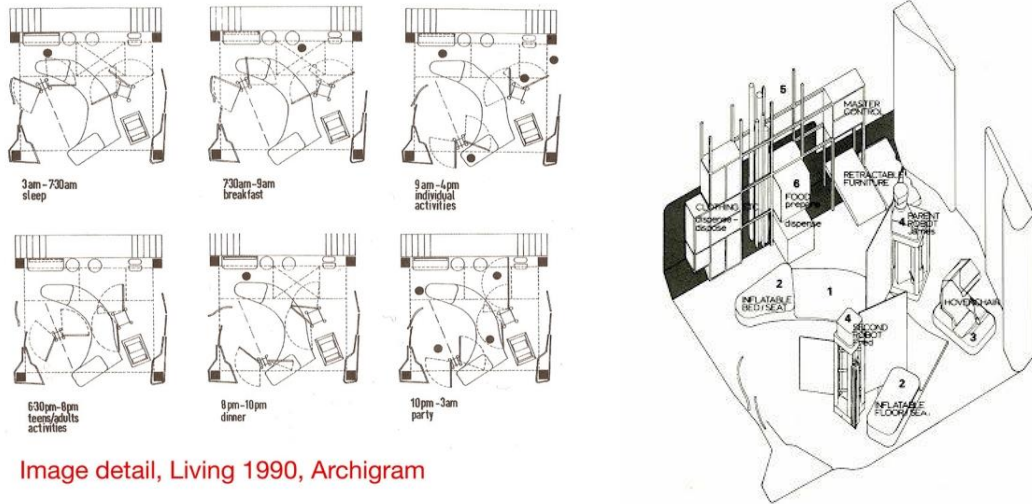
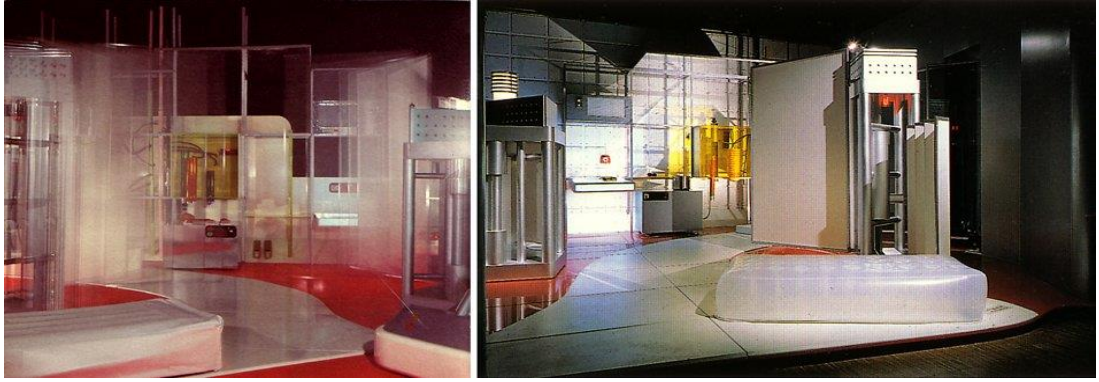

Image detail, Living 1990, Archigram

Şekil 59. 1990 evi esnek düzenleme alternatifleri

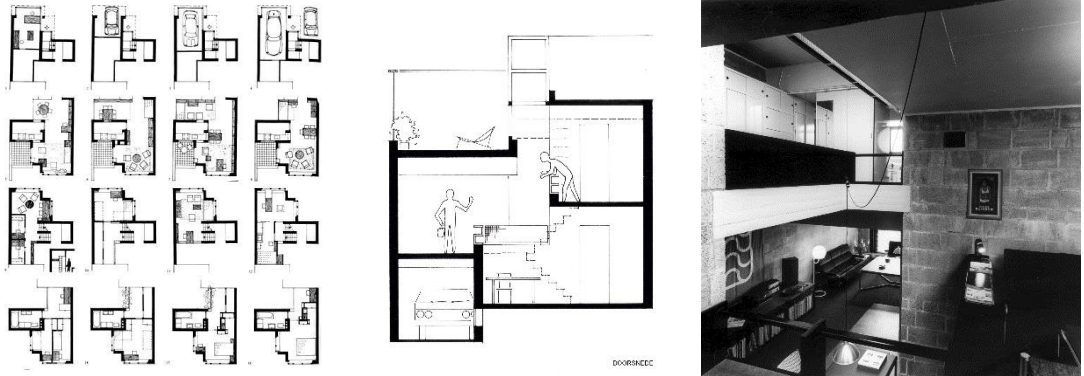
Kaynak: Url-22

Şekil 60. 1990 evi iç mekan

Kaynak: Url-22

Esnek tasarım anlayışı ile en gelişmiş örnekler arasında 1971 yılında Herman Hertzberger tarafından tasarlanmış olan Diagoon evleri gösterilebilir (Şekil 61). Hertzberger, kullanıcıların kendilerine özgü gereksinimleri çerçevesinde tamamlayabilme olanaklarının olduğu mekânlar yaratmak suretiyle “bitmemişlik” kavramını vurgulamaya çalışmıştır. Yaratılmakta olan bütün mekânlar kullanıcıları tarafından yorumlanabilecek, bu şekilde yapı Hertzberger tarafından değil buralarda oturan kişilerce tamamlanmış olacaktır (Üst, 2015).

Şekil 61. Diagoon houses, herman hertzberger

Kaynak: Url-23

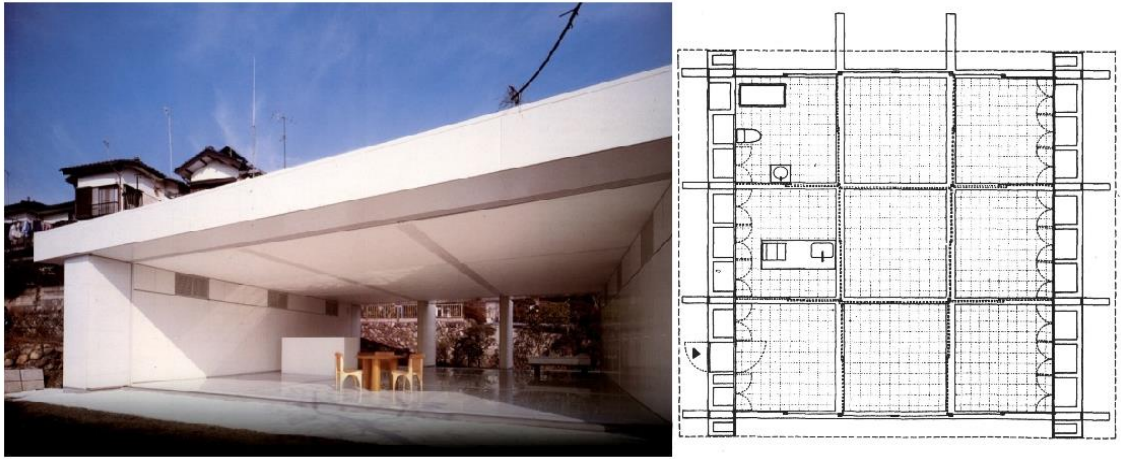
UN Studio Almere projesinde ise, kişisel gereksinimler çerçevesinde konutların küçülüp büyüeyebilen temel birimler şeklinde tasarlanması yapılmıştır (Şekil 62). Her konut 3 metre yüksekliğinde, 10 metre uzunluğunda, 6 metre genişliğinde iki ana birimden oluşmaktadır. 2.5 metre x 6 metrelik birimler, mekânın büyütülmesi talep edilmesi durumunda, temel birime eklenmek suretiyle hacim artırılabilir (Üst, 2015).

Şekil 62. Almere evleri

Kaynak: Url-24

Shigeru Ban tarafından 1997 yılında Japonya’da inşa edilmiş olan Grid House bölücü iç duvarlarıyla dokuz ayrı mekâna ayrılması mümkün olan önem taşıyan örnekler arasındadır. Gerekmesi durumunda bölücü elemanlar hareket ettirilerek tamamen açık bir iç mekân oluşturulabilmektedir (Şekil 63).

Şekil 63. Nine-square grid house

Kaynak: Url-25

ABD’de başlayarak tüm dünyada uygulamaları gerçekleşen Loft mekânlar ise, diğer konutlardan mekân organizasyonu ile ayrılır. Kesintisizlik yatayda ve düşeyde hâkimdir. Konutlara genel olarak hâkim kılınan mahremiyet düşüncesi, loftlarda bulunmamaktadır.

Loftlarda banyo, mutfak, çalışma ve yatma alanları tek bir plan çerçevesinde biçimlenmektedir. Özel alan nedeniyle Banyo-WC'ler bölücü elemanlar ile mekândan ayrı değerlendirilmekte, ancak mutfak yaşama mekânının bir unsuru şeklinde değerlendirilmektedir (Işıkkaya, 2015).

Şekil 64. Levent Loft - Tabanlıoğlu Mimarlık

Kaynak: Url-26

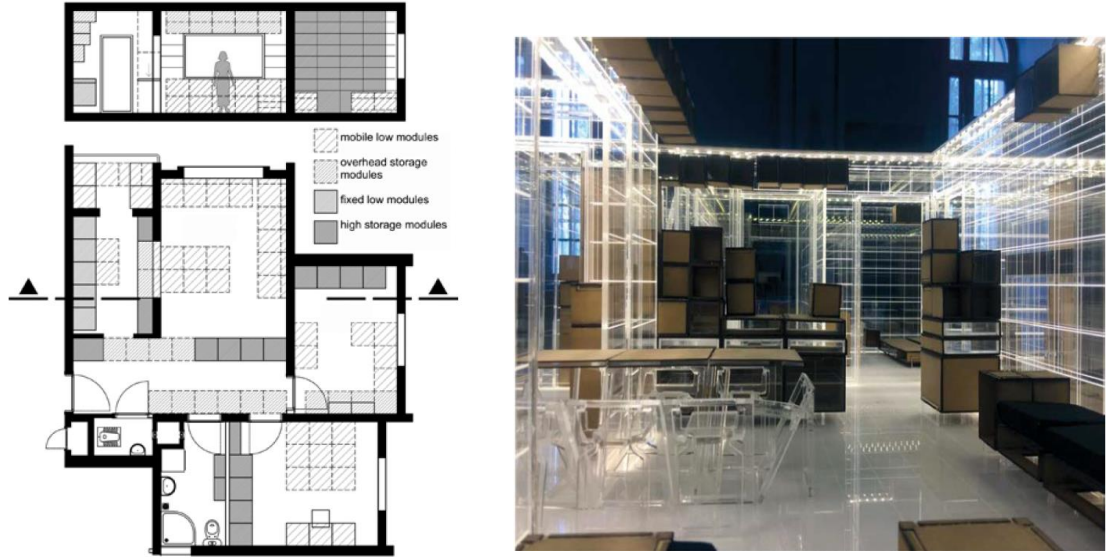
Tabanlıoğlu'nun Levent Loft projesi bağlamında iç mekânları imkânların elverdiği ölçüde az bölünmek suretiyle kullanım alanları arttırılmıştı. Projede, sökülüp takılabilen, mekânı tek bir birim şeklinde değerlendirilmesini sağlamakta olan akıllı dolaplar uygulamaya konmuştur. Proje çerçevesinde büyüklükleri net alan bağlamında 68 ve 182 metrekare arasında değişmekte olan Levent Loft'ta bulunan tüm konut birimlerinde, loft tipi yapıların dört temel endüstriyel karakteristik unsuru olan 'çıplak strüktür serbest plan, yüksek tavan ve geniş pencerelere' sahip tek mekân olgusu ön plandadır (Şekil 64 ve Şekil 65).

Şekil 65. Levent loft – iç mekan

Kaynak: Url-26

Türkiye’de bir başka örnekte, kentsel dönüşüm projeleri kapsamında orta ve düşük gelir düzeyindeki aile tipleri için yapılan bir TÜBİTAK araştırma projesidir. “Toplu Konut Birimleri İçin Esnek İç Mekân Tasarımına Yönelik Kullanıcı Odaklı Bir Model Araştırması: Kentsel Dönüşüm Konutları” konulu projede, farklı sosyo-kültürel kimliklere sahip, farklı aile yapıları ve yaşam biçimlerinin gerektirdiği sosyal ve fonksiyonel kullanım esnekliğinin karşılanabildiği çözümler amaçlanmıştır. Bu bağlamda bir kentsel dönüşüm projesi olarak TOKİ’nin uygulamış olduğu İstanbul-Maltepe Başbüyük Toplu Konutları örneği hem sosyolojik yapısı hem de erişilebilir olması sebebi ile çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Çalışmada mekân alternatifleri tek düze seri üretimin hâkim olduğu “kitlesel üretim/mass production” yöntemi yerine kullanıcıların mekânsal taleplerine ve yaşam alışkanlıklarına yönelik tatmin edici sonuçlar üretebilen “kitlesel bireyselleştirme” (mass-customization) yöntemi kullanılmıştır. Ortaya çıkan varyasyonların prototip çalışmaları ürünlere dönüştürülmeye başlamıştır (Şekil 66) (Onay ve ark., 2017-18-20-21).

Şekil 66. Önerilen modüler ızgara ve genel plan ve kesitte yerleşim

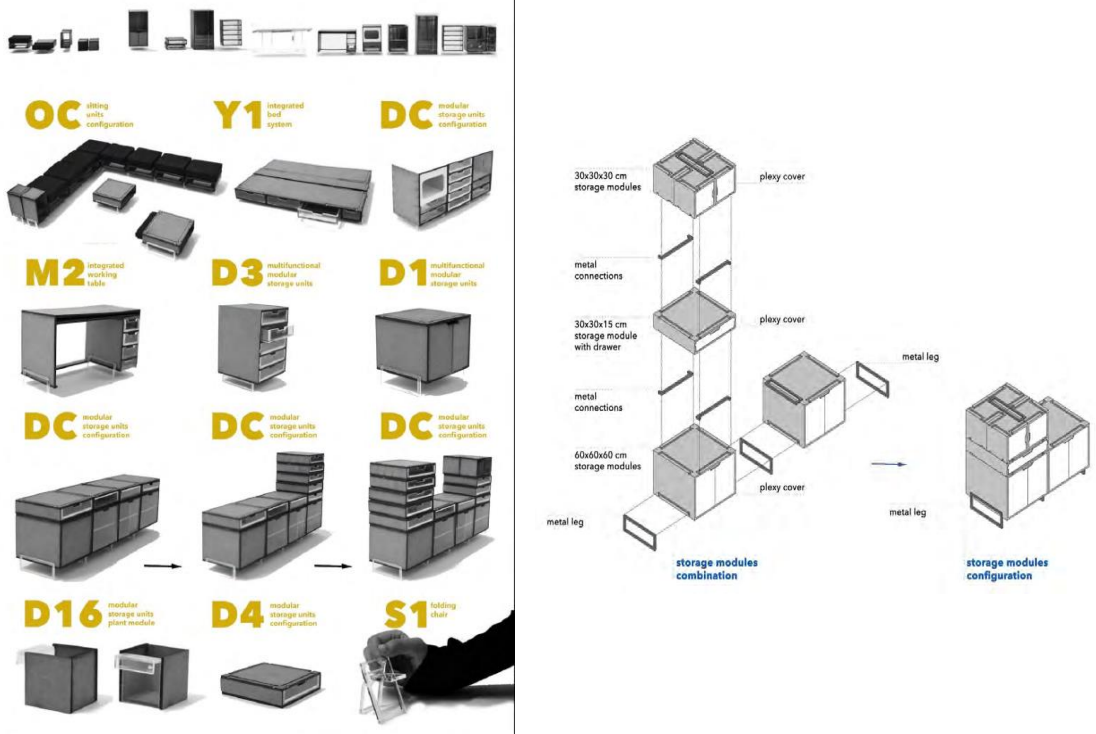
Kaynak: Onay, 2017-18

Model farklı kullanıcı ihtiyaçları için esnekliği çözüm olarak önermiştir. Tasarım model matrisleri yardımıyla mekânsal diyagramlar, etkinlikler ve kullanıcı ilişkileri ile ilgili olarak çalışılmıştır. Matrisler hem belirtilen odada gerçekleşen farklı etkinliklerle ilgili olarak hem de her oda için olası uzamsal değişimleri gösterecek şekilde yapılandırılmıştır. Bu anlamda tasarım modeli, bileşenlerin veya bileşenlerin kombinasyonlarında esnekliği sağlamaktadır. Farklı senaryoları karşılayacak tasarım matrisinin “modülleri” modüler üniteler dairenin tüm iç mekânlarına yayılmıştır ve merkezi alanları olabildiğince boş ve esnek bırakmak için çoğunlukla duvarların yanında yoğunlaşması amaçlanmıştır. Duvarlara yakın modüllerin belirli çoklu kullanımlara bağlı olarak daha yoğun ve kararlı olması amaçlanırken, duvarlarda kullanılan modüllerin orta daha hafif ve hareketli olması öngörülmüştür (Şekil 67 ve Şekil 68).

Şekil 67. Oturma odası için farklı aktiviteler ve artan artışlarla ilgili olarak oluşturulan tasarım matrisi kullanıcı sayısı

Kaynak: Garip vd., 2020-21

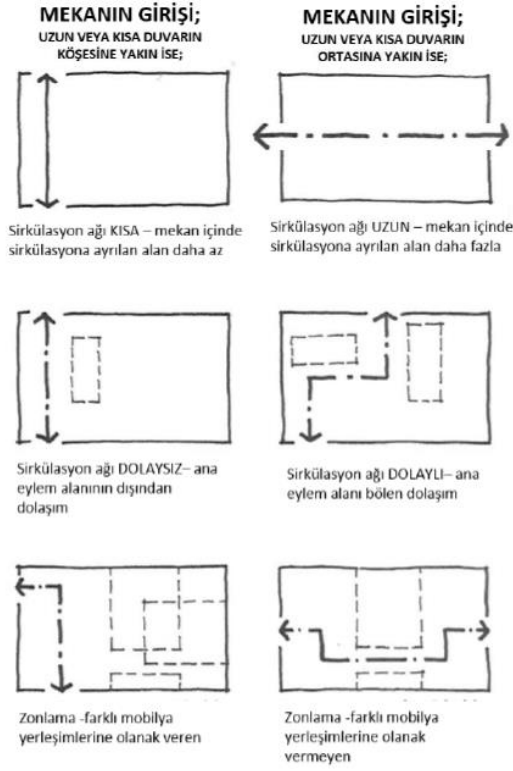

Şekil 68. Modüler mobilya çözümleri ve 1/10 modellerinin ortak tasarım dili ve depolama modüllerinin yatay ve dikey kombinasyonu

Kaynak: Garip vd., 2020-21

Mekân mobilya uyumunu etkileyen mekânın yapısal bileşenlerden bir diğeri ise cephe boşluğudur. Psikolojik, fizyolojik, biyolojik, ihtiyaçlarından ötürü çevresinden soyutlanamayan insan, sınırlamış olduğu mekân üzerinde bir takım boşluklar oluşturmuştur. İç - dış mekân ilişkisini sağlamakta olan boşlukların temelde üstlenmiş olduğu işlev, geçiş, ışık, hava ve görüşdür. Sacripanti bu konuyla ilgili olarak; cepheyi, binayı sarmalayan bir kabuk olarak değerlendirmek yerine, biçim ve işlev ilişkisi, sabit ve değışken açılardan görüntüsü, iç ve dış mekânların ara bağlantısı, benzeri temel problemlerin yoğunlaşmış olduğu bir alan olarak görmek gerektiğini ifade etmektedir (Sacripanti, 1983).

Sirkülasyon, mekân mobilya uyumunu etkileyen mekânın yapısal bileşenlerden bir diğeri. Sirkülasyon mekândaki hareketin devamını sağlamak amacıyla tahsis edilmiş geçiş alanıdır. Sirkülasyon mekânları hareket mekânları olarak tanımlandığında; sirkülasyon mekân içinde izlenen yol ve yöndür. Bu yüzden önemli olan, sirkülasyonu yönlendirmek ve kolaylaştırmak ve de kontrol etmektir (Coates ve diğeri, 2011). Sirkülasyon ağı birbirine bağı faaliyetler arası akışı sağlamakta, mekânı sürekli kılmaktadır. Mekân tasarımı; eylem ve eylem alanlarının tanımlanması, gerekli donanım elemanlarının saptanması ve doğru dolaşım akslarının belirlenmesi ile gerçekleştirilmektedir. Konut iç mekânında, sirkülasyon ağının imkânlar elverdikçe dolaysız ve kısa olması istenmektedir. Sirkülasyonun doğru çözülmesi zonlama kararlarıyla yakın bir şekilde alakalıdır, zonlamanın doğru çözüldüğü mekânlarda iyi işlemekte olan bir sirkülasyon ağı bulunmaktadır. Doğru seçilmiş mobilyalar ve tefrişe rağmen mekânda hareket alanı kalmıyorsa fonksiyon çözümlenememiştir. İç mekân düzenlemelerinde sirkülasyonu etkileyen en önemli nokta; mekân girişinin konumudur. Girişinin konumu, sirkülasyonu etkilediği için içeride oluşturulacak mekânsal düzenleme bakımından da çok büyük önem taşır (Üst, 2015).

Şekil 69. Sirkülasyon ağı alternatifleri

Kaynak: Üst, 2015

Sirkülasyon ağı planlanırken mekanda bulunan odak noktaları da dikkate alınmalıdır. Günümüz yaşama mekanlarında televizyon ve diğer teknolojik donanımlar mekan sirkülasyonunun çözümlenmesinde son derece önemli rol oynamaktadır (Şekil 69) (Üst, 2015).

Mekân ve mobilya etkileşiminde önemli bir diğer bileşen elektrik donanımıdır. Mekân içinde iletişim, data, TV hatları ile elektrik priz ve düğmelerinin yerleri ve sayıları mobilya yerleşimi konusunda sınırlayıcı olmaktadır. Örneğin; yüklenici tarafından konulan TV hat ve prizinin yeri, televizyon ünitesinin mekân içindeki yerini önceden belirlemektedir. Yerleri yanlış belirlenmiş prizler, mobilya yerleşimi konusunda sıkıntı yaratmaktadır. Projelendirme sürecinde, elektriksel donanım bileşenlerinin yeterli sayıda ve farklı mekânsal organizasyonlara olanak verecek biçimde yerleştirilmesi mobilya – mekân ilişkisindeki esneklik için önemlidir (Üst, 2015).

Konutta esneklik ve değiştirilebilirliğin yalnızca tümel mekân anlayışıyla sınırlanması mümkün değildir; en genel tanımı ile esnek konut, kullanıcıların değişmekte olan gereksinimlerini yanıtlama yeteneği olan konuttur. Bu gereksinimler genişlemekte olan

bir ailenin gereksinimleri benzeri kişisel, yaşlanma sürecine giren bir kişinin gereksinimleri gibi zorunlu, eskimiş olan alt yapının yenilenmesi gibi teknolojik olarak gerçekleşebilir. Esneklik, ilave yeni konstrüksiyon vasıtasıyla ya da konut birimi sınırlarının değiştirilmesi fonksiyonda ve döşeme alanında değişikliğe ve farklı mekân düzenlerine olanak oluşturma yeteneğidir (Üst, 2015).

2.3.2.3. Donatı ölçeği

İngiliz dilinde “compact” kavramı, “yoğun, sıkı, öz, kısa ve etkili” anlamlarını taşımaktadır. İngiliz dilinden Türkçe’ye “kompakt” şeklinde geçmiş olan bu kavram Türkçe sözlükte açıklanmamış olmakla beraber tasarımda ve konuşma dilinde sıklıkla karşımıza çıkabilmektedir. Tasarım alanında kompakt terimi, bir tasarım ürününün benzerleri ile benzer işlevlere sahip iken onlara göre daha az yer kaplaması ve küçük boyutta olması manalarını taşımaktadır. Diğer bir ifadeyle bir tasarım sürecin de küçük kavramı yalnızca boyutları ile ilgili iken, kompakt terimi o ürününün hem boyutlarıyla hem de işlevselliği ile ilgilidir. Özellikle otomobil sektöründe ve elektronik ürünlerde gelişen teknoloji ile sıkça kullanılmakta olan bir kavram olan kompakt tasarım, bir anlamda “yoğun tasarım” şeklinde isimlendirilebilir (Dikeç, 2013).

Günümüzde küçük konut ve buna bağlı iç mekân donatılarında kompakt çözümlerin geliştirilmesi önemlidir. Kullanıcıların küçük konutları tercih etmesi, insanlar tarafından benimsenmesi için iç donatılarının modüler ve çok yönlü olması gereklidir. Bu konutlarda kullanım alanı küçük olduğundan içindeki kullanıcıların ihtiyaçlarına mümkün olduğunca cevap verebilmelidir. Bu elemanlar tek bir fonksiyon yerine birden çok fonksiyona birden cevap verebilmelidir (Karamehmetoğlu, 1990)

Mobilyanın ana işlevi, eylemler sırasında ortaya çıkan gereksinimleri güvenli ve konforlu bir şekilde karşılamaktır. “İnsan” ve “insan ölçüleri” mobilyanın tasarımını etkileyen en öncelikli faktördür. Örneğin, karşılaması beklenen temel gereksinimi “oturma” olan koltuk tasarımında, bu gereksinimi yerine getirebilmesi için oturma açısı, oturma yüksekliği vb. gibi temel antropometrik ölçüler hakkında bilgi sahibi olarak tasarıma başlamak gereklidir. Mobilya hizmet ettiği eylemin amacı ve gerekliliklerine göre tasarlandığı için, ürün özellikleri her bir eyleme ve mekâna göre değişmektedir. Mobilya boyutları, mobilyanın hangi eylem ve mekân için tasarlandığına göre belirlenmelidir.

Mekân boyut ve özellikleri dikkate alınmadan tasarlanan mobilyaların iç mekân-konut etkileşiminde sorun teşkil etmemesi olanaksızdır. Bellona Tasarım Şefi Fatma Çolak (2012); Bellona markasının Kayseri merkezli bir firma olmasından dolayı, ilk konut mobilyası tasarımlarında Kayseri'deki konut büyüklüklerini dikkate aldıklarını vurgulamıştır. Markanın büyük şehirlere yaptığı satışların artması ve Batı'daki konutların küçüklüğü sebebiyle pek çok eleştiri aldıklarını ve son 5 senedir TOKİ projeleri üzerinden 2+1, 3+1 konutlara ait ortalama duvar uzunluklarını, cephe genişliklerini, alan büyüklüklerini dikkate alınarak tasarım yapmaya başladıklarını vurgulamıştır (Üst, 2015).

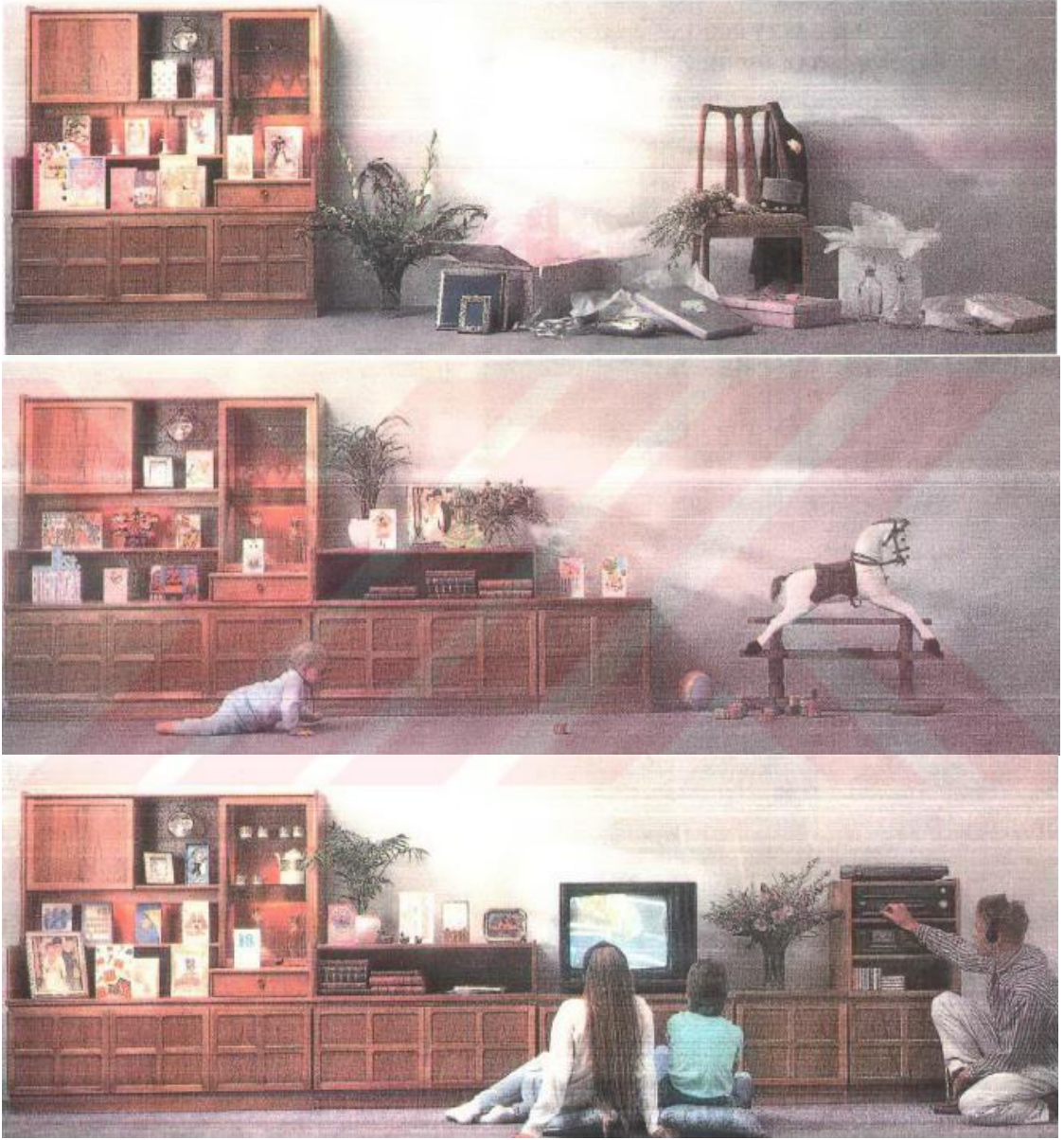
Küçük konut mobilyalarında, ihtiyaçlar bağlamında uygun mobilya seçim süreci öncelikli ve önemlidir. Dar hacimli konutlar için uygun mobilya tasarımını Ejder ve Burdurlu (1999), üçe ayırmışlardır. Bunlar:

- Modülerlik,
- Ürün çeşitlendirme ve ürün farklılaştırma.
- İşlev öncelikli tasarım ve çok işlevlilik,

Mobilyanın işlevselliğini etkileyen özellikleri, işlevsel çeşitlilik, sabitlik / hareketlilik, modülerlik, toplanabilirlik / boyut değiştirebilirlik / depolanabilirlik başlıklarında ele alınacaktır.

Modülerlik

Küçük konut mobilyalarında işlevin gerektirmiş olduğu ölçüler çerçevesinde bölümlendirme gerçekleştirilerek mobilyalardan en üst düzeyde faydalanmak esastır. Mobilyalarda sadece estetik kaygılar ile işlevinin gerektirmemiş olduğu abartılı formlar kullanılmamalıdır (Dikeç, 2013). Bununla birlikte, esneklik oluşturmak maksadıyla küçük konutlardaki donatım elemanları modüler olmalıdır. Modüler olmaları (bire bir ünite olarak üretilmeleri) kullanıcı ihtiyacına göre zamanla çoğalabilmelerini veya değişik varyasyonlarla kullanılmalarını sağlamaktadır. Böylece kullanıcılar farklı büyüklükteki yeni evlere taşındıklarında mobilyalarına bağlı iç mekân düzenlemesi yapmak gereğini duymazlar. Modüler donatım elemanlarının kullanıcıya getirdiği en büyük avantaj, hane halkı sayısı arttıkça ihtiyaçları geliştikçe, yeni alınan modüllerin eklenmesiyle, mevcut modüllerin büyütülmesi sağlanır (Şekil 70) (Karamehmetoğlu, 1990).

Şekil 70. Modüllerin eklenerek farklı modüllerin oluşturulması

Kaynak: Karamehmetoğlu, 1990

İşlevsel Çeşitlilik

Fonksiyonellik mobilyada bir ihtiyacı karşılama özelliği olarak tanımlanır. Bir konut içerisinde mobilya kullanmanın ana nedeni konut içerisindeki yaşamsal faaliyetler esnasında ortaya çıkan ihtiyaçları konforlu bir şekilde karşılamaya yöneliktir. Mobilyada birden fazla işlev birleştirilerek “işlevsel çeşitlilik” durumu ortaya çıktıkça mobilyanın o ihtiyacı karşılamak üzere tasarlanması ilkesi esas alınmalıdır. Mobilyada çok işlevsellik çeşitlilik özelliği üç farklı durumu ifade etmek için kullanılmaktadır (Üst, 2015).

a. Eylem Alanlarının Üst Üste Çakıştırılması

Eylem alanlarının üst üste çakıştırıldığı mobilya tasarımında, bir araç aynı anda birden fazla eyleme hizmet etmektedir (Şekil 71). Daha çok küçük yaşam alanlarında tercih edilen kompakt mobilyalar birçok işlevi bir arada bulunduran mobilyalardır (Üst, 2015).

Şekil 71. Ömer Ünal sehpa tasarımları

Kaynak: Url-27

b. Mobilyanın Farklı Zamanlarda Farklı Eylemleri Gerçekleştirebilmesi

Farklı eylemler için gerçekleştirilen esnek mobilya tasarımı denilince belki de ilk akla gelen mobilyalar, toplumda çek-yat olarak adlandırılan mobilyalardır (Şekil 72). Çek-yatlar gün içerisinde oturma ve dinlenme eylemini karşılarken, yapısında hiçbir değişiklik yapılmadan sadece fiziksel özelliği değiştirilerek yatma eylemine araç olmaktadır (Üst, 2015).

Şekil 72. Alessandro Becchi tasarımı açılabilen kanepeler

Kaynak: Url-28

c. Mobilyanın Kullanılmayan Bölümlerine İşlev Yüklenmesi

Bu tür tasarımlarda mobilyanın kullanılmayan bölümlerine ana işlev haricinde farklı işlevler yüklenmektedir (Şekil 73).

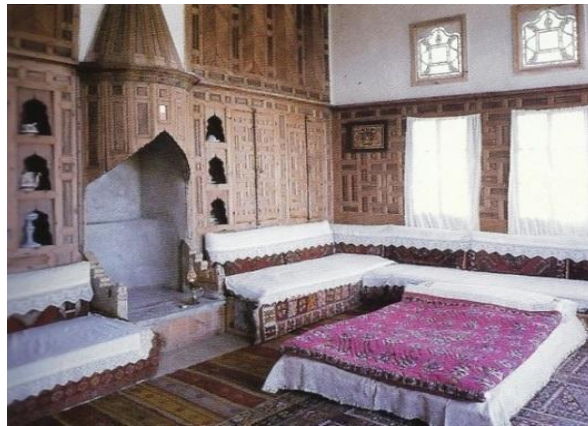

Şekil 73. Club bankside

Kaynak: Url-29

Sabitlik-Hareketlilik

Mobilyanın mekân ile uyumunu etkileyen mobilyanın işlevsel özelliklerinden bir diğeri sabit veya hareketli olma durumudur (Üst, 2016). Sabit mobilyalar mekâna özgü olarak tasarlandıkları için ait oldukları çevrenin, yani yapının bir parçası durumundadır. Konutta yaşayan hanehalkları değişse dahi; sabit mobilyalar evin en kalıcı mobilyalarıdır. Gömme dolaplar, yere sabitlenmiş masalar, bankolar, mutfak banyo dolapları sabit mobilyalardır (Şekil 74) (Üst, 2015).

Şekil 74. Geleneksel türk evi

Kaynak: Günay, 1998

Mobil hanehalklarının yaşam düzenlerinde mobilyaların farklı mekânlara uyum yeteneği önem kazanmaktadır. Bu anlamda, mobilyanın sabit olmaması ve mekân içerisinde yer değiştirebilme özelliği kullanıcıların mekânı istedikleri şekilde düzenleyebilmesine izin vermektedir. Günümüz şartlarında konut iç mekânlarında yapı sistemiyle bağlantılı olan dolaplar haricinde diğer birçok mobilya elemanı serbest olarak konumlandırılmaktadır. Bu sayede kullanıcılar mobilyalarının yerlerini istedikleri şekilde değiştirebilmektedirler (Üst, 2015).

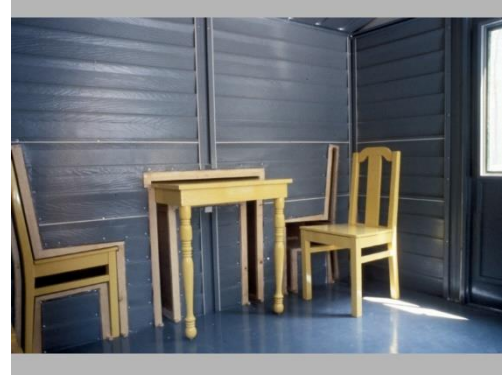
Nobuhiro Teshima tarafından depolama ve masa birimi olarak tasarlanan, açılıp-toplanabilir özelliğinin yanısıra tekerleri sayesinde mekân içerisinde kullanıcının dilediği yerde kolayca bu yemek yeme düzenini sağlamasına izin veren mobilya birimi hareketli mobilyalara örnek olarak verilebilir (Şekil 75).

Şekil 75. Konut içi hareketli mobilya örneği

Kaynak: Url-30

Bir başka örneği Allan Wexler'in Vinyl Milford Evinde görülmektedir. Seri üretim kulübe, mutfak, banyo, yatma mekânı ve yaşama mekânı içermek için oldukça küçüktür. Duvarlarda mobilyaların formlarına göre açılmış boşluklar sayesinde mobilyalar kulübenin içine veya dışına doğru hareket ettirilmekte, ihtiyaca göre mekân oluşturulmaktadır. Böylece kulübe gündüz bir yaşama mekânı iken gece bir yatma mekânına dönüşebilmektedir (Şekil 76).

Şekil 76. Vinyl milford evi, 1994

Kaynak: Url-31

Toplanabilirlik – Boyut Değiştirebilirlik – Depolanabilirlik

Kısıtlı mekânlarda alan kazanmak için öngörülebilecek diğer bir düşünce ise mobilyaların toplanabilirlik özelliğidir. Kullanılmadıkları zaman katlanarak, iç içe geçerek veya bir hacim içinde toplanarak yer kazandıracak niteliklerde mobilyalardır. Ancak yine insan bedeni ve gücü dikkate alınarak tasarlanmalıdır. Toplanabilir mobilya bileşenleri hafif olacak şekilde tasarlanmalı ve insan bedeninin zorlanmadan kaldırabileceği ölçülere sahip olmalıdır. Tasarımda hafifliğin yanı sıra katlanma mekanizmalarının herhangi bir tehlike arz etmemesi gerekmektedir. Katlanarak işlevine son verilen mobilyaların katlandıktan sonra da kapladığı hacim, şekil ve depolanması göz önünde bulundurulmalıdır (Savaş, 2011).

Katlanmış mobilyalar, kullanılmadıkları zamanlarda, kapladıkları hacmin küçülmesi için tercih edilen yaygın bir toplama anlayışıdır (Şekil 77). Tasarıma bağlı olarak mobilya istiflenmiş şekliyle mekânda kalabileceği gibi depolamaya ayrılmış bir hacim içerisine de saklanabilir (Savaş, 2011).

Şekil 77. İsis, Jake Phipps, katlananabilir sandalye(sol) - F2, Nils Frederking, katlanabilir masa(sağ)

Kaynak: Url-32

İç içe geçen mobilyalar, kendi başına bir bütün olabileceği gibi aynı zamanda kopyalarının da birbirinin içine geçerek daha küçük hacim işgal eden mobilyalardır. Buna Alvar Aalto'nun iç içe geçen taburelerini örnek olarak verebiliriz. 1933'ten bu yana üretimi halen devam eden, "three-leg stacking stool" aynı zamanda hem tabure hem de servis masası olarak istiflenebilen ekonomik bir mobilyadır. Tasarımı sayesinde tek bir taburenin kapladığı alana birçok tabure sığdırılabilirken aynı zamanda üçüncü boyutta depolamaya da iyi bir örnektir. İç içe geçen mobilyalar az alan kaplamalarıyla kısıtlı mekânlar için uygun bir tasarım anlayışıdır (Şekil 78) (Savaş, 2011).

Şekil 78. Alvar Aalto, istiflenebilir tabure (sol) - Zesty, O4i, istiflenebilir sandalye (sağ)

Kaynak: Url-33

Hacim içerisinde toplanan mobilyalar ise, mobilyaların veya bileşenlerinin bir araya gelerek bir bütün oluşturmasıdır. Mobilyanın ve elemanlarının biçimsel özellikleri tek bir bütün oluşturacak şekilde tasarlanmasıyla meydana gelmektedir (Şekil 79) (Savaş, 2011).

Şekil 79. Pasta şeklinden ilham alınarak tasarlanan özel tasarım masa ve sandalye takımı

Kaynak: Url-34

Konut iç mekânı ve mobilya etkileşimi bağlamında mobilya tasarım özellikleri araştırıldığında, ilk olarak geometri ile karşılaşılmaktadır. Günümüz mobilya tasarımında; sıklıkla rastlanan, temelini Bauhaus'tan alan temel geometrilerin yanı sıra temelini temel geometrilerden referans alan farklı formlar ve amorf hareketler de kabul görmüştür (Şekil 80).

Şekil 80. Coloni tasarımları

Kaynak: Url-35

Mekânda yüzey algısını vurgulamak diğer bir deyişle mekânın iç hacminin bir bütün olarak algılanmasını sağlamak; çizgisel ve hafif mobilyalar ile mümkün olmaktadır. Mobilya tasarımında ürünün varlığını tariflemeye yarayan, ürünü hayata geçiren malzeme çok önemlidir. Mobilyaların yüzeyleri, insanla fiziksel ve görsel ilişki kuran, dolayısıyla

ilk algılanan noktalarıdır. Ahşap doğanın sunduğu organik esaslı bir malzemedir ve geçmişten günümüze mobilya üretiminde en çok kullanılan malzeme türüdür. Konut iç mekân mobilyalarında çok geniş alanda kullanım olanağı vardır. Doğal taşın ana karakteri ise ağır olmasıdır. Bu karakter beraberinde durağanlık kavramını getirmektedir. Taş yapısı gereği daha çok dış mekân mobilyalarında kullanılır (Üst, 2015). Plastik malzemeler çok yönlü kullanıma sahip, maliyet performansı yüksek ve hafiftirler. Plastik malzemedен üretilen mobilyalar özellikle hafiflikleri nedeniyle hareket ve kullanım kolaylığı sağlamaktadır. Kalıplama tekniğine uygunluğu sebebiyle seri üretimi olanaklı kılmış, tek bir kalıp ile aynı kalite ve aynı biçimde pek çok ürünü maliyeti düşük olarak elde etme olanağı sağlamıştır (Onur, 2000). Metal malzeme, geçmişte birleştirme elemanı, süs ögesi ve taşıyıcı olarak kullanılırken günümüzde tamamen bir mobilyayı oluşturmada da kullanılmaktadır. Tunç, altın, gümüş ve demir geçmiş dönemlerin, çelik ve alüminyum ise günümüzün mobilya yapımında en çok kullanılan metalleridir. Metalin esnek ve dayanıklı olması, mobilya tasarımına yeni olanaklar getirmiştir. Metaller, istenen biçimlere kolayca girebilen malzemelerdir ve yeni üretim teknolojileriyle de tasarım olanakları genişlemektedir (Şekil 81) (Üst, 2015).

Şekil 81. Farklı malzemelerden üretilmiş mobilya örnekleri. Sırasıyla; welltemperedchair, Ron Arad- çalışma masası, Peter Dieterich

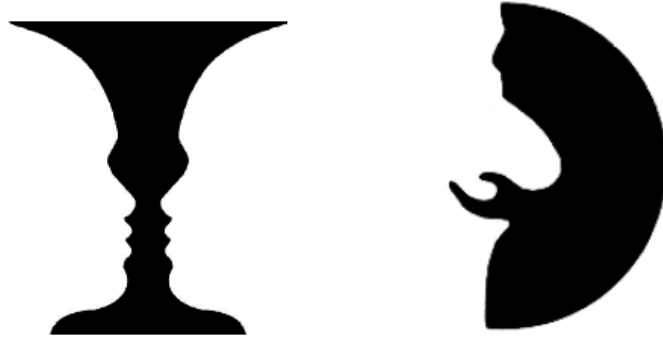
Kaynak: Url-36

Kısıtlı mekânlarda, optimum konfor ve boyutlarda, çok fonksiyonlu, kolayca hareket ettirilebilen ve kullanılmadıkları süreçlerde mekândaki diğer işlevleri engellemeyerek, yer kaplamayan mobilyalar tercih edilmelidir. Mekândaki doğru mobilya kullanımı ve kurgusu, kullanıcının tüm ihtiyaçlarına hitap ederek, yaşam alanını rasyonel kılmalıdır.

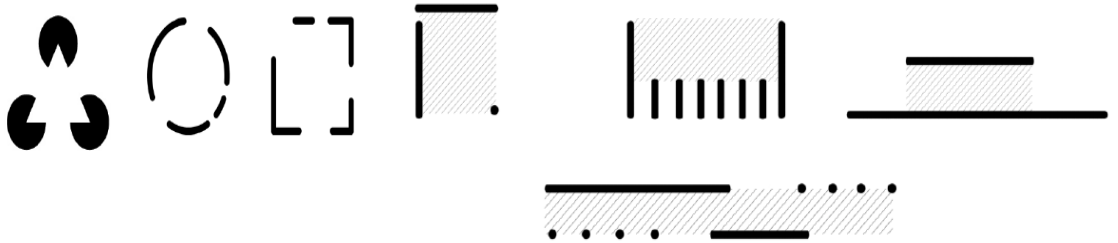
2.3.3. Küçük Konut Tasarımında Psikolojik Faktörler

Dış dünyadan görüp, öğrendiklerimiz bize duyum ve algı olarak geri dönmektedir. Algılama ile ilgilenen psikologlar algının bir örgütlenme olduğunu ve gelen duyuların derlenip toparlanıp organize edilerek anlamlandırıldığını ifade ederler (Cüceloğlu, 2000). Alman psikologlar bunu gestalt kuramı olarak adlandırırlar.

Psikolojide dış duyuların oluşturmuş olduğu algılama hataları illüzyon ya da algı yanılması olarak isimlendirilir (Özdemir, 2019). Siyah nesnelerin biri vazoya diğeri el açmış bir bayanı andırırken, şekil ve zemin birbiriyle yer değiştirdiğinde vazoya karşılıklı iki yüzü, el açmış bayan ise bıyıklı bir erkeği andırmaktadır (Şekil 82) (Savaş, 2011).

Nesne algılamasında “tamamlama” eğilimi boşlukları doldurup, bütün bir nesne olarak algılanmalarına yol açmaktadır. Kısıtlı mekânlarda da aynı yöntem kullanılarak, alan kazanmak, esnek, hareketli ve akışkan mekânlar yaratmak ve hatta kapalılık hissini yok etmek mümkündür (Şekil 82) (Savaş, 2011).

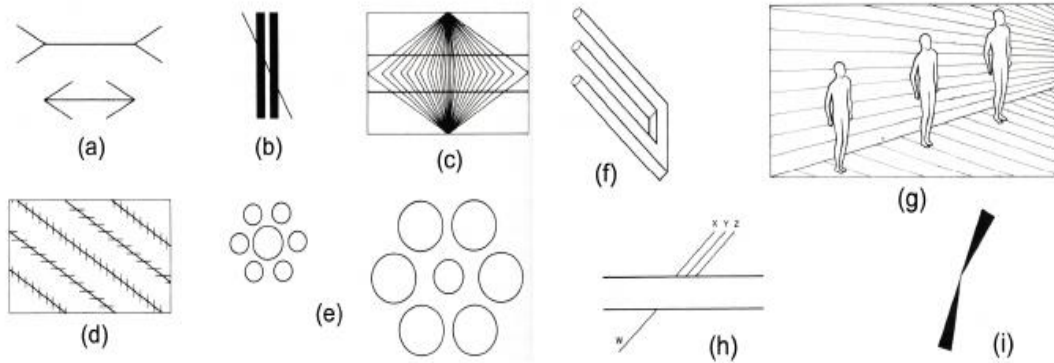

Şekil 82. Tamamlama ilkesi ve tamamlama ilkesine örnek mekân tanımlamaları (taralı alanlar)

Algı: Duyu organlarımızdan beynimize ulaşan verilerin örgütlenmesi, yorumlanması, anlamlandırılması sürecine algı denir (Cüceloğlu, 2000). Aaron Quin Sartain’in ifadesine göre “Algılama, duyumsal girdilerin yorumlandığı süreç ve duyumsal girdilerin anlamlı

girdilere dönüştürülmesi organizasyonudur.” Buna benzer şekilde Jon T. Lang’e göre; “Algı; çevreden, çevre ile ilgili bilgi edinme sürecidir. Aktif ve amaçlıdır. Aklın ve gerçeğin bulunduğu noktada bulunur. Algılamalar, beklenti ve kişiliklerle yönlendir” (Akt. Öktem, 2007: 84). Algılama, duyu organları vasıtasıyla beyne iletilen uyarımlar haline dönüşür, sonra çeşitli bakımlardan örgütlenip anlam kazanır (Baymur, 1997: 57).

Algıdaki yanılsamalar olarak yorumlayabileceğimiz durum, algılama düzenimizin hata yapmaya açık olduğunu ve algı ürününün mükemmel olmadığını göstermektedir. Görseldeki yanılsamalar örnek olarak gözlemlenebilir. Küçük hacimlerde bu gibi yanılsamalar doğru kullanıldığı takdirde bir avantaj yaratarak, hacmi daha büyük gösterebilir (Şekil 83) (Savaş, 2011).

Şekil 83. Farklı algı yanılsamaları

Kaynak: Cüceloğlu, 2000

Mekân algılarımız ile sınırlamış olduğumuz yerdir (Berberoğlu, 2010). İç mekânlarda mekânı gerçek boyutlarından geniş, ferah ve büyük gösterebilmek amacıyla çeşitli yöntem ve teknikler bulunmaktadır. Mekânsal organizasyon, renk, malzeme ve aydınlatma da, tavan, döşeme ve duvar yüzeylerinin boyutları, rengi ve dokusu kadar insanların algılarını etkilemektedir. Algı yanılsamalarından faydalanmak, iç mekânda algısal esnekliği oluşturmanın bir yoludur (Özdemir, 2019).

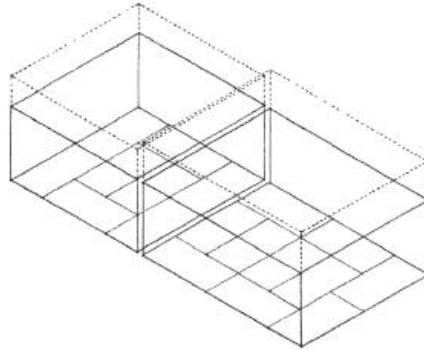
Mekânsal algı olarak küçük konutta isabetli çözüm ve tercihler gerçekleştirilmediğinde kullanıcılar için önemli sıkıntılara yol açabilir. Malzeme, doku ve renk olarak küçük konutlar için uygun olacak tasarımlar gerçekleştirilmeli, abartı oluşturacak çözümlerden kaçınılması gerekir (Dikeç, 2013).

Küçük konutlarda mekânları tasarlarırken algı yanılmalarından faydalanılmalıdır. Konut hacmini olduğundan daha geniş göstermek için aynalardan yararlanılabilir. Derinlik algısı verebilmek amacıyla da duvar için daha koyu renkler tercih edilebilir (Berberoğlu, 2010). Duvarın algılar üzerinde sınırlama oluşturmaması amacıyla saydam bölücülerin kullanılması da küçük konutlar açısından tatbik edilen diğer bir çözüm şeklinde kullanılabilir (Altınok, 2007).

Algısal değerlendirme süreçlerinde farklı yaşam standartlarının, kültürel farklılıkların, konut algısının oluşumuna yönelik etkili olabildiği görülmektedir (Dikeç, 2013). Algı sayesinde insanlar çevresini amaçları doğrultusunda şekillendirirken, aynı zamanda çevrenin sunduğu şartlara da kendini uydurarak bulunduğu mekânı anlamlı ve fonksiyonlu hale getirmektedir (Alici ve Paktaş, 2020).

Oran: Bir parçanın hem öteki parçalarla, hem de bütünle kurduğu harmonik ilişkiyi oran belirtir (Ching, 1996). Bu ilişki büyüklük, miktar veya kademe ilişkisi olabilir. Mekândaki biçimler söz konusu olduğunda, oran üç boyutlu olarak düşünülmelidir. Oran, iki boyut ve üç boyutta ki bölümlerin bütün ile ilişkisidir. Bazı orantılı ilişkiler göze ve akla hitap ederken, bazıları da uyumsuz bir görüntü yaratabilir (Gölgedar, 2011).

Kısıtlı bir mekânı büyük göstermenin bir başka yöntemi, iç mekânda doğru orantıların kullanılmasıdır. Dar bir koridor, basık bir tavan, uçsuz bucaksız bir salon, ölçüleriyle insanın psikolojik yapısında olumsuz etkiler uyandırır. Mekân içerisindeki mobilyaların, araç ve gereçlerin boyutu, özellikle kısıtlı mekânlarda gereğinden büyük ise benzer psikolojik rahatsızlıklar meydana gelecektir. Yapının insana göre büyüklüğü kuşkusuz işlevin gereksinimlerine bağlı olarak, doğru tasarlanmadığı zaman, bazen fiziksel, bazen psikolojik rahatsızlıklara neden olur (Şekil 84) (Savaş, 2011).

Şekil 84. Japon mimarisinde mat (minder) sayısına göre tavan yüksekliğinin belirlenmesi

Japon mimarisinde, “Ken modüler sistemi”nin kullanıldığı Kyo-ma yönteminde, odanın boyutu döşemedeki mat sayısına göre tasarlanmaktadır. “1:2 modüler oranından ötürü, taban mat’ları herhangi bir oda boyutu için çeşitli yollarla düzenlenebilmektedir. Ayrıca her bir oda boyutu için şu değişkenlere göre farklı bir tavan yüksekliği elde edilir: tavan yüksekliği=matsayısı x 0,3”(Ching Francis, 2007).

Malzeme: Malzeme psikolojisi de kısıtlı bir mekânda büyük önem kazanmaktadır. Malzemenin rengi, dokusu, sıcaklığı ve yarattığı güven duygusu mekânda geçirilecek sürecin konforlu olmasını sağlayacaktır. Mekân düzenlemesinde organik esaslı malzemelerin daha yumuşak etkiler bıraktığı kabul gören bir yaklaşımdır (Aytuğ, 1987). Malzemedeki farklılaşma veya doku farkının algılanabilir olması mekân içinde mekân yaratma ve alan tanımlama için bir yöntemdir (Savaş, 2011).

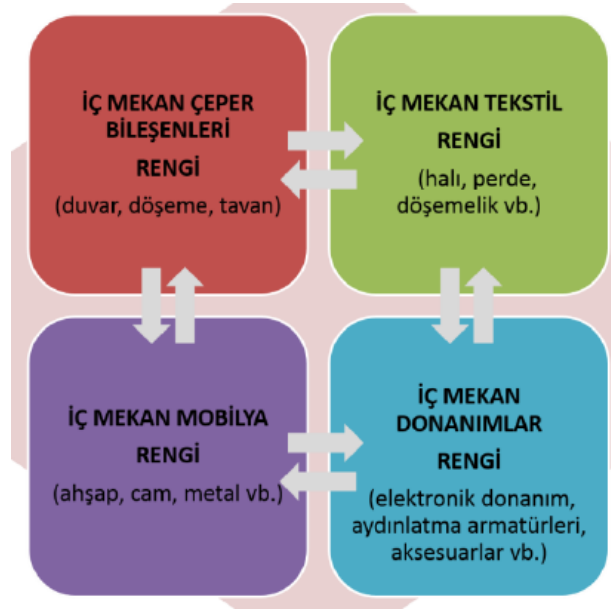
İç mekânda doku malzeme ile yakından ilişkilidir. Malzeme mekâna dokusu ile beraber dâhil olduğu için mekânın görsel niteliğinde önemli rol oynar (Üst, 2015). Ahşap gibi malzemelerin doğal kokularının insan psikolojisinde olumlu bir etki bıraktığı bilinmektedir. Soğuk ve sert bir etkiye sahip metalin ise güvende olma hissini yarattığı bilinmektedir (Aytuğ, 1987). Cam ise şeffaflığı ve kırılma gücünden dolayı güvensizlik yaratabilmektedir. Örneğin cam bir merdiven basamağına tereddütle yaklaşır basarız ya da cam bir masaya, ahşapta olduğu gibi yüklenmez veya oturma eyleminde bulunmayız (Savaş, 2011).

Renk: Sembolik, fonksiyonel ve psikolojik etkileri ile mekân üzerinde aktif olan önemli öğelerden biri renktir. İç ve dış mekânda bulunan yüzeylerin ve biçimlerin doğru ve istenen biçimde algılanmasına renk farklılıkları yardımcı olur. Renk mekâna; kimlik, anlam ve değer kazandırır. Bu bağlamda renklerin, mekânlarda insanlar üzerinde yarattığı psikolojik etkilerin bilinmesi ve doğru biçimde kullanılması önemlidir (Alici ve Paktaş, 2020). Renklerin insan psikolojisini olumlu ve olumsuz yönlerde etkilediği kanıtlanmış, detaylı bir konudur (Savaş, 2011).

Renk, ışık kaynağından çıkan ışınların nesnelere üzerine çarparak yansması ve bu yansıyan ışıkların farklı dalga boyuna göre gözde oluşturduğu etkinin beyin tarafından kavranması ile oluşur (Alici ve Paktaş, 2020). Newton’dan bu yana renkleri tanımlama ve sınıflama yönünde pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların en önemlilerinden biri, ABD’li ressam H. Munsell’in 1913’te öne sürdüğü renk sistemidir. Bu sistemde renkler;

tür, değer ve doygunluk özelliklerine göre gruplanır. Bu sistemde tür; rengin dalga boyunu, değer; rengin parlaklığını, doygunluk; rengin saflığını karşılar (Göker, 2002: 29).

İç mekân renk seçiminde; mekânın kullanıcı profili, işlevi, büyüklüğü, formu, aydınlık düzeyi dikkate alınarak mekân içinde kullanılan mobilya, tekstil ve diğer donatı bileşenlerinin (aydınlatma armatürleri, elektronik donatılar vb.) özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Tavan, döşeme ve duvar yüzeylerinde kullanılan renk, mekân atmosferinin oluşmasında tek başına belirleyici olmamaktadır. Tüm bileşenlerin karşılıklı etkileşiminin dengesi renk dengesi olarak algılanacaktır (Şekil 85).

Şekil 85. İç mekân renk dengesi

Kaynak: Üst, 2015

Renk mekânın boyutlarını da etkiler. Kişi mekânın içindeki uzaklıkları, çeşitli cisimlerin ve renklerin aracılığı ile algılar. Küçük odaların, alçak duvarların, hücresel görünümü, açık ya da soğuk renklerin kullanılması ile bir derece önlenebilir (Büyükçelen, 2007). İç mekânın ana öğelerinden olan tavan, döşeme ve duvarlar aynı renk türü ve tonu ile boyanırsa mekânda biçim ve derinlik algısı zayıflar. Bunlarla birlikte mekânda bulunan mobilyalar ve aksesuarlar da düşünülmelidir. Renk çalışması sırasında, mekâna uygun renk seçimi yapılırken renklerin birbiri ile olan ilişkileri de göz önünde tutulmalıdır. Mekân için doğru olan renkler beraberinde kullanılan başka renkler ile doğru bir ilişki kuramıyorsa uyumsuzluk yaşanır ve istenilen mekân algısına ulaşamaz. Renkler mekânlarda büyük-küçük, sıcak-soğuk, enerjik-durağan, hareketli-sakinleştirici vb.

etkiler ile kullanıcıyı etkiler (Alici ve Paktaş, 2020). Maccubrey ve Grundlach çalışmalarında, açık değerde olan renkli yüzeylerin, koyu değerde olanlara kıyasla daha büyük algılandığını saptamışlardır. Yamamura ve Oyama da, renk türlerinin derinlik etkisi üzerine yaptıkları çalışmalar ile renk ve formların ölçüleri arasında bir ilişki olduğunu öne sürmüşlerdir. Mekânlarda kullanılacak renk türü mekân öğelerine göre seçilmelidir (Alici ve Paktaş, 2020).

Duvarlar: Mekânı sarar ve birleştirir. Duvarlarda çok sıcak etkiye sahip bir rengin kullanımı, mekânı olduğundan daha dar gösterir. Çünkü sıcak renkler yakınmış gibi algılanır. Küçük hacimli mekânlarda, soğuk renkler ya da pastel tonlar tercih edilmelidir. Çünkü soğuk renkler hem ferahlatıcı hem de uzaklık etkilerinden dolayı mekânı geniş gösterir.

Tavan: Renk kullanımı tavanlarda da duvarlarda olduğuna benzer sonuçları doğurmakta ve kullanıcıya benzer etkiler yansıtmaktadır. Tavanlar mekânı örtme görevi görür. Tavani yüksek olan mekânlarda tavan algılanmaz ama alçak olan mekânlarda hissedilir. Bu tür durumlarda renklerin uzaklık ve yakınlık etkisinden faydalanmak mümkündür. Soğuk renk veya açık ton renk tercih edilerek duvarların daha yüksek, tavanın da daha yukarda olduğu hissi uyandırılabilir (Özsavaş, 2016).

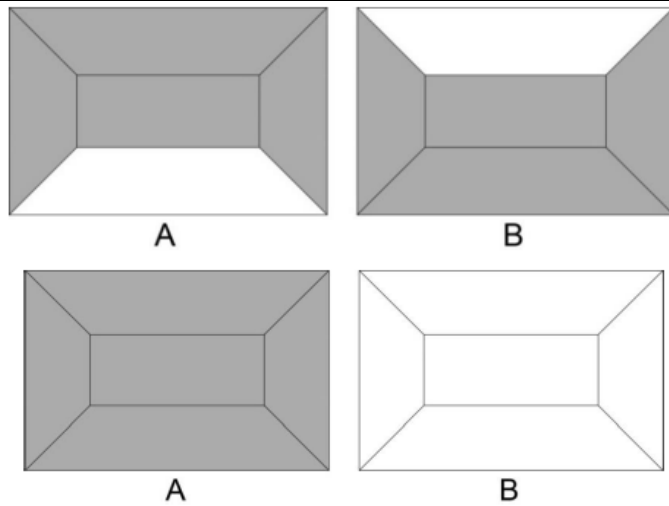
Döşeme: Mekânın döşeme yüzeyinden sağlamlık ve güven telkin edici bir his vermesi beklenir. Çünkü insanlar adım atarken sağlam ve güvenilir zeminlerde yürümek ister. Zeminin sağlam bir ifadeye sahip olması, yere basması ve kullanıcıya bunu hissettirmesi için duvarlardan daha koyu renkte olan bir malzeme ile kaplanabilir (Özdemir, 2005). Renklerin koyu ve açık değerleri sıcak ve soğuk renklerde farklı etkiler gösterir.

RENK GRUBU VE DEĞERLERİ	KOYU DEĞERDE SICAK RENK	KOYU DEĞERDE SOĞUK RENK	AÇIK DEĞERDE SICAK RENK	AÇIK DEĞERDE SOĞUK RENK
TAVANDA KULLANIMI	Kasvetli, Tehditkar	Kapatıcı, Örtücü	Manevi Baskı Verici	Yükseltici
DUVARDA KULLANIMI	Çevreleyici	Soğuk	Hareketlendirici	Yönlendirici
DÖŞEMEDE KULLANIMI	Tutucu, Sağlam, Emniyetli	Ağır	Yükseltici, Kaldırıcı	Emniyetsiz, Koşmaya Teşvik Edici

Şekil 86. Sıcak ve soğuk renklerin koyu-açık değerlerine göre, mekân öğelerinde kullanılması ile yansıttıkları psikolojik etkiler

Kaynak: Alici ve Paktaş, 2020; Frieling, 1990

Küçük bir hacmi geniş göstermek adına tavan kesinlikle koyu bir renk ile boyanmamalıdır çünkü aksi takdirde tavan alçak gözükecektir. Açık renk duvarlar daha uzakta gözükrken, uzaktaki duvarlar parlak ve canlı renklerle daha ön plana çıkartılabilirler (Savaş, 2011). Mekânın tüm yüzeyleri koyu bir renge boyanması çarpıcı bir etki yaratır ve mekân gerçek boyutlardan çok daha küçük algılanır. Tüm yüzeylerin açık renk olması ise mekânın büyük ve geniş algılamasına neden olur fakat aynı zamanda monotonluk hissi baskındır (Alici ve Paktaş, 2020).

Şekil 87. Açık ve koyu değerli renklerin kullanımı

Kaynak: Alici ve Paktaş, 2020; Göler, 2009

Sıcak renkli yüzeyler daha çabuk algılandıkları için yakın ve büyük görünürlerken, soğuk renkli yüzeyler geriye çekilme hissi yarattığı için daha uzak ve küçük görünürler (Sağocak,2005; Uçar, 2004). Genel olarak koyu değerdeki renklerin ve sıcak renklerin iç mekânda kullanımı benzer etkileri yansıtmaktadır. Koyu değerli renkler ile sıcak renklerin kullanıldığı mekân düzlemine (zemin-duvarlar-tavan) göre; mekânın gerçek ölçülerine göre değerlendirildiğinde daha dar, basık veya küçük hissettirdiği söylenebilir. Açık değerde olan renkler, nötr ve soğuk renkler de iç mekânda kullanılınca birbirine yakın etkiler göstermektedir. Açık değerlere sahip renkler iç mekânda kullanıldığı yüzeye bağlı olarak mekânın gerçek ölçülerinden; daha yüksek, daha geniş veya daha derin olduğu hissini uyandırmaktadır (Alici ve Paktaş, 2020).

Mekân içinde yönlendirme, odaklanma, vurgulama, orantılama kavramlarının tanımlanmasında renk unsuru etkili bir ifade aracı olmaktadır. Mekânda kullanılan renk ve sıcaklık derecesinin, insan psikolojisi üzerindeki etkileri pek çok araştırmaya konu olmuştur. Yapılan bir çalışmada, bir grup insan bir süreliğine kırmızı renkli bir odaya konmuş ve çıktıklarında odada ne kadar süre kaldıklarını tahmin etmeleri istenmiştir. Denekler odada geçirdikleri süreyi gerçek süreden çok daha uzun olarak tahmin etmişlerdir. Buna karşın aynı denekler mavi renkli odaya konup bekletildiğinde, odada geçirdikleri süreyi gerçek süreden daha kısa olarak tahmin etmişlerdir (Whiton, 1974). Yapılan bir başka çalışma, mekânda kullanılan rengin algılanan ses düzeyini etkilediğini göstermektedir. Seçilen renge göre, mekândaki sesin kullanıcılara farklı şiddetlerde etki ettiği görülmüştür. Sesin, beyaza boyanmış bir mekânda mora boyanmış bir mekândan daha gür ve kuvvetli işitildiği tespit edilmiştir (Kalaycıoğlu&Uras, 2015). Mekânda işleve yönelik atmosfer oluşturmak için renk armonisine de dikkat etmek gerekmektedir. Armonide renklerin birbirleriyle ilişkileri, birlikleri ve dengeleri göz önünde bulundurulması da önemlidir (Üst, 2016).

Işık: Belirli bir enerji kaynağından insan gözüne gelen ışınımın elektromanyetik dalgalara dönüşmüş haline ışık denir (Özsırkıntı Kasap, 2015). İnsan gözünün görebildiği ışık tayfının dalga boyutuna ise ışıkta renk kavramı denir (Keser, 2009). Göz, dalga boyu 380-780 nanometre arası olan ışınımına duyarlı olduğu için bu aralıktaki ışınımına ışık denir. Beyaz ışık insan gözünün görme boyutları olan bölümü oluşturur. Beyaz ışığın renkli ışıklardan oluştuğunu Isaac Newton 1676 yılında kanıtlamıştır (Göler, 2009: 112), (bkz. Şekil 86 ve Şekil 87).

Işık iç mekâna canlılık veren en önemli öğedir. Işıksız hiçbir renk, biçim, doku ve var olan bir iç mekân görülemezdi. Bu sebeple aydınlatma tasarımının ilk işlevi, iç mekânda bulunan biçimleri ve mekânı aydınlatmak ve görünür kılmak, dolayısıyla mekân kullanıcılarının ihtiyaç duydukları hızda, rahatlıkta ve hatasız olarak mekân içindeki etkinliklerini yerine getirmelerini sağlamaktır (Ching, 1987).

Işık kullanımı, hem insan psikolojisini hem de mekân içerisindeki ambiyansı doğrudan etkilemektedir. Doğal ışık, dış ortamın durumuna göre, iç mekânda ışık ve gölge oyunları yaratırken, mekânı renklendirir, hareketlendirir ve dokuları vurgular. Yapay ışıklarda ise, doğrudan kullanıldıklarında camlı bir mekân ve keskin bir ışık-gölge oyunu yaratırken, dolaylı olarak kullanıldıklarında ise ışık-gölge etkisi zayıflar. Dolaylı yani endirekt aydınlatmaların sükûnet ve rahatlık verici olduğu bilinmektedir (Savaş, 2011).

Aidiyet ve Mahremiyet: Küçük konutta kişilerin bir yere ait olma duygusunu güçlendiren önemli bir etken de tüm ortama hâkim olabilme düşüncesidir. Aynı zamanda bir yere ait bulunma düşüncesi, bireylere sahiplenme duygusunu güçlendirmektedir. Bireyler, kimliğini ve kendisini oralarda bulmaktadır. Ait olma duygusu; oturanların kendilerini o yerle bağdaştırma düşüncesi, sahiplenme olgusu ve o yeri kendileştirmeleri ile ilintilidir. Aidiyet nesnelere ve mekân arasındaki etkileşim, o yerin fiziksel görünüşü doğrultusunda oturanların davranış ve tutumları, beklentileri ve deneyimlerinin bir neticesidir (Altman vd, 1980). Birey yaşamış olduğu sosyal yapıda psikolojik ihtiyaçlarının ortaya koyduğu biçimde bir yere ait bulunma talebi hisseder; yaşamış olduğu konutun müsaade ettiği oranda bu hissiyatını tatmin edebileceği en mühim mekân, konutudur. Mekâna, ait olma hissiyatı, yer özelliği kazandırmaktadır. “Bilginden Kahvecioğlu’nun, aktarmış olduğu üzere aidiyet duygusunun arka planında özümseme ve tanıma bulunmaktadır. Bilgin, tüm grupların hayatın farklı yönleri ile alakalı gerçekleştirdikleri değerlendirme ve sınıflandırma sistemleri ile dış dünyayı anlamış oldukları, davranışlarına bu bağlamda yön verdiklerini ifade ederek bu sistemleri tanıyıp özümseyebildikleri oranda kendilerini “kendi yerleri” olan bir çevrede hissettiklerini söylemektedir.” (Kahvecioğlu, 1998).

Konutlarda kimliğini elde eden bireyler, konutları kendilerine ait ve dair kılma yönünde aşama kaydettikçe diğer bir kişisel anlayış olarak mahremiyet duygusu karşımıza çıkar. Özellikle küçük konutta hem kullanıcılar hem de misafirler bazı zamanlarda kendilerini

bir köşeye çekerek uzaklaşma düşüncesine girebilirler, onlar açısından bu mahremiyet oraya ait oldukları hissiyatını da kuvvetlendirir (Seamon vd. 1985).

Bireylerin diğer insanların gözlem ve gözetiminden uzakta ve aynı koşullar içerisinde ancak “yalnız” olarak konumlanması mahremiyet olgusunun bir diğer boyutunu oluşturur. Mahremiyet bireysel özgürlüğün oluşmasına imkân oluşturur ve kişinin kimliği ve benliğiyle oldukça yakından ilişkisi vardır (Ünlü, 1998). Altman’dan (1975) Enginöz’ün (1998), aktarmış olduğu gibi; “mahremiyet anlayışlarında kültürel farklılıklar çerçevesinde değişimler gözlemlenir. Mahremiyet kavramı, mekânlarda veya mimari kalıplarda farklı biçimlerde ki yansımaları ile belirmektedir. Altman’ın (1975) mahremiyet ile alakalı araştırmasında, ‘mahremiyet’ bir merkezi düzenleme süreci şeklinde kabul edilir ve birey kendini, diğer kişilere karşı ayarlamaktadır” (Enginöz, 1998).

Mimarlığın görevi; bireyin aidiyet, kendileştirme ve mahremiyet kavramları bağlamında yaşamış olduğu mekânı, anlamlandırabilme olanağı sunan mekânlar yaratmasıdır (Norberg- Schulz, 1980). Bununla birlikte bu biçimde hem psikolojik hem de fiziksel olarak sağlıklı aileleri ve bireylerin yaşam alanlarında görülmektedir. Birey konut yoluyla kimlik kazanmakta, kendini konutuna dolayısıyla da içinde bulunduğu sosyal çevreye ait hissetmektedir. Bununla birlikte sosyal çevreyle sınırlarını ve mahremiyet gereksinmelerini biçimlendirmektedir (Desagis, 2006).

Görsel İletişim: Her biçim belli bir bildiri, bilgi, insan, çevre ve nesnelere gelen bildirilere açık bir sistemdir. Kullanıcı bu bildirilere dayanarak nesnelere veya çevreyi kullanabilir. Çevreyi ve nesneyi gereksinmelerimiz doğrultusunda sağlıklı bir biçimde kullanabilmemiz ise doğru bir görsel iletişimle olanaklıdır (Çelik, 1996).

Endüstrileşmiş bir ürünün (mekân veya donatı) biçiminin, kullanıcı üzerinde belli bir davranışı, etkiyi oluşturacak yapısal uygulamalarla belirleneceği açıktır. Bu etki, ürünü gören ya da kullanan kişide ürünü benimseme, itme ya da ilgisiz kalma gibi davranışlara yol açabilmektedir. Bu anlamda görsel iletişim açısından başlıca sorun, ürünün işlevleri doğrultusunda farklı kullanıcılar üzerinde ürünü etkili duruma getirmektir. Başka bir deyişle ürünün biçimi ve biçim elemanlarının yapısal (strüktrel) özellikleri kullanıcıda istenen etkiyi sağlamalıdır (Erhan, 1978).

Nesnenin biçimi inandırıcı değil, görsel dengesi bozuk, görsel yapısı yeterli değilse kullanıcıda psikolojik bir güvensizlik ve rahatsızlık doğurur. Kullanıcı ussal olarak nedenli bu güvensizliği önlemeye çalışsa da bunu tam olarak yenemez (Asatekin, 1976). Tasarımda kullanıcı-mekân ve kullanıcı-donatı ilişkisinde ‘Görsel İletişim’, ‘Visual Information’ önemli bir etmendir (Çelik, 1996).

İnsan çevresinden ve çevresindeki araçlardan aldığı bildirimlerle çevresine uyum sağlamakta ve gereksinimleri doğrultusunda tasarlanmış mekân ve donatıları kullanabilmektedir. Bu anlamda sağlanacak uyum ve elde edilecek yararlar mekândan veya donatıdan yansıyan bildirimlerin, uyarıların doğruluğu, yeterliliği ve algılanabilirliği ile doğru orantılıdır. Aksi takdirde, davranış gecikmesi, algılama süresinin uzaması ve yanlış tepkilerle kurulmak istenen denge bozulmaktadır (Erhan, 1978).

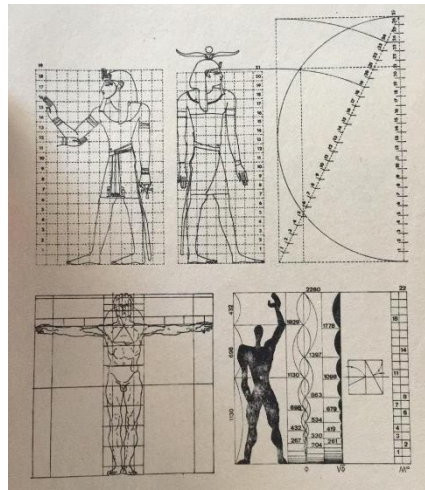
Çevremizde nesnelere (mekân ve donatı) bağlarımız duyu organları aracılığı ile oluşmaktadır. Nesnelere gelen bu uyarılar, görsel, dokunsal, işitsel ve benzeridir. Bunlardan görsel uyarı (bildiri/iletişim) mekân ve donatıyla ilişkide ilk ve en hızlı köprü olmaktadır. Bu yüzden kullanmak için harekete geçmeden önce mekân ve donatıların çoğuyla görsel bir bağ kurarız (Asatekin, 1976). Bu görsel bağ ile kişi mekân ya da donatıdan aldığı bilgileri kavramsal bir görüş dünyasına dönüştürür. Minderin yumuşaklığı, ahşabın sertliği, demirin soğukluğu görülerek nesnel çevrenin algılanması ve görsel boyuta indirilmesi örnek olarak verilebilir (Küçükerman, 1978).

2.4. Ergonomi ve Antropometri

Ergonomik yöntemin temel bileşenlerinden biri olan kişinin, yaşadığı çevrenin ve kullandığı çeşitli araç ve gereçlerin insana ve topluma uygun olmasıdır. Yunanca birleşik bir kelime olan ergonomi, işin kişinin özelliklerine göre elverişli bir biçimde düzenlenmesi anlamına gelir. Ergonomi, bireyin anatomik özelliklerini, fiziksel yeteneklerini ve toleransını dikkate alan çok disiplinli bir geliştirme aracıdır. Bu aracın insanların işlerine en verimli şekilde adapte olmalarını sağlayabilmesi için mühendislik bilimleri ve insanın biyolojik yapısını araştıran bilimlerin birbirleriyle bağlantılı bir biçimde uygulanması sağlanır (Ünügür, 1981; Su, 2001; Coates ve diğerleri, 2011). Bu bağlamda dikkat edilmesi gereken detaylar, insan yaşamının farklı zaman aralıklarında kullanılan mal, ekipman ve ortamlar tasarlanırken çeşitli ölçü ve kabiliyetlerin dikkate alınmasıdır. Önemli olan, insanın bulunduğu mekânda veya yerde kullandığı donatının

insan vücudunun ilgili uzuv ve o uzuvların özelliklerine uygun bir şekilde tasarlanmış olmasıdır (Yürekli, 1983).

Bu amaçla, Yunanca “Anthropos” (insan) ve “Metikos” (ölçüm) kelimelerinden oluşan antropometri, ergonominin alt dalı olarak insan vücudunun ölçülerini inceler (Hastürk, 2013; Duyar, 1995). Antropometri, kişiler ve gruplar arasındaki anatomik farklılıkları ya da benzerlikleri tespit etmek için vücut ölçülerinin değerlendirilmesi ile ilgilenen bilim dalıdır. Aynı zamanda insanlar aracılığıyla kullanılmak üzere tasarlanmış nesnelere ölçülerini, insan ölçülerini, belli bir ölçünün farklılık biçimini, belli bir meslek ya da yaş ve tür gruplarının bu ölçüden ne oranda uzaklaştıklarını ve toplum içindeki sapmalarını inceler. İnsanın çevresinin tasarlanması, insan vücudunun yapısını, boyutunu ve hareket sınırlamalarını da iyi bilmeyi gerektirir (Bayazıt, 1971; Kaplan, 1975). Bunlara ek olarak boyut, vücut şekli, kuvvet, hareket limitleri gibi insanın fiziksel özelliklerinin ölçümü de antropometri olarak tanımlanır. Güç ve hareket gibi konulara da değinen antropometri bu alanda biyomekanikle bir ara kesit oluşturmaktadır (Toka, 1978). Bu alandaki ilk çalışma 1870 yılında Belçikalı matematikçi Quetelet tarafından yayınlanan “Antropometri” adlı kitaptır. Kitapta antropometri kavramı anlatılmış, ölçü teknikleriyle ilgili formüller geliştirilmiş ve bilim dalının kurulmasına ilişkin büyük katkısı olmuştur (Panero ve Zelnik, 1979). Antropometrik ölçülerin amacı, tasarlanacak mekân ya da sistem ile ilgili olarak bunu kullanacak insanların kullanacağı donatı elemanlarının, aletlerin, yakın çevresinin tasarımında etki eden, hareketli ya da durağan durumda alınan vücut ölçülerinin, belirli bilimsel ölçüm yöntemleri ile tespit edilmesidir (Şekil 88) (Panero ve Zelnik, 1979; Kayış ve Özok, 1989; Osborne, 1995).

Şekil 88. Farklı dönemlerde ele alınan antropometri yaklaşımları

Kaynak: Toka, 1978

İnsanların kullanmak üzere tasarladığı nesnelerin boyutları ile insanların kullandığı mekânlar tamamiyle insan boyutlarıyla ilgilidir. Bu anlamda Asatekin (1979) antropometrinin, insan anatomisinin boyutsal nitelikleriyle ilgilenen başka bir deyişle donatı ile mekânın fiziksel ya da fizyolojik yapısı arasındaki bütünlüğü ile uyumunu amaçlayan bir bilim dalı olarak nitelendirmiştir. Bir gözlükten, okul sırasına kadar çok değişik tasarım amaçlarını içeren antropometrik ölçümler, önceleri savaş araçları ve konfeksiyon da kullanılmak üzere ele alınmıştı. Örneğin Hertzberg, Daniels ve Churchill'in bir araştırmasında, 4000 ABD hava kuvvetleri personelinin 132 değişik vücut ölçüsü saptanmıştır (Toka, 1978; McCormick, 1976). Bir banyo küveti için gereken ölçülerle bir yatak için gereken ölçüler aynı toleransa sahip değildir. Fırından tepsini almakla aynı yükseklikteki bir raftan tepsini almakta farklar vardır. Benzer şekilde, bir koridor genişliğini tayin edecek ölçülerle bir merdiven genişliğini tayin edecek ölçüler aynı değildir. Araştırmada saptanmak istenen ölçüler en basit işlevsel ölçüler olarak kabul edilebilir (Bayazıt, 1971)

Roebuck (1975); antropometrik çalışmalarda ortaya çıkan ölçüsel farklılıklarla ilgili Marco Polo'nun Çin ziyareti sonrası, Lynn, White ve Buffon gibi bilim adamlarının farklı ırkları araştırmaları ile her ırkın beden ölçülerinin ırktan ırka çeşitlilik gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bu da antropometrinin irksal antropometri olarak ayrılmasına sebep olmuştur (Arat, 2011; Bayık, 1992). Ünügür (1979) bunu şöyle tanımlamaktadır; “...*Makine, ekipman, çalışma alanları ve tüm çevrenin insan kapasite ve sınırlarına en uygun şekilde tasarlanmasıyla ilgilenirken, uygulama ilkeleri, uygulamalı ve esas araştırmanın geniş ancak belirli bir kültür grubu için tespit edilen verilere dayanır. Bu durumun doğal sonucu olarak ise bugün bir kültür grubu için planlanan ekipman çalışma alanı veya sistemlerin diğer bir kültür grubuna verimli olacak şekilde kullanılmadığını görüyoruz... Zorlukları doğuran ana sebeplerden biri kültür gruplarının antropometrik ölçülerde gösterdiği farklılıklardır...*” (Ünügür, 1979)

Bu farklılıkların en önemlilerini şöyle sıralayabiliriz: (Bayazıt, 1971)

- a. Meslek grupları arası farklar,
- b. Cinsiyet farkları,
- c. Yaş farkları,
- d. Uluslararası farklar,
- e. Bölgeler arası farklardır.

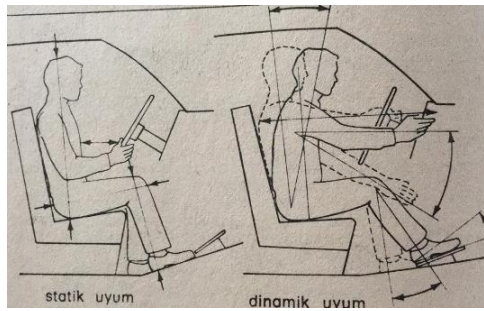
Bu değişkenler için her kullanıcıya tam uygunlukta donanımlar tasarlamak zordur. Örneğin Japonlar, zencilerden daha kısa bir ırktır. Hindistan'daki profesyonel şoförler dinsel inançları nedeniyle türban giymektedirler, bu onların toplam yüksekliğini artırır. (Hands, 1969). Uzmanlıkları gereği kutupta ya da çölde çalışmak zorunda kalan iki araştırmacının giydikleri, onların çıplak ölçümlerinden elde edilen işlevsel ölçülerini bütünüyle değiştirmektedir (Toka, 1978). Bu konuda diğer bir örnek ise kültür gruplarının okuma alışkanlıklarıdır. Okuma yönünün batı kültür gruplarında soldan sağa Arap kültürlerinde sağdan sola Çin ve Japon kültür gruplarında yukardan aşağı olması 'beklenen hareket yönünü' etkilemekte, kültür grupları arasında farklı yönelimler doğurmak ve kontrol-gösterge gibi konularını etkilemektedir (Ünügür, 1979).

Antropometrik ölçüler, alanında çalışma yapan uzman kişiler tarafından alınan ölçüler, aşağıda belirtilen özelliklere dikkat edilmelidir: (Bridger, 1995; Croney, 1981; Akın ve Koca, 2002; Arat, 2011; Hastürk, 2013.)

- a. Referans popülasyonun özellikleri: Yaş grubu ve cinsiyet belirtilmelidir. Yayınlanmış antropometrik veriler kullanılırken dikkat edilmelidir. Bir popülasyona ait antropometrik verilerin diğer bir popülasyona uygun olmayacağından, veriler direkt alınıp kullanılmamalıdır (Akın ve Koca, 2002; Arat, 2011; Hastürk, 2013.)
- b. Antropometrik ölçümler, vücut üzerinde belirlenen referans noktalarına uyularak en az hata ile alınmalıdır (Akın ve Koca, 2002). Büyük kitlelerin ölçümü çok masraflı olduğundan örnekleyici modellerde vücut büyüklüğü ve ilgili değişik vücut bölümleri arasındaki ilişkiler araştırılıp sonrasında mevcut büyük grup değerlerinden vücut bölümleri ölçülerine ilişkin sonuçlar çıkarılarak yapılmalıdır (Toka, 1978).
- c. Popülasyonun antropometrik ölçülerinin zamanla değişebildiği düşünüldeğinde, zamanla toplumun değişen vücut ölçülerinin o toplumdaki gelecek nesillere farklılaşarak aktarılacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, popülasyondaki değişken vücut ölçülerine karşın antropometrik verilerin ortalama değer ile olması gerekliliği ortaya koyulmuştur (Panero ve Zelnik, 1979; Osborne, 1995; Akın ve Koca, 2002). Burada genellikle %95'lik güven alanı hesaplanır ve ortalama değerden sapmaların ölçüsü olarak kullanılır. Bu güven alanının anlamı, vücut ölçülerinin %95'inin verilmiş sınır değerleri içinde olduğudur. Statik koşullar yerine getirilmişse bu deneyin yapıldığı tüm toplum üzerine bu güven alanı uygulanabilir (Toka, 1978). Çoğu çalışmada, ortalama değer alma tercih edilir çünkü tasarım araştırmalarının en

önemli amacı, hemen hemen tüm kullanıcı gruplarına uygun tasarım standartlarını geliştirmektir. Kullanıcı gruplarının %95'inin %5 alt limiti ve %5 üst limiti standart kapsamında değerlendirilmemiştir. Yani hedef kitle, her iki yüzde arasında kalan oranı kabul etmektedir. Fakat üst sınırları tarifleyen tasarım alanlarında %95'lik dağılım değeri kullanılırken, erişimle ilgili alanlarda ise %5'lik dağılım değerinin kullanılması uygundur (Panero ve Zelnik, 1979; Osborne, 1995; Akın ve Koca, 2002; Arat, 2011; Hastürk, 2013.)

- d. Ölçüler deneklerden alınırken deneklerin aynı şekilde çıplak ya da az giyimli, ayakkabısız olarak ölçülmesi gereklidir. Tasarımı yapılacak alan veya duruma göre giysinin kalınlığı da eklenebilir (Akın ve Koca, 2002). Yapılan ölçümlerde ne kadar ayrıntılı veri elde edilirse uygulama alanlarında o kadar genelden özele ineceği belirlenir. Çoğu zaman insanın durağan ölçüleri kullanılsa da belirli alanlarda statik ölçünün yanında dinamik değerlerde kullanılır.
- e. Yapılan işin niteliğine, şekline veya durumuna göre bir veya birden fazla statik veya dinamik antropometri ölçüleri kullanılmalıdır. Örneğin, uzanma mesafesi kullanılırken sadece kol uzunluğu değil omuz ve gövde ölçülerinin de beraberinde kullanılması gerekir (Akın ve Koca, 2002; Arat, 2011; Hastürk, 2013).
- f. Başka bir örnek; bir otomobil tasarımında daha gerçekçi ve sağlıklı veriler için, statik ölçülerle beraber dinamik ölçülerde karşılaştırılmalıdır (Şekil 89) (Toka, 1978; McCormick, 1976).

Şekil 89. Bir otomobil karoseri tasarımında dinamik uyuma karşı statik uyumun örneklenmesi

Kaynak: Toka, 1978; McCormick, 1976

Yapısal antropometri, durağan ve hareketsiz durumdaki insanların basit ölçümleriyle (ağırlık, uzunluk, genişlik, derinlik vb.) ilgilenirken; işlevsel antropometri ise hareket

halindeki insanların bütünleşik ölçümleri (farklı yerlere uzanma, açı oranı) ile ilgilenir (Oborne, 1995).

Statik Antropometri

Ürünlerin geliştirilmesinde birey yaşamının fizyolojik görüntülerinin özel bir anlamı vardır. Bir ürün bireyin organik ve fizyolojik yatkınlıklarına göre biçim almalıdır, bu da ürünün pratik işlevince sağlanmaktadır. Pratik işlevselliğin bu özelliğini ‘user friendliness’ terimi ile karşılayan Asatekin (1979), endüstri devriminden bu yana karmaşıklaşan ürünlerin kullanıcıyla bütünleşmesindeki en önemli sorunun; ürünle karşılaşıldığında onun nasıl kullanılacağına anlaşılmaması olduğunu belirtmektedir. Pratik işlev nesneyle kullanıcı arasında bedensel organik fizyolojik etkilere dayanmaktadır. Buda ürünün pratik işlevleri kullanıcının bütün fizyolojik görüş açılarıdır ve bu işlevlerin belirleyicisi kullanıcının statik antropometrik verileridir (Çelik, 1996).

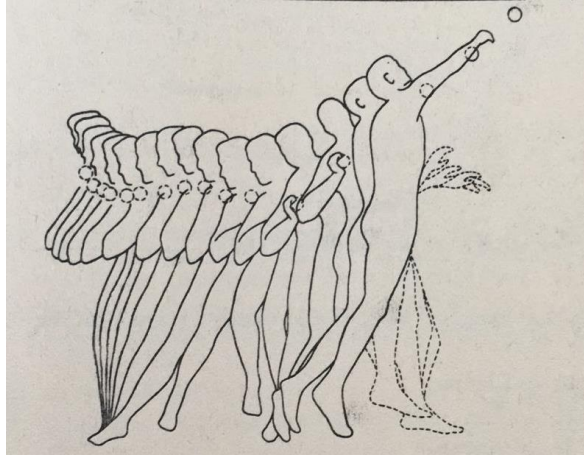
Statik antropometri, geleneksel olarak, sabit bir vücudun fiziksel öğelerinin, karakteristiklerinin ölçüsel değerlerinin alınmasıyla elde edilir. Statik (durağan) antropometri, insanların duruş ve oturuş şekillerinin dik postürde alınan ölçüleridir. İlk olarak tespit edilen ağırlığın yanı sıra vücut duruş şekline göre; belirli vücut parçalarının uzunluğunun, genişliğinin, derinliğinin ve çevresel uzunluğunun belirlenmesidir. Statik antropometri, insanların kullandığı kapı yüksekliklerinin belirlenmesinde, oturma yeri gibi derinlikler kullanılır (Ertürk,1976; Erkan,1996; Erkan, 2001; Su, 2001, Kıran ve Polatoğlu Baytin, 2009).

Vücut durağan haldeyken belirlenen ölçüler, yapısal vücut ölçüleridir. 1967 antropometri konferansı sonucunda alınan kararla genel meslek grupları için alınacak olan antropometrik ölçülerde standartlaşma sağlanmıştır (Su, 2001). Bu ölçüler: yükseklikler, genişlikler, derinlikler, uzunluklar, çevresel ve eğrisel uzunluklar, düşüklükler, erişim uzaklıkları, kalınlıklar, çıkıntılar ve kirişler olarak belirlenmiştir.

Dinamik Antropometri

Dinamik antropometri, insanın devingen halini ele alarak, işlevsel ölçülerine ulaşmayı hedefler. İşlevsel antropometrinin amacı, fiziksel düzenekleri adapte ederken vücudun organlarının bağımsız olarak değil birlikte hareket etmesini sağlamasıdır (Toka, 1978; McCormick,1976). Yani hareket eden insanın bileşik ölçümleri alınarak elde edilmektedir. Örneğin dinamik antropometride kol uzamasının limitini sadece kol

boyutunun ölçüsü değil, bunun kısmen omuz hareketi kısmen de bedenin dönüşleri, sırtın eğilmesi ile el tarafından gerçekleştirilen hareketler bütünü olarak ele alınmaktadır (Şekil 90) (Toka, 1978; McCormick,1976).

Şekil 90. Vücut organlarının bütünsel davranışı

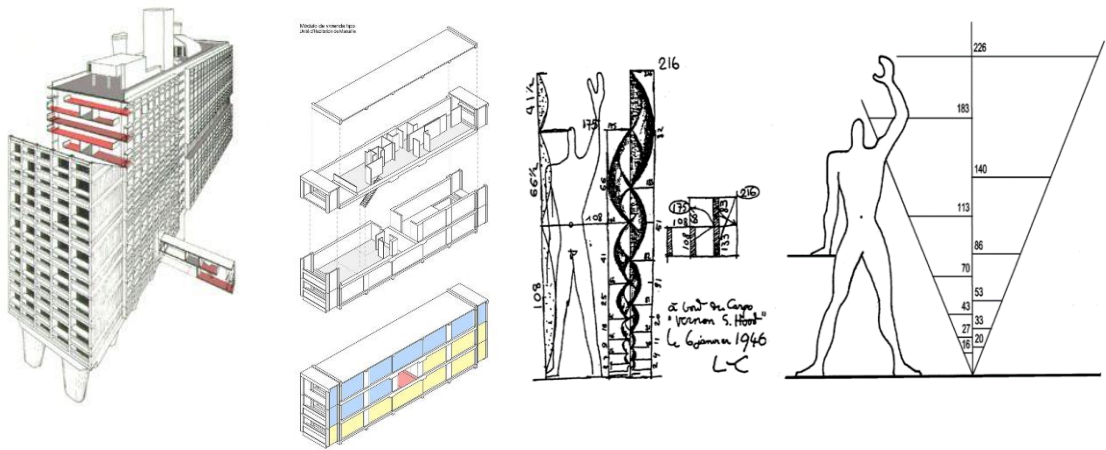
Kaynak: Toka, 1978; McCormick, 1976

Tasarım yaklaşımında dikkate alınan statik antropometri genellikle tasarım amacına daha uygundur. Statik vücut ölçüleri yanı sıra fonksiyonel vücut ölçüleri de önemlidir. Çünkü insanlar günlük işlerinde hareket durumunda olmanın yanı sıra, eylemleri gerçekleştirirken farklı hareketler yoluyla farklı vücut duruşları da gösterirler. Fonksiyonel vücut ölçülerini kullanmanın temel amacı, bir iş veya hareket sırasında uzuvlarımızın birbiri ile uyum içinde çalışmasını sağlayan koşullar ve pozisyonlar arasında ilişki kurarak uygun ölçüleri belirlemektir. Örneğin, iş yapan bir kişinin donatıya erişim uzaklığı kol uzunluğunun yanı sıra, omuz hareketlerine, gövdenin dönebilme, ileri geri hareketi yapılacak işe göre değişmektedir. Bu sebeple tasarım yapılırken vücudun eyleme uygun farklı hareketlerinin birlikte kullanılmasına dikkat edilmelidir (Akın ve Koca, 2002; Kıran ve Polatoğlu Baytin, 2009; Arat, 2011).

Mimarlık ve antropometri ilişkisine baktığımızda, ortak paydada insan ve ölçüleri yer almaktadır. Bu yüzden mimarlık, iç mimarlık antropometri ile doğrudan ilişkilidir. Tasarımı yapılacak ürün ya da mekân vücudun parçaları ile doğrudan bağlantı kurmalıdır. Bir başka deyişle, mekânlar ve mekânları oluşturan donatılar, kullanıcı gereksinmelerine en uygun mekânların ve insanın fiziki yapısına bağlı olarak tasarlanır. Buna göre verimli mekân tasarımı, insan vücuduna uygun şekilde tasarlanmaktadır (Arat, 2011).

Antropometri dalı ergonomi, sağlık, iş verimliği gibi çalışma alanlarından çok, mekân ve mekâna dayalı donatıları tasarlayan ve üretiminde etken rol oynayan tasarımcıların bu bilimi kullanması, tasarlanan ürünlerin insan odaklı olmasından kaynaklanmaktadır (İşeri ve Arslan, 2009). Kamuya açık binalarda düşünülen veya öngörülen ölçüler genelde kabul gören yükseklik ya da genişliklerden oluşmaktadır. Hâlbuki bölge veya yöreye uygun insanın özelliklerini kapsayacak ölçüsel yükseklik veya genişlikler tasarlanan mekân ve mekân donatısıyla ilgili kullanıcıların maksimum derecede verim almalarını ve kullanıcı memnuniyetinin oluşmasını sağlayacak etkenlerin başında gelmektedir (Arat,2011).

Le Corbusier'in Anadolu seyahatlerinden sonra ortaya koyduğu "Le Modulör" adamı ile insan vücudunun çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak için düzenlenen mekânlar ve onun donatılarında gerekli boyut ve yükseklik için kullanılan ölçüsel dizin olarak ortaya çıkmaktadır. Le Corbusier yaptığı Unite d'habitation (Marsilya toplu konutlarında) Modulör adamını bina giriş yüzeyinde kullanarak ortaya koyduğu sayısal felsefeyi, binasında da başarılı bir şekilde kullanmıştır (Corbusier,1954; Ching 2002). Modern mimarlığın isim babaları olan tasarımcıların geçmişte tasarladıkları bina/bina gruplarında yalnızca binayı değil binayı kullanacak insanın kullandığı donatıyı da tasarlamış olması antropometri çalışmalarının mimarlıkta dikkate alındığının bir göstergesidir. Le Corbusier'nin mimarideki tüm ölçüleri insan ölçeğine getirme kaygısı ile ürettiği Modulör ölçü birimini tasarımının her aşamasında kullanmıştır. Binanın duvarlarında da Modulör adamının işlemlerini görmek mümkündür (Şekil 91).

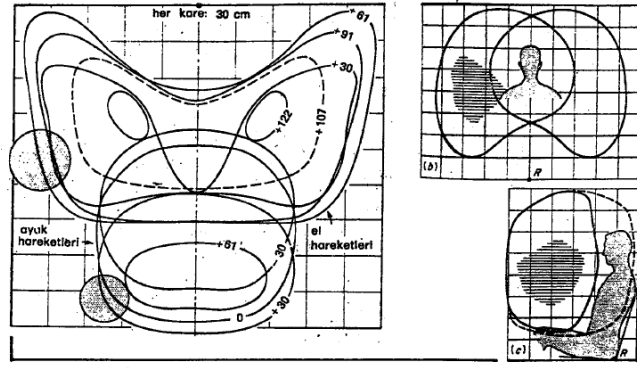
Tez Çalışmasında Le Corbusier'in Marsilya konutlarında kullandığı modüler adam çalışmasını, görseldeki gibi ilişkilendirerek oluşturduğu şematik çizim, bu çalışmanın alt yapısını oluşturamamda bana yol göstermiştir. Ayrıca küçük konutlarda antropometri bilimi ile iç mekân donatılarının ilişkisinin kurgulanması düşüncesinin çıkış noktasındaki yeri büyüktür.

2.4.1. Küçük Konutta Mekân Organizasyonu ve Mekân Standartları

Kültürel değerlerin insanlar üzerindeki etkisi günlük yaşamı yansıtmakta ve dolaylı olarak mekânın organizasyonunu etkilemektedir. Kültürel etkilerle hayatımıza giren donatı elemanları, başlangıçta farklı işlevler için kullanılarak simgesel anlamlar kazanmış olsa da zamanla asıl işlevlerinde kullanılmaya başlanmıştır (Karamehmetoğlu, 1990).

Çeşitli kültür gruplarının mekân gereksinimleri ve mekân kullanım alışkanlıkları da farklılıklar göstermektedir. Kültür, mekân düzeninin bir değişkeni olarak devreye girmektedir. Kültürü oluşturan inançlar, eğilimler, davranışlar, teknik görünüm gibi maddi, manevi kültürel unsurlar mekân talebini etkileyecektir. Zorlukları oluşturan bir önemli etken de kültür programlarının antropometrik ölçülerde gösterdiği farklılıklardır. Diğer bazı zorluklar ise, mekân ve donatı elemanları kullanımı ile eylemlerin yerine getirilmesinde alabildiğine tesirini gösteren kültür gruplarına özgü 'yaşama tarzına' ilişkin alanlardır (Ünügür, 1997).

Mekânların oluşumu, en genel tanımıyla; eylem alanları ve eylemlerin gerçekleşmesine yardımcı dolaşım alanlarının, mekânın işlevine bağlı olarak organize edilmesiyle gerçekleşmektedir (Çelik, 1996). Özsoy ve Esin'e (1988) göre, konut mekânının organizasyonunda eylem çeşitliliği ve zenginliği; konut ve konut grubu, yerleşme ölçeğine kadar değişen mekânsal kademelenme, bireysel kimlik ve grup kimliği yaratabilme, mekânı çeşitli düzeylerde bireyselleştirme ve mekâna ait olma türündeki nitelikler ve uygun fiziksel koşullar ile sağlanabilir (Şekil 92).

Şekil 92. Mekânı oluşturan davranışlar

Kaynak: Toka, 1987

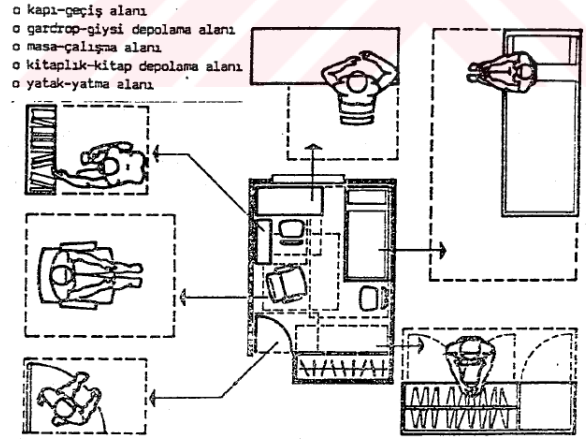
Kullanıcıların konut içindeki mekânsal davranışlarının tümüne eylem adı verilmektedir. Kahya (1993) çalışmasında, konut içinde yer alan eylemlerin sınıflandırmasını yapan Kennedy'nin eyleme ilişkin faktörlerini üç grupta toplamıştır. Bunlar;

Yarı Özel Eylemler: Boşaltım, banyo yapma, giyinme, hasta bakımı, el-yüz yıkama.

Özel Eylemler: Hiçbir şey yapmamak, çalışma, uyuma/uzanma.

İşlemci Eylemler: Ev işleri, çamaşır işleri, yaratıcı işler, çocuk bakımı, yemek yeme.

Yukarıda belirtilen eylemlerden bazısı aynı yerde uygulanabilirken, bazıları için özel mekânlar oluşturmak gerekebilir. Ya da birey/aile yaşam tarzına göre mekân içi kullanım tercihleri değişiklik gösterebilir. İnsanların mekânda bir işi yapması sürecinde donatı ile gerçekleştirdiği hareketler 'tek eylemler'dir. İnsan-donatı ilişkisinin oluşturduğu alan-yer gereksinmelerine göre tekrarlanarak kullanılan tek eylemlerin birleşimi ise 'eylem alanını' oluşturmaktadır. Eylem alanları ise –düzenlenecek mekânın işlevsel ve boyutsal özelliklerine göre sirkülasyon alanlarıyla birleşerek 'mekânları' oluşturmaktadır (Şekil 93) (Çelik, 1996). Bu yüzden mekân ve donatı tasarımı bir anlamda kişinin eylem ve davranışlarının tasarımıdır diyebiliriz.

Şekil 93. Mekân oluşum süreci: tek eylem-eylem alanı-mekân

Kaynak: Arcan ve Evcı, 1987

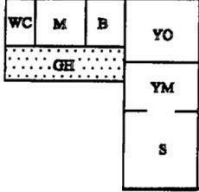
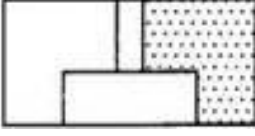
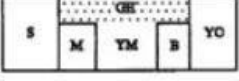
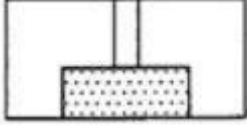
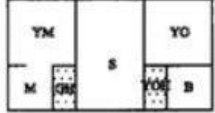
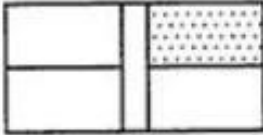
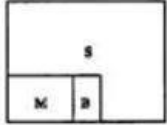
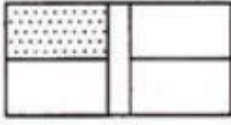
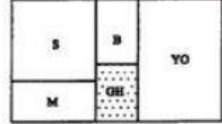
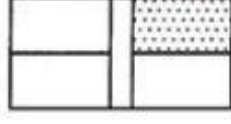
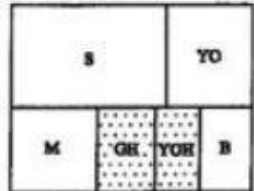
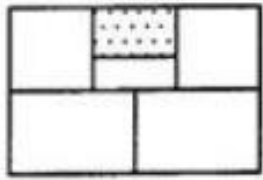
Konut içi eylemler uygulanırken kullanılan donatı boyutları, eylem alanlarını ve mekân ihtiyaçlarını etkilemektedir. Öte yandan donatının boyutu, donatının alanı, oranı ve donatının düzenine yansır. Bunun için mekânda kullanılacak olan donatıların boyutları iyi analiz edilmelidir (Kahya, 1993). Donatı boyutu ve mekân öğeleri ile elemanları arasında doğrudan ve orantılı bir ilişki bulunmaktadır. Buna örnek olarak, oturma ve pencere parapet yüksekliği arasındaki ilişkinin belirlenmesini verebiliriz. Bu belirlemeyi sistem analizi ile olmasa bile kişisel gözlemle belirleyebiliriz (Bayram, 2011).

Konut içi mekânlarda hareket alanının kullanıcılar için yüksek performansla fayda sağlaması beklenmektedir. Bu durumda, hareket alanı olan ev içi mekânlarının, faaliyetlerinin kısıtlanmaması için uygun şekilde tasarlanırlar. İnsanlar evlerinin içinde yaptıkları her bir eylem için belirli bir bölgeyi kullanırlar. Bu bölgeler eylemlerin yapılış şekline ve ekipmandan faydalanma biçimlerine göre değişiklik gösterir. Donatıyla veya donatısız yapılan her bir eylem için faydalanılan alan parçası eylem alanı demektir (Kahya, 1993). Minimum konutlarda önemli olan eylem alanının fonksiyonlara en uygun şekilde yanıt vermesidir. İç mekân yerleşiminde mekânın şekli farklı yollar açabilen bir faktör olarak karşımıza çıkar ve eylemlere göre ekipmanların düzenini şekillendirir. Örneğin: tek odalı küçük konutlarda yatma birimi duvar ünitesinde gizli çözülerek, yaşama alanının orta alanı diğer işlevlere cevap verebilmesi için boş bırakılmıştır.

Konut iç mekân fonksiyonlarını mekânı kullanan insanların hayatlarını devam ettirebilmeleri için gerçekleştirdikleri eylem ve hareketler belirler. Konutun çeşitli bölümlerini oluşturan mekânlar arasındaki bağlantılar konutta bulunan fonksiyonların

bağlantısına göre belirlenir (Alga,2005). Geçmişten günümüze küçük konutların mekânsal organizasyonunu inceleyen Şener (2008) çalışmasında 1944-1998 yılları arası tek odalı küçük konutların plan tipolojisindeki gelişmeyi Tablo 4’te sıralamıştır.

Tablo 4. Tek odalı konut plan tipolojileri

Konut Tipi	Blok Tipi	Açıklama
		1944-1946 yılları arasında yapılmış olan tek odalı plan tipinde tüm mekânlar giriş holünden ulaşılır. Salona is yemek odası bölümünden ulaşılır. Sık rastlanan bir plan tipi değildir.
		Tüm mekânların giriş holüne bağlandığı plan tipinde girişte yemek odası bulunmaktadır. İlk dönem örneklerinde yemek odası mekânına rastlanmaktadır.
		1990’lı yılların başında uygulanmış plan tipinde giriş holünden mutfak ve salona, yatak odası holünden ise yatak odası ve banyo mekânlarına ulaşılır. Yemek odası ise sadece mutfak bağlantılıdır.
		Giriş mekânı salondan olan plan tipinde tüm mekânlara ulaşım salondan sağlanır. Mutfak tipi ise açık mutfaktır.
		1990’lı yılların ortalarında uygulanmış olan plan tipinde tüm mekânlara giriş holünden ulaşılır. Sık uygulanan örneklerdendir.
		1998 yılında uygulanmış olan örnekte giriş holünden salon ve mutfak mekânlarına, yatak odası holünden ise yatak odası ve banyo mekânlarına ulaşılır. Dönemin en çok kullanılan plan tipidir.

Kaynak: Şener, 2008

Tabloya baktığımızda, tek yatak odalı konut planları ilk yapıldığı yıllarda daha fazla mekânı bünyesinde bulundurmışlardır. Yemek odası mekânı ilk dönem örneklerinde görülmektedir. Zamanla açık plan şeması denenmiş, direkt salondan girilen ve tüm mekânların salona veya giriş holüne açıldığı plan şeması kullanılmıştır (Şener, 2000). Giriş ile yatak odası holü bulunan, yaşama ve uyuma mekânlarını birbirinden ayıran plan şemaları daha sonraları dikkat çekmektedir (Şener, 2000).

2000'li yıllara gelindiğinde ise ülkemizde küçük konutlar daha çok toplu konut şeklinde 'rezidens/ stüdyo' gibi yaygın olarak kullanılan ve standartlaşan konut tipleri olarak ortaya çıkmıştır. Kısa sürede ve çok sayıda konut üretiminin öngördüğü sistemde standartlaşma ve tekdüze konut üretimi yaygınlaşmıştır. Zorunlu konut üretimi, çok sayıda aynı konut alanlarının oluşmasına sebep olmuştur. Bu toplu konutlarda toplum refahını artırmak, asgari alanın belirlenmesi amacıyla dünya ve ülkemizde yapılan standartlaşma çalışmalarından bu aşamada bahsetmek uygun olacaktır. Konut standardı, tüm üretim süreçlerini, mekânları ve elemanları, araç ve gereçleri, yapı bileşenlerinin boyut ve fonksiyon kontrolünü ve bu doğrultuda otoriteler tarafından alınan tüm kararları kapsar (Demirarslan, 1997). Gür (2000) konut standartlarını, konut tasarım uygulamalarında altına düşülmemesi gereken belirli taban değerlerin belirlenmesi ve böylece insan sağlık haklarının korunması açısından önemli bulmaktadır. Konut standardı amaçlanan bir yaşam kalitesinin alt sınırını ortaya koymaktadır (Bayazıt, 1986). Toplu konut iç mekân standartları ülkelerdeki bölgeler arası toplumsal ve çevresel farklar göz önünde bulundurularak, toplumun hangi düzeyi için yapılacağı belirlenerek geliştirilmiştir (Üst, 2015).

Dünya örneklerine bakıldığında; örneğin Avrupa'da konut standartları araştırmaları için Uluslararası Aile Kurumları ve Uluslararası Konut ve Planlama Birliği adında iki kuruluş vardır. Konut iç mekân standartlarının belirlenmesinde hanehalkı sayılarını en önemli bileşen olarak kullanmışlardır. Örneğin; 2 kişilik bir ailenin konutu en az 3 oda ve 38 m² olmalı iken; 6 kişilik bir aile konutunun 5 oda ve 62 m² altında olmaması gerektiğini belirtmişlerdir (Adequate Housing Report, 2000). Benzer şekilde İngiltere konut standartları üzerine yapılan çalışmaları, 1949 Merkezi Konut Dayanışma Komisyon raporu, 1961 Parker Morris raporu, 1998 Ulusal Konut Standartları ve 1996 Konut Kalite Göstergeleri oluşturulmuş ve standartlar belirlenirken konut içi eylemler dikkate alınmıştır. Minimum yaşam alanı büyüklükleri; 1 kişilik hanehalkı için 27,9-32,5 m², 2

kişilik hanehalkı için 41,8-47,5 m², 3 kişilik hanehalkı için 51,1-62 m², 4 kişilik hanehalkı için 65,1-71 m², 5 kişilik hanehalkı için 78,9-80 m² olarak belirlenmiştir (Housing Space Standards, 2006). Almanya’da, DIN Normu’na göre toplu konut iç mekân standartları geliştirilmiştir. Toplu konut iç mekân büyüklükleri hane halkı sayılarına göre belirlenmiştir. Minimum toplu konutlar; tek kişilik 40-42 m², iki kişilik 54-57 m², üç kişilik 63-67 m², dört kişilik 69-78 m², beş kişilik 81-85 m² ve altı kişilik 94-97 m²’dir (Üst, 2015; Demirarslan, 1997; Kleinman, Matznetter, Stephens; 1998).

Ülkemizde ilk çalışmalar 1961 Anayasası sonrasında yapılmıştır. Devlet Planlama Teşkilatı, konut standartları konusundaki yetersizliği gidermek için İmar ve İskân Bakanlığı Genel Müdürlüğü Araştırma Dairesini konut standartlarını düzenleme amacıyla yönlendirmiştir. İmar ve İskân Bakanlığı, Emlak Kredi Bankası, Devlet Planlama Teşkilatı, İşçi Sigortaları Kurumu, TSE, Ankara Üniversitesi, İnşaat Mühendisleri ve Mimarlar Odaları, Bayındırlık, Maliye ve Milli Savunma Bakanlıkları temsilcilerinden bir komite oluşturulmuştur. Bu komite, Halk Konutları Standartları’nı 24.03.1965’te Resmi Gazete’de yayınlamıştır. Bu standartlara göre, 63 m²’den küçük konutlar asgari niteliktedir. 63-100 m² arasındaki konutlar orta nitelikte konut kabul edilmiştir. Standart halk konutları projeleri, asgari nitelikteki halk konutları ve orta nitelikteki halk konutları olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Üst, 2015; Bayazıt, 1986). Halk standartları konut birimleri altı grupta; yaşama grubu, yatak grubu, iş grubu, iç geçitler, teras, balkon ve veranda ile yerli dolaplar olarak ele alınmıştır. Bunların açılımları şu şekildedir:

- Yaşama Grubu: Minimum yeterlilikteki konutlarda oturma, çalışma, yemek ve özel durumlarda yatmak için kullanılır. Orta yeterlilikteki konutlarda ise oturma, yemek ve çalışma için kullanılır.
- Yatak Grubu: Yatma ve bazı özel durumlarda ise çalışma için kullanılabilir. Minimum yeterlilikteki konutlarda ranza kullanılabilir. Bir yatak odasında ana giriş diğer yatak odasının içine açılmaz.
- İş Grubu: İş balkonu, mutfak, kiler, depo, banyo, tuvalet ve lavabo.
- İç geçitler: Giriş ile oda aralarının toplamı iç geçitlerdir.
- Teras, Balkon ve Veranda: Dış oturma yerleridir.

- Yerli Dolap: Konutlarda iç faydalı alanın en az %3'ü kadar yerli dolap ile girişte bu alanın dışında ayriyeten vestiyer de yapılmalıdır. Dolap derinlikleri en az 0,50 m. en fazla 1 m. olacaktır.

Ortalama nitelikli halk konutlarının toplamda faydalı alanının %63-%72,4'ü yaşam alanı, %19,4-29,2'si servis alanı, %7,8-%11,9'unu sirkülasyon alanı olarak planlanmıştır. Asgari nitelikteki halk konutlarının toplam faydalı alanının %58,4-%68,1'i yaşama alanı, %22-31'i servis alanı, %9,4-%11,2'si sirkülasyon alanı olarak ön görülmüştür. 1981 tarihli 2487 ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanununun çıkarılması ile Halk Konutu Standartlarından sonra Toplu Konut Standartları da tekrar gündeme gelmiştir. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafınca 1985 yılında Tip İmar Yönetmeliği ile yönetmelik dışında kalan iller için ek yönetmelikler oluşturulmuştur. İncelenen pek çok kaynaktan elde edilen bilgiler doğrultusunda, Türkiye'de konut iç mekânları için öngörülen minimum değerler listelenmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. Türkiye'de konut iç mekan standartları

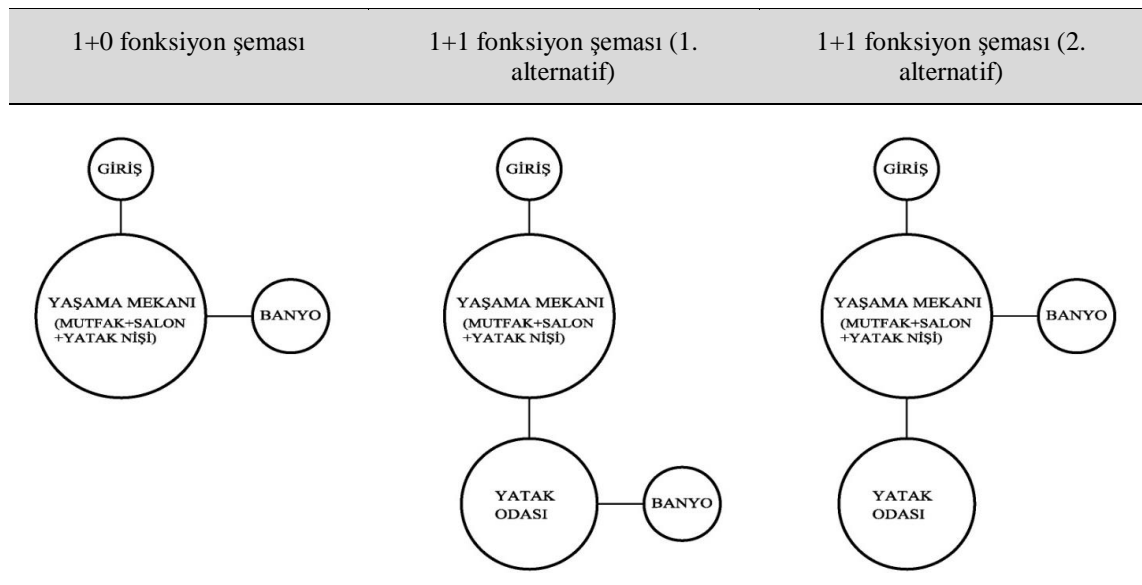
	İmar ve İskan Bakanlığı Halk Konut Standartları		Bayındırlık Bakanlığı Belediyeler Tip Yönetmeliği		İstanbul İl İmar Yönetmeliği	
	Dar K.	Alansal Büyüklük	Dar K.	Alansal Büyüklük	Dar K.	Alansal Büyüklük
Yaşam Alanı	3,00 m	11-12 m ²		11,20 m ²	2,80x4,00 m	11,20 m ²
Ebeveyn Yatak Odası		12 m ²		5,9 m ²	2,10x2,80 m	5,88 – 8,00 m ²
Yatak Odası		7 m ²				
1 kişilik						
2 kişilik		8,5 m ²				
3 kişilik		12 m ²				
Mutfak	1,75 m			3 m ²	1,50x2,00 m	3,00 m ²
Yemek Nişi	2,00 m					
Banyo +WC	1,70 m	3 m ²		4,40 m ²	1,20x2,00 m	2,40 m ²
Banyo	1,50 m	2,5 m ²				
WC	1,90 m	1,25 m ²		1,20 m ²	0,90x1,20 m	1,08 m ²

Kaynak: Üst, 2015

Dünyada ve ülkemizde toplu konutlarda standartlaşma çalışmalarına baktığımızda, farklı dönemlerde kuruluşlar kurulum toplumun ihtiyaçları doğrultusunda aile yapısına ve

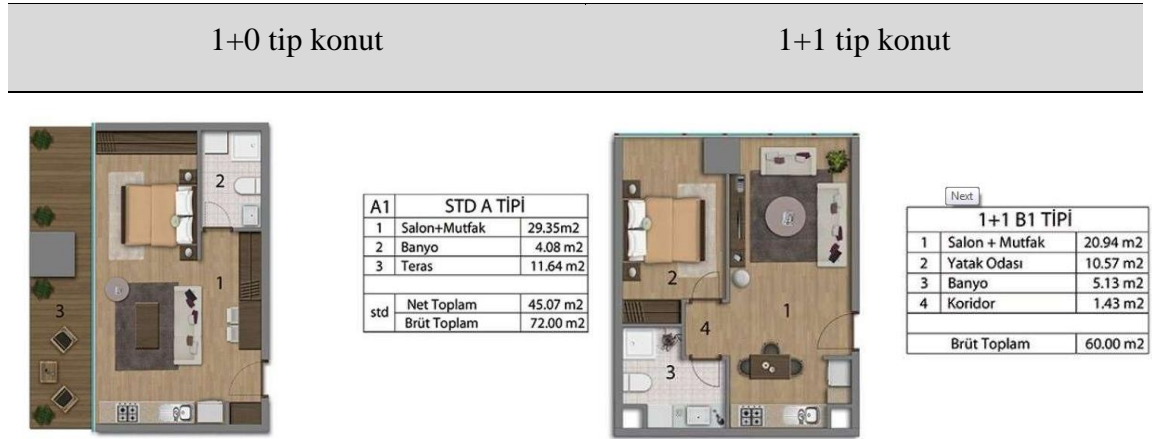
hanehalkına uygun standartlar geliştirilmiştir. Konut standartları amaçlanan bir yaşam kalitesinin asgari sınırını ortaya koyduğunu söyleyebiliriz. Günümüzde, mekânı tanımlayan bileşen, donatı, mobilya ve aksesuarların pek çoğu belirli bir mekân için değil herhangi bir mekân için tasarlanmakta ve endüstriyel yöntemler ile üretilmektedir. Zamanla birbirinin aynı, tekdüze konut ve mekânlar ortaya çıkması ile beraber özgünlük tartışmaları gündeme gelmiştir (Sarıyar ve Pakdil, 2012). Ancak mevcut kaynakları optimum değerlendirme çabasının bir ürünü olan standardizasyon, üreticiye, tüketiciye ve ülkeye; zaman, kalite, verimlilik, rekabet gücü ve maddi avantaj sağlayan mutlak bir gerekliliktir (Kalaycıoğlu vd., 2015). Bu nedenle toplu küçük konut üretiminin de kitlesel hale dönüşmesi bu konutlarda benzer mekânsal organizasyonların oluşumuna neden olmuştur.

Stüdyo tipi konutlar tek kullanım hacimli yaşam alanı, uyuma ve mutfağın bir arada olduğu sadece banyo-tuvalet ayrımı olan projelerdir. Bunlar 1+0, 1+1, 1+1,5, 2+1 gibi farklı m²'lerde ve tiplerde karşımıza çıkmaktadır. Bir odalı, stüdyo tipi diye de tabir edilen plan tipinde genellikle tüm mekânların açıldığı tek bir mekân vardır (Şener, 2000). Bu giriş holü veya salon olmaktadır. Stüdyo konutlarda en sık rastlanan tip, 1+0 ve 1+1 plan tiplerini kapsamaktadır. 1+0 plan tipi, banyo hariç konut tek bir hacimden oluşmakta ve yaşama alanı-yatma-mutfak mekânları iç içe oluşmaktadır. 1+1 plan tipinde ise, yaşama bölümü ve yatma bölümü birbirinden ayrılmaktadır. Bu konut tiplerinde en çok rastlanan mekân organizasyonları Şekil 94'teki gibidir.

Şekil 94. 1+0 ve 1+1 Konut Fonksiyon Şemaları

1+0 ve 1+1 plan tipine örnek olarak, 2014 yılında yapılan Dumankaya Ritim İstanbul verilebilir. Tek bir ana hacimden oluşan 1+0 daire tipinde; açık mutfak, oturma bölümü ve yatma bölümü bir arada tasarlanmaktadır. Tüm bu mekânlara ek olarak daire içerisinde bir ıslak hacim (banyo) bulunmaktadır. 1+1 daire tipinde ise; yaşama bölümü ve yatma bölümü birbirinden ayrılmaktadır (Şekil 95).

Şekil 95. Dumankaya Ritim İstanbul 1+0 / 1+1 Daire Planı, 2014

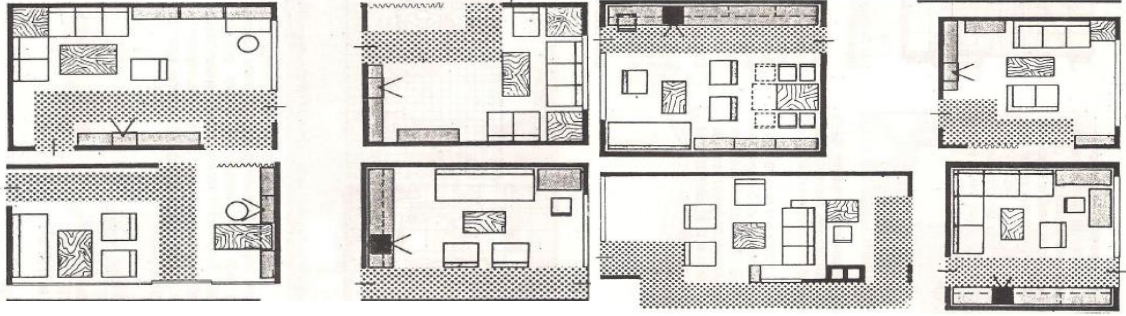
Kaynak: Url-38

2.4.2. Küçük Konutta Mekân-Donatı-Eylem İlişkisi

Küçük konutlarda iç mekânlar bireysel ve ortak kullanıma uygun olarak tasarlanmaktadır. Bu kapsamda bu tip konut iç mekân bölümlerini, içerisinde gerçekleşen eylemleri ve yapılan eyleme göre iç mekân donatıları aşağıda sırasıyla; yaşama mekânı (oturma-dinlenme), mutfak bölümü, yatma bölümü ve ıslak hacim mekânları üzerinden incelenmiştir.

Yaşama Mekânları (Oturma-Dinlenme)

Yaşama mekânı, konuttaki bireylerin sosyal ihtiyaçları için düzenlenmiş bir mekândır. Konutta yaşayan bireylerin, beraber oturmak, sohbet etmek, yemek yemek, müzik dinlemek, TV veya radyo gibi araçlarla dış dünya ile dolaylı olarak etkileşime girdikleri bir mekândır (Arcan ve Evcı, 1987). Oturma grubu, yemek yeme alanı, TV'nin yerleştirilebileceği bir ünite yaşama mekânı içerisinde bulunmaktadır (Şekil 96).

Şekil 96. Değişik Büyüklüklerdeki Yaşama Mekânları

Kaynak: Arcan ve Evcı, 1990

Konutun en önemli bölümü yaşama mekânıdır. Genel olarak, yaşama mekânı imkânlar çerçevesinde zamana uyum sağlayan, farklı yerleşimlere uygun, farklı yaş gruplarının ve kullanıcıların yaşam tarzlarına göre olmalıdır. Bitişik yapılarda yaşam alanı, komşunun yatma alanına bitişik olmalı ve yaşama alanındaki oturma elemanları ise oturan kişilerin birbirlerini rahat görebilecekleri bir biçimde düzenlenmelidir. Yaşama alanı konutun dışı en açık bölümü olduğu için doğrudan konutun girişi ile ilgilidir. Güney yönü yaşama alanı için en uygun yöndür. Genel olarak manzaraya bakan bölüm konutun diğer bölümleriyle ilişkili olarak konumlandırılmaktadır (Bayram, 2011, Arcan ve Evcı, 1987).

TSE halk konut standardına göre yaşama mekânının en az 11-12 m² olması önerilmektedir. Küçük konutlarda yaşama mekânı çeşitli aktivitelerin bir arada gerçekleştiği mekândır. Keyifli vakit geçirme ve dinlenmeye ek olarak kimi zaman yemek odası, misafir odası, müzik ve çalışma odası olarak kullanılabilir. Parikh'e (1994) göre birçok farklı kullanımının olması yaşam odalarının çok büyük olması gerektiği anlamına gelmez. Sadece adapte edilebilir ve konforlu olması yeterlidir. Küçük konut yaşama mekânında donatı elemanları kısıtlı hacimden dolayı işlevsel olmalıdır. Örneğin, oturma birimlerinde gece yatağa dönüşebilen modeller tercih edilmelidir. Yaşama mekânında oturma birimleri genellikle yer kaybını en aza indirecek L koltuk takımları tercih edilmektedir. Ayrıca oturma grubu için özel düzenlemelerin olmaması durumunda, üçlü, ikili ve tekli koltuk takımları tercih edilir. Koltuklar genellikle TV ünitesine doğru yönelmektedir. Bunun yanı sıra ihtiyaç duyulursa mekânın izin verdiği boyutlarda bir sohbet köşesi oluşturulabilmektedir.

Günümüzde stüdyo tipi konutları sadece konut olarak değil işyeri (home-office) olarak kullanan kullanıcılarda mevcuttur. Bu tip kullanıcılar, konutun yaşam alanında çalışma davranışlarını gerçekleştirirken çeşitli düzenlemeler yoluyla hem işlerini yaparlar hem de evlerinde bulunma konforunun tadını çıkarırlar (Şekil 97). Küçük konutlarda çalışma alanları yaşam alanlarında, yatak odalarında ya da mutfaklarda yer almasının yanı sıra dubleks dairelerde merdiven altında da çözümlenebilir.

Şekil 97. Küçük konutta home-office kullanım alanları

Kaynak: Url-39

Oturma bölümünü maksimum düzeyde kullanabilmenin diğer bir yolu da; eğer mekân ve mekânın girintileri müsaitse, sabit oturma alanlarının oluşturulmasıdır. Yüksekliği ayarlanarak alt kısmı depolama amaçlı kullanılabilir, hatta derinlik yeterli ise misafirler için yatak amaçlı da kullanılabilir (Şekil 98) (Gölgedar, 2011).

Şekil 98. Mekândaki girintilerin oturma ve depolama amaçlı değerlendirilmesi

Kaynak: Url-40

Mutfak Mekânı

Tarihsel gelişim sürecinde mutfak, üretime dayalı davranışı, özel araç ve gereçleri ve de donatısı ile ekonomide, teknolojiye ve sosyo kültürel olarak her zaman önemli bir rol oynamıştır (Ünügür, 1997). Türk kültüründe yemek yapmak ihtiyaçtan öte bizi geleneklerimize bağlayan bir hobidir. Bu özelliğiyle Türk yaşam alanlarında mutfak konutun en önemli mekânlarıdır. Konutta yoğun ve sıklıkla kullanılan yaşama ve servis bölümlerinde mutfakın, önem sıralamasında ilk sıralarda yer aldığı araştırmalarla tespit edilmiştir (Yıldırım ve Hacıbaloglu, 2000). Çünkü mutfak, aile bireylerini bir araya getirmek ve yaşamın devamlılığını sağlamak için önemli bir mekândır. Aynı zamanda mutfaklar konut iç mekânlarında en çok esnekliğin sağlanabildiği bölümdür. Çünkü mutfak, yapı sistemlerinin ve kullanıcının ihtiyacına göre şekillendirilir. Bilhassa toplumda değişen yaşam tarzı ve alışkanlıklarla beraber mutfak ve yaşam alanlarının birleştirilmesi açık mutfak alanlarının oluşmasına yol açmıştır (Alga, 2005). Bu sebeple mutfak kullanıcının yaşamına uyum sağlayan bir mekân haline gelmiştir.

Günümüzde değişen yaşam koşulları ve çalışma hayatının temposunun hızlanması sonucu, zaman kavramı insan hayatında önemli bir yer tutmuştur. Bunun bir sonucu olarak da yeme kültürümüz değişmiş ve hazırlanması saatlerce süren yemekler yerine, kullanıcıya zaman kazandıracak kolay hazırlanabilir, hazır yiyecekler tüketilmeye başlanmıştır (Karamehmetoğlu, 1990). Bu değişim küçük konutta yaşayan kullanıcıların yaşam tarzı ve alışkanlıklarına oldukça uygundur. Küçük konut kullanıcıları yeme alışkanlıklarına baktığımızda mutfaklar atölye-üretim yeri olarak değil beslenme ihtiyacının karşılanabileceği bir servis alanı olarak düşünülmekte ve daha çok hazır kutu yiyecekler tüketilmektedir. Çünkü bu tarz konut kullanıcıları yaşama alışkanlıklarında evde geçirdiği zaman diliminden çok kamusal alan kullanımı fazladır.

Karamehmetoğlu (1990) alan kullanımında insan ihtiyaçlarının minimum düzeyde tutulduğu küçük konutlarda bulunan mutfak mekânının, mekân organizasyonu yönünden iyi etüd edilmesi gerekliliğini vurgulamıştır. Toplam kullanım alanı kısıtlı olan küçük konutlarda mutfaka ayrılan hacim de az olacağından, mutfak depolama hacimlerinde maksimum kullanılabilirlik sağlanması önemlidir (Karamehmetoğlu, 1990). Küçük konutlarda mutfak çoğunlukta açık mutfak ya da bir mutfak nişi olarak yaşama mekânı ile beraber çözümlenmiştir. Böylece mutfakın diğer bölümlerle olan ilişkisi direk

sağlanmıştır. Genellikle mutfak ve diğer mekânlar, yemek yeme eyleminin gerçekleştirildiği mutfak masası ile ayırmaktadır (Şekil 99).

Şekil 99. Küçük konutta yemek masasının mekânda bölücü olarak kullanılması

Kaynak: Url-41

Küçük konutlarda bir diğer yaklaşım da mutfağın kompakt ve çok fonksiyonlu bir mutfak olarak çözümlenmesidir. Bu yaklaşımda mutfaklar genellikle kompakt mutfak ünitelerinden oluşmakta ve bir dolap veya niş içine kapatılabilmektedir (Kürşat, 2006). Bu mutfakların dönüştürülebilir olması aynı zamanda esneklik tasarım olanağı da sağlamaktadır. Bu esnek tasarım anlayışı ile mutfaklar için belirli bir mekân ayırmak yerine her alana adapte edilebilir mutfak kompleksi geliştirilmiştir. Üretilen bu mutfak kompleksleri, mobilya olarak görülen mutfak kompleksini dilediği yere koyabilmektedir (Karamehmetoğlu, 1990). Günümüzde değişen koşullarla küçülen yaşam alanları için yapılan kompakt tasarımı giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Küçük yaşam alanları için kompakt tasarım örneği olan mutfak, Compact Concept tarafından 180° dönebilen dairesel bir dolap olarak tasarlanmıştır (Şekil 100). Benzer şekilde küçük mutfaklarda kullanılan masa ve sandalyeler de kullanım dışında katlanabilir ya da küçülebilir olması esnek tasarımı sağlamaktadır.

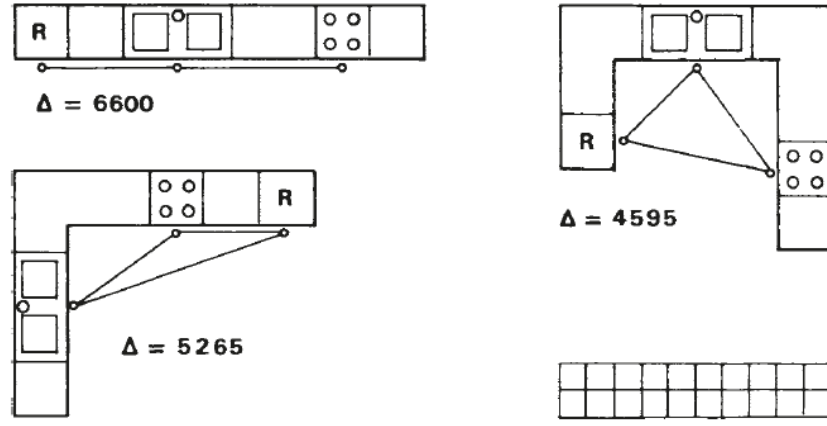
Şekil 100. Kompakt mutfak tasarımı

Kaynak: Url-42

Ünügür (1997) çalışmasında mutfak mekânlarındaki ergonomik faktörleri üç grupta toplamıştır. Bunlar aşağıda sırasıyla; “donatı elemanları düzeni, çalışma alanlarının boyutlandırılması ve depolama hacimleri” olarak ele alınmıştır.

a. Donatı Elemanları Düzeni

Mutfağın hareket alanında, kullanıcıların fiziksel ve psikolojik olarak rahat biçimde, zaman ve yorgunluğu azaltarak çalışmalarına olanak sağlayacak bir takım düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (Gönen, 1990). Bu düzenlemelerin başında çalışma üçgeni gelir (Şekil 101). McCormick’in uygun çalışma alanı tasarım ilkeleri, mutfağın kullanım sıklığı ve sırasıdır. En yaygın olarak kullanılan donatı elemanları en erişilebilir konumlara yerleştirilmelidir. Kullanım sıklığı ilkesine göre mutfakta bulunan donatı elemanları arasında soğutucu, eviye ve pişirici arasında oluşan “çalışma üçgeni” sıklıkla kullanılmaktadır. Bu sebepten dolayı başka kullanımlarla kesilmemelidir (Ünügür, 1997). Ayrıca ergonomik çözümlere dayalı olarak donatı elemanlarının kullanım ve eylem sırasına göre dizilişinin; S (soğutucu) – T (tezgâh) – E (eviye) – T (tezgâh) – P (pişirici) – T (tezgâh) ve D (dolap) şeklinde olması öngörülür (Ünügür, 1997). Çalışma üçgeninin çevresi küçük ve orta büyüklükteki mutfaklarda 7m’yi, büyük mutfaklarda ise 9m’yi geçmemelidir (Baytın, 1980).

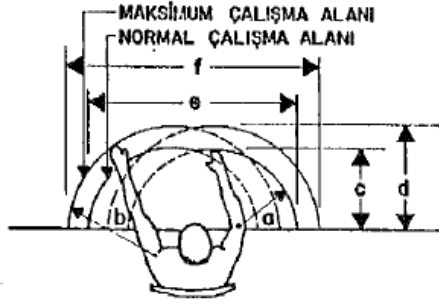
Şekil 101. Farklı mutfak tiplerinde çalışma üçgeni

Kaynak: Pheasant, 1996

b. Çalışma Alanlarının Boyutlandırılması

Mutfakta çalışma alanı ergonomik kriterler doğrultusunda ve uzanma limitleri içinde düzenlenmelidir. Mutfağın tasarımında asıl amaç esnek düzenleme işlerin küçük hareket ile büyük verimlilikte gerçekleşmesidir (Kalınkara vd., 2013). Bu da donatıların ve araç-gereçlerin düzenlenmesinde ferah bir hareket alanını sağlaması ile mümkün olmaktadır. Çalışma alanları tasarımı üç şekilde planlanmaktadır. Bunlar: yatay çalışma alanı, dikey çalışma alanı ve eğimli çalışma alanıdır. Bu alanların boyutlandırılmasında, yükseklik, genişlik ve derinlik saptarken, normal ve maksimum çalışma alanları kullanılmaktadır (Karamehmetoğlu, 1990). Mutfak tezgâh alanında bireylerin en çok yaptığı vücut hareketi; ellerin dirsekten bükülü vücuda kapalı bir vaziyette oluşturduğu vücut pozisyonudur. Bu eylemler tezgâhta bir yarım daire içerisinde düzenlenir. Bir aleti almak için yapılan kavrama eyleminde dikkate alınması gereken yükseklik, vücudun ön kısmının merkezindeki noktadır (Grandjean, 1969). Eller ile kolların sahip olduğu teknik avantajlarının kullanımı açısından, mutfakta yemek hazırlamak için kullanılan çalışma yüzeylerinin yatay olarak düzenlenmesi iş verimliliğini artırır (Poole, 1993). Elin erişme noktasında vücuttan öne doğru, vücuda kapalıyken yaklaşık olarak dirsek seviyesi düzeyinde yapılan hareketler başka hareketlere oranla çok daha mükemmeldir (Murrell, 1965). Bu çalışma yüzeyi derinliğini insan kolunun uzanabileceği mesafede olması ve mutfaktaki diğer elemanlarla uyum sağlayabilmesi açısından 60 cm olarak belirlenmiştir (Karamehmetoğlu, 1990). Mutfak mekânlarında yatay ve dikey çalışma alanları Şekil 102 ve Şekil 103'deki gibidir.

Yatay Çalışma Alanı Boyutları (Kadın İçin)

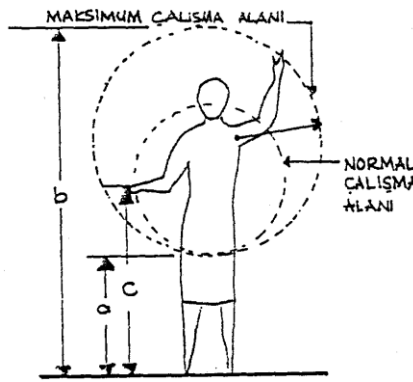

a	b	c	d	e	f
32-40	42-58	25	50	160	-
40	-	40	50	-	120
40	48.7	40	60	90	150
37.5	60	45	60		

Şekil 102. Yatay çalışma alan ve boyutları

Kaynak: Karamehmetoğlu, 1990; Baytın, 1980

Dikey Çalışma Alanı Boyutları (Kadın ve Erkek İçin)

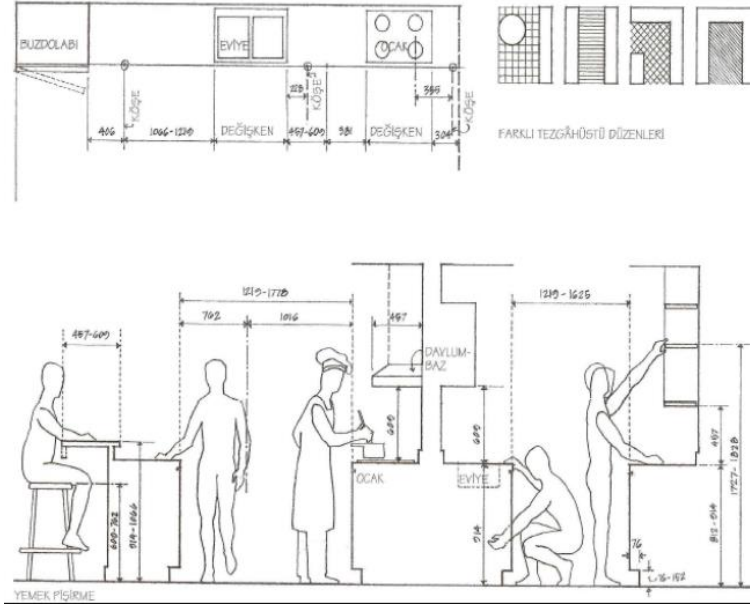
	a	b	c
Kadın için	60	180	75
	100	120-145	-
Erkek için	-	-	54-70

Şekil 103. Dikey çalışma alan ve boyutları

Kaynak: Yıldırım, 1995; Baytın, 1980

Mutfakta yer alan hareket alanları üç ana grupta toplanabilir (Şekil 104). Bunlar;

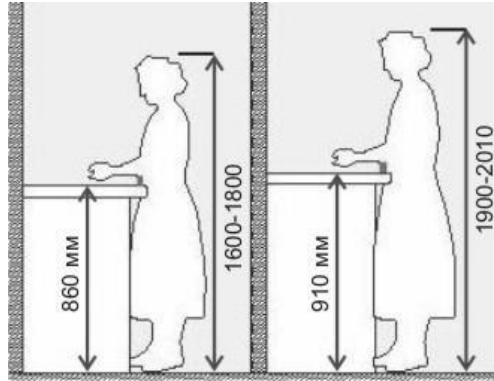
- Tezgâh
- Ocak veya fırın
- Depolama (Seçer, 2006).

Şekil 104. Mutfakta yapılan eylemler

Kaynak: Seçer, 2006

İnsan kullandığı donatı elemanlarıyla bir sistem olarak düşünülürse, bu sistemin işlemesi için donatı elemanları ve insan arasında bir uyum olması gereklidir. Bu da ancak antropometrik veriler ile sağlanabilir. Fakat mutfak donanımına ilişkin boyutlar belirlenirken toplumsal gelişmişlik düzeyi, ırk, cinsiyet ve yaş gibi değişkenlerin dikkate alınması gerekir. Erkek ve kadınlar arasında cinsiyetten kaynaklanan boy uzunluğu farklılıkları dolaplar için en uygun (optimum) boyutları belirlemeyi olanaksız kılar (Şekil 105) (Kalınkara, 2019).

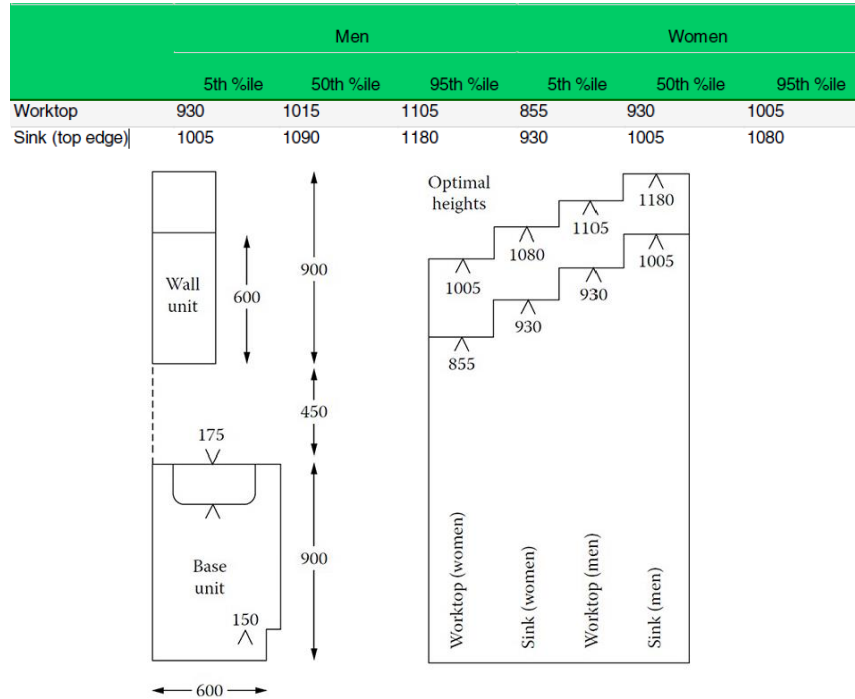
Şekil 105. Farklı antropometrik boyutlardaki bireyler için çalışma yüzeyi yükseklikleri

Kaynak: Kalınkara, 2019

Kalınkara vd.'nin (2013) farklı yaş gruplarındaki kadınların mutfaklarına ilişkin ergonomik yaklaşımları değerlendirdiği çalışmada, mutfaklarından memnun olmayan kadınların memnuniyetsizlik sebeplerinin: alan darlığı, tezgâh ve depolama alanlarının

yüksekliği ile boyutlarının yetersizliğinden kaynaklandığını tespit etmiştir. Bu yetersizliğin zaman ve insan enerjisi kullanımında verimliliği düşürdüğünü ve çözüm olarakta tasarımda insan boyutlarının dikkate alınması gerekliliğini vurgulamıştır (Kalınkara vd. 2013).

Mutfakta çalışma yüzeylerinin yükseklikleri, kullanıcıların antropometrik ölçülerindeki değişiklikler ile eylemlerdeki çeşitlilikler dikkate alınmadan boyutlandırılmaz. Tezgâh yüksekliğinin gereğinden az ya da fazla olması kullanıcıda omuz, sırt ağrısı gibi pek çok rahatsızlığa neden olur. Çalışma alanlarının yüksekliği belirlenirken, ayakta duran insanın dirsek yüksekliğinden kullandığı araç-gereç yüksekliği çıkarılarak bulunur (Ünügür, 1997). Bu eylemler mutfakta en yaygın yapılan kesme ve doğrama gibi eylemler olarak gruplandırılmıştır. Asıl dikkate alınması gereken bu grup eylemlerdir. Çalışma alanı yüksekliğinin, ayakta dirsek yüksekliğinden 10 cm aşağıda olması bu grup eylemlerin olduğu belirlenerek öngörülmüştür (Ünügür, 1997). Ergonomik çalışmalar pişirici, eviye ve tezgâh çalışma yüzeylerinin her biri için en uygun yüksekliğin 90 cm olduğunu göstermiştir (Grandjean, 1973). Grandjean (1973), eviyenin üst yüzeyinin tezgâh ile aynı seviyede olmasını tavsiye ederken, Goldsmith (1967) optimum eviye üst yüzey yüksekliğinin dirsekten 11,5 cm aşağıda olmasını önermektedir (Şekil 106).

Şekil 106. Standart mutfak ünitesi: (sol) taban ve duvar üniteleri ve (sağ) optimum tezgâh yüksekliği aralıkları (% 5 -% 95) (boyutlar milimetre cinsindedir)

Kaynak: Pheasant, 1996

Ülkemizde bu alanda en güncel çalışma Doğan ve Kalıncara'nın (2015) "konaklama mutfaklarındaki antropometrik ölçü uygunluğunun araştırılması, optimum iş yüksekliğinin belirlenmesi" için yapmış olduğu çalışmadır. Çalışma kapsamında 300 erkek çalışanın ayakta ve oturarak vücut ölçüleri alınarak, vücut ölçülerinin persentil değerleri hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda mutfak büyüklüğü ile kişisel ölçü arasındaki koordinasyon araştırılmış ve en iyi mutfak ekipmanları tasarımının ölçüleri belirlenmiştir. Çalışmada yükseklik farkından kaynaklanan olası kazaları önlemek için uygun lavabo yüksekliği olarak ayakta dirsek yüksekliğinin 7,5 cm altı kullanılmıştır. Bu nedenle en iyi lavabo yüksekliğinin 102,5 cm (50.%) olması önerilir. Bu değer kısa boylu (5.%) mutfak çalışanları için 92,5 cm, uzun (95.%) mutfak çalışanları için 112,5 cm'dir (Doğan ve Kalıncara, 2015).

c. Depolama

Konut mutfaklarında donatım elemanları hazırlama, pişirme, servis, yıkama ve bu bölümlerdeki gerekli dolaplar yeterli depolama alanları mutfak büyüklüğüne ve kullanıcı sayısına göre düzenlenmelidir. Araştırmalar önem, kullanım sıklığı, işlev ve kullanım sırasının depolama eylemlerini tamamlamak için önemli olduğunu göstermektedir. Bu durumda depolama donatılarının boyutsal analizi çok önemlidir. Erişilebilirlik açısından en uygun, orta, zayıf ve çok zayıf alanlar ortaya çıkmıştır (Ünügür, 1997). Küçük konutlarda ise bu elemanlar, minimum boyutlarda ve maksimum kullanılabilirlik düzeyi ile ele alınmalıdır.

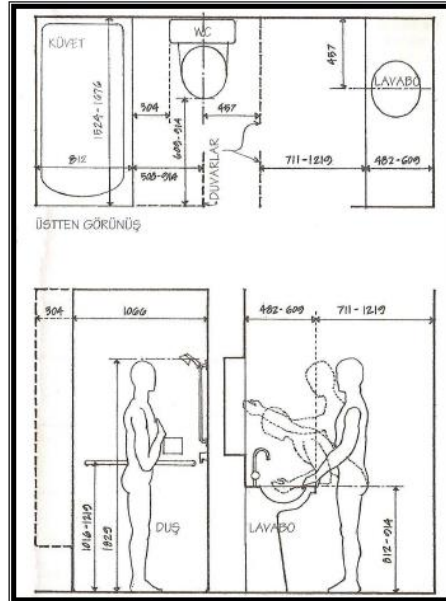
Öte yandan, mutfakta depolama ile ilgili işlemler dört kısma ayrılabilir. İşlev ilkesine göre gerçekleştirilen mutfak içi eylemleri; yıkama – hazırlama - pişirme - servis alanları olarak tanımlanan eylem alanında depolanan araç-gereç ve malzemeleri detaylandırarak ortaya koymaktır. Buna göre; erişilebilirlik, önem, kullanım sırası ve sıklık açısından, ergonomik çözümlerle rasyonel bir biçimde depolama alanları olarak düzenlenebilir (Ünügür, 1997). Tezgâh altı dolabında mutfak araç ve gereçlerini yerleştirmek için yeterli alan sağlanmalıdır. Yemek hazırlanırken bir kereden fazla kullanılan aletler (kap, çanak, vb.) tekrar kullanılmak istendiğinde görülebilecek, kolayca ulaşılabilecek tezgâh altı dolaplarda uygun bir yere konulmalı, sıklıkla ihtiyaç duyulan aletler ulaşılması kolay ve pratik yerlerde olmalı, nadiren kullanılanlar ise dolapların en üst veya en uzak bölümlerinde depolanmalıdır (Grandjean, 1973). Baytın (1980) çalışmasında mutfakta çok sık kullanılan mutfak aletlerini, ortalama bir kullanıcı (bayan) için, 70-130cm

yükseklik arasında, hafif mutfak eşyalarını 50-190 cm yükseklikler arasında, çok az kullanılan eşyaları ise verilen yüksekliklerin altında ya da üstünde depolanması gerektiğini söylemiştir (Baytın, 1980).

Karamemetoğlu (1990) küçük konutlarda depolama alanlarının maksimum kullanılabilirlik için, tezgâh altı köşe dolapların döner raflı ve alt dolapların tam kapasite kullanılabilmesi için sürme raflı tercih edilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Karamemetoğlu, 1990). Marck (1988) küçük mutfak alanlarında, tezgâh derinliğinin diğer mutfaklara göre biraz daha büyük tutmanın fazladan alan kazandıracağını söylemiştir. Bununla birlikte tezgâh arasında askı üniteleri de kullanarak, tezgâh üzerindeki kullanım alanını çok daha etkili hale dönüşebilir ve aynı zamanda pratiklik ve temizlik açısından da kolaylık sağlayacağını vurgulamıştır. Dekorasyon kısmında ise, büyük desen ve süslemelerden kesinlikle kaçınılarak sadeliğin korunması gerekliliğini savunmuştur (Gölgedar, 2011; Marck,1988).

Islak Hacim (Banyo-Wc)

Banyo, konutun mutfaktan sonra ikinci ıslak hacim alanıdır. Konuttaki bireylerin kişisel temizlik ve bakımı, el ve yüz yıkama, tuvalete gitme, tıraş olma eylemlerini karşılama amacıyla kullanılır. Bu nedenle kişisel ve özel mekân olarak algılanır (Şekil 107).

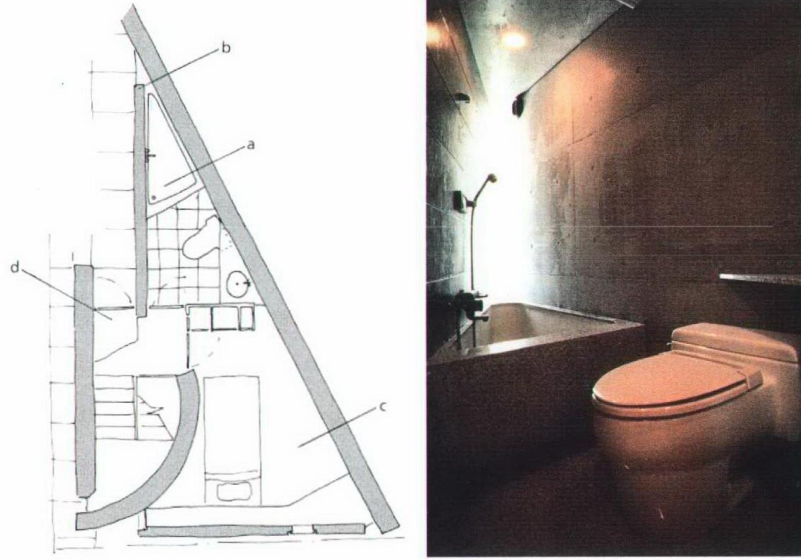
Şekil 107. Banyoda gerçekleştirilen Eylemler

Kaynak: Seçer, 2006

Banyo alanının yatma hacimleriyle yoğun ilişkisinin olması durumunda yatma alanı içerisinde yer alması gerekir (Seçer, 2006). Genel olarak banyo, yatak odasının açıldığı, yatak odası holüne veya koridoruna bağlanarak tüm yatak grubuna hizmet eder. Tuvalet alanı konutun banyo alanından ayrı olarak düzenlenir. Göçebe yaşam tarzından sonra banyo alanında olduğu gibi tuvalet alanında da mobilya kullanımı önemli ölçüde gelişmiştir. Örneğin, ilerleyen zamanların konut tasarımının tümüyle esnek özelliklerde olacağını savunan tasarımcıların geliştirdiği “Geleceğin Tuvalet Tasarımı” Cooper-Hewitt Müzesi’nde sergilenmektedir. Tuvaletin yüksekliği tamamen elektronik bir sistemle yetişkinler ve çocuklar için ayarlanabilmektedir (Öcal, 2001).

Mutfaklarda olduğu gibi; banyolarda da duvara monte ünitelerin (klozet, bide, lavabo), zemine oturan modellere kıyasla estetiklik ve alan kazandırma gibi avantajları da bulunmaktadır. Küçük banyolarda, küvet yerine duş tercih edilmesi hem mekândan, hem de sudan tasarruf sağlar. Ayrıca Türk kültüründen gelen alışkanlığımızda akan suyun kullanımı küvet yerine duş tercihinin ön plana çıkarmaktadır. Banyoda depolama amaçlı dolapların duvara monte olması gereksiz alan kaplamaması açısından iyi bir çözümdür. Çok sık kullanılmasından dolayı; lavabo üzerinde kapağı aynalı etajer dolaplar kozmetik ürünlerin kolay kullanımı açısından tercih edilebilir. Fakat havlu, deterjan gibi eşyaları depolayabilmek için dolap derinliği daha fazla olmalıdır (Kürşat, 2006). Küçük alanlar olan ıslak hacimlerde mekânın darlık hissini azaltmak ve mekânı daha geniş göstermek amacıyla ayna kullanımı da önemlidir. Ayrıca mekanın limitsel kısıtlarını kamufle etmek amacıyla cam malzeme kullanımı mekândaki kütleli etkiyi de hafifletmektedir.

Şekil 108’deki örnek banyo tasarımı, üçgen planlı kısıtlı bir alanda yapılmıştır. Yatak odasından arta kalan alanda çözülen banyoda küvet, klozet ve lavabo minimum kullanım alanları ile yerleştirilmiştir. Küvet bu banyo için özel olarak imal ettirilmiştir ve üçgen şeklindedir. Lavabo tezgâhı ile klozet alanları çakışmaktadır. Banyonun tamamının üçgen ve çok küçük bir alana sığdırılmasına rağmen doğal ışık sağlanabilmiştir (Kürşat, 2006).

Şekil 108. Kısıtlı alanlarda banyo çözümü

Kaynak: Kürşat, 2006

Hol, konutun girişinden iç mekâna geçişi sağlayan, konut iç mekânlarında sirkülasyon alanı olarak da adlandırılan mekândır. Hol kısmı bir tampon bölgedir. Genellikle konutun tüm bölümlerini bir dağılım alanı olarak oluşturur. İç mekânlara ulaşmak için konut içi dolaşım eylemi gereklidir. Bu eylem koridorlarda gerçekleşir. Yatak odalarına ulaşmak ile görsel ilişkiyi kesmek için genellikle konutun gece bölümünde düzenlenir (Seçer, 2006). Aynı zamanda küçük konutta mahremiyeti sağlamak için banyo mekânını ana yaşama alanından bir hol ile ayırmak önemlidir.

Yatak Odası

Uyumak, bireyin yaşamının en temel ve vazgeçilmez eylemlerinin başında gelir. İnsanların gün içinde tükettikleri enerjiyi geri kazanabilmeleri için 6 ile 8 saat arası uykuya ihtiyaçları vardır. İnsan vücudunun uyku sırasında en iyi şekilde dinlenebilmesi, kullandığı donatıların konforuyla doğrudan ilgilidir. Bireyin yattığı oda insanı yorgun ve rahatsız hissettirmemeli, sakinleştirmelidir. Arcan ve Evcî'ye göre ortam uygun olmadığında, dinlenme tam anlamıyla gerçekleşmediğinden zamanla bireyin günlük iş verimliliği azalmaya başlar ve bu durum devamlılık gösterdiği takdirde bireyde fiziksel, ruhsal ve zihinsel olarak olumsuz yönde değişim ve bozulmalar görülmektedir. Yatma mekânının, birey için zorunlu ve arzu duyulan bir ihtiyaç olarak bulunması gerekir. Yatma mekânı eylem alanları birbirine göre olan durumların tasarlanması ve

düzenlenmesi ile oluşturulmaktadır (Arcan ve Evcı, 1987). Konut içinde yatak odalarının konumu da çok önemlidir. Konutun konumu ve iç mekân organizasyonunda genellikle yatak odaları doğu yönünde planlanır, duruma göre kuzey-doğu ve güney-doğu arasında da değişebilir (Yıldırım, 1995; Özerdim, 1991).

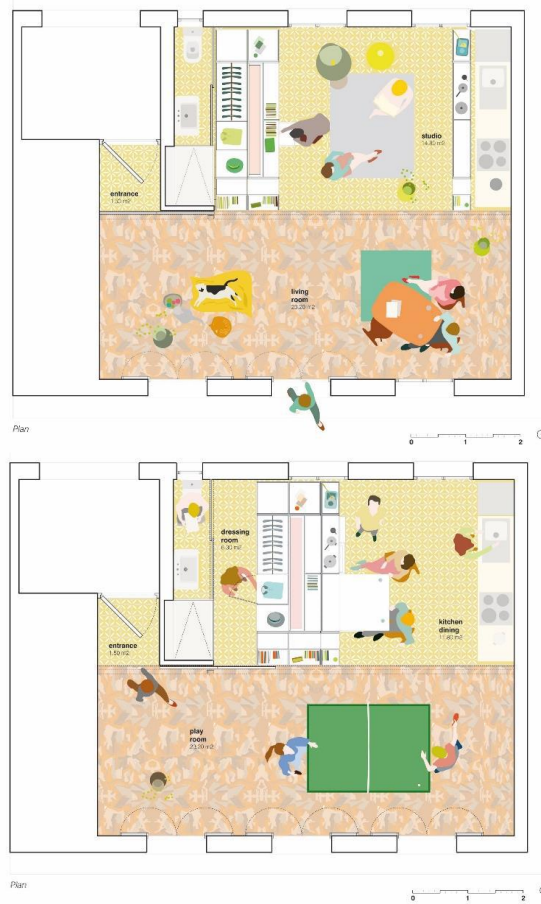
Yatak odası ve banyo birimleri arasındaki ilişki gereği ve kullanım kolaylığı açısından birbirine yakınlığı önemlidir (Şekil 109). Küçük konutta mahremiyeti de gözeterek bu iki hacmin ana yaşama alanından küçük bir hol ile ayrılması uygundur. Yatak odası donatı elemanları ve boyutları, optimum kullanıcı boyut ve gereksinimlerini karşılayacak şekilde tespit edilmeli, yerleşimi, sirkülasyon ve gerekli enerji tüketimini minimuma indirgeyecek şekilde saptanmalıdır (Yıldırım, 1995). Küçük konutta yatma birimi tek hacimli mekânlarda genellikle dolap içi saklanarak, gündüz oturma-çalışma-sohbet eylemleri, gece yatma eylemi işlevine olanak sağlamaktadır (Şekil 109). Böylece kullanılmadığı zaman mekânda hacimsel olarak yer kaplamamaktadır. Ayrıca küçük konutta herhangi bir işlevi karıştılamayacak mobilya kullanımından kaçınılmalıdır.

Şekil 109. Küçük konutta gündüz oturma, akşam yatma eylemine cevap veren sabit mobilya örneği, dot architects; ‘baitasi geleceğin evi’, Çin

Kaynak: Url-43

Yapısal elemanlar (duvarlar ve bölücüler) küçük konutlar için depolama mobilyası olarak kullanılabilir. Sınırlı bir mekânda duvar yüzeylerini depolama alanı olarak kullanmak akılcı bir çözümdür. Ayrıca Ökem (1998) çalışmasında, zeminden tavana kadar olan alanın bir kısmının depolama için ayrılmasının mekânın kullanımına olumlu etkisi olduğunu belirtmiş ve dolapların yüksekliğinin belirsiz ölçülerde tamamlanmasının mobilyaların üstünün temizliğinde zorluklara ve depolamada yetersizliklere sebep olduğunu belirtmiştir (Ökem, 1998). Günümüzde küçük ölçekli konutlar için üretilmiş modüler ve esnek depolama üniteleri geliştirilmiştir. Bunlar kullanıcı ihtiyaçlarına göre birbirine eklenebilir veya değişik varyasyonlarla kullanım sağlayarak esneklik katmaktadır. Şekil 110 ve Şekil 111’de 50 m² olarak Madrid’de yer alan Yolanda’s House da mutfak ve banyo hariç diğer mekânlar, hareket eden dolap kombinasyonları şeklinde çözülmüş ve kullanıcıya esnek bir mekân kullanımı sağlanmıştır.

Şekil 110. Yolanda's House alternatif kullanım planları

Kaynak: Url-44

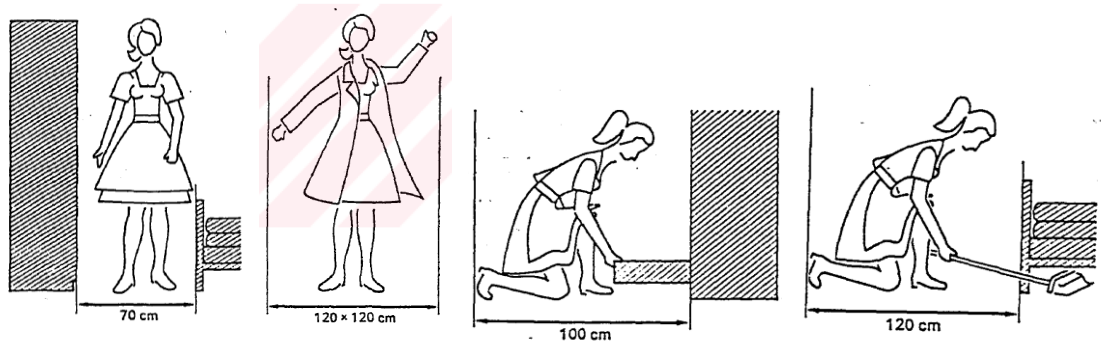

Şekil 111. Yolanda's House iç mekân alternatif kullanım görselleri

Kaynak: Url-44

Donatı elemanlarında yükseklik seviyelerinin, birbirine uzaklık ve yakınlık mesafelerinin ve birbirleriyle ilişkilerinde en uygun düzenlemenin yapılmasında, kullanıcının gereksinimleri doğrultusunda fizyolojik, anatomik ve psikolojik yapılarının iyi bilinmesi gereklidir. Bu konuda çalışan Yıldırım (1995), yatak odasında yer alan eylemlerde; yatak ve komodinler arası, soyunma ve giyinme eylemlerinde elbise dolabı ve çamaşır dolabı ilişkisinde, tuvalet masası ve pufun ilişkisinde en az enerji harcayarak ulaşabileceği uzaklıkta ve yükseklikle olması gerekliliğini vurgulamıştır (Yıldırım, 1995).

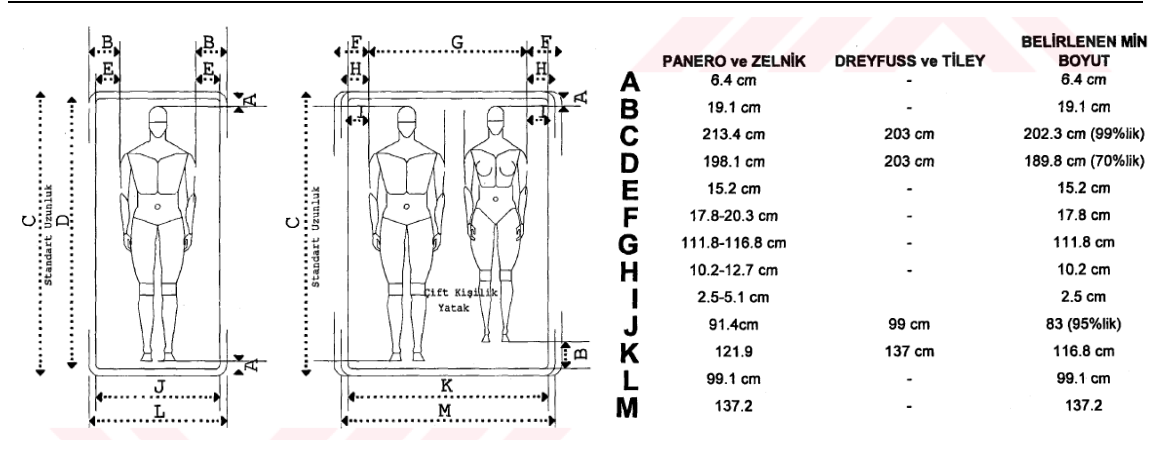
Yatak odasında kullanımın verimli olabilmesi için yeterli eylem alanlarının bırakılması gereklidir. Eylemlere yönelik kullanıcı gereksinimleri için öngörülen alan ve ölçüler Şekil 112'deki gibidir (Yıldırım, 1995).

Şekil 112. Yatak odası eylemleri ve öngörülen ölçüler

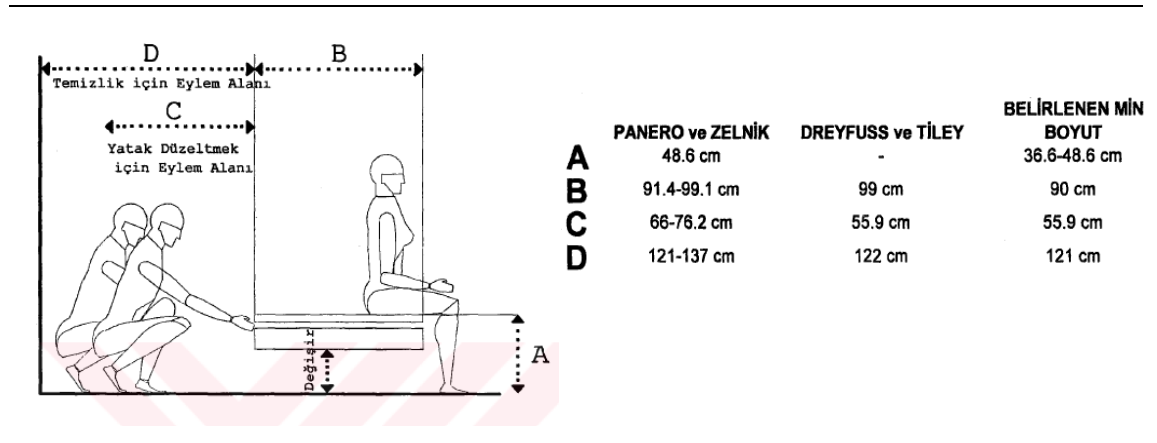
Kaynak: Grandjean, 1973

Ökem (1988)'de minimal konutlarda yatak odası mobilyalarına yönelik yaptığı çalışmasında, Panero ve Zelnik ile Dreyfuss ve Tilley'in kaynaklarından edinilen antropometrik verileri çeşitli yüzdelikteki değer gruplarında ele alarak, yatak odası mobilyaları için minimum boyutlar belirlemeye çalışmıştır. Bu boyutlar Şekil 113 ve Şekil 114'deki gibidir.

Şekil 113. Tek ve çift yatakta yatış postürlerine ait antropometrik veriler

Kaynak: Ökem, 1988; Panero ve Zelnik, 1979

Şekil 114. Yatak yapma ve temizliğe yönelik boyutlar

Kaynak: Ökem, 1988; Panero ve Zelnik, 1979

Şekil 114'te yatak genişliğine özgü (B) boyut, standartlara uyulup 90 cm olarak belirlenmiştir. Yatağın yerleştiği kasa yüksekliğinin değişken olduğu ifade edilmiştir; bu yüzden yerden yatak üstüne olan uzaklık (A) 36-48 cm arasında alınmıştır. Yatak düzeltme (C) ve yatak altını temizlemeye (D) ait eylem alanı ölçüleriyle ilgili ait minimum değerler de tabloda belirtildiği gibidir (Ökem, 1988).

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu bölümde, alan çalışmasında geçerliliği denenecek olan materyal ve metod hakkında bilgi verilecektir.

3.1. Kavramsal Çerçeve

Bireyler yaşam alanını tercih ederken yaşadıkları ve çalıştıkları yerin fiziksel ve sosyal özelliklerine dikkat etmektedirler. Geçmişte ekonomik ve teknolojik şartlar tercih özelliklerine etki etmiş olsa da günümüzde bu ölçüler mekânsal tercihlere eskiye oranla daha az etki etmemektedir (Rapoport, 1977). Bunların yanı sıra mekânsal tercihleri etki eden çeşitli başka etmenler vardır. Bunlar; gelir ve eğitim gibi sosyal ekonomik durum ve konutun mülkiyet durumu, tercihleri etkileyen faktörler arasındadır. Diğer yandan kullanıcıların aile evlerinin oluşturduğu komşuluk ilişkileri gibi belirgin özellikler de konut ve çevresini tercih etmeye yatkın oldukları bulgular arasındadır (Carvalho ve diğ., 1977).

Konut tercihine etki eden bir başka parametrede çevresel kalite ve çevrenin algılanma düzeyidir. Rapoport (1977)'de çevresel kalite konusunda yapılmış çeşitli araştırmaları derlemiş ve çalışmada çevresel kalite parametreleri, şehir ölçeğinde, kasaba, sokak ve toplu konut ölçeğine kadar fiziksel ve sosyal boyutlarda değerlendirilmiştir. Bu araştırmalarda ortaya çıkan sonuçların oluşturduğu parametreler Şekil 115'te görülmektedir.

Yerleşim Ölçeği	Fiziksel Kalite Ölçütleri		Sosyal Kalite Ölçütleri	
• Şehir ölçeği	• Mekanın ölçüsü • Mekanın karakteri • Yeşillik miktarı • Manzara güzelliği • Küçük şehir atmosferi	• Görsel kalite • Yönlendirme işaretleri • Hava ve iklim temizliği • Ulaşım	• İşlev • Hareketlilik	
• Kasaba ölçeği	• Site yönetimi		• Komşular • Güvenlik • İşlevlere uygunluk	
• Sokak ölçeği	• Bakım onarım • Düşük yoğunluk • Gürültü azlığı • Yeterli dış mekan alanı	• Bahçe mahremiyeti • Düşük trafik yoğunluğu • Ağaç sayısı • Temiz hava	• Komşuların statüsü • Güvenlik	
• Toplu konut ölçeği	• Çevre ve imaja uygunluk • Kurumsal olmayan çevre • Kişiselleşme olanağı • Peyzaj ve ağaçlar • Yarı özel dış mekan, • Ön / arka ayırımı	• Bakım, onarım • Yenilik ve temizlik • Sessizlik • Zenginlik ve çeşitlilik • Binaların görüntüsü • Oyun alanları • Çıkmaz sokaklar	• Sosyal statü • Kullanıcı kimliği • Suç azlığı ve güvenlik • Topluluk ortamı • Servis olanakları • Çocuklar için uygunluk	• Seçkinlik • Evlerin parasal değeri • Eğlence olanakları • İşe ulaşım önemsiz • Planlama özellikleri • Zamanla plan dışı gelişme olmaması

Şekil 115. Çevresel kalite araştırmaları sonuç parametreleri

Kaynak: Edgü, 2003; Rapoport, 1977

Sosyal statü genel olarak bireyin cinsiyet, yaş, eğitim, meslek ve ekonomik durumu hakkında bilgi verir. Diğer yandan sosyal statüyü destekleyen bir başka unsurda aile yapısıdır. Rohe ve Basolo'nun (1977) araştırmalarına göre, ırk, cinsiyet, yaş, medeni durum eğitim ve gelir düzeyi yaşamdan memnuniyeti etkileyen faktörlerdendir. Çalışmada beyaz ırka sahip olmak, evlilik ve ileri yaşta memnuniyeti artıran faktörlerken, eğitim düzeyinin negatif veya ihmal edilebilir bir etkisi olduğu ve gelir düzeyinin artması da memnuniyeti artırdığı sonucu ortaya çıkmıştır (Rohe ve Basolo, 1977).

Sosyologlara göre konut tipolojisi, mobilya kullanım ve düzeni, kullanıcının evi ile ilişkisini biçimlendiren ev içi yaşantısından ve mekânın sosyal anlamından ayrı tutulamaz. Kullanıcıların yaşam tarzlarına etki eden sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel, politik ve teknolojik etkenler konut birimlerinin kişiselleştirilmesine de etki etmektedir. Diğer yandan psikologlar ve filozoflar konut yaşam alanının kişiselleştirilmesi olgusunun sadece geometrik mekân ve zamana değil, kullanıcının öznel kişisel dünyasına ve amaca yönelik davranışına da bağlı olduğunu belirtmektedirler (Lawrence, 1988).

3.2. Ortam ve Kullanıcı Grubu

Alan çalışmasının çerçevesini belirlemek üzere, Türkiye genelindeki kentlerde yaygın küçük konut tipini oluşturan 'stüdyo daireler' ele alınmıştır. Kent merkezlerinde üretim ve mülkiyet sistemleri birbirinden tamamen farklı olan tekil binalar ve siteler olmak üzere farklı üretim ve talep süreçleri geçiren küçük konut blokları yer almaya başlamıştır.

Beyer'e (1965) göre, mahallelerin oluşumuna etki eden üç öncelikli faktör vardır; bunlar sosyal, fiziksel, kurumsal veya organizasyonel faktörlerdir. Örneğin; Amerikan şehirlerinde sıkça görülen Çin Mahallesi, İtalya Mahallesi gibi sosyal dokuyu ve etnik özellikleri birleştiren mahalle yapıları varken Türkiye'de böyle bir farklılık görülmemektedir. Fakat mahallelerin fiziksel/kurumsal veya organizasyonel özellikleri açıkça belirlenebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında sitelerin oluşturduğu mahalleler konumları, büyüklükleri, kurumsal yapıları, inşaat ve satış süreçleri ile diğerlerinden farklılaşabilen özelliklere sahiptirler. Peterson'a (1987) göre, site içindeki planlanmış çok katlı blokların tek aile konutlarına göre avantajları, ev sahibi olma yükümlülüklerinin daha az olması, daha iyi bir güvenlik sistemi ve kamusal açık alanlara ve hizmet sistemlerine daha rahat erişimdir. Diğer yandan, bu birlikteliklerin mahallede zaman içinde büyümeleri de, söz konusu çevrede yatırımın yapılmaya başlaması ile mümkündür.

Gerek özel sektör, gerekse devlet kurumları ya da yerel yönetimlerin iştirakleri olsun yatırımcılar, konut kullanıcıları için, kurumlarının pazarlama amaçlarına uygun bir hedef kitle belirlemektedirler. Bu araştırmanın alan çalışmasına konu olan konut bölgesinin seçiminde de yukarıda değinilen üç ana faktör belirleyici olarak dikkate alınmış ve bunlar sırasıyla;

- Konut bölgesinin kent içindeki yeri,
- Uygulamayı yapan girişimcinin niteliği ve
- Kullanıcı grubunun sosyal statüsüdür.

Tezin bu bölümünde, alan çalışmasının yapılacağı konut yerleşkesinin seçimi ve nedenleri, uygulamayı yapan girişimcilerin niteliği ve kullanıcı grubu sosyo-ekonomik düzeyi yukarıda bahsedilen parametreler doğrultusunda ele alınmıştır.

3.2.1. Alan Çalışmasının Yapılacağı Konut Yerleşimlerinin Seçimi

Alan çalışması için seçilen konut bölgesinin yeri, uygulama alanının makro ölçekteki çerçevesini oluşturan Konya şehrinin yapısal durumu dikkate alınarak belirlenmiştir. Tarihi perspektifte Konya şehrinin plan gelişiminde, 1975 yılında Selçuk üniversitesinin kurulması en önemli gelişmelerden birisi olmuştur. Sonrasında 1984 yılında yeni bir imar planı yapılmış ve yeni konut alanları kentin kuzeyindeki üniversite alanına doğru lineer bir gelişme aksı planlanmıştır (Önder ve Aklanoğlu, 2006). Üniversite çevresinde günümüze kadar farklı dönemlerde gelişme göstererek farklı konut tipleri ile istihdam sağlamıştır. 2010 yılında Konya’da konut tiplerine bir yenisi eklenmiş ve stüdyo tipi konutların yapımına başlanmıştır. Kentte ilk stüdyo dairenin tasarlanmasının nedeni Selçuk üniversitesi öğrencilerinin istihdamı ile ilgilidir. İlk stüdyo tipi konut Bosna Hersek mahallesinde Selçuk üniversitesi yakınlarında yapılmıştır.

Araştırma için seçilecek olan konut alanı, kullanıcıların tercih ölçütlerini ve yaşam tarzlarını karşılaştırabilmeye olanak verecek bazı ortak temel özelliklere sahip olmalıdır. Bu yüzden, çok değişkenli tekil binalar yerine, site özelliği gösteren çoğul binalarda araştırma yapılması uygun görülmüştür.

Konya odaklı bu çalışmada karşılaştırılabilir veriler elde edebilmek amacıyla aynı toplu konut bölgesi içindeki konutlar seçilmiş ve böylece benzer sosyo-ekonomik seviyede

kullanıcıların yaşadığı mekânlar incelenmiştir. Seçilen konut bölgesi Konya’da en çok stüdyo daire konut stokunun yer aldığı Selçuklu ilçesi olarak belirlenmiştir.

Selçuklu bölgesinin imar planında önceden planlanmış olması, Konya’nın o yönde gelişim göstermesi, site niteliğine uygun arazi kullanımı, parsel bazında büyük arşların olması gibi nedenler bu tür yapıların yapılmasına imkân vermiştir. Talebin de bu yönde olması bu bölgede en çok stüdyo daire konut stokunun oluşmasına neden olmuştur. Selçuklu tıp fakültesi ve Beyhekim hastanesi gibi büyük hastanelerin yer alması, o bölgenin gelişimine katkı sağlamıştır. Karatay bölgesinde geleneksel konut alanı devam etmekte ve eski yapılar mevcut, meram bölgesi yeşil doğal sit alanlarını içermesinden dolayı Meram ve Karatay bölgesindeki stüdyo daireler konu alanı dışında bırakılmıştır.

3.2.2. Uygulamayı Yapan Girişimcilerin Niteliği

Alan çalışmasının sınırlarını belirleyecek ölçütlerden biri de konut uygulamasının kimin ve nasıl bir organizasyonla yapılmış olduğudur. Bu araştırmada alan çalışması için seçilen konut bölgesinin uygulamasını da bu alanda kurumsallaşmış bir girişimcinin yapmış olması hedeflenmiştir. Bu amaç için belirlenen girişimciler devlet kurumları, belediye işletmeleri ve özel sektördür. Devlet kurumları, konut üretimi konusunda daha çok karar mekanizması ya da kural koyucu ve denetleyici olarak görev yapmaktadır. Belediye işletmeleri yerel yönetimlere gelir getirecek uygulamalar yapmaktadır ancak, sınırlı sürede uygulamayı bitirmek durumunda oldukları için, hedef kitlesini daha çok seçmenleri oluşturmaktadır. Özel sektör ise, konut üretimini genellikle ana faaliyet alanı olarak belirleyen yüklenici firmalardan oluştuğu için, pazar payını arttırmak ve rekabet edebilmek amacıyla pazarlama ve üretim tekniklerini iyi uygulayabilmek zorundadır. Ancak bununla birlikte, özel sektör konut üretiminde en fazla kârını hedeflediği içinde en çok rant açmazına düşen kesimdir (Miles vd, 1996).

Bu çalışmada girişimci olarak özel sektör firmaları ele alınmıştır. Firma seçiminde yapılan işin denetimini ve kullanım sonrası ortaya çıkabilecek aksaklıkların düzeltilmesini üstlenebilecek bir kurumsallaşma olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca girişimci firmanın stüdyo tipi konut üretiminde öncü olmaları ve bu firmalarının proje tasarımlarının kendilerine ait olması gibi ölçütler dikkate alınarak tercih edilmiştir. Ayrıca alan çalışmasına başlamadan önce Selçuklu bölgesinde emlak acentaları ve inşaat

firmaları ile sözlü görüşmeler yapılarak bölgedeki en çok tercih edilen konut ve firmaların belirlenmesi sağlanmıştır.

3.2.3. Kullanıcı Grubunun Sosyo-Ekonomik Düzeyi

Alan çalışmasının bir diğer belirleyici özelliği de, kullanıcıların sosyal statüsüdür. Sosyal statü kişi hayatını yönlendiren bir olgudur ve genel olarak bireyler sosyal statülerini yükseltmek için çaba sarf ederler. Bilgin'e (1990) göre sosyal statüyü o toplumun içinde geçerli olan değerleri belirler. Özellikle günümüz toplumlarında statü, tüketim alışkanlık ve biçimleri tarafından belirlenir hale gelmiştir. Michelson'a (1970) göre sosyal statü kişinin esas olarak mesleğini, kültürünü, eğitim ve gelir düzeyini belirlediği gibi, aynı zamanda bu ölçütlerin oluşturduğu homojen yapıdır.

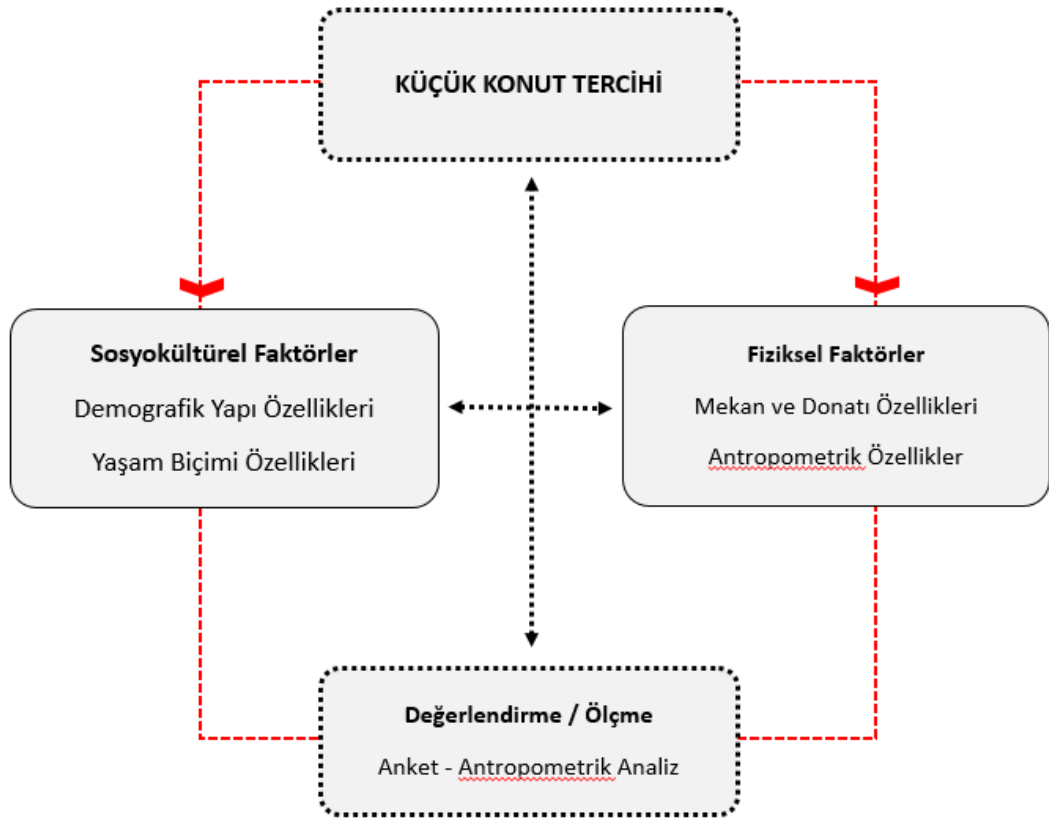
Çalışmada esas olarak küçük konut kullanıcılarının tercihleri ve buna bağlı olduğu etmenler ortaya konulmaya çalışıldığı için, alan çalışmasında temel olarak, kullanıcı grubunun sosyal statü özelliklerinden sadece gelir düzeyi belirleyici ölçüt olarak ele alınmıştır. Kullanıcıların gelir düzeyi üç gruba ayrılır; bunlar, Düşük Gelir Grubu, Orta/Orta Üst Gelir Grubu ve Yüksek Gelir Grubudur.

Küçük konut kullanıcısının, konut tercihinde sosyokültürel ve fiziksel faktörlerini inceleyen bu tez kapsamında, ekonomik kısıtlamaların tercihleri etkileyeceği düşünülerek alt gelir grubu ve benzer şekilde tercih ölçütlerinde sınıflandırmanın güç olacağı düşünülerek üst gelir grubu da araştırma dışında bırakılmıştır. Çalışmada özel veya kamuda maaş karşılığı çalışan memurlar ile büyük işveren konumunda olmayan girişimcilerin aileleri olarak tanımlanan orta gelir hanehalkı dikkate alınmıştır.

3.3. Alan Çalışmasında Kullanılacak Parametrelerin Oluşturulması

Küçük konut kullanıcılarının davranışları ile mekânın fiziksel verileri arasındaki ilişkilerin, küçük konut tercihlerini etkilediği hipotezini desteklemek üzere çeşitli ölçütler belirlenmiştir. Bu ölçütler konut kullanıcılarının sosyo-demografik özellikleri, yaşama biçimleri, küçük konuta ait mekânsal ve donatısal özelliklerdir. Hipotezde bu ölçütler ayrı ayrı ve bir arada değerlendirip ilişkilendirildikten sonra, küçük konut tercihlerinin oluşturulacağı öngörülmektedir. Küçük konut tercihlerinin belirlenmesinde kullanılacak sosyo-demografik yapı, yaşam biçimi ve mekânsal ölçütlerinin çeşitli boyutları vardır. Bu

boyutlar alan çalışmasında kullanılacak yöntemler için de gerekli parametreleri oluşturmaktadır. Alan çalışmasında kullanılacak parametreler, Edgü (2003)'nün konuta ait sosyal ve fiziksel veriler ile kullanıcı ardanları arasındaki ilişkileri tespit ettiği doktora tezinde belirlemiş olduğu model önerisindeki parametrelerden faydalanılmıştır (Şekil 116). Bu parametrelere ilaveten çalışmamızı diğer konut tercihleri çalışmalarından farklı kılacak iç mekân donatı verilerini ölçeceğimiz antropometrik özellikler eklenmiştir.

Şekil 116. Küçük konut tercih ölçütlerinin belirlenmesinde kullanılabilir parametreler

Alan çalışmasında küçük konuta ait sosyo-kültürel ve fiziksel parametreler doğrultusunda alan çalışması yapılacak ve sonuçlar arasındaki ilişkiler değerlendirilecektir.

3.4. Araştırma Alanına İlişkin Bilgiler

Çalışma alanı olarak seçilen Konya ilinde küçük konut analizlerinin anlatılacağı bu bölümde, öncelikle üst ölçekte imar planları üzerinden Konya'da konut gelişim süreci sonrasında yakın ölçekte ele alınan konutlar, yakın çevresi ve mekânsal analizleri

yapılarak genelden özele doğru detaylanan bir analiz hiyerarşisi çerçevesinde aktarılacaktır. Bu analizler iki aşamada ele alınacak olup ilk aşamada konutların yakın çevre analizi ve mimari kat plan analizleri, ikinci aşamada ise konut plan tipleri, mekânsal organizasyonu ve iç mekân analizleri tablolar halinde anlatılacaktır.

3.4.1. Konya İli

Türkiye'nin yüz ölçümü bakımından en büyük ili ve en kalabalık yedinci şehri Konya'dır. Konya, Selçuklu dönemi itibariyle Anadolu topraklarında uzun yıllar başkentlik yapmış ve farklı kültürleri bünyesinde bulundurmuş bir şehirdir. Konya'nın tarih içerisindeki gelişimi Alâeddin Tepesi ile başlamıştır. Alaeddin Tepesi eski bir höyük olma özelliğinin yanı sıra savunma amaçlı bir iç kale olarak da bilinmektedir. Bugün restorasyon çalışmaları devam eden II. Kılıçarslan Köşkü de Alâeddin Tepesindeki iç kalenin varlığını kanıtlar niteliktedir (Nacak, 2018).

1933 yılından itibaren Konya'da imar çalışmaları başlamış ve Mimar Şehabettin Konya için ilk imar planını hazırlamıştır (Şehabettin (1934a); Şehabettin, 1934b; 1934c); Konya üzerine çalışmalarında birinci kısmında Alaeddin Tepesi ve çevresi, ikinci kısmında Konya Atatürk Stadyumu ve çevresi, üçüncü kısmında bir halk evi ve dördüncü kısımda İstasyon ve çevresi olmak üzere 4 bölümde tasarımlar yapmıştır. Konya'da gerçek anlamda planlı bir dönem 1941 yılında kentin halihazır haritalarının düzenlenmesi ile başlamıştır. Konya'nın ilk imar planı Asım Kömürcüoğlu tarafından hazırlanmış, 1946 yılında yürürlüğe girmiş ve 1954 yılına kadar yürürlükte kalmıştır (Kömürcüoğlu, 1946; Yenice, 2005). Asım Köroğlu'nun yapmış olduğu ilk imar planında kentin dağınık bir şekilde olan mevcut konut dokusu korunarak mesken alanlar arasında kalan boşluklar yeniden tanzime çalışılmıştır (Ulusoy, 1999). Ayrıca kentsel gelişim yönünün belirlenmesinde tren garı etkili olmuş ve kentin batı ve güney-batı bölümleri yeni konut yerleşimleri için planlanmıştır (Yenice, 2005; 2012). Geleneksel yerleşim bölgelerindeki organik kent dokusunun aksine, birbirini dik kesen kafes biçimindeki yeni yerleşim dokusu planlanmış ve konut kat yükseklikleri 3 katla sınırlandırılmıştır (Yenice, 2005).

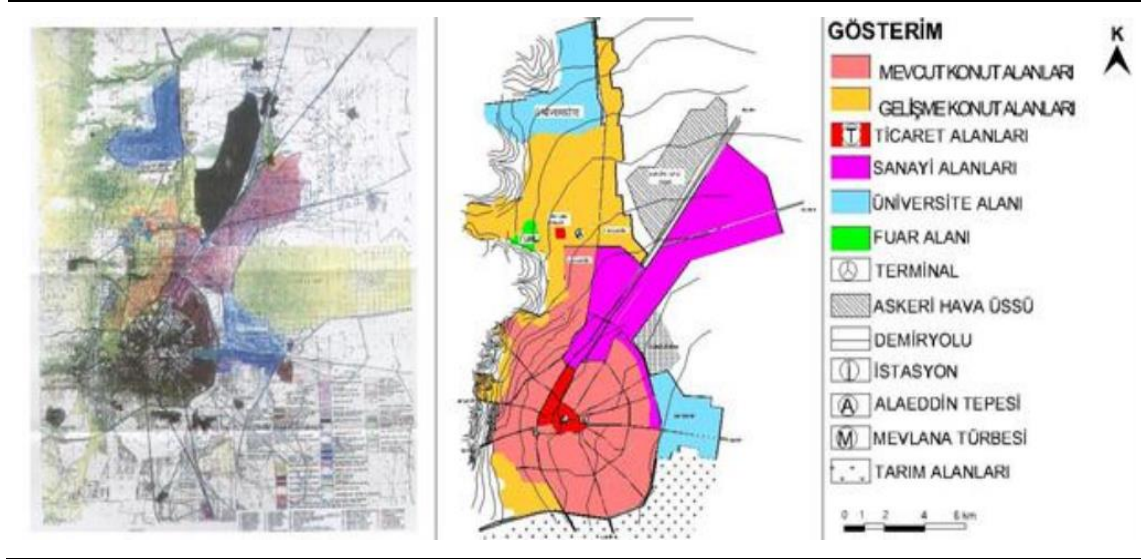
İkinci dünya savaşından sonra ülkedeki ekonomik durgunluk 1950 yılından sonra yavaş yavaş canlanmaya başlamış, ülkenin genelinde sosyo-ekonomik ve sosyo-politik değişimler Konya kentine de yansımıştır (Ulusoy, 2015). Konya 'da bu dönemde

fabrikaların kurulması, tarımda makineleşme ile üretimin artırılması, ilin karayolları şebekesine bağlanması, sanayinin gelişmesi ve tüm bunların sonucu olarak da kırsaldan kente göçün yoğunlaşması, özellikle Konya iline göçlerin hızlı bir şekilde artmasına sebep olmuştur (Kaya ve Kılıcı, 2011). Bu Artış nedeniyle 1946 yılında yapılmış olan ilk imar planı yetersiz duruma gelmiştir. Bu sebeple, 1954 yılında Ferzan Baydar ve Leyla Baydar tarafından yapılan plan, ilk imar planının revizyon-ilave imar planı niteliğinde olup 1960 yılına kadar uygulanmıştır. Bu plan merkezin güneyin yer alan eski garaj bölgesinin otogar alanı seçimiyle önemli bir yenilik getirmiştir. Bu durum da kentin ticaret alanlarının bu bölgeye doğru kaymasına neden olmuştur (Yenice, 2012). Aynı zamanda kentleşmenin verdiği etkiyle nüfus hızla artmış ve konut bölgelerinin gelişme yönleri kuzeybatı, batı, güneybatı olarak seçilmiş, bu alanlara 709 hektarlık bir bölge öngörülmüştür (Taşçı, 2000).

Kentin 3. İmar planı 1964 yılında Yavuz Taşçı ve Haluk Berksan tarafından yapılmıştır. Bu plan İller Bankasının açtığı bir yarışma sonucunda elde edilen bir plan olması açısından önemlidir. 1965 imar planının temel amacı geleneksel kent merkezinin yoğunluğunu kaldırabilecek yeni bir kent merkezi oluşturmaktır (Yenice, 2012). 1966 yılında yürürlüğü giren planda Alaeddin Tepesi ve Mevlana Külliyesi aksı tamamen yaya trafiğine ayrılarak, Kayalıpark ve çevresinde tarihi meydanlar oluşturulması öngörülmüştür. Ayrıca otogar Nalçacı bölgesine alınıp, trafiğin rahatlaması planlanmıştır (Ter, 2002). Konut alanları demiryolunun doğusu ve batısı olarak planlanmış ve 1850 hektarlık bölge bu alanlara ayrılmıştır. 1965 yılı Nazım ve Uygulama İmar Planı kentin Konya-Ankara eksenine doğru gelişmesini ve kentin gelişme yönünün kuzeye kaymasını öngörmüştür. Gecekondu Önleme Bölgesi ve Selçuk Üniversitesi kampüs alanı gibi önemli, yüksek yoğunluklu arazi kullanımları tespit edilmiştir (Önder ve Aklanoğlu, 2006).

Konya'da 1950'li yıllarda başlayan sanayileşme süreci ve buna bağlı olarak kente hızla gelen göç dalgaları, 1980 yılında kentleşme sürecinde büyük bir kırılma noktası oluşturmuştur. Hızlı nüfus artışı, 1975 yılında Selçuk üniversitesinin kurulması, kırsaldan kente göç gibi nedenlerle kentin yeni bir plana ihtiyaç duyduğu görülmüştür. Bu nedenle 1984 yılında kenti kuzey yönde geliştirmeye yönelik bir plan devreye sokulmuştur. 1966 yılındaki gecekondu önleme bölgesinin devamı niteliğinde kentin kuzeyine doğru uzanan bir alan konuta ayrılmıştır. Ayrıca üniversite alan seçiminin 1979 yılında plansız bir

şekilde seçimi ve İstanbul Yolu üzerinde bulunmasıyla kent, bu aks üzerinde kuzeye yönünde lineer gelişmeler göstermiştir (Şekil 117) (Yenice, 2005).

Şekil 117. 1984 Konya çevre düzeni planı ve kentsel arazi kullanım şeması

Kaynak: Yenice, 2012

Konya kenti, 1965 yılında yürürlüğe giren imar planında ‘parçalı planlar’ olarak nitelendirilen yaklaşımla bütüncül bir plan niteliği gösterememiştir. Hızlı nüfus artışına karşı 1965 yılı imar planı 1983 yılında konut talebini karşılayamadığı düşüncesiyle, 1984 yılında Konya Çevre Düzeni Planı onaylanarak yürürlüğe girmiştir (Yenice, 2012). Bu plan ile Konya, orta ölçekli bir kent yapısından merkezli anakent yapısına geçilmesi ön görülmüştür. Bununla beraber; 1984 yılında 2981 sayılı İmar Affı Kanununun da etkisiyle kentin çeperlerinde özellikle güney bölgelerinde ortaya çıkan kaçak yapılaşmanın önlenmesi ve denetim altında tutulması amacıyla 1990-1998 yılları arasında ıslah planları oluşturulmuştur (Yenice, 2012). 20.06.1987 tarih, 3399 sayılı Kanunla, “Konya İl Merkezi Büyükşehir Statüsüne kavuşturulmuş; Karatay, Meram ve Selçuklu olmak üzere 3 ilçeye ayrılmıştır.” (Url-45).

Meram bölgesi; yapısal anlamda, büyük parseller içerisinde konumlanan tek veya iki katlı konutlar ve villalardan oluşan bir doku özelliği göstermesi, genel anlamda ekonomik gücü yüksek kesime hitap etmesi, geçmişte Konya’nın “Meram Bağları” adıyla süregelen bağ ve bahçeleriyle yeşil kentsel dokusunun diğer ilçelerine göre öne çıkması; bu bölgeye yapılan imar planı kararlarını düşük yoğunluklu, yatay düzlemde yayılmaya izin vermesiyle günümüze kadar prestijli bir bölge özelliğini sürdürmektedir.

Karatay Bölgesi; bir zamanlar Konyalılar tarafından “Türbe önünde evin olsun, Meramda bağın olsun” sözüyle kentin ilk yerleşim alanlarından biri olan bölgede, geleneksel konut dokusunun diğer ilçelere kıyasla yoğun bir biçimde hissedilmesi, alt gelir grubunun yaşamını sürdürmesi ve 1990’lardan sonra Koruma Amaçlı İmar Planının devreye girmesi ile geleneksel dokunun kaybolmaya başladığı ve apartman/sitelerin yükseldiği bir alan özelliği göstermektedir.

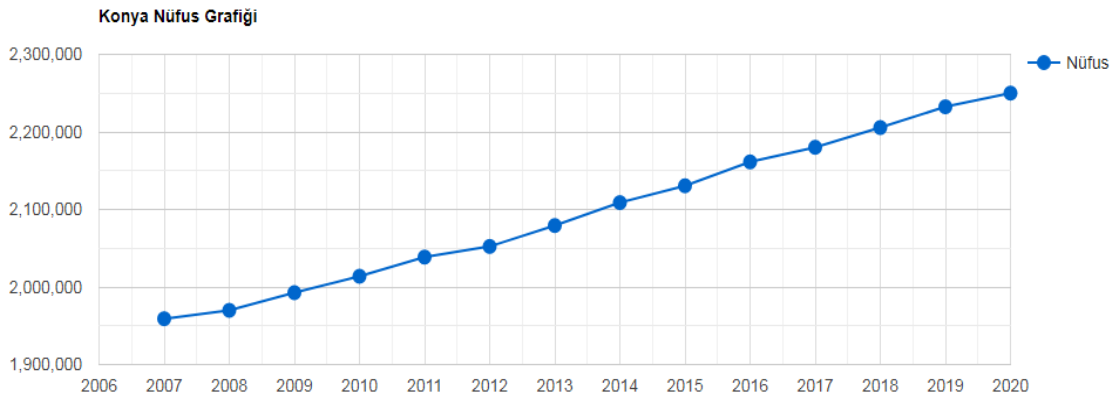
Selçuklu Bölgesi; hızlı kentleşme süreciyle gelen apartmanlaşmanın yoğunlaşması ile günümüz kentlerinin özelliklerini ve dokusunu yansıtan bir bölgedir. Genelde 8–10 katlı yüksek yapılaşmaya imkân sağlaması, günümüz modernizmiyle şekillenen kentleşme modelini yansıtması, orta ve üst gelir grubuna hitap etmesi gibi özellikler bahsi geçen bu üç bölgenin temel farklılıklarını yansıtmaktadır (Sungur, 2020; Topçu, 2011).

2000 yılı sonrasına ilişkin Konya kentinin mekânsal gelişimini şekil veren en temel planlama yaklaşımı kentsel dönüşüm ile yenileme projeleri olmuştur. Kaş, bu dönemde olan planlama eylemlerini 2 grupta toplar. Bunlardan ilki kent içerisinde işlevini yitirmiş, ömrünü tamamlamış alanların konut ve ticaret alanı olarak yeniden kente kazandırılmasıdır. Buna verilecek en iyi örnek Nalçacı Bölgesindeki eski otogar alanının alışveriş merkezi ve konut alanlarına dönüştürülerek kentin yeniden kullanımına sunulmasıdır. Diğeriyse niteliksiz ve kaçak konut bölgelerinin, açık-yeşil alanları içeren çağın gerekli sosyal donatı, konfor şartlarını içeren nitelikli konut üretiminin tekrar yapılandırılmasıdır. Bu noktada TOKİ ve belediyeler öncülüğünde kurulan kooperatifler aracılığıyla kentsel dönüşüm projeleri uygulanmasıdır (Yenice, 2012; Kaş, 2014).

Bu dönemde İstanbul, Ankara ve İzmir başta olmak üzere diğer kentlerde de yavaş yavaş görülmeye başlayan lüks güvenli sitelerin ilk örnekleri Konya’da da ortaya çıkmıştır. Bu siteler, geçmiş konut kültüründen farklı olarak heterojen toplum anlayışını reddeden, toplumu birbirinden ayıran ve kendi içinde homojen toplum yaratan niteliğe sahiptir. Konya’da ilk güvenli site Konya’nın Meram İlçesinde inşa edilen MÜSİAD Konutları’dır. Şehir merkezine yakın olması, temiz havasının, az katlı villaların, üst gelir grubunun bu bölgede yerleşmiş olması güvenli sitelerin ilk olarak Meram İlçesi’nde yapılmasına sebep olmuştur (Özkaynak, 2017). Sipahi (2011), kentin özellikle üst ve üst-orta gelir grubuna hitap eden bu yerleşimlerle ilgili olarak, Konya’nın hem toplumsal hem de mekânsal ayrışmayı hızlandırıcı etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır. Konya’da

kapalı güvenli site anlayışı gün geçtikçe toplum tarafından benimsenerek Meram ilçesine takiben diğer merkez ilçeler olan Selçuklu ve Karatay ilçelerinde de yapılmaya başlanmıştır.

Bu döneme kadar kırsaldan kente göç dalgasının yaşandığı Konya’da, 2000’li yıllarda il dışından kente doğru göç hareketine kaymıştır. İl dışı göç hareketinin temeli tayin ve atamadır. İl dışı gelenlerin sosyo-ekonomik seviyesi orta/yüksek olması ve kent yaşamı tecrübesine sahip olması konut beklentisini etkilemiştir. Bu dönemdeki hızlı nüfus artışı ve farklı sosyo-kültüre sahip bölgelerden kente gelen topluluklar (kentli ya da köylü) Konya nüfus artışında ve toplum yapısı üzerinde ciddi değişimlere sebep olmuştur (Sungur, 2021; Koyuncu, 2013) (Şekil 118).

Şekil 118. Konya İli Nüfus Grafiği

Kaynak: Url-46

Konya’da liberal politika etkisinin yoğun bir biçimde yaşandığı 2000 yılı sonrasında kente gelen göçler neticesinde nüfusun artış göstermesiyle ortaya çıkan konut ihtiyacı ve var olan konut sunum biçimlerinin yanı sıra kent merkezi ve çeperlerinde bilhassa orta ve üst gelir grubuna hitap eden kapalı güvenli sitelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Sungur, 2020). Bunu Yıldız (2011), Konya’da, dışı kapalı lüks sitelerde yapmış olduğu çalışmada; sitelerin genel olarak, 4-5 kişilik, 2 veya 3 çocuklu orta yaşlı ebeveynlerden oluşan çekirdek ailelerden oluştuğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada, sitelerde oturanların genellikle Konyalı olduğu ya da uzun süredir Konya’da yaşadığı saptanmıştır. Sitede yaşayanların eğitim düzeyleri ile ekonomik düzeylerinin yüksek olduğu, üst-üst orta sınıflardan oluştuğu yine araştırma neticesinde ortaya çıkmıştır. Benzer bir çalışma Alver (2007) tarafından yapılmış olup kapalı güvenli sitelerin tercih edilmesi

hususunda yapmış olduğu araştırma neticesinde; Konya toplumu öncelikle “güvenlik” faktörünün ilk sırada yer aldığını, huzur, konfor, kalite, prestij gibi faktörlerin de tercihlerini etkilediğini ortaya koymuştur. Bu çalışma ile bireyselliğin ve özelleşmeye dönük yaşamın artık günümüzde özellikle orta-üst ve üst kesim tarafından konutlarda tercih edildiği görülmektedir (Sungur, 2021). Ayrıca Sungur (2021) geleneksel konut dokusu toplumu bir araya getiren, birlik ve beraberlik içerisinde yaşam sunan heterojen bir yapıya sahipken, kapalı güvenli site yerleşimlerinde sosyo-kültürel ve ekonomik seviyede benzer toplulukların toplanıp diğerlerini dışladığı, ayrıştırdığı homojen bir yapı özelliği göstermekte olduğunu vurgulamıştır.

Yıldız (2011)’ın Konya’daki kapalı güvenli siteler üzerinde yaptığı alan çalışmasında; sitelerin genellikle kent merkezine uzak ama ulaşımı kolay ve geniş araziler üzerinde alternatif yaşam şekli, özelleştirilmiş altyapı ve hizmetler sunduğunu belirtmiştir. Ayrıca sosyal donatıları ile diğer apartmanlardan farklılık sunduğunu; fakat mevcut örneklerin çok-katlı tekil konutlardan pek de farklı olmadığını eklemiştir. Kapalı güvenli sitelerde, 3+1, 4+1, 5+1 gibi farklı hane halkı sayısına göre kullanım imkânı sağlayacak büyüklükte konutlar yer almaktadır. Ancak plan şemalarında farklı büyüklüklerin olması “çeşitlilik” gibi algılansa da odaların çıkarılıp/ ilave edilmesi yolu ile benzer plan şemalar elde edilerek tektipleşme söz konusudur. Bu mekânların bireye uygun biçimde dönüşmesini sağlamak yerine, kullanıcının mekâna göre şekillenmesine, onun belirlediği çerçevede hayat kurgulamasına neden olmaktadır (Sungur, 2021).

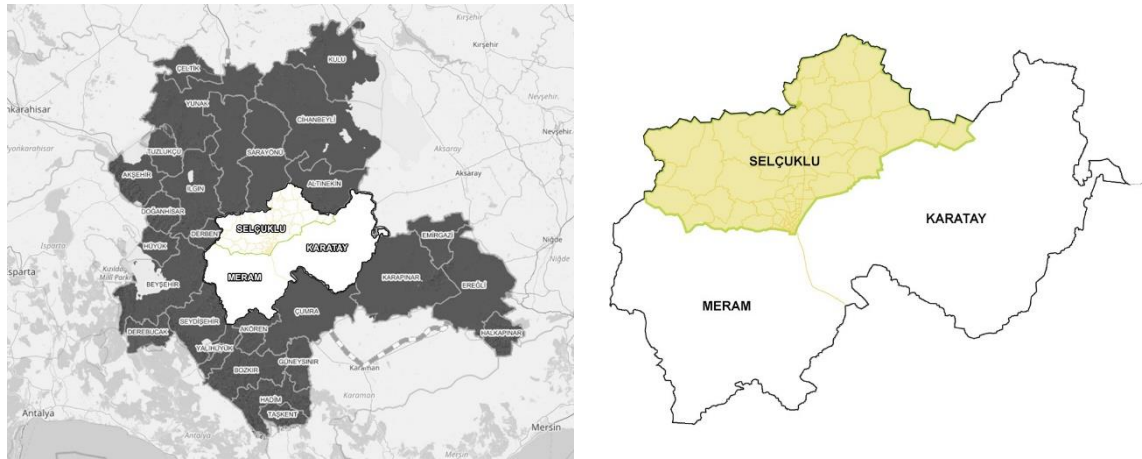
2010 yılında ise kentin tarihsel sürecindeki konut üretimi anlayışından farklı olarak, hem öğrenci barınması problemine çözüm gelebilecek hem de dönemin inşaat ekonomisini canlandıracak biçimde (1+0, 1+1, 2+1) küçük konut üretimi başlanmıştır. İlk stüdyo tipi konut Selçuk Üniversitesi öğrencilerinin istihdamı sağlamak amacıyla Selçuklu ilçesi Bosna-Hersek Mahallesi’nde yapılmıştır. Bosna-Hersek Mahallesi belli bir zaman sonra öğrenci yerleşkesi haline gelmiş ve inşaat piyasası ortamdaki potansiyeli ticari bir fırsata dönüştürdüğü görülebilmektedir. Konya’da 3 devlet üniversitesi, 2 özel üniversite olmak üzere 5 adet üniversite mevcuttur. İlin ikinci üniversitesi olan KTO Karatay Üniversitesi 2009 yılında; üçüncü üniversitesi 2010 yılında Konya Üniversitesi kurulmuş, 2012 yılında adı Necmettin Erbakan Üniversitesi olarak değiştirilmiştir; dördüncü 2013 yılında kurulan Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi; beşinci ve son üniversitesi ise Selçuk Üniversitesine bağlı bazı fakülteler ile beraber ayrılarak yeni bir üniversite olarak 2018

yılında kurulan Konya Teknik Üniversitesi'dir (Url-47). İlde bu üniversitelerde toplam öğrenci nüfusu 111.584 iken, Selçuk Üniversitesi'nin öğrenci sayısı 88.225'dir (Url-48). Bu verilere göre ilde stüdyo tipi konutların öncelikle yoğunlaştığı alan Selçuklu bölgesidir. Özkaynak 2017 yılında Konya'daki stüdyo dairelerin tespitine yönelik yaptığı çalışmada elde ettiği veriler bunu desteklemektedir. Çalışmada Konya/Merkez'de 53 adet stüdyo tipi konut belirlenmiş ve bunların 42 adedinin Selçuklu İlçesi'nde, 8 adedinin Meram İlçesi'nde, 3 adedinin ise Karatay İlçesi'nde yer aldığını tespit etmiştir (Özkaynak, 2017) (Url-49).

1 Ekim 2017 tarihinde yürürlüğe giren "planlı alanlar tip imar yönetmeliği"ne göre, gerekli piyasa alanları elde edilemediği için 1+1'lerin yapılması bu yıldan itibaren yönetmeliğe göre mümkün olmamıştır (Url-50). Dolayısıyla seçtiğimiz örnek konutlar Konya kentinde bulunan yaklaşık son 10 yıldaki konut stoğu üzerinden değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Selçuklu ilçesinde küçük konutu en iyi temsil ettiğini düşündüğümüz benzer özelliğe sahip 5 kapalı yerleşke konut alanı ele alınmıştır.

3.4.2. Selçuklu İlçesi ve Araştırma Alanındaki Konutlar

Araştırma alanı olarak seçilen küçük konut alanlarının bulunduğu Selçuklu İlçesi Konya'nın üç merkez ilçesinden biridir. İlçenin yüzölçümü 2.056 km²'dir ve Konya'nın kuzeyinde bulunmaktadır (Şekil 119). Selçuklu'nun nüfusu, 2020 yılı itibarıyla 663.280 kişi olup, bu nüfusun %49,36 erkek, %50,64 kadındır (Url-51).

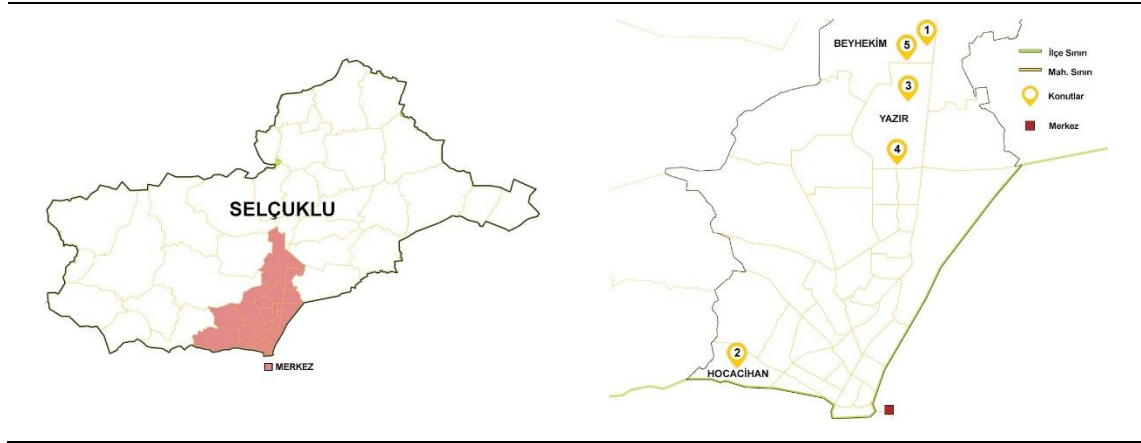

Şekil 119. Alan çalışmasının Konya kent içindeki yeri/ Selçuklu bölgesinin Konya kenti içindeki yeri

Alan çalışması kapsamında ele alınan konut alanları, yapım yılı ve konut sayıları Tablo 6'da yer almaktadır. Bu konutların bölgedeki konumu Şekil 120'deki gibidir.

Tablo 6. Seçilen konut alanları ve konut sayıları

	Yapım yılı	Konut Alanları	Konut Sayısı	Konut No
1	2013	Loft Plus	177 Konut	K.K.-1 (Küçük Konut-1)
2	2013	Koru Stüdyo	118 Konut	K.K.-2 (Küçük Konut-2)
3	2015	Studio Consept	108 Konut	K.K.-3 (Küçük Konut-3)
4	2017	İkon Terrace Residence	76 Konut	K.K.-4 (Küçük Konut-4)
5	2019	Loft Style	129 Konut	K.K.-5 (Küçük Konut-5)
		Toplam	608 Konut	

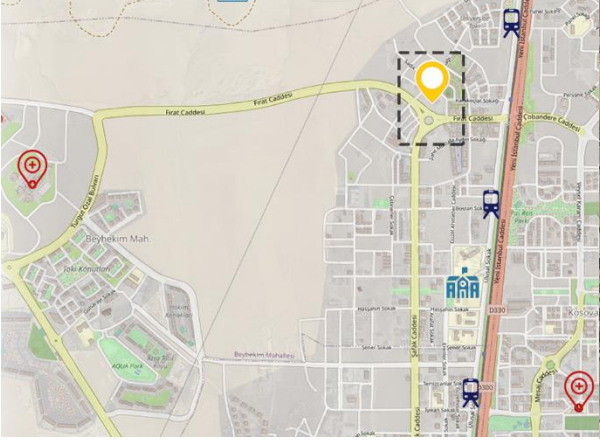

Şekil 120. Konutların Selçuklu bölgesindeki konumları

3.4.2.1. Loft plus konutunun analizi (K.K.-1)

Konut alanı Selçuklu İlçesi, Beyhekim Mah. Fırat caddesi üzerinde bulunmaktadır. Konut alanının kuzeyinde Selçuk Üniversitesi, batısında Beyhekim hastanesi ve çevresinde benzer stüdyo daire konut alanları bulunmaktadır. Konuta tramvay ve otobüs hattıyla ulaşım sağlanabilmektedir. 2013 yılında tamamlanan konut 4 blok ve 177 daireden oluşmaktadır. Toplam 9757m² arsa alanının (bina taban alanı 2438m²) 7319m²'si yeşil alan ve park olarak planlanmıştır. Daireler 30 m²'lik 1+0 ve 60 m²'lik 1+1 dubleks olmak üzere 2 tipte tasarlanmıştır. Konuta ait genel tanıtım Tablo 7'de, dairelerin plan şemaları, fonksiyon şemaları, iç mekân fotoğrafları da Tablo 8-9'da yer almaktadır.

Tablo 7. Loft plus (K.K.-1) konutu genel tanıtım

No: K.K.-1	Yıl: 2013	Yapımcı Firma: Ünlü İnşaat	Mimar: Şener İlgin
Loft Plus Hastane Tranvay Üniversite Okul			

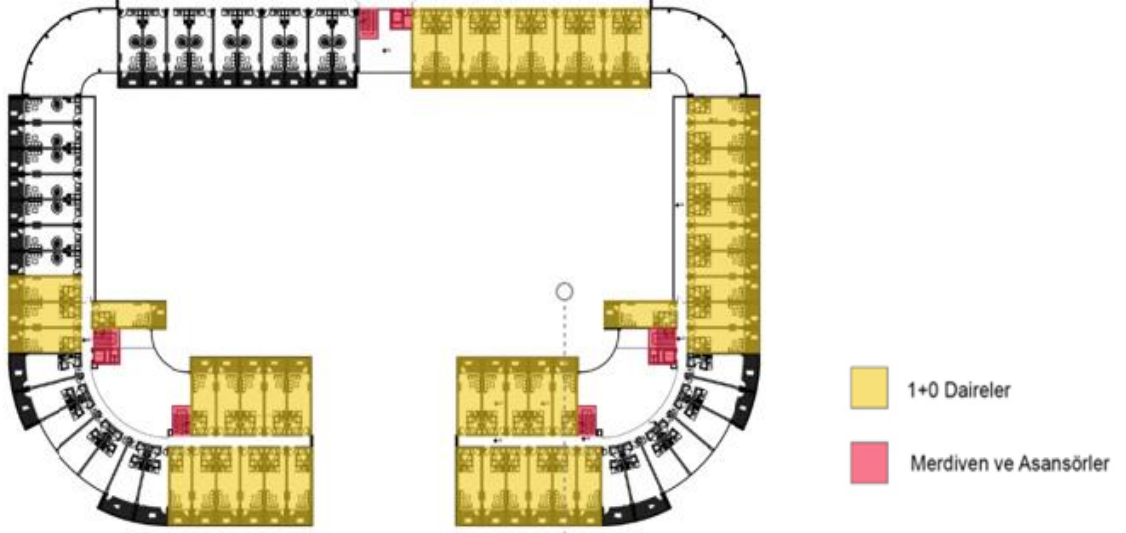
Konut vaziyet planı

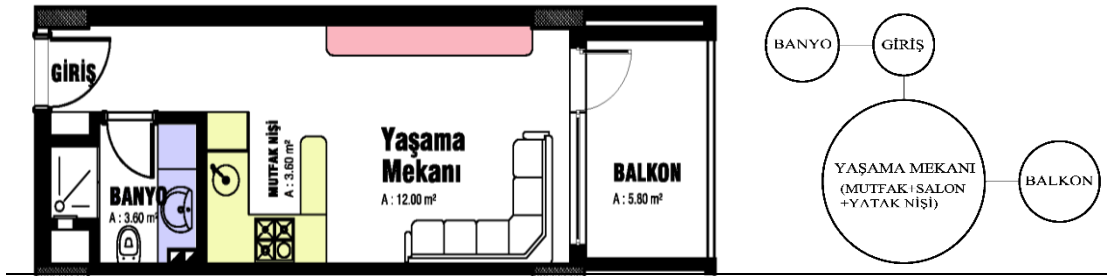
Konut ön cephe

Tablo 8. Loft plus (K.K.-1) konutu 1+0 konut tipi incelemesi

No: K.K.-1	Yıl: 2013	Yapımcı Firma: Ünlü İnşaat	Mimar: Şener İlgün

Kat planı

1+0 Daire Planı 1/100

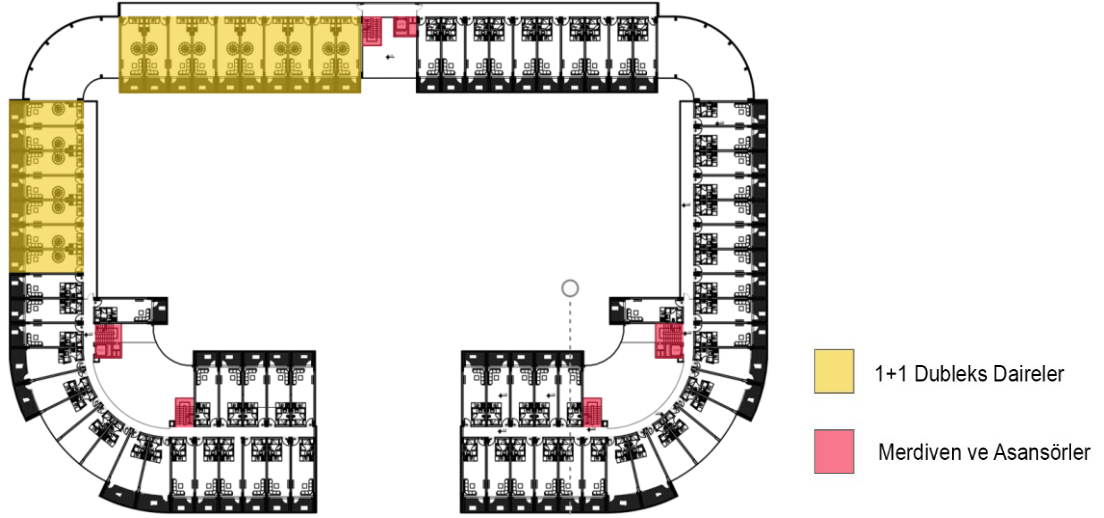
Fonksiyon Şeması

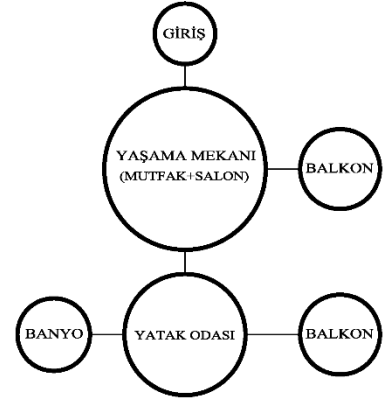
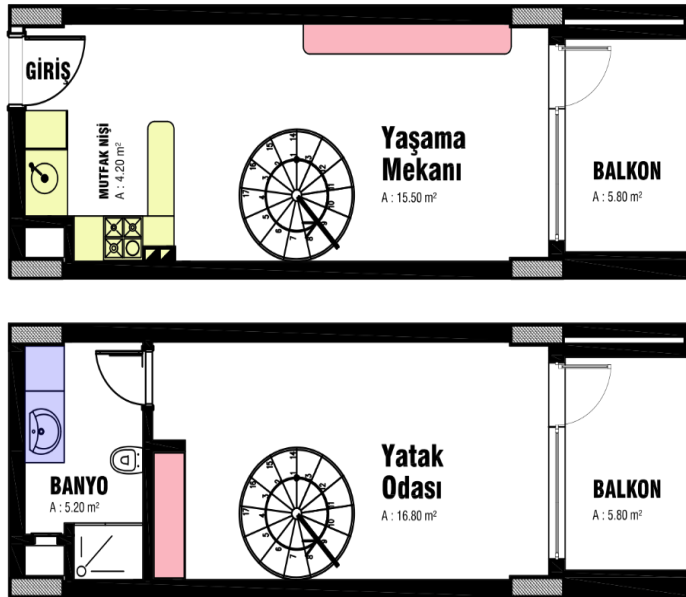
1+0 İç Mekan Fotoğrafları

Tablo 9. Loft plus (K.K.-1) konutu 1+1 konut tipi incelemesi

No: K.K.-1	Yıl: 2013	Yapımcı Firma: Ünlü İnşaat	Mimar: Şener İlğün

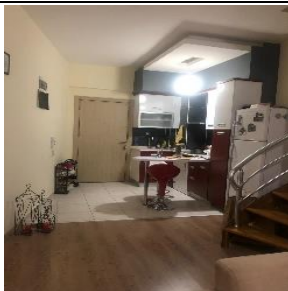
Kat planı

1+1 Daire Planı

1/100

Fonksiyon Şeması

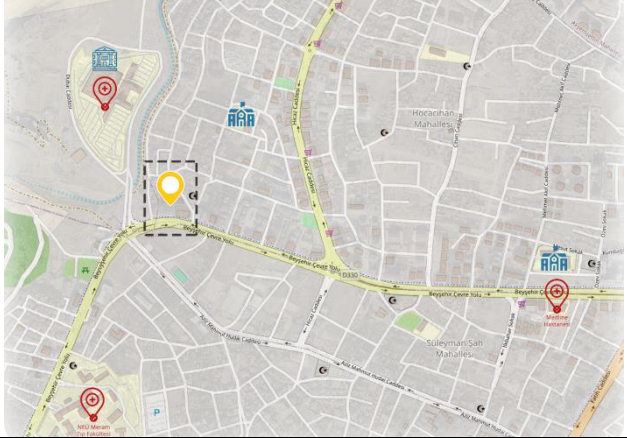

1+1 İç Mekan Fotoğrafları

3.4.2.2. Koru stüdyo konutunun analizi (K.K.-2)

Konut alanı Selçuklu İlçesi, Hocacihan Mah. Beyşehir yolu üzerinde bulunmaktadır. Konut alanının kuzey batısında Necmettin Erbakan Üniversite Hastanesi ve çevresinde benzer stüdyo daire konut alanları bulunmaktadır. Konuta otobüs hattıyla ulaşım sağlanabilmektedir. 2013 yılında tamamlanan konut 2 blok ve 118 daireden oluşmaktadır. Toplam 5346m² arsa alanının (bina taban alanı 1336m²) 4010m²'si yeşil alan ve park olarak planlanmıştır. Daireler 27 m²'lik 1+0 ve 50 m²'lik 1+1 dubleks olmak üzere 2 tipte tasarlanmıştır. Konuta ait genel tanıtım Tablo 10'de, dairelerin plan şemaları, fonksiyon şemaları, iç mekân fotoğrafları da Tablo 11-12'de yer almaktadır.

Tablo 10. Loft plus (K.K.-1) konutu genel tanıtım

No: K.K.-2	Yıl: 2013	Yapımcı Firma: Ünlü İnşaat	Mimar: Mimar Şener İlgün
Koru Stüdyo	Hastane	Üniversite	Okul

Konut vaziyet planı

Konut ön cephe

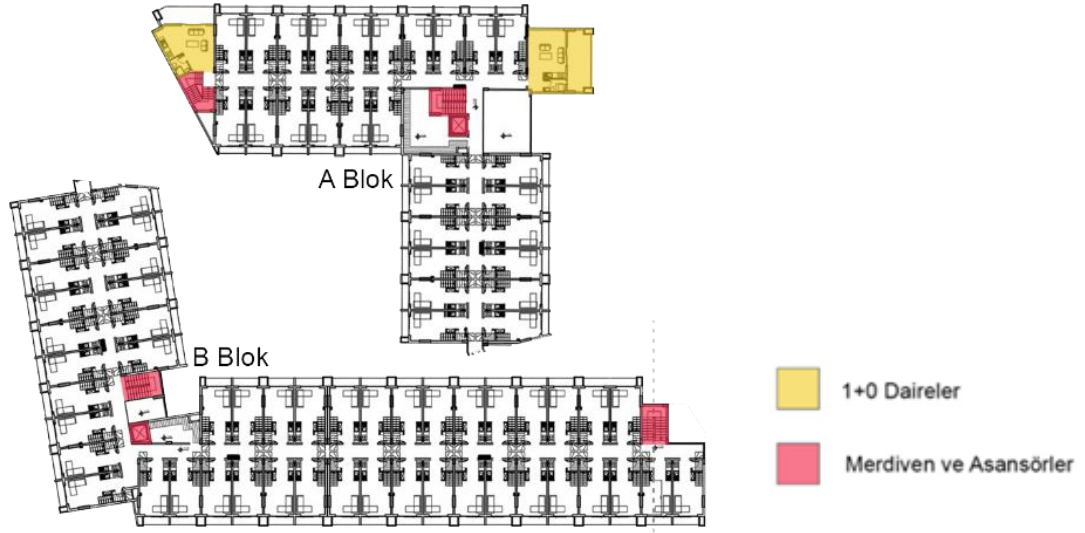
Tablo 11. Kuru stüdyo (K.K.-2) konutu 1+0 daire tipi incelemesi

No: K.K.-2

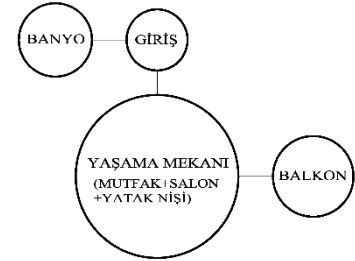
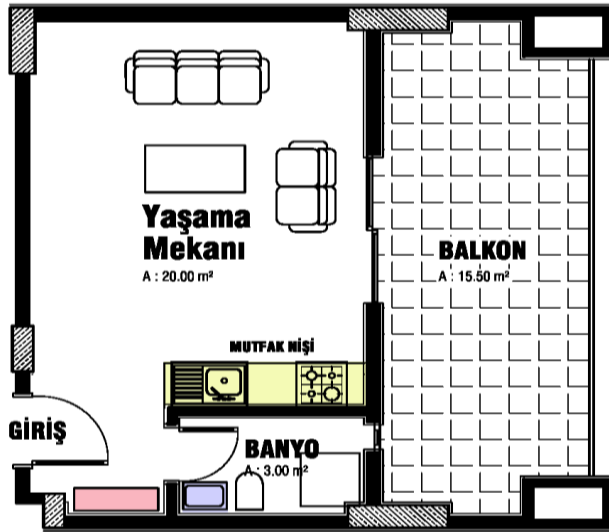
Yıl: 2013

Yapımcı Firma: Ünlü İnş

Mimar: Murat Menekşe

Kat planı (A ve B Blok 1. Kat)

1+0 Daire Planı

1/100

Fonksiyon Şeması

1+0 İç Mekan Fotoğrafları

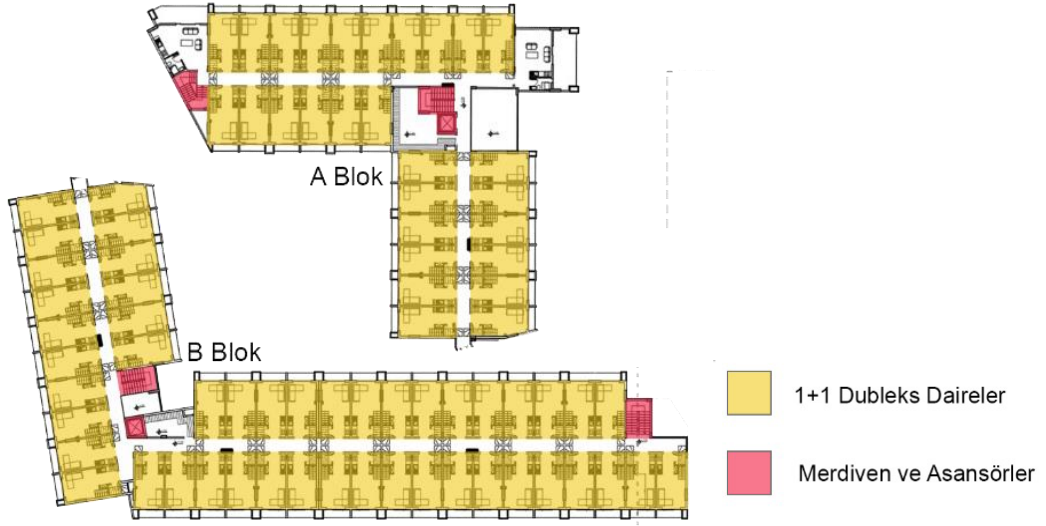
Tablo 12. Kuru stüdyo (K.K.-2) konutu 1+1 daire tipi incelemesi

No: K.K.-2

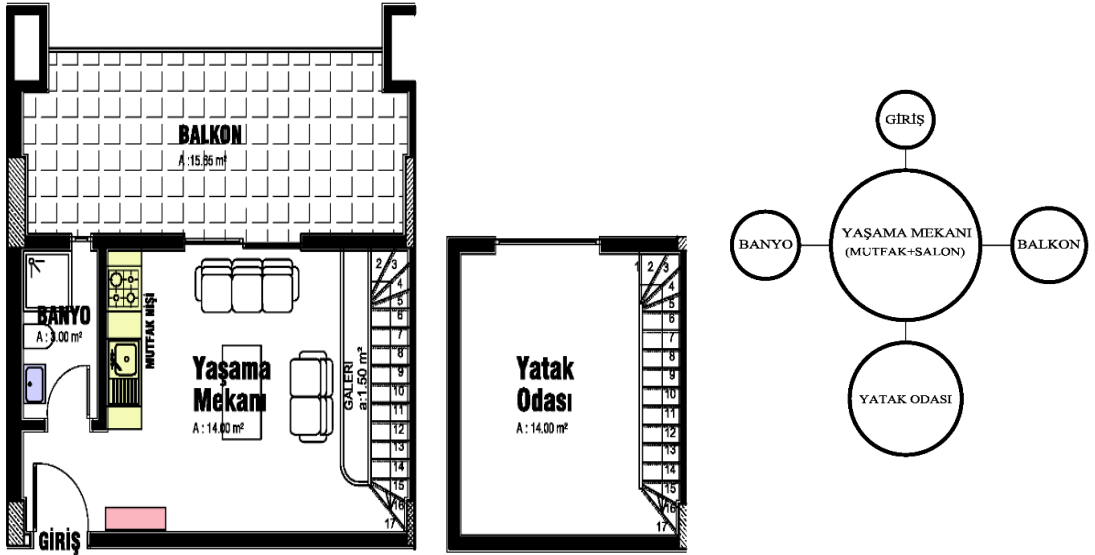
Yıl: 2013

Yapımcı Firma: Ünlü İnş

Mimar: Murat Menekşe

Kat planı (A ve B Blok 1. Kat)

1+1 Daire Planı

1/100

Fonksiyon Şeması

1+1 İç Mekan Fotoğrafları

3.4.2.3. Studio concept konutunun analizi (K.K.-3)

Konut alanı Selçuklu İlçesi, Yazır Mah. Şafak Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Konut alanının kuzeyinde Selçuk Üniversitesi, batısında Beyhekim Hastanesi ve çevresinde benzer stüdyo daire konut alanları bulunmaktadır. Konuta tramvay ve otobüs hattıyla ulaşım sağlanabilmektedir. 2015 yılında tamamlanan konut 3 blok ve 108 daireden oluşmaktadır. Toplam 5570m² arsa alanının (bina taban alanı 2040m²) 3530m²'si yeşil alan ve park olarak planlanmıştır. Daireler 40 m² 1+1 olmak üzere tek tip tasarlanmıştır. Konuta ait genel tanıtım Tablo 13'de, dairelerin plan şemaları, fonksiyon şemaları, iç mekân fotoğrafları da Tablo 14'te yer almaktadır.

Tablo 13. Studio concept (K.K.-3) konutu genel tanıtım

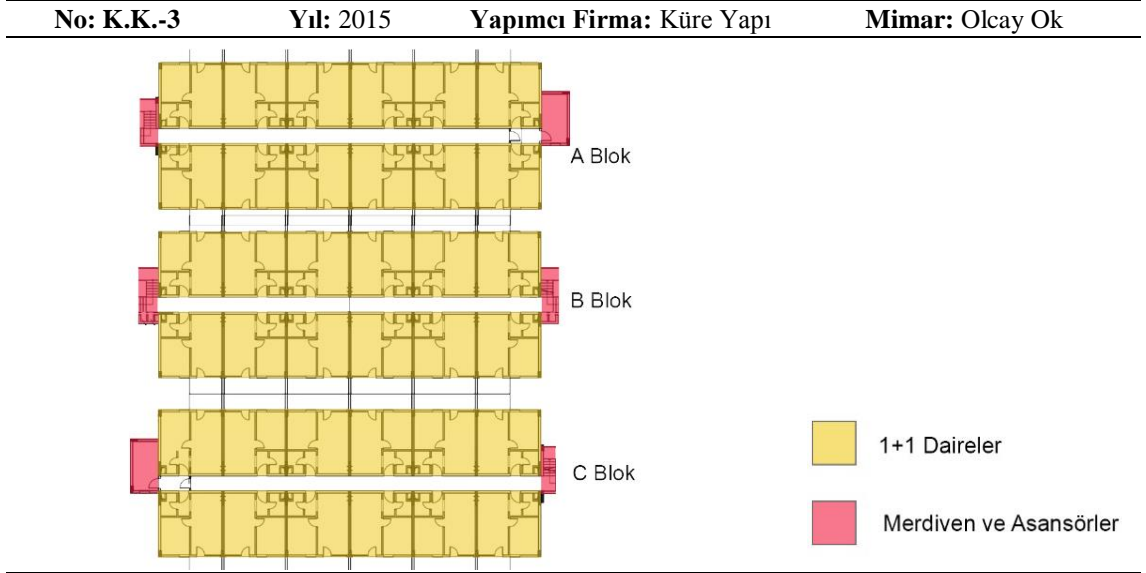
No: K.K.-1	Yıl: 2013	Yapımcı Firma: Ünlü İnşaat	Mimar: Mimar Şener İlgün
S.Concept Hastane Tranvay Üniversite Okul			

Konut vaziyet planı

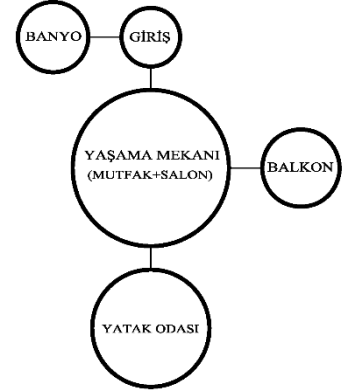
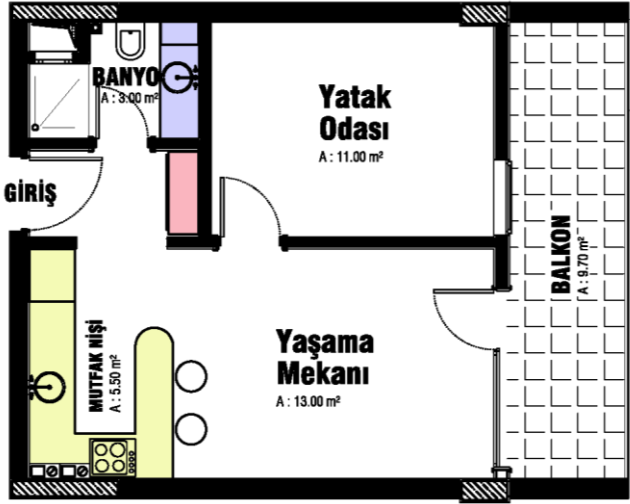

Konut ön cephe

Tablo 14. Studio concept (K.K.-3) konutu 1+1 konut tipi incelemesi

Kat planı

1+1 Daire Planı

1/100

Fonksiyon Şeması

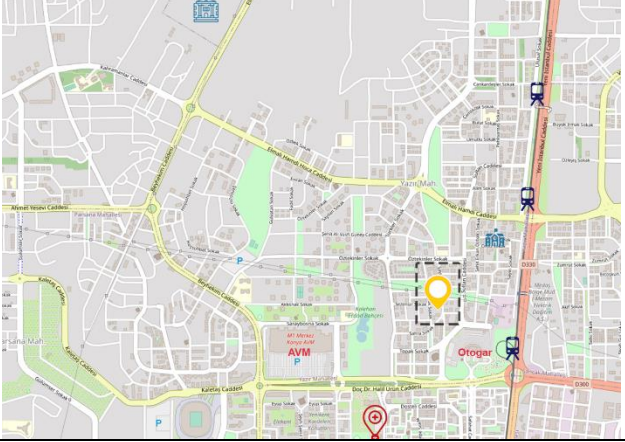

1+1 İç Mekan Fotoğrafları

3.4.2.4. İkon terrace residence konutunun analizi (K.K.-4)

Konut alanı Selçuklu İlçesi, Yazır mahallesi Sayılan sokak üzerinde bulunmaktadır. Konut alanının kuzeyinde Selçuk Üniversitesi, güney doğusunda Konya otogarı ve çevresinde benzer stüdyo daire konut alanları bulunmaktadır. Konuta tramvay ve otobüs hattıyla ulaşım sağlanabilmektedir. 2017 yılında tamamlanan konut 1 blok ve 76 daireden oluşmaktadır. Toplam 2515m² arsa alanının (bina taban alanı 754m²) 1761m²'si yeşil alan ve park olarak planlanmıştır. Daireler 38 m²'lik 1+0, 56 m²'lik 1+1 ve 75 m²'lik 2+1 dubleks olmak üzere 3 tipte tasarlanmıştır. Konuta ait genel tanıtım Tablo 15'de, dairelerin plan şemaları, fonksiyon şemaları, iç mekân fotoğrafları da Tablo 16-17-18'de yer almaktadır.

Tablo 15. İkon terrace residence (K.K.-4) konutu genel tanıtım

No: K.K.-1	Yıl: 2013	Yapımcı Firma: Ünlü İnşaat	Mimar: Mimar Şener İlgün
İkon T. Hastane Tranvay Üniversite Okul			

Konut vaziyet planı

Konut ön cephe

Tablo 16. İkon terrace residence (K.K.-4) Konutu 1+0 konut tipi incelemesi

No: K.K.-4

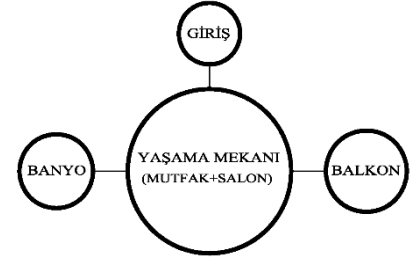
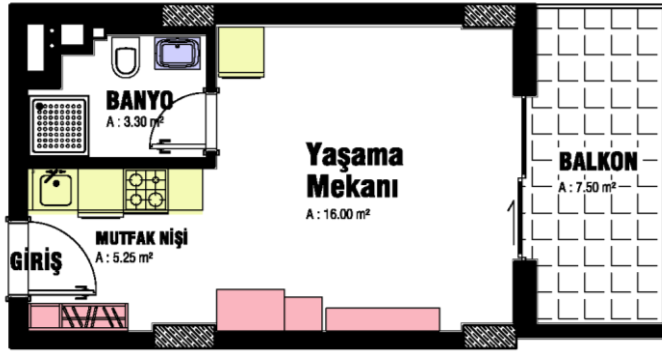
Yıl: 2017

Yapımcı Firma: İkonyum
İnşaat

Mimar: Selim Somuncu

Kat Planları (Zemin Kat ve 4. Kat)

1+1 Daire Planı

1/100

Fonksiyon Şeması

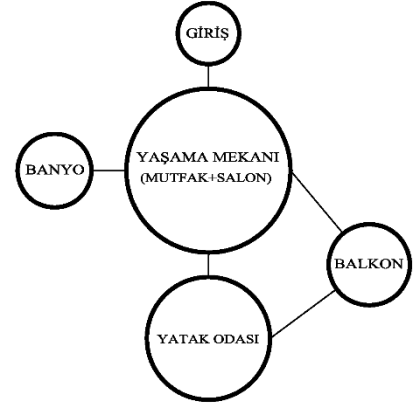
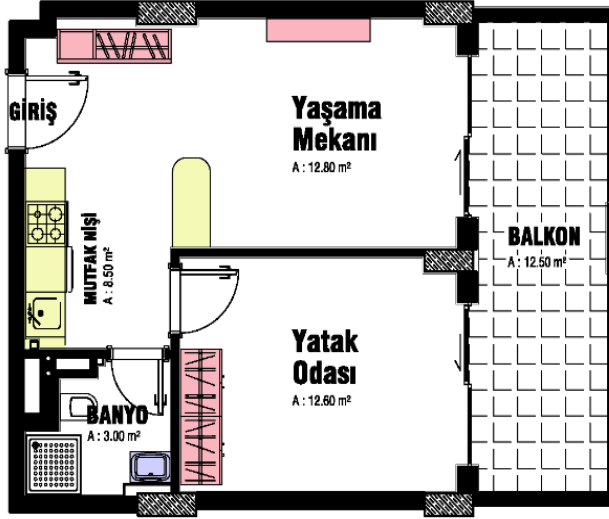
1+0 İç Mekan Fotoğrafları

Tablo 17. İkon terrace residence (K.K.-4) konutu 1+1 konut tipi incelemesi

No: K.K.-4	Yıl: 2017	Yapımcı Firma: İkonyum İnşaat	Mimar: Selim Somuncu

Kat Planları (Zemin Kat ve 4. Kat)

1+1 Daire Planı

1/100

Fonksiyon Şeması

1+1 İç Mekan Fotoğrafları

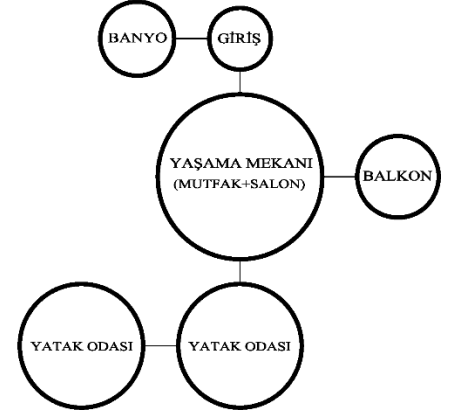
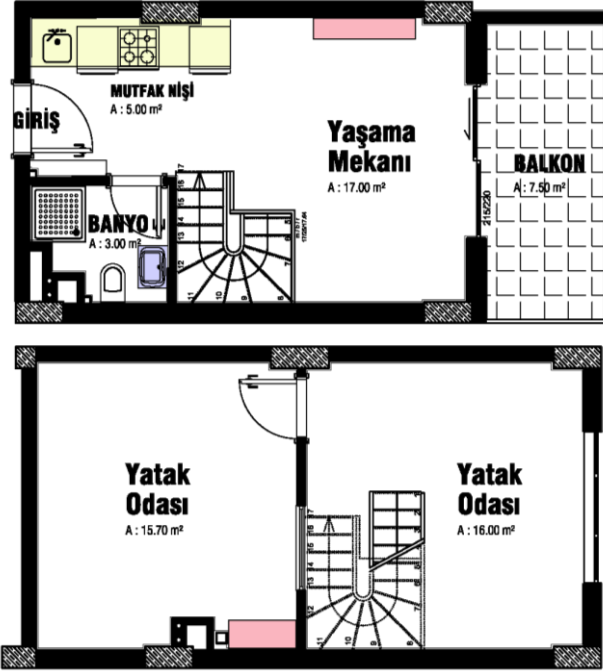
Tablo 18. İkon terrace residence (K.K.-4) Konutu 2+1 konut tipi incelemesi

No: K.K.-	Yıl: 2017	Yapımcı Firma: İkonyum İnşaat	Mimar: Selim Somuncu

- 2+1 Dupleks Daireler
- Merdiven ve Asansörler

Kat Planları (Zemin Kat ve 4. Kat)

2+1 Daire Planı

1/100

Fonksiyon Şeması

2+1 İç Mekan Fotoğrafları

3.4.2.5. Loft style konutunun analizi (K.K.-5)

Konut alanı, Selçuklu İlçesi Beyhekim Mahallesi Şafak caddesi üzerinde bulunmaktadır. Konut alanının kuzeyinde Selçuk Üniversitesi, batısında Beyhekim Hastanesi ve çevresinde benzer stüdyo daire konut alanları bulunmaktadır. Konuta tramvay ve otobüs hattıyla ulaşım sağlanabilmektedir. 2019 yılında tamamlanan konut 2 blok ve 129 daireden oluşmaktadır. Toplam 5275m² arsa alanının (bina taban alanı 1308m²) 3967m²'si yeşil alan ve park olarak planlanmıştır. Daireler 79 m²'lik 2+1 ve 100 m²'lik 2+1 dubleks olmak üzere 2 tipte tasarlanmıştır. Konuta ait genel tanıtım Tablo 19'de, dairelerin plan şemaları, fonksiyon şemaları, iç mekân fotoğrafları da Tablo 20'de yer almaktadır.

Tablo 19. Loft style (K.K.-5) konutu genel tanıtım

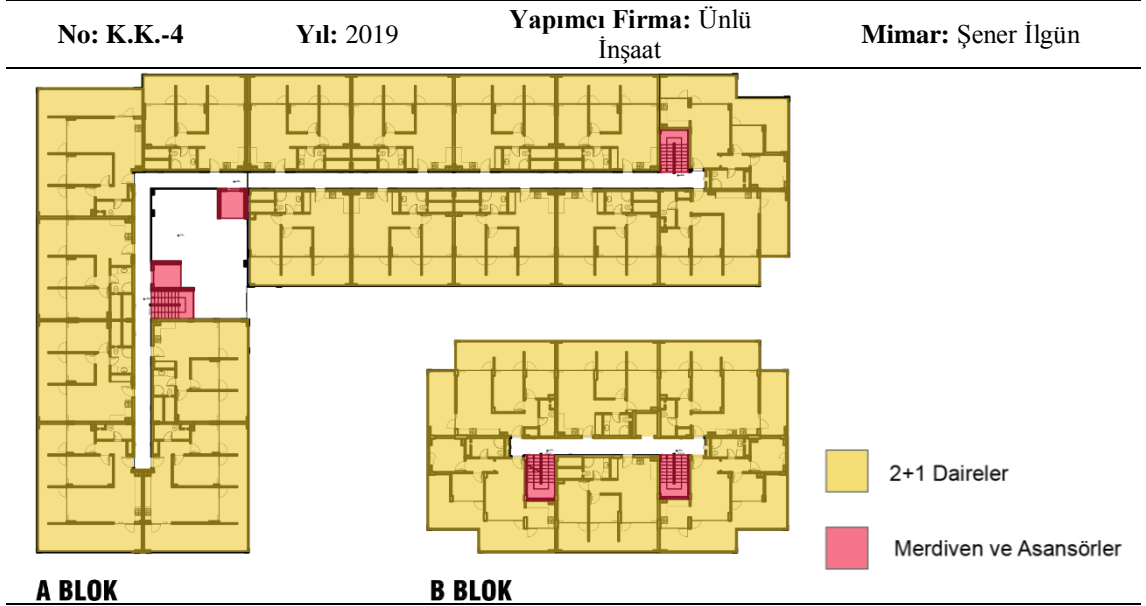
No: K.K.-1	Yıl: 2019	Yapımcı Firma: Ünlü İnşaat	Mimar: Mimar Şener İlgün
L. Style Hastane Tranvay Üniversite Okul			

Konut vaziyet planı

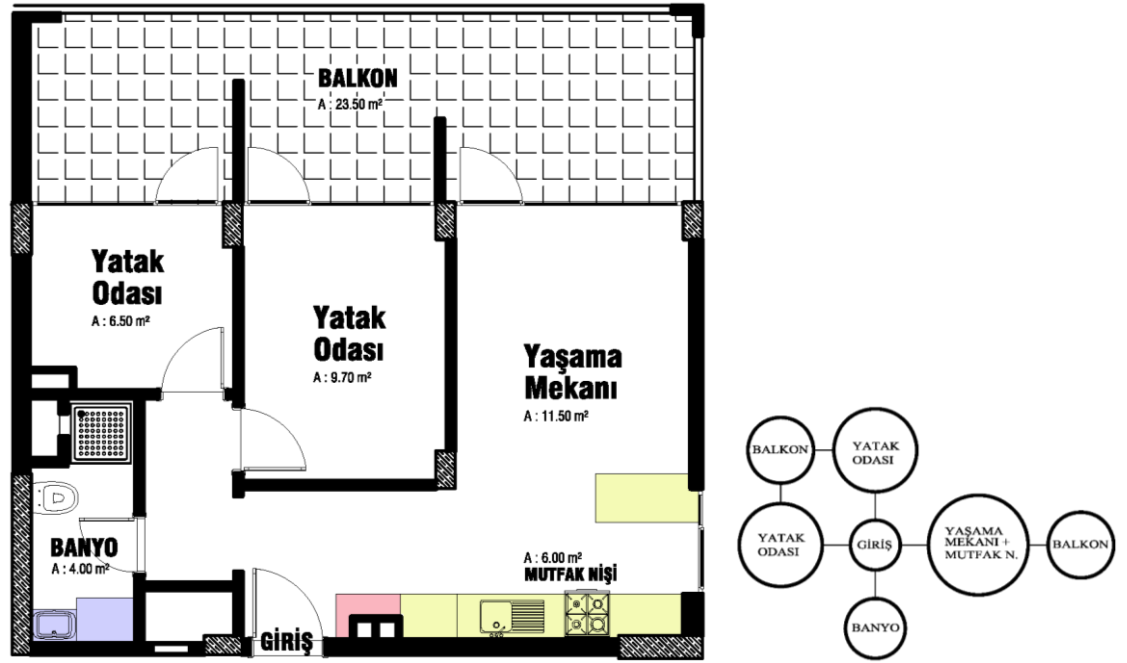

Konut ön cephe

Tablo 20. Loft style (K.K.-4) konutu 2+1 konut tipi incelemesi

Kat planları (A – B Blok 1. Kat)

2+1 Daire Planı

1/100

Fonksiyon Şeması

3.5. Alan Çalışmasında Kullanılacak Yöntemin Tanımı

Konya Selçuklu bölgesindeki stüdyo tipi küçük konutlar olarak belirlenen alan çalışmasında, araştırmanın dayanağı olan hipotezin geçerliliğini denemek üzere çalışmaya iki açıdan yaklaşılmıştır. Uygulanan yöntemler hem yapılış sırası hem de sonuç analizleri açısından birbirlerini izlemektedir. Yöntemlerden ilki hedef kitleyi belirlemek amaçlı farklı emlak acentaları ve inşaat firmaları ile yapılan sözlü görüşmelerdir. Diğerleri ise alan çalışmamızın omurgasını oluşturan anket uygulaması ve anket sonuçları ile ilişkilendirecek olan antropometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca mekânın fiziksel verilerini değerlendiren mekânsal karakteristikler, mimari plan ve kesitler, fonksiyonlar ile ilişkili olarak kullanıma ait analizler oluşturmaktadır.

Kısaca alan çalışması Konya’da toplu küçük konut yerleşimlerinin karakteristiklerinin belirlendiği ve ampirik (tecrübe ile belirli bir sonucun elde edileceği bilinerek yapılması) verilerin karşılaştırıldığı aynı zamanda nicel verilerle desteklenen bir çalışmadır. Alan çalışmasında küçük konuta ait sosyal ve fiziksel veriler ile kullanıcı arasındaki ilişkiler Şekil 116’de belirlenen parametreler dikkate alınarak araştırılmıştır.

3.5.1. Veri Elde Etme Yöntemi

Anket en basit ifade ile ‘bir örneklem grubunda görülen trendin numerik tarifini elde etmek için geliştirilmiş veri toplama aracı’ olarak tanımlanmaktadır. Anketin amacı tüm popülasyondan rastgele seçilen küçük bir örneklem grubuna göre genelleme yapmaktır. Bu tezde yapılan anket çalışmasının amacı öncelikle Konya’da küçük konut kullanıcıları tarafından tercih edilen stüdyo daire tiplerinin belirlenmesi ve belirlenen bu tiplerin kişilerin yaşantısı ile ne derece uyumlu olduğunun ortaya konmasıdır. Bu çalışmada ‘kullanıcının’ en önemli etken olduğu düşünüldüğünden, ‘anket çalışmaları’na ve ‘bireysel değerler’e önem verilmiştir.

Alan çalışmasının temelini oluşturan anket çalışması, belirlenen kapalı yerleşim olan 5 adet site özelliği gösteren stüdyo konut tipinin kullanıcıları üzerinedir. Bu çalışmada küçük konut kullanıcılarının aile yapısını, yaşam tarzlarını ve mekânsal tercihlerini belirlemek amaçlanmıştır. Belirlenen konutlarda site yönetimlerinden izin alınarak yapılan anket çalışması, rastgele örneklem yöntemi ile konutlar ziyaret edilerek yüz yüze yapılan görüşmelerle hafta içi ve hafta sonu ikindi ve akşam saatlerinde yapılmıştır. Evde

olmayan katılımcılar tekrar tekrar ziyaret edilerek uygun zaman aralıkları yakalanmaya çalışılmıştır. Yüz yüze anket uygulamasının avantajları, uzun anketlerin diyalog ile yanıtlanabilir hale gelmesi, anlaşılmayan soruların anketör tarafından açıklanabilmesi ve katılımcıların anketteki tüm soruları eksiksiz ve tutarlı olarak yanıt verebilmesi olarak sıralanmaktadır. Yüz yüze anketin bizim çalışmamızda bir diğer avantajı ise uygulama sırasında gözlemlene imkanı da sağlamış olmasıdır. Aynı zamanda katılımcılar ile kurulan yakınlık sayesinde, konuya ilgi duyulmuş ve katılımcıların güveni kazanılarak tüm sorulara cevap vermesi de sağlanmıştır. Dünyada ve ülkemizde yaşanan Covid-19 salgını sebebiyle anket çalışması zorlu bir süreçte 2020 yılı Ekim–Kasım ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Anket katılımcıları ile yüz yüze yapılan görüşmeler sırasında izin istenerek her siteden farklı daire tiplerine ait yaşama mekânları fotoğraflanmış ve gerekli ölçüler alınmıştır.

3.5.1.1. Anket katılımcıların belirlenmesi

Küçük konut kullanıcı tercihlerini belirlemek üzere yapılan çalışmada yüz yüze anket yöntemi ile rastgele örneklem yöntemi kullanılarak gönüllü katılımcılar seçilerek yapılmıştır. Amaç farklı görüşlere sahip katılımcıların önceden belirlenmiş sınırlar olmadan her türlü görüşü yansıtabilmesidir. Araştırma alanı olarak seçilen 5 kapalı site yerleşkesi olan stüdyo daire konut alanında örnekleme tekniği olarak tabakalı örnekleme kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme, sınırları belirlenmiş bir evrende alt tabakalar veya alt birim gruplarının var olduğu durumlarda kullanılır. Burada önemli olan, evren içindeki alt tabakaların varlığından yola çıkarak evren üzerinde çalışmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Toplam 608 konutluk ana kütle grubundan konut bazlı örneklem hesaplama yöntemleri kullanılmasına karar verilmiş ve %95 güven düzeyi ve 0,05 hata payıyla örneklem 236 olarak hesaplanmıştır.

Yüz yüze yapmış olduğumuz ankette örnekleme hatasını azaltmak için örneklem büyüklüğünün fazla tutarak toplamda 273 adet anket yapılmıştır. Toplanan anketler incelenerek eksik veri gözlemlendiğimiz ve güven düzeyi düşük çıkan 24 adet anket iptal edilerek, çalışmaya 259 anketle devam edilmiştir. Yapılan anketin seçilen konut alanlarına göre ve konutlarda bulunan daire tiplerine göre dağılım tablosu Tablo 21’de gösterilmektedir.

Tablo 21. Yapılan anketin seçilen konut alanlarında tiplere göre dağılımları

Konut tipleri	1+0	1+1	1+1 dub.	2+1	2+1 dub.	f	%
Loft Plus	19	-	55	-	-	74	28,6
Koru Stüdyo	2	-	52	-	-	54	20,8
Konut Alanları Studio Consept	-	33	-	-	-	33	12,7
İkon Terrace Residence	7	25	-	-	11	43	16,6
Loft Style	-	-	-	44	11	55	21,2
Toplam						259	100,0

Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzdeler değeri

Seçilen konutlarda yapılan anketler, sitelerde bulunan konut sayısına göre baz olarak orantılı biçimde dağılıma özen gösterilmiştir. Fakat Covid-19 salgınından dolayı normalde %95 kapasite dolu olan ve öğrenci yoğunluğu fazla olan bu sitelerde doluluk oranı %40'lara düşmüş ve anketin başında öngörmüş olduğumuz orantısız dağılım tam olarak karşılanamamıştır. Tabloda göze çarpan %28,6 orana sahip Loft Plus sitesinin en fazla orana sahip olmasının nedeni ise Selçuk üniversitesi Tıp fakültesine yakın konumda olması ve kullanıcıların çoğunluğunun sağlık personeli olmasından kaynaklanmaktadır.

3.5.1.2. Anket sorularının tasarımı

Yapılan anket çalışmasında da katılımcılara çoktan seçmeli, ordinal ölçek değişkenli ve açık uçlu soruları içeren karma sorular sorulmuştur. Emlakçı ve inşaat firmaları ile yapılan sözlü görüşmelerde karşılıklı soru-cevap şeklinde yapılmıştır. Konut kullanıcıları ile yapılan yüz yüze anket çalışması ise dört bölümden oluşmaktadır (Ek-1). Birinci bölüm (Ek1: A), konut kullanıcılarının genel bilgilerini içeren demografik özellik ve sosyo-ekonomik yapı ile ilgili sorulardan, ikinci bölüm (Ek1: B) yaşam biçimini tanımlayan özelliklere yönelik sorulardan, üçüncü bölüm (Ek1: C) mekânsal tercihlerdeki verileri ölçmeye yönelik sorulardan, dördüncü ve son kısım (Ek1: D) ise donatı tercihleri ile ilgili verilerin değerlendirilmesine yönelik sorulardan oluşmak üzere dört başlıkta toplanmıştır. Anket tasarımı yapıldıktan sonra Üniversite İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'na başvurularak, anket çalışması için izin alınmıştır (EK-2).

Küçük konut kullanıcılarının tercihleri ölçmeye yönelik yapılan çalışmada, anket bölümleri literatürdeki çeşitli tez ve makale araştırmalarında geçerli ve güvenilir bulunmuş soru formları ve bulgularından yararlanılmıştır. Bunlar; kullanıcının demografik özellik ve

sosyo-ekonomik yapı özelliklerinin belirlenmesinde Edgü (2003), TÜİK verileri; yaşam biçimi verilerinin belirlenmesinde Edgü (2003), Işıkkaya (2015); mekan tercihlerinin belirlenmesinde Yıldırım ve ark (2005), Küreli ve Uzun (2007), Esen (2013), Özdemir (2019); donatı tercihlerinin belirlenmesinde Uzun (2011), Esen (2013), Üst (2015), Yıldırımtop (2017), Özdemir (2019)'in çalışmalarından faydalanılmıştır.

Anket soruların büyük çoğunluğu kapalı uçlu ve istatistiki bilgi amaçlı, bazıları ise konuyu derinlemesine irdeleyebilmek için açık uçlu olarak kurgulanmıştır. Anket soruları; doğrudan veriye ulaşmayı hedefleyen çoktan seçmeli ve boşluk doldurmalı olarak, seçeneklerin birbiri arasında önceliğe göre sıralandırması esasına dayalı olarak (Karşılaştırmalı ölçek), seçeneklerin memnuniyet düzeyine göre 1'den 5'e kadar numaralandırması esasına göre üretilmişlerdir (Likert ölçeği). Buna göre küçük konut tercihlerinin belirlenmesine yönelik ankette; A bölümünde, genel kullanıcının sosyo-demografik yapısını oluşturmaya yönelik 14 adet çoktan seçmeli; B bölümünde kullanıcının yaşam biçimini ölçmeye yönelik 1 adet 1-5 likert tipinde (1:Çok önemli, 2:Önemli, 3:Kararsız, 4:Az önemli, 5:Hiç önemli değil), 3 adet çoktan seçmeli ;C bölümünde 4 adet çoktan seçmeli, 23 adet 1-5 likert tipinde (1:Çok önemli, 2:Önemli, 3:Kararsız, 4:Az önemli, 5:Hiç önemli değil) mekan tercihlerini ölçmeye yönelik; D bölüm bölümünde 3 adet çoktan seçmeli, 1 adet değerlendirme ölçeği kullanılarak mobilya ve miktarları, 9 adet 1-5 likert tipinde ve son olarak da kullanıcıların önerileri beklenen 1 adet açık uçlu sorulardan oluşmaktadır.

Anket çalışmasında geliştirilen soruların ortaya atılan hipotezlerin desteklenmesinde doğru ve yansız olarak kullanılabilmesi için 70 denek üzerinde bir 'pilot anket' çalışması uygulanmıştır. Uygulama sonucunda anket sorularının anlaşılıp anlaşılmadığı, dil kullanımında sorun olup olmadığı ve ortalama cevap süresi test edilmiştir. Pilot çalışmada uygulanan anketin tüm maddelere verdikleri cevapların iç tutarlılığını araştırmak için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach Alfa katsayısı, ölçekte yer alan soruların varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır. Alfa katsayısı 0 ile 1 arasında değişir. Tüm sorular için elde edilen α değeri o anketin toplam güvenilirliğini gösterir. Cronbach (1951); McKinley et al (1997); Karasar (2005); Kaplan ve Saccuzzo (2009) ve Panayides (2013) tarafından yapılan çalışmalarda tüm unsurlar için alfa güvenilirlik katsayılarının 0,70'in üzerinde çıktığında 'güvenilir' olarak kabul edilebileceği bildirilmiştir. Bu çalışmada hazırlanan

anket soru kâğıdı Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı 0.86 olarak elde edilmiş ve pilot anket uygulaması sonucunda anket soruları “güvenilir” bulunmuş olup ölçekte herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

3.5.1.3. İstatistiksel analiz

Bu çalışmanın hipotezini test etmek için elde edilen verilerin yüzdelerle değerleri, aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri hesaplanmış ve verilerin Cronbach Alpha güvenilirlik testleri yapılmıştır. Değişkenler arasındaki farklılıkların / ilişkilerin istatistiksel açıdan $P < 0.05$ düzeyinde anlamlı olup olmadığı tekli varyans analizi (ANOVA / T-testi) ile test edilmiştir. Varyans analizinde önemli görülen değişkenlerin birbirleriyle karşılaştırılabilmesi içinde Tukey HSD testi yapılmıştır. Ayrıca, alan çalışmasının değerlendirilmesinde anket sonucu toplanan veriyi nesnel olarak tartışılabilir duruma getirmek için; tablolar üretilmiş, sonuçlar yüzde olarak belirlenmiş ve karşılaştırmalı değerlendirmeler yapılmıştır. Ulaşılan veri sonuçları hem hipotezlerin değişkenlerinin tartışılmasına hem de alanın genel değerlendirmesinin yapılmasına olanak sağlamıştır. Çalışma hipotezlerinde kullanılan istatistiksel analizler; Güvenirlik analizi, Tanımlayıcı istatistiklerden Ki-Kare bağımsızlık testi, Descriptives, Anova ve T-Testi analizi kullanılmıştır (Tablo 22).

Tablo 22. Araştırma kapsamında test edilen hipotezler ve kullanılan analiz yöntemleri

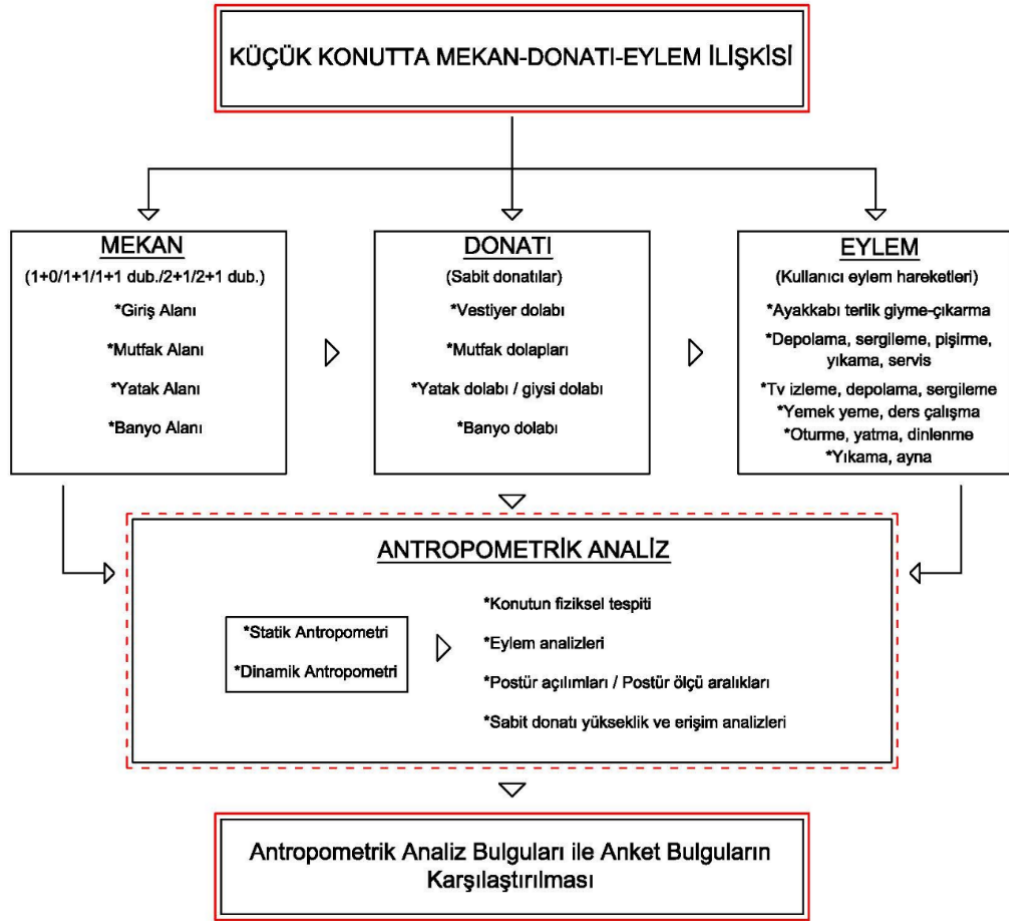
Demografik Yapı ve Yaşam Biçimi İle İlgili Hipotezler	Analiz Yöntemi
H1. Kullanıcıların medeni durumları, tercih ettikleri daire tiplerini etkiler.	Ki-Kare Testi, Descriptives
H2. Kullanıcıların hane halkı sayıları, tercih ettikleri daire tiplerini etkiler.	Ki-Kare Testi, Descriptives
H3. Kullanıcı mülkiyet durumları, konutta yapılan değişiklikleri etkiler.	Ki-Kare Testi, Descriptives
H4. Konut iç mekân sabit donatılarında yenileme ya da ekleme, kullanıcıların ekonomik gücüyle doğru orantılıdır.	Ki-Kare Testi, Descriptives
Mekan ve Donatı Tercihi İle İlgili Hipotezler	Analiz Yöntemi
H5. Kullanıcıların medeni durumlarına göre konuma verdikleri önem arasında anlamlı bir ilişki vardır.	T-TESTİ
H6. Kullanıcıların cinsiyetlerine göre güvenliğe verdikleri önem arasında anlamlı bir ilişki vardır.	T-TESTİ
H7. Kullanıcıların daire tipi ile kullandıkları mobilya türü (seri ve/ya özel üretim) arasında farklılıklar olacaktır.	Ki-Kare Testi, Descriptives
H8. Kullanıcının konut büyüklüğü, yaşama mekânında kullandığı mobilyaların sayısını etkiler.	ANAVO, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama
H9. Konut iç mekan sabit donatıların depolama kapasitesi konut tipi büyüklüklerine göre farklılıklar gösterecektir.	ANAVO, T-TESTİ, Tukey, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama
H10. Konutlarda yaşayan birey sayısının artması ile mutfak dolaplarının depolama kapasitesinin yetersizliği arasında doğru orantı vardır.	ANAVO, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama
H11. Uygun erişim yüksekliğine sahip olmayan sabit donatı elemanları, konut kullanıcılarının memnuniyetsizliğine sebep olur.	ANAVO, T-TESTİ, Tukey, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama

3.5.2. Antropometrik Analiz Yöntemi

İnsanların konut içinde günlük ve temel yaşam aktivitelerini kolaylıkla sürdürebilmeleri, konfor ve verimliliği artırabilmeleri için çalışma ortamının ve donanımın optimum tasarımı önemlidir. Kullanıcıların minimum çaba ile kullandıkları donatılardan maksimum performansı elde edebilmeleri için kullandıkları donatıların insanın boyutsal ve biyomekanik ölçülerine uygun olması gerekmektedir. Bu çalışmada mekân ve içindeki sabit donatıların kullanıcı istek ve ihtiyaçlarının yanı sıra antropometri verilerinin etkin bir tasarım girdisi olarak kullanılması gerekliliği amaçlanmıştır. Ayrıca antropometri

alanında yapılmış sınırlı çalışmaların genelinde sağlık, mühendislik, ergonomi, giysi tasarımı, endüstriyel tasarım ve spor akademisi gibi alanlarda kullandığından, konut, iç mekân ve bileşenlerini kapsayan alanlarda çok az sayıda çalışmaya altlık oluşturmuş olması bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Antropometrik Analiz yönteminin seçilme nedeni; kullanıcı olan insanın vücut ölçülerinin durağan ve hareketli yönleriyle mekân içindeki etkileşiminin nasıl olduğu ve mekân içinde barındırdığı fonksiyonlara ne şekilde cevap verdiğini ve ergonomik ve antropometrik olarak da mekân içinde yapılan eylemlere uygun olup olmadığını tespit etmektir. Milimetrenin bile önemli olduğu küçük konutlarda kullanıcı ile uyumlu mekânlar ve donatıları tasarlanırken antropometrik ölçüler dikkate alınması önemlidir. Özellikle mekân büyüklüğü, tezgah yükseklikleri ve depolama ünitelerinin yeterliliği ve erişilebilirliği küçük konutta önemli bir sorundur ve optimum performansla kullanılması gerekmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda tez kapsamında oluşturulan fiziksel boyutta ele aldığımız H10 '*Uygun erişim yüksekliğine sahip olmayan sabit donatı elemanları, konut kullanıcılarının memnuniyetsizliğine sebep olur*' hipotezi antropometrik analiz sonuçları ile ilişkilendirilip ortaya çıkan sonuçlar mekân-donatı-eylem üçgeninde tartışılacaktır. Ankette yer alan 'Katılımcıların küçük konutta ki mekân-donatı-kullanıcı etkileşimi memnuniyetleri'ni ölçtüğümüz sorularla oluşturulan hipotezin geçerliliğini SPSS yöntemi ve mekânın sayısal verilerini oluşturduğumuz antropometrik analiz modeli ile çok yönlü irdelenmiş olacaktır. Böylece birbiriyle bağlantılı veriler ilişkilendirilerek kavramsal model oluşturulmuştur. Bu modelin ölçekli olması bütüncül bir memnuniyet değerlendirmesi açısından büyük önem taşımaktadır ve bu yönüyle tezin bağlamsal çerçevesinin ölçeklendirilmiş yapısına katkı sağlamıştır. Bu kapsamda küçük m²'li konut büyüklüklerinin belirlenmesinde ve iç mekân sabit donatılar tasarlanırken mekân-donatı-eylem ilişkisinde kullanılacak yöntemin modeli grafiksel olarak Şekil 124'deki gibi ifade edilmiştir.

Şekil 121. Antropometrik analiz modeli

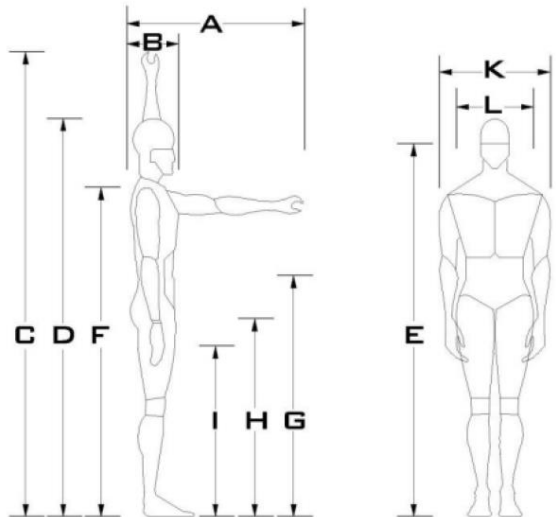
Çalışma kapsamında antropometrik veriler mevcut güncel araştırmalar ışığında ele alınarak, çalışma kapsamında kullanılması öngörülen postürler ve değerler tercih edilecektir. Antropometrik analize ait veri aktarımı aşağıda sistematik bir şekilde aktarılmıştır.

3.5.2.1. Antropometrik veri aktarımı

Çalışma kapsamında yapılan analiz çalışmaları için, seçilen konut türü, kullanıcı grubu, iç mekân donatısı gibi etmenler göz önüne alınarak, analizi yapılacak mekâna veya donatıya uygun duruş şekli ve ölçü gruplandırmalarından uygun olanları tercih edilmiştir. Bu ölçü grupları statik ve dinamik antropometriye ait, donatı analizine uygun duruş şekillerinden oluşmaktadır. Yöntemin ana kurgusunu oluşturan bu ölçüler mekân ve donatısına ilişkin eylemi tespit eden ölçütler aşağıda sırasıyla verilmiştir.

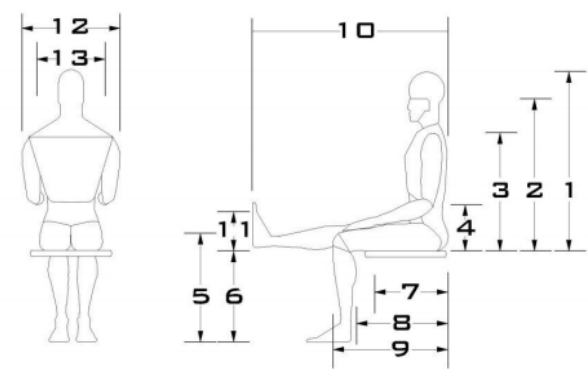
Statik antropometriye ait analiz

Bireyin sabit pozisyonlarda vücut boyutlarının ölçülmesi ile elde edilen veriler yapısal (statik) antropometrik verilerdir. Yapısal antropometrik veriler özellikle mobilya boyutlarının belirlenmesi ve giysi bedenlerinin alt-üst sınırlarının ayarlanması vb. alanlarda kullanılmaktadır (Croney, 1971; Roebuck, 1975; Özok, 1981; Gönen ve Kalıncara, 1991; Sabancı, 1999; Tilley, 2002; Öner Bilen 2004). Çalışmada kullanılacak statik antropometrik ölçüler ve bunların mekan ve mekana ait donatı analizlerinde kullanılan ölçütler Şekil 125, Şekil 126'da verilmiştir (Arat, 2011; Ünügür, 1973; Arcan ve Evcı, 1987).

Ayakta Duran İnsan Postürleri	Ayakta Verilen Ölçüler
	▪ (A) öne doğru uzanma mesafesi▪ (B) göğüs derinliği▪ (C) yukarı doğru uzanma mesafesi (maks.)▪ (D) boy▪ (E) göz yüksekliği▪ (F) omuz yüksekliği▪ (G) dirsek yüksekliği▪ (H) kasık yüksekliği▪ (I) sarkan elin yüksekliği▪ (K) omuz genişliği▪ (L) kalça genişliği

Şekil 122. Statik antropometride ayakta bulunan insana ait ölçü isimleri

Kaynak: Arat, 2011; Ünügür, 1973; Arcan ve Evcı, 1987

Oturan İnsan Postürleri	Oturarak Verilen Ölçüler
	▪ (1) üst vücut yüksekliği▪ (2) göz yüksekliği▪ (3) omuz yüksekliği▪ (4) dirsek yüksekliği▪ (5) diz yüksekliği▪ (6) diz altı yüksekliği▪ (7) kavrama eksenini (dirsek, avuç) mesafesi▪ (8) vücut derinliği▪ (9) kalça- diz ucu mesafesi▪ (10) kalça- ayak tabanı mesafesi▪ (11) uyluk kalınlığı▪ (12) omuz genişliği▪ (13) kalça genişliği

Şekil 123. Statik antropometride oturan insana ait ölçü isimleri

Kaynak: Arat, 2011; Ünügür, 1973; Arcan ve Evcı, 1987

Statik antropometride ayakta ve oturan insana ait ölçülerin birbirleriyle ilişkilendirilmiş 14 adet açılım ve bu ölçülerin mekan-donatı açısından nasıl karşılaştırma yapılacağı aşağıda açıklanmıştır:

1. Boy uzunluğu '*ayakta*' (D): Dümdüz karşıya bakılarak dik durulduğunda yerden başın üstüne kadar olan dik mesafedir. Bu ölçü, kapılar, açıklıklar gibi minimum yükseklikleri belirlenmesinde kullanılır (Panero ve Zelnik, 1979).
 - ✓ Bu çalışmada: (i)mekân açısından, kesitte mekân ile insanın boyutsal karşılaştırmasının yapılması için; (ii)donatı açısından, ayakta erişimi sağlanan donatıların erişim yüksekliğin tespitinde kullanılmıştır.
2. Omuz yüksekliği '*ayakta*' (F): Ayakta dik durumda iken, omuzun yan kenarının en üst noktasının yerden dikey mesafesidir. Omuz Yüksekliği '*oturarak*' (3): Oturma yeri ile omuz arasındaki dikey uzunluktur. Bu ölçü iç mekân düzenlemelerinde ve donatılarının yerleştirilmesinde kullanılır (Özok, 1981).
 - ✓ Bu çalışmada: (i)mekân açısından, ayakta duran insan açısından mekân içerisindeki konumu değerlendirilirken; (ii)donatı açısından, ayakta ve oturan insan için sabit mobilya ile ilişkisi değerlendirilmiştir.
3. Dirsek Yüksekliği '*ayakta*' (G): Ayakta duran insanın dirseğinin yatayda paralel durması ile elde edilen dikey yüksekliktir. Dirsek Yüksekliği '*oturarak*' (4): Kolun ön kısmı yere paralel ve üst kısmı dik olarak tutulduğunda, oturma yeri ile dirsek arasındaki düşey uzaklıktır. İç mekân düzenlemelerinde, oturma donanımlarının kol destekleri ile tezgâhlar, sıralar, masalar ve özel donanımların yüksekliklerini tespit için kullanılır (Kayış ve Özok, 1989).
 - ✓ Bu çalışmada: (i)mekân açısından, değerlendirme dışı bırakılırken; (ii)donatı açısından, ayakta ve oturan insan için dirsek mesafesi gerekli donatıların değerlendirilmesi için kullanılmıştır.
4. Göz Yüksekliği '*ayakta*' (E): Dik konumdayken dümdüz karşıya bakılarak yerden gözün iç köşesine kadar olan dik mesafedir. Göz Yüksekliği '*oturarak*' (2): Yere paralel olarak uzağa bakıldığında oturma yeri ile göz bebeği arasındaki dikey uzaklıktır. İç mekân düzenlemelerinde, dolapların ve pencerelerin konumuyla, eşya ve donatıların yerinin belirlenmesinde kullanılmaktadır. Ayrıca tiyatro, konferans salonu ve diğer görme duyusuyla ilişkili tasarımlarda, görüş çizgisinin belirlenmesinde de kullanılmaktadır (Panero ve Zelnik, 1979; Özok, 1981).

- ✓ Bu çalışmada: (i)mekân açısından, ayakta duran ve oturan insan açısından mekân içerisinde göz mesafesiyle mekânda bakış yüksekliğinin tespiti açısından değerlendirilirken; (ii)donatı açısından, ayakta ve oturan insan için sabit donatıların insanın konumu değerlendirilmiştir.
5. Omuz Genişliği '**ayakta**' (K): Ayakta dik duran insanın omuzların en dış noktaları arasındaki yatay uzunluktur. Omuz Genişliği '**oturarak**' (12): Oturarak dik duran insanın omuzların en dış noktaları arasındaki yatay uzunluktur. Normal bir şekilde duran insan için, kolların aşağıya sarkıtılarak alınan kollar arası uzunluktur. Bu ölçü, donatı tasarımında, koridor, kapı genişlik ve açıklıklar gibi mekân parçalarında, tiyatro, toplantı salonu gibi oturma yeri tasarlanan yerler için toplantı salonlarında masa etrafı da düşünülmektedir.
- ✓ Bu çalışmada: (i)mekân açısından, ayakta duran insan açısından mekân içerisindeki konumu, oturan insan için ise oturduğu yere göre ilişkisi açısından değerlendirilirken; (ii)donatı açısından, ayakta duran insan için bulunan donatıların değerlendirilmesi yapılmıştır.
6. Kalça Genişliği '**ayakta**' (L): Kalçalar arasındaki en geniş yatay mesafedir. Kalça Genişliği '**oturarak**' (13): Oturma esnasında kalçanın en dış noktaları arasındaki yatay uzunluktur. Bu ölçü, iç mekân düzenlemelerinde, koltuk, sandalye, tabure genişliklerinin belirlenmesinde kullanılır.
- ✓ Bu çalışmada: (i)mekân açısından ve (ii)donatı açısından, değerlendirme dışı bırakılmıştır.
7. Erişme Uzaklığı '**ayakta**' (A): Vücudun dik, kürek kemiğinin dışarı çıkarılmasıyla, sağ kol vücut ile dik açı yapacak şekilde, el yumruk halinde bükülü durumda iken, başparmak ile göbek arasında alınan mesafedir. Bu ölçü, iç mekân yerleşiminde ele alınacak düzenlemelerde, donatı elemanlarının yerleştirilmesinde ve derinliklerin elde edilmesinde kullanılır.
- ✓ Bu çalışmada: (i)mekân açısından, değerlendirme dışı bırakılırken; (ii)donatı açısından, ayaktaki insan için mekân içinde bulunan donatı elemanlarına erişim ilişkisinin tespiti için kullanılmıştır.
8. Parmağın yerden yüksekliği '**ayakta, maksimum**' (C): Sağ elin orta parmağının yukarıya uzatıldığında en uç noktanın yerle olan o dikey mesafesidir. Parmağın yerden yüksekliği '**ayakta, minimum**' (I): Sağ elin orta parmağının oynak

yerinden alınan dikey mesafedir. Düşeyde elin ulaşabileceği en üst noktanın belirlenmesinde kullanılır. İç mekân yerleşiminde donatı elemanlarının yükseklik ve derinliklerin elde edilmesinde kullanılır.

- ✓ Bu çalışmada: (i)mekân açısından, değerlendirme dışı bırakılırken; (ii)donatı açısından, ayaktaki insan için mekân içinde bulunan faydalı alan ve donatı elemanları sınırı için erişim alanlarının tespiti yapılmıştır.

9. Vücut Derinliği '*oturarak*' (8): Oturma halinde kalçadaki en geniş yatay uzaklıktır. İç mekân düzenlemelerinde oturma yüzeyinin belirlenmesinde kullanılır (Kayış ve Özok, 1989).

- ✓ Bu çalışmada: (i)mekân açısından, değerlendirme dışı bırakılırken; (ii)donatı açısından, oturan insan için oturduğu sabit donatının ölçüsel değerlendirmesi yapılmıştır.

10. Diz Yüksekliği '*oturarak*' (5): Ön bacak zemine dik olacak şekilde oturduğunda, zeminle dizkapağı arasındaki düşey uzaklıktır. İç mekân düzenlemelerinde, oturma pozisyonlarının mesafesi, erişmeye dayalı yüzeyler için kullanılır (Kayış ve Özok, 1989).

- ✓ Bu çalışmada: (i)mekân açısından ve (ii)donatı açısından değerlendirme dışı bırakılmıştır.

11. Diz altı Yüksekliği '*oturarak*' (6): Ön bacak zemine dik olacak şekilde oturduğunda, zeminle zemin ile dizkapağı altı arasındaki düşey uzaklıktır. İç mekân düzenlemelerinde, sandalye, masa yüksekliklerini tespit etmek amacıyla kullanılır (Kayış ve Özok, 1989).

- ✓ Bu çalışmada: (i)mekân açısından, oturan insan için oturduğu yer ile ilişkisi açısından değerlendirilirken; (ii)donatı açısından, oturan insan için oturduğu donatının yükseklik tespiti için kullanılmıştır.

12. Üst vücut yüksekliği '*oturarak*' (1): Yer düzlemi ile dizin arka noktası arasındaki dikey uzunluktur. Dik durumda iken, oturma yeri yüzeyinin üst kısmı ile başın en yüksek noktası arasındaki dikey mesafe bu ölçüsel aralığı verir. İç mekân düzenlemelerinde, oturma pozisyonlarının mesafesi, erişmeye dayalı yüzeyler için kullanılır.

- ✓ Bu çalışmada: (i)mekân açısından ve (ii)donatı açısından, oturan insan için oturduğu yer ile erişim alanlarının tespiti için kullanılmıştır.

13. Kalça- ayak tabanı mesafesi '*oturarak*' (10): Oturan insanın ayaklarının birini veya ikisini birden uzattığında, kalçanın en arka noktası ile arasındaki yatay uzunluktur. Bu ölçü, oturma yerlerinde ayağını uzattığında oturma mesafesinin genişliğinin tespitinde kullanılır (Arat, 2011).

✓ Bu çalışmada: (i)mekân açısından, oturan insan için oturduğu yerin uzunluğunun tespitinde; (ii)donatı açısından, sabit donatılarda oturan insanın ayağının uzatmasıyla oluşabilecek, genişlik değerlendirilmesinde kullanılmıştır.

14. Omuz genişliği '*oturarak*' (12): Omuzun en geniş noktaları arasından alınan ölçüdür. Bu ölçü, oturma yerlerinde yan yana oturma mesafesinin belirlenmesinde, elbise dolaplarının iç genişliğinin tespitinde kullanılır (Kayış ve Özok, 1989).

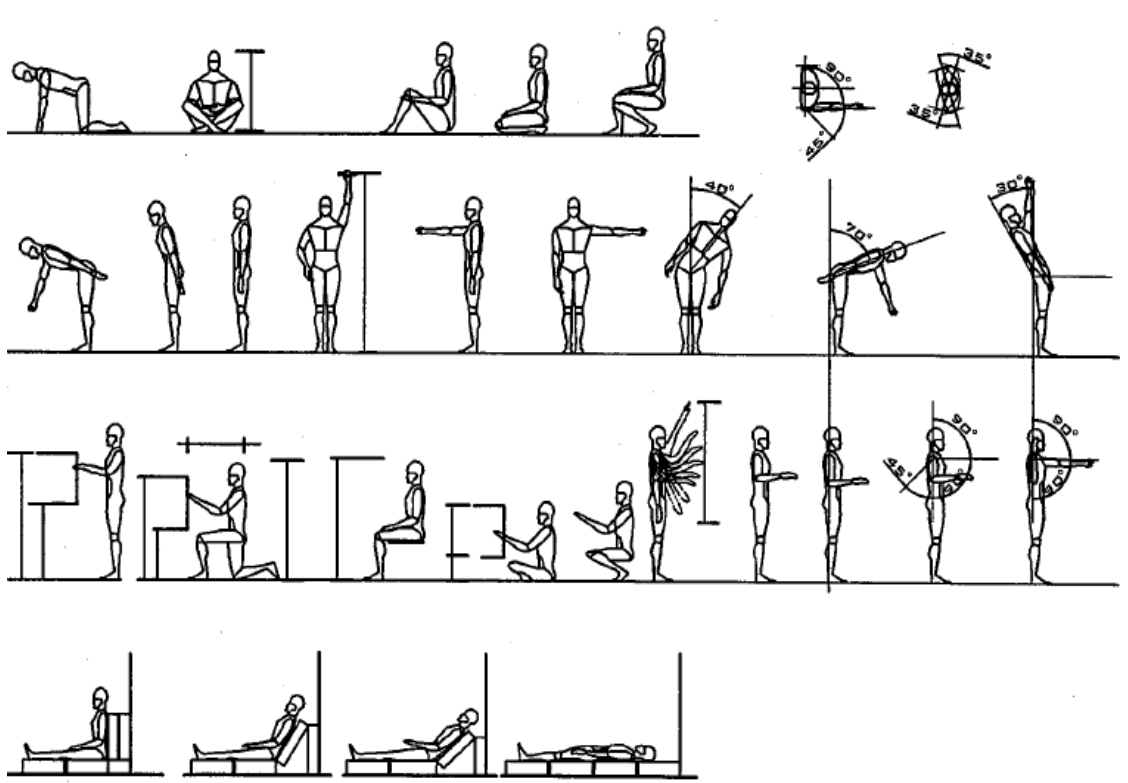
✓ Bu çalışmada: (i)mekân açısından, oturan insan için ise oturduğu yerin uzunluğunun tespitinde; (ii)donatı açısından, oturan insan için sabit masa etrafında insan sayısının tespitinde, vestiyer/giysi dolabı gibi donatıların genişliğinin değerlendirilmesinde kullanılacaktır.

Açıklanan bu 14 adet statik antropometrik ölçülerden çalışma kapsamında tezin amacına uygun olanları kullanılmıştır.

Dinamik antropometriye ait analiz

Eylemlerini gerçekleştirirken insan çoğunlukla hareket halinde olmaktadır. Mekânla etkileşim halinde olması, durağanlıktan çok mekânı ve donatıların bir kısmını hareketlere bağlı olarak kullanmasından dolayı, çeşitli dinamik boyutların ölçülmesine gereksinim duyulmaktadır. Hareket eden insanla ilgili düşeyde ve yatayda kullanılan erişim uzunlukları ile çömelme, çömelerek oturma, uzanma, yatma gibi durumları kapsamaktadır (Arat, 2011; Ünügür, 1973; Osborne, 1995). Vücudun hareket sınırları incelendiğinde, özellikle anatomik özelliklerin dinamik antropometri ölçülerine önemli etkisi olduğu görülmektedir. Hareket sınırları içerisinde kalan çeşitli fonksiyonlara sahip olan mekân ve onun parçaları, eylemine göre vücudun çeşitli özel ölçülere sahip olmasını gerektirmektedir (Arat, 2011; Panero ve Zelnik 1979). Buna göre dinamik antropometriye ait duruş şekli (postür) açımları Şekil 127'de açıklanmaktadır. Buna göre:

- “Hareket açısı (ayakta): Gövdenin sağa ve sol dönüş hareketleri 35-40 derece açı yaparak olmaktadır. Dik duran bir insan için geçerli olan hareket açısı 0-40 derece arasında olmaktadır”.
- “Maksimum erişme yüksekliği (ayakta): Gövde ve kol dik, el parmakları bitişik durumda, el ayası içeri bakar durumda iken, yerden en yüksek parmak ucuna olan mesafe, maksimum erişme yüksekliği olarak ölçülmektedir. Bu duruş şekline ait ölçüler, iç mekân düzenlemelerinde, donatıların yer tespitinde, faydalı alanın tarifinde bilinmesi gereken ölçüsel aralıktır.
- Maksimum kavrama alanı (ayakta): Omuz eklemi hareketleri de katıldığında, gövde etrafında geniş bir erişme alanı oluşmaktadır. Durarak ve oturarak çalışma sırasında ellerin en uygun kavrama ve çalışma alanı vücudun ön kısmındaki 20-30 cm’lik bir daire içinde olmaktadır. En uç kavrama uzaklığı ise 40-50 cm olan en uzak çalışma sınırını belirlemektedir.
- Elin döndürme hareketleri (ayakta): Elin, avuç içi yukarı bakarken, içe ve dışa döndürülmesi hareketleri incelendiğinde bu döndürme hareketinin dirsek açısı değerleri ile değiştiği görülmektedir. En etkili döndürme hareketinin dirsekte gerçekleştirilen 90 ila 150 derece arası bir açı ile, en düşük değer ise 30 derecelik bir dirsek açısı ile gerçekleştiği saptanmıştır.
- Kalça hareketleri (ayakta): Kalça eklemi omuz eklemi ile kıyaslandığında, kalça ekleminin hareketlerinin önemli ölçüde sınırlı olduğu görülür. Bacağın kalça ekleminden yukarı hareketi 120 derece civarındadır. Ancak çoğu insan bu hareketi dizleri bükülmüş durumda gerçekleştirmektedir (Arat, 2011)“.

Şekil 124. Dinamik antropometri postür çeşitleri

Kaynak: Arat, 2011; Panero ve Zelnik 1979, Neufert 2000

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Tezin amacı küçük konutu tercih eden kullanıcıların, sosyokültürel yapı özellikleri ve mekânın fiziksel verileri arasındaki ilişkinin varlığını araştırmaktır. Bu nedenle, küçük konut kullanıcılarının hangi tercih ölçütlerine bağlı olarak, hangi mekânlarda nasıl davrandıkları belirlemek gerekir. Hipotezin doğruluğunu denemek için küçük konutlardaki yaşantının ilgili konutu tercih etmeye neden olmuş olan verilerin karşılaştırıldığı bir alan çalışması yapılması uygun görülmüştür. Alan çalışması için Konya ölçeğinde küçük konut tipolojilerinden en fazla yaygın kullanım gösteren stüdyo daireler seçilmiştir. Tezin bu bölümünde küçük konut kullanıcıları ve konut iç mekân sabit donatı elemanlarına ilişkin nitel ve nicel verilerin karşılatırıldığı alan çalışmasında elde edilen araştırma verileri, uygun istatistikî yöntemlerle test edilerek sırasıyla güvenilirlik analizi, anket veri bulguları ve antropometrik analiz ve bulguları sistematik bir sırayla aşağıda verilmiştir.

4.1. Güvenilirlik Analizleri

Güvenilirlik, aynı şeyin bağımsız ölçümleri arasındaki kararlılık olarak tanımlanmaktadır. Ölçülmek istenen belli bir şeyin, sürekli olarak aynı sembolleri alması olarak nitelendirilir. Benzer süreçlerin izlenmesi, benzer ölçütlerin kullanılması ve benzer sonuçların alınması, ölçmenin rastlantısal yanılğılardan arınık olmasından kaynaklanmaktadır. Güvenilirlik için genel olarak Cronbach Alpha değeri kullanılmaktadır. Cronbach (1951); Kaplan ve Saccuzzo (2009) ve Panayides (2013) tarafından yapılan araştırmalarda tüm unsurlar için alfa güvenilirlik katsayılarının 0,70'in üzerinde çıktığında "güvenilir" olarak kabul edilebileceği belirtilmiştir. Bu araştırmanın ölçeğinin genel ölçek güvenilirliği Tablo 23'de 0,870 olarak tespit edilmiş ve buna göre çalışmada elde edilen veriler "yüksek güvenilirlik" düzeyinde kabul edilebilir.

Tablo 23. Cronbach Alfa güvenilirlik analizi sonuçları

Anket Bölümleri	Güvenilirlik Kat Sayısı	
	Grup İçi	Genel ölçek
B Bölümü-Yaşam Biçimi	0,866	
C Bölümü-Mekan Tercihleri	0,888	0,870
D Bölümü-Donatı Tercihleri	0,855	

4.2. Anket Veri Bulguları

Alan çalışmasının ilk ayağını oluşturacak olan anket araştırması, belirlemiş olduğumuz konularda toplam 259 kullanıcı ile yapılmıştır. Rastgele seçilen katılımcılara sorulan sorular demografik özellik ve sosyo-ekonomik yapı, yaşam biçimi ve mekân tercihleri ve donatı verileri olarak dört ana bölümde incelenmiştir. Verilerin frekans değerleri oluşturulan tablolara dökülerek analizleri yapılmıştır. Analizlerde bazı durumlarda anket formunda belirtilen seçenekler birleştirilerek bir arada değerlendirilmesi yapılmıştır.

4.2.1. Demografik Özellik ve Sosyo-Ekonomik Yapı İle İlgili Bulgular

Anket çalışmasının ilk bölümünü oluşturan sosyo-demografik veriler açık uçlu veya çoktan seçmeli sorulardan oluşturulmuştur. Bu bölümde katılımcılara genel nüfus bilgileri, eğitim ve meslek durumları, aile yapıları ve şu anda oturdukları konut ile ilgili sorular yer almaktadır. Bu soruların cevapları frekans tablolarına dönüştürülerek analizleri aşağıdaki Tablo 24, 25, 26’te görülmektedir.

Tablo 24. Katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcıların Demografik Özellikleri		f	%
Cinsiyet	Erkek	141	54,4
	Kadın	118	45,6
	Toplam	259	100
Yaş	18-25	125	48,3
	26-35	90	34,7
	36-45	32	12,4
	46-64	8	3,1
	65 ve üzeri	4	1,5
	Toplam	259	100,0
Eğitim seviyesi	İlkokul	3	1,2
	Ortaokul	3	1,2
	Lise	72	27,8
	Önlisans	16	6,2
	Lisans	121	46,7
	Yüksek lisans	35	13,5
	Doktora ve üstü	9	3,5
Toplam	259	100,0	
Medeni hal	Bekar	184	71,0
	Evli	61	23,6
	Dul / Ayrı yaşıyor / Boşanmış	14	5,4
	Toplam	259	100,0

Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzdelerik değer

Tablo 24 incelendiğinde; araştırmaya katılanların %54,4'unun erkek, %45,6'inin ise kadın olduğu görülmektedir. Bu homojen dağılımın nedeni ise yapılan anketin iş çıkışı akşam saatlerinde yapmış olmamız etken gösterilebilir. Katılımcıların yaş verilerine bakıldığında ise; %48,3 oran ile çoğunluğun 18-25 yaş aralığında, %34,7'sinin 26-35 yaş aralığında, 36-45 yaş aralığının ise 3. sırada olduğu gözlemlenmektedir. Bu oranların, katılımcıların çalışma ve üretim hayatlarının en verimli döneminin geçirdikleri yaşları yansıtır olmaları önemlidir; çünkü çeşitli araştırmalarda tercih ölçütlerini oluşturan verilerin arasında ekonomik şartlar, aile yapısı ve yaşam döngüsünün önemli yer tuttuğu görülmüştür (Edgü, 2003). Bu çalışmada da katılımcıların bu tür bir değerlendirilmenin yapılabilmesi için şartları sağlamış olması önemlidir.

Araştırmaya katılanların eğitim seviyelerine bakıldığında; %2,4'ü ilkokulu ve ortaokulu, %27,8'i liseyi, %6,2'si önlisansı, %46,7'si lisansı, %13,5'i yüksek lisansı, %3,5'i doktora ve üstü eğitimi tamamlamış olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında; küçük konut kullanıcılarının %69,9'unun eğitim seviyesinin yükseköğretim olduğu görülmektedir. Dolayısıyla küçük konut kullanıcılarının sosyal statü belirleyicilerinden biri olan eğitim konusunda çıkan veriler belirgin bir homojenlikte çıkmıştır. Katılımcıların medeni durumlarına bakıldığında; ankete katılan 259 kişiden 184'ünün bekar olarak %71'lik oranla çoğunluğu oluşturduğu, %23,6'sının evli olduğu ve %5,4'nün ise dul/ayrı yaşıyor/ boşanmış seçeneğini işaretlediği tespit edilmiştir.

Tablo 25. Katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcıların Demografik Özellikleri	f	%	
Daire tipi	1+0	28	10,8
	1+1	58	22,4
	1+1 dubleks	107	41,3
	2+1	44	17,0
	2+1 dubleks	22	8,5
	Toplam	259	100,0
Kullanım şekli	Konut	248	95,8
	İş	4	1,5
	Konut+iş	7	2,7
	Toplam	259	100,0
Konut mülkiyeti	Ev sahibi	59	22,8
	Kiracı	200	77,2
	Toplam	259	100,0
Oturum süresi	1-6 ay	59	22,8
	6-12 ay	59	22,8
	1-3 yıl	89	34,4
	3 yıl ve üzeri	52	20,1
	Toplam	259	100,0

Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzdeler değeri

Tablo 26'ya bakıldığında; araştırmaya katılanların oturdukları daire tiplerinden 1+0'ı kullanan %10,8'lik dilim, 1+1 ve 1+1 dubleks dairede yaşayan %63,7'lik dilimi, 2+1 ve 2+1 dubleks de yaşayanların ise %25,5'lik dilimi kapsadığı belirlenmiştir. %41,3'lük

oranla 1+1 dubleks dairede yaşayanların çoğunlukta olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum incelemiş olduğumuz konut sitelerinde ki planlamadan kaynaklanmaktadır. Konutu kullanım Őekillerine bakıldığında, katılımcıların %95,8'inin konut, %2,7'sinin hem konut hem iş yeri, %1,5'inin ise sadece iş yeri olarak kullandığı görülmektedir.

Ankete katılan kullanıcıların %77,2'sinin kiracı olduğu, %22'8'inin ise konutun mülkiyetinin kendisine ait olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların küçük konutta ikamet etme süreleri incelendiğinde ise, 118'inin (%45,6) 1-12 ay, 89'unun (34,4) 1-3 yıl arası, 52'sinin (%20,1) 3 yıl ve üzeri süre aralıklarda oturduğu görülmektedir. Konutta yaşama süresi verileri konuttan memnuniyetin ya da zorunluluktan ötürü nedenlere bağlı veriler içermektedir. Dolayısıyla konut mülkiyeti ve konutta oturma süresi arasında doğrudan bir ilişki vardır.

Tablo 26. Katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcıların Demografik Özellikleri	f	%	
Gelir durumu	0-2.325 TL	79	30,5
	2.326-5.000 TL	82	31,7
	5.001-7.500 TL	61	23,6
	7.501 TL ve üzeri	37	14,3
	Toplam	259	100,0
Ev halkı niteliği	Yalnız	150	57,9
	Çocuksuz Aile	18	6,9
	Tek ebeveynli	5	1,9
	Çekirdek Aile	54	20,8
	Geniş Aile	2	,8
	Birlikte Yaşıyor	4	1,5
	Ev arkadaşı	26	10,0
	Toplam	259	100,0
Ev halkı büyüklüğü	1	142	55
	2	62	24
	3	30	11,6
	4	15	5,8
	5 ve üstü	9	3,5
	Toplam	258	100
Meslek/Meşguliyet	Ev hanımı	12	4,7
	Öğrenci	115	44,6
	İşçi/hizmetli	2	,8
	Memur/teknik eleman/uzman	28	10,9
	Ordu mensubu (uzman, astsubay, subay)	6	2,3
	Ücretli, kıdemli, nitelikli uzman (avukat, doktor, mimar, mühendis, akademisyen vb.)	65	25,2
	Kendi hesabına çalışan nitelikli uzman (avukat, mimar, eczacı, mali müşavir vb.)	5	1,9
	Kendi hesabına yalnız çalışan (işyeri sahibi, esnaf vb.)	13	5,0
	Emekli	5	1,9
	İşsiz şu anda çalışmıyor	7	2,7
Toplam	258	100,0	

Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzdelerik değer

Tablo 26 incelendiğinde; araştırmaya katılanların aylık gelir durumu dağılımları %31,7'lik oranla 2.326-5.000 TL arası, %30,5 ile 0-2.325 TL arası, %23,6 ile 5.001-7.500 TL arası, %14,3'lik oranla ise 7.501 TL ve üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir. Ev halkı niteliğine bakıldığında ise; %57,9'unun yalnız yaşadığı, %20,8'nin çekirdek ailelerden oluştuğu, %10'nunun ev arkadaşı ile yaşadığı, %6,9'unun çocuksuz ailelerin oluşturduğu, %1,9'unun tek ebeveynli ailelerden oluştuğu, %1,5'ğünün birlikte yaşam sürdüğü,%0,8'in ise geniş ailelerden oluştuğu görülmektedir. Küçük konut kullanıcılarının konutta yaşayan kişi sayısını ölçen ev halkı büyüklüğüne göre, %55'inin tek kişi, %24'ünün iki kişi, %11,6'sının üç kişi, %5,8'inin dört kişi, %3,5'inin ise beş ve üstü kişi yaşadığı tespit edilmiştir.

Ankete katılanların meslek/meşguliyet durumları incelendiğinde; 12'sinin (%4,7) ev hanımı, 115'inin (%44,6) öğrenci, 2'sinin (%0,8) işçi/hizmetli, 28'inin (%10,9) Memur/teknik eleman/uzman, 6'inin (%2,3) Ordu mensubu, 65'inin (%25,2) Ücretli, kıdemli, nitelikli uzman, 5'inin (%1,9) Kendi hesabına çalışan nitelikli uzman, 13'inin (%5) Kendi hesabına yalnız çalışan, 5'inin (%1,9) Emekli, 7'sinin (%2,7) İşsiz olarak görülmektedir. Bu sonuçlara bakıldığında küçük konut kullanıcılarının %44,6'lık oranla birinci sırasında öğrenci, ikinci sırada beyaz yakalı hizmet sektörü çalışanları, üçüncü sırada mavi yakalı hizmet sektöründe çalışanlardan oluştuğu görülmektedir.

4.2.2. Yaşam Biçimi İle İlgili Bulgular

Anket çalışmasının ikinci bölümünü oluşturan yaşam biçimi ile ilgili veriler de sosyo-demografik veriler gibi çoktan seçmeli ve nitel derecelendirmeli sorulardan oluşturulmuştur. Nitel derecelendirmeli sorular birkaç sorudan oluşan tablolar halinde düzenlenmiştir ve sorular ayrı ayrı değerlendirilecektir. Bu bölümde katılımcılara komşularıyla ilişkileri, evde geçirdikleri zaman ve hafta içi akşam saatlerindeki eylemleri ile ilgili sorular yer almaktadır. Bu soruların cevapları frekans tablolarına dönüştürülerek analizleri aşağıdaki Tablo 27, 28, 29 ve 30'da görülmektedir.

Tablo 27. Katılımcıların komşularınızla ilişki düzeyi

Katılımcıların Komşularla İlişki Düzeyi Özellikleri	Çok Sık		Sık		Ara Sıra		Çok Az		Hiç		M	SD
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Karşılaştıkça selamlaşma	87	19,3	117	25,9	134	29,7	53	11,8	60	13,3	3,26	1,27
Alet ve mutfak malzemeleri alışverişi	30	6,7	55	12,2	113	25,1	78	17,3	175	38,8	2,31	1,28
Çiçek sulama ev hayvanı bakma	30	6,7	47	10,4	60	13,3	59	13,1	255	56,5	1,98	1,31
Çocuklara göz kulak olma	24	5,3	34	7,5	44	9,8	44	9,8	305	67,6	1,73	1,22
Çocukların oynaması/birlikte ders çalışması	19	3,1	37	8,2	53	11,8	30	6,7	312	69,2	1,72	1,20
Hanımlar arası çay/oturma ziyaretleri	21	4,7	37	8,2	69	15,3	50	11,1	274	60,8	1,85	1,22
Aile/Arkadaşlar arası görüşme	51	11,3	79	17,5	104	23,1	48	10,6	169	37,5	2,55	1,43
Toplam	262	8,3	406	12,9	577	18,3	36,2	11,5	1.55	49,1		

Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzdelerik değeri, M: Anlamlılık, SD: Standart sapma

Değişken ortalamaları 1'den 5' kadar sıralanmıştır. Yüksek değeri olumlu cevapları göstermektedir.

Tablo 27'de yer alan verilerde, katılımcıların komşularıyla ilişki düzeyini tespit eden sorular sorulmuştur ve anlamlı ilişkiler ortaya çıkmıştır. Bu farklılıkların daha iyi anlaşılabilmesi için verilerin ortalama değeri grafikselleştirilmiştir.

Şekil 125. Katılımcıların komşuları ile ilişki düzeylerinin ortalama değeri

Komşuluk ilişkilerini değerlendirdiğimiz bu soruda Şekil 121'deki ortalama değer verilerine göre; küçük konutta kullanıcılarının 3,26 değerle en sık karşılaştıkça selamlaştıklarını, 2,55 değerle ikinci sırada aile/arkadaşlar arası görüşmelerini ve üçüncü sırada ise 2,31 değerle alet ve mutfak malzemeleri alışverişi yaptıkları tespit edilmiştir. Bu verilere göre küçük konutlarda zayıf komşuluk ilişkilerinin olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca bu konutlarda yaşayan kullanıcıların ev halkı niteliğine baktığımızda %57,9 yalnız yaşayan insanların çoğunlukta olması da bu zayıf komşuluk ilişkilerini desteklemektedir. Benzer şekilde bir başka yaklaşımda konut mülkiyetinin kişinin, konut ve çevresini kontrol yeteneğini, mekânsal tercihlerini ve hatta komşuluk ilişkilerini de etkilediğidir. Dolayısıyla konutun kendine ait olma ve olmama durumu komşuluk ilişkileri ile doğrudan bağlantılı veriler ortaya koymaktadır. Araştırmada mülkiyet durumuna baktığımızda küçük konut kullanıcılarının %77,2'nin kiracı olması da bu verileri desteklemektedir.

Tablo 28. Katılımcıların hafta içi ve hafta sonu konutu kullanım süreleri

Katılımcıların Hafta İçi ve Sonu Konutu Kullanma Özellikleri		f	%
Hafta içi-konutta geçirilen zaman	4 saat	62	23,9
	8 saat	110	42,5
	12 saat	52	20,1
	16 saatten fazla	35	13,5
	Toplam	259	100,0
Hafta sonu-konutta geçirilen zaman	4 saat	22	8,5
	8 saat	72	27,8
	12 saat	98	37,8
	16 saatten fazla	67	25,9
	Toplam	259	100,0

Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzdeler değeri

Katılımcıların hafta içi ve hafta sonu konutu kullanım sürelerinin incelendiği Tablo 28 verilerine bakıldığında; çalışanların çoğunlukta olduğu konutlarda hafta içi konutta geçirilen zamanda ilk iki sırada %42,5 ile 8 saat ve %23,9 ile 4 saat olarak görülmektedir. Hafta sonu konutta geçirilen zamana bakıldığında, %37,8'i 12 saat, %27,8'i 8 saat, %25,9'u 16 saatten fazla zaman geçirmektedir. Kişinin yaşam devingenliğindeki yaşı ve yeri konutun zaman kullanımını ile ilgili farklı sonuçlar vermektedir. Aile yapısı, yaş gibi

değişkenler bireyin yaşam döngüsündeki yerini belirlediği gibi mekânsal tercihlerini de etkilemektedir. Örneğin; çocuklu ve çocuksuz ailelerin tercihi kamusal ya da özel mekânı kullanımları değişiklik göstermektedir. Araştırma kapsamındaki küçük konutlarda çekirdek aileler hafta içinde evde daha az zaman geçirirken, yalnız yaşayan ve çocuksuz ailelerinde daha fazla zaman geçirdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 29. Katılımcıların hafta içi akşamları meşgul olduğu üç aktivite

Katılımcıların Hafta İçi Konutu Kullanma Özellikleri	1. sırada	2. sırada	3. sırada
Çocuklarla ilgilenmek	21	1	5
Ders/iş çalışmak	84	29	22
Ev halkıyla sohbet	20	27	12
Komşularla sohbet	5	11	16
Akşamları meşgul olunan aktivite Kişisel bakım/ banyo	16	44	26
Kitap okumak/ Müzik dinlemek/ Spor yapmak	38	35	32
Tv seyretmek	17	31	34
Telefonla ilgilenmek	25	31	36
Bilgisayar kullanma (internet ve/veya oyun için)	24	23	27
Yemek yemek	12	30	38

Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzdeler değeri

Tablo 29 incelendiğinde; katılımcıların hafta içi akşam meşgul oldukları üç aktivitede ilk sırada 84 kişi ile ders/iş çalışmak olduğu, ikinci sırada 44 kişinin seçimi ile kişisel bakım/banyo olduğu, üçüncü sırada ise 38 kişi ile yemek yemek olduğu tespit edilmiştir. Kişinin yaşam döngüsündeki yeri ve yaşı yapmaktan hoşlandığı eylemlerle ilişkileridir. Bu eylemler kişilerin hangi mekânları kullandıkları ve sosyalleşmeyi mi yoksa bireyselleşmeyi mi tercih ettikleri yönünde ipuçları vermektedir. Aynı zamanda aile yapısı, ev halkı ilişkilerini ve konutta gerçekleştirilen eylemleri etkilemektedir. Bu soruyla hafta içi akşam yapılan eylemlerin yaş verileriyle ilişkilidir. Öğrencilerin çoğunluk olduğu konutlarda akşam yapılan aktivitelerin ilk sırada ders/iş çalışmak olduğu kanıtıdır. Benzer şekilde ikinci sırada çıkan kişisel bakım/banyo işleri de konutlarda yaşayanların çoğunluğunun bekâr olmasından kaynaklanmaktadır. Üçüncü sırada çıkan yemek yeme eylemi ise çalışanların yoğun olduğu konutlarda kullanıcılar (yalnız, çekirdek aile vb.) gün içerisinde bir araya gelemedikleri için akşam saatlerinde yemek yeme eylemini tercih ederek sosyalleşme ve sohbet etme eğiliminde oldukları

görülmektedir. Öte yandan bekâr ve çocuksuz aileler ise daha özgür oldukları için kitap okumak/müzik dinlemek/spor yapmak gibi seçenekleri seçmişlerdir.

4.2.3. Mekân Tercihleri İle İlgili Bulgular

Anket çalışmasının üçüncü bölümünü oluşturan mekân tercihleri ile ilgili veriler de önceki bölümler gibi açık uçlu, çoktan seçmeli ve likert ölçekli sorulardan oluşmaktadır. Likert ölçekli sorular birkaç sorudan oluşan tablolar halinde düzenlenmiştir ve sorular ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bu bölümde katılımcılara mekân deneyimleriyle ilgili değerlendirmeleri, ev imajları, konut mekânları ile ilgili düşünceleri, konutlarda yapmış oldukları tadilatlar ve küçük konutu tercih etmelerindeki faktörlerin önem dereceleri hakkında sorular sorulmuştur. Bu soruların yanıtları frekans tablolarına dönüşmüş sonuçları analizleri yapılmıştır.

Tablo 30. Katılımcıların konutlarında fazladan bir oda olsa, hangi amaçla kullanmak istedikleri

Katılımcıların Konutlarında Fazla Oda Kullanım İstekleri	f	%
Çalışma Odası	150	60,5
Yatak Odası	19	7,7
Çamaşır Odası	39	15,7
Kiler	26	10,5
Fazla oda kullanımı		
Oyun odası	3	1,2
Spor odası	4	1,6
Diğer	7	2,8
Toplam	248	100,0

Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzdeler değeri

Katılımcılara konutlarında fazladan bir odaları olsa, hangi amaçla kullanmak istediklerini gösteren Tablo 30'i incelediğimizde, %60,5'inin çalışma odasına ihtiyaç duyduğu, %15,7'sinin çamaşır odası istediği, %10,5'inin kilere ve %7,7'sinin ise yatak odasına ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Diğer mekân ihtiyaçları ise düşük bir oranla toplamda %5,6'lık yüzdeyi kapsamaktadır. Bu oranlara bakıldığında, ilk sırada çalışma odasının ihtiyacının konutta yaşayanların çoğunluğunun öğrenci olmasından kaynaklanmaktadır. İkinci ve üçüncü sırada ise depolama amaçlı mekân kullanıma ihtiyaç duydukları ilginç bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 31. Katılımcıların eviniz size göre nedir sorusuna yanıtları

Katılımcıların evleri	f	%
Sadece barınacak bir yer	43	11,6
Tamamen size ait bir yer	80	21,6
Kendinizi en rahat hissettiğiniz yer	185	49,9
Kişiliğinizi yansıtır	44	11,9
Statü simgesidir	16	4,3
Diğer	3	,8
Toplam	371	100,0

Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzdelerik değer

Maslow'a (1954) göre ihtiyaçlar hiyerarşisinde barınak, hava, açlık ve susuzluk gereksinimleri ile birlikte ilk sırada yer alan fiziksel bir gereksinimdir. Bir sonraki aşamada emniyet gereksinimleri, daha sonra ait olma, saygı duyulması, kişisel tatmin ve çevre kontrolü, en son aşamada ise estetik kaygılar ve öğrenme isteği bulunmaktadır. Katılımcıların konutları hakkında düşüncelerini araştıran bu soruda Tablo 31 verileri incelendiğinde; Maslow hiyerarşisine göre küçük konut kullanıcısının evlerini %49,9 oranla kendilerini güvende hissettikleri en rahat hissettikleri yer olarak belirtmişlerdir. İkinci sırada %21,6 oranla kendilerine tamamen bana ait bir yer olarak seçmişlerdir. Bu seçenekte katılımcıların kişisel tatmin ve çevre kontrolü aşamasında olduklarını belirtir. Üçüncü aşamada ise %11,6-%11,9'luk oranla kişiliğinizi yansıtır ve sadece barınak bir yer olarak işaretlemişlerdir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin en üstünde yer alan estetik kaygılar 'statü simgesi' seçeneği ile ilişkilendirilmiş olup küçük konutta %4,3 oranında temsil ettiği görülmektedir.

Tablo 32. Katılımcıların evlerinde ki öncelikleri

Katılımcıların evlerindeki öncelikleri	f	%
Konforu	173	29,9
Sağlamlığı	103	17,8
Büyüklüğü	29	5,0
Fiyatı	29	5,0
Güvenliği	126	21,8
Dış güzelliği	18	3,1
Manzarasıdır	55	9,5
Yeniliğidir	38	6,6
Diğer	8	1,4
Toplam	579	100,0

Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzdelerik değer

Küçük konut tercih nedenleri arasında ilk akla gelen öncelikli özelliğin ne olduğu araştırılan Tablo 32'ye göre ilk sırada %29,9 oranla evin konforu, ikinci sırada %21,8 ile evin güvenliği seçeneği belirlenmiş, üçüncü olarak da %17,8 oranında evin sağlamlığı görülmektedir. Sonra %9,5'lik kısım evin manzarasını öncelik tutmuştur. Bunu %5 oranda evin büyüklüğü ve evin fiyatı seçeneği izlemektedir. Konutun dış güzelliği ise %3,1 oranla en düşük öncelik olarak belirlenmiştir. Bu aynı zamanda katılımcıların konutları hakkında düşüncelerini araştıran Tablo 32 verilerinde tespit edilen 'statü simgesi'ni eşleştirdiğimiz estetik kaygıların en düşük veri olarak tespit edilmesini desteklemektedir.

Tablo 33. Katılımcıların konutta yaptıkları değişiklikler

Katılımcıların Konutta Yaptıkları Değişiklikler	f	%
Duvar yıkma-ekleme	15	2,4
Kapı-pencere açma kapama	26	4,2
Tesisat yenileme	30	4,8
Balkon kapama	30	4,8
Giriş dolapları (vesitiyer) yenileme	21	3,4
Giriş dolapları (vesitiyer) ekleme	35	5,6
Banyo dolapları yenileme	24	3,9
Banyo dolapları ekleme	23	3,7
Banyo vitrifiye değiştirme	9	1,4
Banyo duvar, döşeme kaplaması değiştirme	19	3,1
Konutta yapılan değişiklikler Mutfak dolapları yenileme	27	4,3
Mutfak dolapları ekleme	22	3,5
Mutfak duvar, döşeme kaplaması değiştirme	18	2,9
Kapı-pencere doğrama değiştirme	7	1,1
Ahşap parke kaplama	25	4,0
Halı kaplama	20	3,2
Pvc kaplama	6	1,0
Kağıt-lambri kaplama	16	2,6
Boya-badana yapma	70	11,3
Seramik-granit-mermer parke kaplama	27	4,3
Değişiklik yapmadım	151	24,3
Toplam	621	100,0

Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzelik değer

Konutta değişiklik yapma büyük ölçüde konutun mülkiyet şartlarıyla ilgili bir eylemdir. Tablo 33 verilerine baktığımızda, konuta herhangi bir değişiklik yapmadan kullananların oranı %24,3 ile ilk sırada yer almaktadır. Buda küçük konut kullanıcısının çoğunluğunu kiracılardan oluştuğu verisini desteklemektedir. Yine bu veriyi destekleyen ikinci yüksek oran ise %11,3 ile boya-badana seğeneği yer almaktadır. Bunu takiben %5,6'sı vestiyer dolaplarında ekleme yapmış olduğu görölmektedir. Diğer konutta yapılan tadilatlarla bakıldığında ise %4,8 oran diliminde tesisat yenileme ve balkon kapama olduğu görölmektedir. Bu konutlarda mülkiyeti kendine ait olup olmama durumu, kullanıcının tadilat yapma yetkisini de etkileyen sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

Tablo 34'de yer alan verilerde, katılımcıların küçük konutu tercih etme nedenlerini tespit eden sorular sorulmuştur ve anlamlı ilişkiler ortaya çıkmıştır.

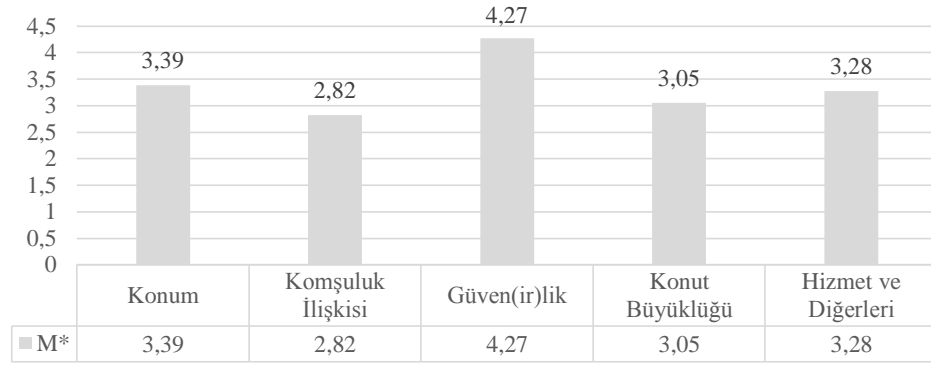
Tablo 34. Katılımcıların küçük konutu tercih etme nedenleri

Katılımcıların Tercih Etme Nedenleri	Konutta	Çok Önemli		Önemli		Kararsız		Az Önemli		Hiç Önemli Değil		M	SD
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Konum	İşyerine yakınlık	129	55,1	69	29,5	13	5,6	6	2,6	17	7,3	4,23	1,15
	Okula yakınlık	109	49,3	58	26,2	17	7,7	7	3,2	30	13,6	3,95	1,39
	Aileye yakınlık	36	17	52	24,5	40	18,9	28	13,2	56	26,4	2,92	1,46
	Ulaşım kolaylığı	141	61	68	29,4	6	2,6	3	1,3	13	5,6	4,39	1,02
Komşu İlişkisi	Ekonomik düzeyleri	23	10,3	37	16,6	51	22,9	35	15,7	77	34,5	2,52	1,38
	Eğitim düzeyleri	63	26,6	81	34,2	38	16	17	7,2	38	16,	3,48	1,38
	Aile yoğunluğu	40	17,2	53	22,8	56	24,1	31	13,4	52	22,4	2,99	1,40
Güven-lik	Site güvenliği	179	71,3	53	21,1	10	4	3	1,2	6	2,4	4,58	0,83
	Depreme karşı sağlamlık	188	79	26	10,9	11	4,6	3	1,3	10	4,2	4,59	0,96
	Güvenilir müteahhit	160	68,4	38	16,2	16	6,8	5	2,1	15	6,4	4,38	1,13
Konut büyüklüğü	Küçük m ² olması	44	19	60	26	65	28,1	34	14,7	28	12,1	3,25	1,26
	Konuttaki sabit mobilya	39	17,1	76	33,3	45	19,7	34	14,9	34	14,9	3,22	1,31
	Ekonomiklik	64	27,7	109	47,2	33	14,3	7	3	18	7,8	3,84	1,11
	Yatırım değeri olması	43	19,4	60	27	50	22,5	18	8,1	51	23	3,12	1,43
	Tekil yaşam	75	32,6	65	28,3	48	20,9	18	7,8	24	10,4	3,65	1,29
	Çocuklar için uygunluk	53	23,6	40	17,8	30	13,3	25	11,1	77	34,2	2,85	1,61
Hizmet ve diğ.	Alım/satım kolaylığı	69	30,8	50	22,3	36	16,1	13	5,8	56	1,25	3,28	1,56
	Çok reklam yapılması	20	9	27	12,2	58	26,2	45	20,4	71	32,1	2,46	1,30
	Manzara	77	33,6	79	34,5	27	11,8	21	9,2	25	10,9	3,70	1,31
	Sosyal imkânlar	75	32,6	89	38,7	33	14,3	12	5,2	21	9,1	3,80	1,21
	Yeşil alan miktarı	103	44,2	83	35,6	22	9,4	11	4,7	14	6	4,07	1,13
	Temizlik hizmeti	98	42,2	83	35,8	26	11,2	7	3	18	7,8	4,02	1,17
	Açık/kapalı otopark	91	40,1	60	26,4	25	11	16	7	35	15,4	3,69	1,45

Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzdeler, M: Ortalama, SD: Standart sapma

Değişken ortalamaları 1'den 5' kadar sıralanmıştır. Yüksek değer olumlu cevapları göstermektedir.

Bu farklılıkların daha iyi anlaşılabilmesi için verilerin ortalama değerlerinin grafiksel ifadesi Şekil 126'da verilmiştir.

Şekil 126. Katılımcıların küçük konutu tercih etme nedenlerinin ortalama değerleri

Küçük konutu tercih etme etkenlerini değerlendirdiğimiz bu soruda Şekil 122'deki ortalama değer verilerine göre; küçük konutta kullanıcıların konutu tercih etmede en çok 4,27 ortalama değerle güven(ir)liliğin önem arz ettiği görülmektedir. Güven(ir)likte ise site güvenliğinin ve depreme karşı dayanıklılığın önemli olduğu ortalama değerlere göre tespit edilmiştir. İkinci sırada 3,39 değerle konumun önemli olduğu ve burada kullanıcıların ulaşım kolaylığı ve işyerine yakınlığın önemli olduğu görülmektedir. Üçüncü sırada ise 3,26 ile konuta dair hizmet ve diğerleri önemli olduğu tespit edilmiştir. Hizmette ise kullanıcılar için en çok yeşil alan miktarı ve temizlik hizmetleri önem arz etmektedir. Verilere göre önem düzeyi en düşük çıkan veri ise 2,82 ortalama ile komşuluk ilişkilerinin olduğu görülmektedir.

4.2.4. Donatı Tercihleri İle İlgili Bulgular

Anket çalışmasının son bölümünü oluşturan donatı tercihleri ile ilgili veriler de önceki bölümler gibi açık uçlu, çoktan seçmeli ve likert ölçekli sorulardan oluşturulmuştur. Likert ölçekli sorular birkaç sorudan oluşan tablolar halinde düzenlenmiştir ve sorular ayrı ayrı değerlendirilecektir. Bu bölümde katılımcılara konutta kullandıkları sabit mobilya türleri, konuttaki sabit mobilyalardan memnuniyetleri, yaşama mekânlarının da yer alan mobilyalar ve miktarları sorulmuştur. Ayrıca küçük konutlarda mekân-donatı-kullanıcı etkileşimi ile ilgili sorular yer almaktadır. Bu soruların yanıtları frekans tablolarına dönüşmüş sonuçları analizleri yapılmıştır.

Tablo 35. Katılımcıların konutlarında kullandıkları mobilya türleri

Katılımcıların Konutlarında Kullandıkları Mobilya Özellikleri	f	%
Sadece seri üretim (hazır) mobilya	138	55,4
Sadece özel üretim (kendi yaptırdığım) mobilya	21	8,4
Seri üretim ve özel üretim beraber	90	36,1
Toplam	249	100,0

Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzdelerik değeri

Tablo 35’de katılımcıların mobilya tercihlerinin üretim tipi değerlendirilmesine ilişkin veriler yer almaktadır. Anket sonuçlarından elde edilen verilere göre, küçük konutlarda yaşayan katılımcıların %55,4’ü seri üretim mobilya, %8,4’ü özel üretim mobilya tercih ederken, %36,1’i ise seri üretim ve özel üretim mobilyaları beraber kullanmaktadır.

Tablo 36. Katılımcıların konutlarında kullandıkları mobilya yerleşim sorunu

Katılımcıların Konutlarında Kullandıkları Mobilya Yerleşimi	f	%
Evet	68	26,3
Hayır	191	73,7
Toplam	259	100,0

Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzdelerik değeri

Katılımcıların ‘Konutunuzda kullandığınız mobilyaları yerleştirirken sorun yaşadınız mı?’ sorusunun cevaplarına göre; %73,7’si hayır cevabını vererek memnun olduğunu göstermiştir. Konutta mobilya yerleşimde sorun yaşayan kullanıcılar ise %26,3 oranında görülmektedir (Tablo 36). Bunun en çok küçük alandan dolayı kaynaklandığını düşünen 47 kişi iken, ikinci olarak en yüksek sorunun planlamadan kaynaklandığını söyleyen 12 kişi olarak Tablo 37’de görülmektedir. Bunu sırasıyla %6,06 ile büyük mobilyalardan, %3,03 ile ihtiyaç fazlası mobilyalardan kaynaklandığı görülmektedir.

Tablo 37. Katılımcıların konutlarında kullandıkları mobilya yerleşim sorununun nedenleri

Katılımcıların Konutlarında Kullandıkları Mobilya Yerleşimi	f	%
Planlama	12	18,18
Küçük Alan	47	71,21
Büyük mobilyalar	4	6,06
İhtiyaç fazlası mobilya	2	3,03
Diğer	1	1,52
Toplam	66	100,00

Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzdelerik değeri

Tablo 38’de katılımcıların oturdukları dairelere göre mobilya sayı ve çeşitliliğine ilişkin veriler sunulmaktadır. Anket sonuçlarından elde edilen verilere göre, farklı tip konut kullanıcılarının yaşama mekânlarında kullandıkları mobilya tür ve miktarları yakınlık gösterdiği görülmektedir.

Tablo 38. Katılımcıların konutlarında kullandıkları mobilyalar ve miktarları

Mobilya	Miktar	1+0	1+1	1+1 dub.	2+1	2+1 dub.	Mobilya	Miktar	1+0	1+1	1+1 dub.	2+1	2+1 dub.
		27-30m ²	41-56 m ²	40-60 m ²	80-92 m ²	60-104 m ²			27-30m ²	41-56 m ²	40-60 m ²	80-92 m ²	60-104 m ²
		f	f	f	f	f			f	f	f	f	f
Tek kişilik koltuk	0	9	46	6	18	11	Çalışma masası	0	5	31	4	26	12
	1	7	30	5	10	7		1	15	60	7	16	9
	2	4	22	-	18	3		2	1	8	1	5	1
	3	2	1	-	-	2		3	-	4	-	1	-
	4	-	2	-	-	-		4	-	-	-	1	-
İkili kişilik kanepeler	0	12	57	5	27	14	Puf	0	0	16	63	8	31
	1	11	24	3	13	2		1	1	4	24	1	15
	2	2	11	1	3	1		2	2	-	8	-	3
	3	-	2	-	-	2		3	3	-	1	-	-
	4	-	-	-	1	-		4	4	-	-	-	-
Üç kişilik kanepeler	0	14	54	7	23	10	Kitaplık	0	9	30	5	19	7
	1	6	32	3	10	4		1	12	61	7	24	9
	2	2	10	1	10	5		2	1	9	1	5	3
	3	1	1	-	6	2		3	1	-	-	1	-
	4	-	2	-	1	-		0	4	27	4	21	7
L biçimli oturma	0	13	41	3	24	11	Yemek m.	1	17	82	7	34	13
	1	4	54	9	29	9		2	-	-	-	-	2
	2	-	-	-	1	-		0	15	77	6	29	15
	3	-	-	-	-	-		1	4	9	2	15	3
	4	1	2	-	-	1		2	-	3	-	1	-
Orta sehpa	0	6	18	-	13	6	Konsol	0	15	65	7	32	13
	1	18	80	14	35	11		1	4	23	1	15	6
	2	1	6	-	3	3		2	-	2	-	2	-
	3	-	1	-	-	1		0	0	6	40	6	14
	4	-	1	-	-	-		1	1	18	70	4	41
Zigon sehpa	0	13	50	6	21	11	Tv ün.	0	1	16	1	7	8
	1	7	35	1	15	4		1	11	24	7	9	2
	2	-	5	2	10	1		2	7	22	2	12	2
	3	-	7	-	3	3		3	2	20	1	5	1
	4	-	1	-	2	2		4	3	18	3	12	7
								5	1	5	-	1	-
								6	1	11	-	10	3

Not: f: Frekans sayısı

İncelenen küçük konutların iç mekân sabit donatı elemanlarına (giriş, mutfak, yatak odası ve banyo dolapları) ait özelliklerin frekans değerleri Tablo 39’da verilmiştir. Buna göre; araştırmaya katılanların giriş (vestiyer) dolaplarını sırası ile %47’si kullanışlı, %12,4’ü

ergonomik, %11,6'sı sağlam, %10,8'i estetik, %7,9'u erişimini kolay bulduğunu beyan etmiş ve %10,3'nünde giriş dolabının bulunmadığı tespit edilmiştir. Mutfak dolaplarına bakıldığında benzer şekilde ilk sırada %44,4 ile kullanışlı bulmuşlardır, ikinci sırada %15 ile estetik, üçüncü sırada %14,2 ile sağlam ve %10,4 ile en son ergonomik ve erişebilir bulmuşlardır. Yatak odası sabit donatısına bakıldığında, %35,4 ile kullanışlı olarak değerlendirilmiş ve %18,7'sinin de sabit donatısının olmadığı görülmektedir. Banyo sabit donatılarına baktığımızda, %40,7'si kullanışlı, %14'ü sağlam, %12,4'ü ergonomik, %11'i estetik, %9,9'u erişilebilir bulmuş ve %12,1'i de dolabın olmadığını beyan etmiştir.

Tablo 39. İç mekân sabit donatı elemanlarının özellikleri

İç mekân sabit donatı elemanları özellikleri	Kullanışlı		Estetik		Sağlam		Ergonomik		Erişim kolaylığı (Yükseklik)		Yok	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Giriş (vestiyer) dolap	178	47	41	10,8	44	11,6	47	12,4	30	7,9	39	10,3
Mutfak dolap	175	44,4	59	15	56	14,2	41	10,4	41	10,4	22	5,6
Yatak odası (elbise) dolabı	127	35,4	54	15	41	11,4	46	12,8	24	6,7	67	18,7
Banyo dolap	148	40,7	40	11	51	14	45	12,4	36	9,9	44	12,1

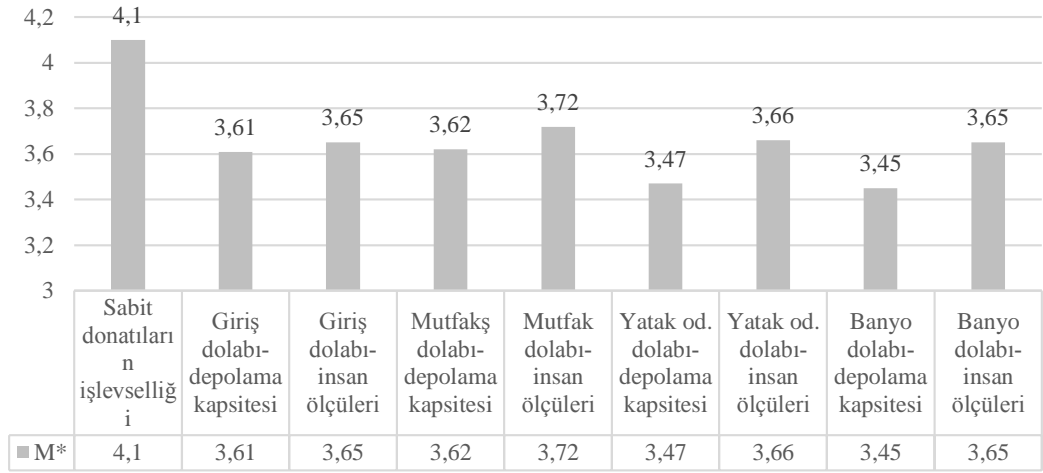
Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzdeler değeri

İncelenen küçük konutların iç mekân sabit donatı elemanları (vestiyer, mutfak, yatak odası ve banyo dolapları) ile kullanıcının memnuniyet derecelerini belirlemek için hedeflediğimiz anket verileri Tablo 40'da görülmektedir.

Tablo 40. Katılımcıların küçük konutta ki mekân-donatı-kullanıcı etkileşimi memnuniyetleri

Mekân-donatı-kullanıcı etkileşimi	Çok Memnunum		Memnunum		Ne Memnun Ne Memnun Değilim		Memnun Değilim		Hiç Memnun Değilim		M*	SD
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Sabit mobilyaların mekan içerisinde birden fazla işleve imkân sağlaması	83	35,6	98	42,1	43	18,5	7	3	2	0,9	4,1	0,85
Konuttaki giriş dolaplarının (vestiyer) depolama kapasitesi	53	22,1	96	40	51	21,3	24	10	16	6,7	3,61	1,13
Giriş dolaplarının ölçüleri ile insan ölçülerinin birbiri ile uyumu	57	23,2	100	40,7	50	20,3	24	9,8	15	6,1	3,65	1,12
Konuttaki mutfak dolaplarının depolama kapasitesi	66	26,4	91	36,4	48	19,2	22	8,8	23	9,2	3,62	1,22
Mutfak dolaplarının ölçüleri ile insan ölçülerinin birbiri ile uyumu	56	22,9	109	44,5	49	20	18	7,3	13	5,3	3,72	1,06
Konuttaki yatak odası elbise dolaplarının depolama kapasitesi	40	18,5	83	38,4	49	22,7	27	12,5	17	7,9	3,47	1,16
Elbise dolaplarının ölçüleri ile insan ölçülerinin birbiri ile uyumu	48	22,2	93	43,1	39	18,1	26	12	10	4,6	3,66	1,09
Konuttaki banyo dolaplarının depolama kapasitesi	44	18,8	88	37,6	54	23,1	26	11,1	22	9,4	3,45	1,19
Banyo dolaplarının ölçüleri ile insan ölçülerinin birbiri ile uyumu	51	22,2	91	39,6	54	23,5	24	10,4	10	4,3	3,65	1,07
Toplam												
<i>Not: 5-Çok Önemli, 4-Önemli, 3-Kararsız, 2-Az Önemli, 1-Hiç Önemli Değil, 0-Yok M: Ortalama, SD: Standart sapma</i>												
<i>Not: f: Frekans sayısı, %: Yüzdelerik değer</i>												

Anket sonucunda küçük konut kullanıcılarının sabit donatı ve kullanıcı ilişkisi ile alakalı memnuniyet derecelerini ölçerken sabit donatı ile insan ölçüleri/sabit donatı ve depolama kapasiteleri ile ilgili farklılıklar gözlenmektedir. Bu farklılıkların daha iyi anlaşılabilmesi için verilerin ortalama değerlerinin grafiksel ifadesi Şekil 127’de verilmiştir.

Şekil 127. Katılımcıların küçük konut kullanıcılarının sabit donatı ve kullanıcı ilişkisi ortalama değerleri

Şekil 127’deki verilere göre; küçük konutta kullanıcılar mevcut sabit donatılarının mekân içerisinde birden fazla işleve imkan sağlamasında 4,1’lik ortalama ile memnuniyetleri tespit edilmiştir. İkinci sırada en çok memnuniyet ise 3,72 ortalama ile mutfak dolap ölçüleri ile insan ölçülerinin birbirine uygun olduğudur, üçüncü sırada ise 3,65 ortalama ile vestiyer ve banyo dolaplarının insan ölçüleri ile uyumundaki memnuniyetin fazla olduğu görülmektedir. Genel olarak ortalamalara bakıldığında tüm sabit donatıların memnuniyet dereceleri birbirine yakın çıktığı gözlemlenmektedir.

Konut kullanıcılarına küçük konutla ilgili varsa sorunlarını tespit etmek üzere açık-uçlu sorular sorulmuştur. Açık uçlu soruları sormaktaki amacımız konut kullanıcılarının yaşadıkları deneyimleri tanımlayabilmek aynı zamanda tasarımcı olmayan bireylerin bakış açıları ile farklı kavramların da elde edilmesi ve konuttan aradıkları niteliklere dair ipuçları elde etmektir. Tablo 41’de kullanıcılara yöneltilen açık uçlu sorulardan alınan cevaplara göre, sorunlar sınıflandırılarak sıralanmıştır.

Tablo 41. Genel memnuniyet/sorunlar

Mekân Özellikleri	Büyüklik	Balkon çok geniş balkona ayrılanları salon mutfak ve banyo için kullanıla bilir. Bir tık daha büyük yapılsa daha iyi olur. Küçük ev. Geniş, ferah, aydınlık ev, az eşya.	
	Planlama	Dubleks olması gereksiz. Bence balkonlar kapalı olmalı. Kullanış açısından Amerikan tarzı mutfak daha iyi olur.	
	Mimari Tasarım	Mimari bir yapı için biraz eksik bir forma sahip. Formun karekod ile görsel veya video destekli olarak hem daha etkin hem daha verimli olacağını düşünüyorum.	
	Sağlamlık	Önemli olan binanın güzelliği değil kolonlar. Deprem değil, insan öldürür.	
	Yalıtım	Ses ve ısı yalıtımı çok kötü. Dairelerin dış kapısı da kötü ve komşularda kısa süreliğine kaldıkları için güvenilir değil. Evin ısı yalıtımı çok kötü. Ses yalıtımı çok kötü.	
		Isıtma sistemi	Küçük evler tasarlanırken nitelikli malzeme kullanılması gerektiğini düşünmekteyim ses yalıtımı, havalandırma gibi önemli sorunlar giderilmeli. Çok gürültü var ve asansörler de çok sesli çalışıyor.
			Diğer
	Mobilya Özellikleri	İşlevsel çeşitlilik	Sade birbiriyle uyumlu mobilyalar ve üniteler olması kullanıcıyla etkileşime açık ürünler olması daha iyi olur. Duvar raflarını açık kullanmak daha akıllıca olur.
		Depolama	Banyo dolabı daha geniş olmalıydı. Dolaplar biraz daha büyük olmalı.
		Boyut	Evde sadece eşimle yaşamama rağmen eşyalar sığmıyor.
Kullanışlılık		Tek kişiyim ve mobilyalarım rahat sığıdı.	

4.2.5. Anket Veri Bulgularının Karşılaştırılması

Bu başlık altında, literatür ışığında oluşturulan araştırma hipotezleri ve bu hipotezlere ait analizlerin ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır. Değişkenlere ilişkin farklılıkların istatistiksel açıdan $P < 0,001$ düzeyinde anlamlı olup olmadığı ki-kare

bağımsızlık testi ve tekli varyans analizi (ANOVA / T-Testi) ile test edilmiştir. Ayrıca hipotezler test edilmeden önce verilerin normallik dağılımına bakılarak uygun analiz yöntemi seçilmiştir. Uygun analiz yöntemi olarak da parametrik test yöntemi seçilmiştir. Bizim verilerimize One sample ks testi Normallik dağılımı testi yapılarak $0,565 > 0,005$ olarak hesaplanmış ve parametrik testler uygulanmıştır. Bunlara göre hipotezler ve elde edilen bulgular aşağıda sırasıyla yer almaktadır.

Tablo 42. Kullanıcıları medeni durumları ve oturdukları daire tipi karşılaştırmalarına ilişkin ki-kare sonuçları

Medeni Durum		Daire Tipi			Toplam	Ki-kare	p
		1+0	1+1/1+1dub.	2+1/2+1dub.			
Bekar	<i>f</i>	24	118	42	184	9,345	,048
	%	85,7%	71,5%	63,6%	71,0%		
Evli	<i>f</i>	1	40	20	61		
	%	3,6%	24,2%	30,3%	23,6%		
Diğer	<i>f</i>	3	7	4	14		
	%	10,7%	4,2%	6,1%	5,4%		
Toplam	<i>f</i>	28	165	66	259		
	%	100,0	100,0	100,0	100,0		

Not: * $p < 0,001$ düzeyinde ve ** $p < 0,05$ düzeyinde önemlidir.

Tablo 42'ye göre, araştırmaya katılan ve medeni hali bekâr olan kişiler incelendiğinde; araştırma evreninde yer alan 1+1 daire tiplerinin %71,5'ini, 1+0 daire tipinin % 85,7'sini bekar olan kişiler kapsamaktadır. Medeni Hali evli olan kişiler incelendiğinde; seçtikleri daire tipinin 2+1'lerin çoğunlukta olduğu ve %30,3'ünü kapsadıkları gözlenmiştir. Medeni Hali dul/ayrı/boşanmış olan kişilerin seçtikleri daire tipi incelendiğinde; araştırma evreninde yer alan 2+1 dairelerin %6,1'ini ve 1+0'i daire tipinin %10,7'sini kapsadıkları gözlenmiştir. Bununla birlikte daha sağlıklı bir yorum yapabilmek için Chi-Square testi yapılmıştır. Buna göre Tablo 42'de görülen anlamlılık değerinin $p = 0,048$ olduğu görülmektedir. Bu değer $p < 0,05$ şartını karşıladığından medeni hal ile tercih edilen daire tipi arasındaki ilişki anlamlıdır. Bu sonuç **H1 hipotezinde** öne sürülen '*Kullanıcıların medeni durumları, tercih ettikleri daire tiplerini etkiler*' hipotezini desteklemektedir.

Tablo 43. Kullanıcıların hane halkı sayısı ve oturdukları daire tipi karşılaştırmalarına ilişkin ki-kare sonuçları

Ev halkı sayısı	Daire Tipi					Toplam	Ki-kare	p
	1+0	1+1	1+1dub.	2+1	2+1dub.			
1	<i>f</i>	18	29	69	16	10	142	
	%	64,3%	50,0%	64,5%	36,4%	47,6%	55,0%	
2	<i>f</i>	5	14	24	16	3	62	
	%	17,9%	24,1%	22,4%	36,4%	14,3%	24,0%	
3	<i>f</i>	4	9	6	7	4	30	
	%	14,3%	15,5%	5,6%	15,9%	19,0%	11,6%	
4	<i>f</i>	1	6	4	3	1	15	
	%	3,6%	10,3%	3,7%	6,8%	4,8%	5,8%	
5 ve üstü	<i>f</i>	0	0	4	2	3	9	
	%	,0%	,0%	3,7%	4,5%	14,3%	3,5%	
Toplam	<i>f</i>	28	58	107	44	21	258	28,935
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	,024

Not: * p<0,001 düzeyinde ve **p<0,05 düzeyinde önemlidir.

Tablo 43'deki değerleri incelediğimizde araştırmada yer alan 1+0 dairelerin %64,3'ünde ve 1+1 dubleks dairelerin %64,5'i yalnız yaşayan kişiler tarafından tercih edildiği, iki kişi yaşayanların geneli 2+1 dairelerin %36,4'ünü kapsadığı gözlenmektedir. 3 kişi yaşayanların 2+1 dubleks dairelerin %19'unun kapsamaktayken 4 kişi yaşayanların genellikle 1+1 daire tercih ettiği gözlenmiştir. Hanede kişi sayısı arttıkça 2+1 dubleks daire türüne talep artmaktadır. Ev halkı sayısı ve oturulan daire tipi değerlendirmeleri arasında istatistiksel açıdan p<0,001 düzeyinde anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu sonuç **H2 hipotezinde** öne sürülen '*Kullanıcıların hane halkı sayıları, tercih ettikleri daire tiplerini etkiler*' hipotezini desteklemektedir.

Tablo 44. Kullanıcıların hane halkı niteliği ve oturdukları daire tipi karşılaştırmalarına ilişkin ki-kare sonuçları

Yaş	Daire Tipi						Toplam	Ki-kare	p
	1+0	1+1	1+1dub.	2+1	2+1dub.				
Yalnız	<i>f</i>	20	31	73	17	9	150		
	%	71,4%	53,4%	68,2%	38,6%	40,9%	57,9%		
Çocuksuz Aile	<i>f</i>	0	3	9	5	1	18		
	%	,0%	5,2%	8,4%	11,4%	4,5%	6,9%		
Tek ebeveynli	<i>f</i>	2	1	2	0	0	5		
	%	7,1%	1,7%	1,9%	,0%	,0%	1,9%		
Çekirdek Aile	<i>f</i>	2	16	13	13	10	54		
	%	7,1%	27,6%	12,1%	29,5%	45,5%	20,8%		
Geniş Aile	<i>f</i>	0	0	0	2	0	2		
	%	,0%	,0%	,0%	4,5%	,0%	,8%		
Birlikte Yaşıyor	<i>f</i>	0	1	2	1	0	4		
	%	,0%	1,7%	1,9%	2,3%	,0%	1,5%		
Ev arkadaşı	<i>f</i>	4	6	8	6	2	26		
	%	14,3%	10,3%	7,5%	13,6%	9,1%	10,0%		
Toplam	<i>f</i>	28	58	107	44	22	259	44,383	,007
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		

Not: * $p < 0,001$ düzeyinde ve ** $p < 0,05$ düzeyinde önemlidir.

Tablo 44'deki değerleri incelediğimizde araştırmada yer alan 1+0 dairelerin %71,4'ünde yalnız yaşayan kişiler tarafından tercih edildiği, çocuksuz ailelerin geneli 2+1 ve 1+1 dubleks daireleri tercih ettiği gözlenmiştir. Tek ebeveynli ailelerin ise %40'ı en çok 1+0 daire tipini seçtikleri gözlenmiştir. Araştırmaya katılan çekirdek aileler incelendiğinde; araştırma evreninde yer alan 2+1 daire tipinin %29,5'ini ve 2+1 dubleks daire tipinin %45,5'ini kapsamaktadır. Araştırmaya katılan geniş aileler incelendiğinde; araştırma evreninde yer alan 2+1 daire tipinin %4,5'ini kapsamaktadır. Araştırmaya katılanlardan birlikte yaşayanlar incelendiğinde; araştırma evreninde yer alan 2+1 daire tipinin %2,3'ünü kapsamaktadır. Araştırmaya katılanlardan ev arkadaşı ile yaşayanlar incelendiğinde; araştırma evreninde yer alan 2+1 daire tipinin %13,6'sını ve 1+0 daire tipinin %14,3'ünü kapsamaktadır. Tablonun Assymp.Sig. sütunun en üstündeki anlamlılık değerinin $p = 0,07$ olduğu görülmektedir. Bu değer $p < 0,05$ şartını karşıladığından ev halkı niteliği ile tercih edilen daire tipi arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur.

Tablo 45. Kullanıcıların mülkiyet durumları ve konutlarındaki tadilatlarla ilişkin ki-kare sonuçları

Konutta Yapılan Değişiklikler	Konutun Mülkiyeti			Ki-kare	p
	Ev sahibi	Kiracı	Toplam		
Duvar yıkma-ekleme	<i>f</i> 3	3	6		
	% 50,0%	50,0%	100,0%		
Kapı-pencere açma kapama	<i>f</i> 2	7	9		
	% 22,2%	77,8%	100,0%		
Tesisat yenileme	<i>f</i> 3	9	12		
	% 25,0%	75,0%	100,0%		
Balkon kapama	<i>f</i> 1	14	15		
	% 6,7%	93,3%	100,0%		
Giriş dolapları (vesitiyer) yenileme	<i>f</i> 1	5	6		
	% 16,7%	83,3%	100,0%		
Giriş dolapları (vesitiyer) ekleme	<i>f</i> 4	8	12		
	% 33,3%	66,7%	100,0%		
Banyo dolapları yenileme	<i>f</i> 1	9	10		
	% 10,0%	90,0%	100,0%		
Banyo dolapları ekleme	<i>f</i> 1	8	9		
	% 11,1%	88,9%	100,0%		
Banyo vitrikiye değiştirme	<i>f</i> 1	1	2		
	% 50,0%	50,0%	100,0%		
Banyo duvar, döşeme kaplaması değiştirme	<i>f</i> 1	6	7		
	% 14,3%	85,7%	100,0%		
Mutfak dolapları yenileme	<i>f</i> 1	8	9		
	% 11,1%	88,9%	100,0%		
Mutfak dolapları ekleme	<i>f</i> 2	5	7		
	% 28,6%	71,4%	100,0%		
Mutfak duvar, döşeme kaplaması değiştirme	<i>f</i> 2	4	6		
	% 33,3%	66,7%	100,0%		
Kapı-pencere doğrama değiştirme	<i>f</i> 0	2	2		
	% ,0%	100,0%	100,0%		
Ahşap parke kaplama	<i>f</i> 3	6	9		
	% 33,3%	66,7%	100,0%		
Halı kaplama	<i>f</i> 2	6	8		
	% 25,0%	75,0%	100,0%		
Pvc kaplama	<i>f</i> 0	3	3		
	% ,0%	100,0%	100,0%		
Kağıt-lambri kaplama	<i>f</i> 1	7	8		
	% 12,5%	87,5%	100,0%		
Boya-badana yapma	<i>f</i> 5	17	22		
	% 22,7%	77,3%	100,0%		
Seramik-granit-mermer parke kaplama	<i>f</i> 2	10	12		
	% 16,7%	83,3%	100,0%		
Değişiklik yapmadım	<i>f</i> 23	62	85		
	% 27,1%	72,9%	100,0%		
Toplam	<i>f</i> 59	200	259		
	% 22,8%	77,2%	100,0%	13,316	,863

Not: * p< 0,001 düzeyinde ve **p<0,05 düzeyinde önemlidir.

Tablo 45'deki Assymp.Sig. anlamlılık değerinin p = 0,863 olduğu görülmektedir. Bu değer p< 0,05 şartını karşılamadığından konutunuzda yaptığınız değişiklikler ile konutun

mülkiyeti arasındaki ilişkinin anlamlı değildir. Bu bulgulardan hareketle **H3 hipotezi** ‘Kullanıcı mülkiyet durumları, konutta yapılan değişiklikleri etkiler’ red edilmiştir.

Tablo 46. Kullanıcıların gelir durumu ve konutlarındaki tadilatlarla ilişkin ki-kare sonuçları

Konutta Yapılan Değişiklikler	Gelir Durumu					Toplam	Ki-kare	p
	0-2.325	2.326-5.000	5.001-7.500	7.501 üzeri				
Duvar yıkma-ekleme	<i>f</i> 0	4	1	1	6			
	% ,0%	66,7%	16,7%	16,7%	100,0%			
Kapı-pencere açma kapama	<i>f</i> 4	1	3	1	9			
	% 44,4%	11,1%	33,3%	11,1%	100,0%			
Tesisat yenileme	<i>f</i> 5	3	2	2	12			
	% 41,7%	25,0%	16,7%	16,7%	100,0%			
Balkon kapama	<i>f</i> 3	6	3	3	15			
	% 41,7%	25,0%	16,7%	16,7%	100,0%			
Giriş dolapları (vesitiyer) yenileme	<i>f</i> 2	3	1	0	6			
	% 33,3%	50,0%	16,7%	,0%	100,0%			
Giriş dolapları (vesitiyer) ekleme	<i>f</i> 2	4	5	1	12			
	% 16,7%	33,3%	41,7%	8,3%	100,0%			
Banyo dolapları yenileme	<i>f</i> 4	3	3	0	10			
	% 40,0%	30,0%	30,0%	,0%	100,0%			
Banyo dolapları ekleme	<i>f</i> 4	2	2	1	9			
	% 44,4%	22,2%	22,2%	11,1%	100,0%			
Banyo vitriyeye değiştirme	<i>f</i> 1	1	0	0	2			
	% 50,0%	50,0%	,0%	,0%	100,0%			
Banyo duvar, döşeme kaplaması değiştirme	<i>f</i> 2	3	1	1	7			
	% 28,6%	42,9%	14,3%	14,3%	100,0%			
Mutfak dolapları yenileme	<i>f</i> 5	2	1	1	9			
	% 55,6%	22,2%	11,1%	11,1%	100,0%			
Mutfak dolapları ekleme	<i>f</i> 4	0	2	1	7			
	% 57,1%	,0%	28,6%	14,3%	100,0%			
Mutfak duvar, döşeme kaplaması değiştirme	<i>f</i> 3	1	1	1	6			
	% 50,0%	16,7%	16,7%	16,7%	100,0%	66,580	,261	
Kapı-pencere doğrama değiştirme	<i>f</i> 1	0	1	0	2			
	% 50,0%	,0%	50,0%	,0%	100,0%			
Ahşap parke kaplama	<i>f</i> 5	3	1	0	9			
	% 55,6%	33,3%	11,1%	,0%	100,0%			
Halı kaplama	<i>f</i> 0	4	2	2	8			
	% ,0%	50,0%	25,0%	25,0%	100,0%			
Pvc kaplama	<i>f</i> 0	3	0	0	3			
	% ,0%	100,0%	,0%	,0%	100,0%			
Kağıt-lambri kaplama	<i>f</i> 6	0	2	0	8			
	% 75,0%	,0%	25,0%	,0%	100,0%			
Boya-badana yapma	<i>f</i> 10	7	2	3	22			
	% 45,5%	31,8%	9,1%	13,6%	100,0%			
Seramik-granit-mermer parke kaplama	<i>f</i> 5	2	4	1	12			
	% 41,7%	16,7%	33,3%	8,3%	100,0%			
Değişiklik yapmadım	<i>f</i> 13	30	24	18	85			
	% 15,3%	35,3%	28,2%	21,2%	100,0%			
Toplam	<i>f</i> 79	82	61	37	259			
	% 30,5%	31,7%	23,6%	14,3%	100,0%			

Not: * p< 0,001 düzeyinde ve **p<0,05 düzeyinde önemlidir.

Tablo 46'daki değerleri incelediğimizde tablonun Assymp.Sig. sütununun en üstündeki anlamlılık değerinin $p = 0,261$ olduğu görülmektedir. Bu değer $p < 0,05$ şartını karşılamadığından konutunuzda yaptığınız değişiklikler ile gelir durumu arasındaki ilişki anlamlı değildir. Bu sonuç **H4 hipotezinde** öne sürülen 'Konut iç mekân sabit donatılarında yenileme ya da ekleme, kullanıcıların ekonomik gücüyle doğru orantılıdır' hipotezini desteklememektedir.

Tablo 47. Kullanıcıların medeni durumları ve konutun konumuna dair karşılaştırmalarına ilişkin grup istatistik değeri

Medeni durum	n	M*	SD	SH
Bekar	184	3,5505	1,10122	,08118
Eveli	61	3,1525	1,33274	,17064
Toplam	245			

Not: n:frekans değeri, M:Ortalama, SD:Standart sapma, SH:Standart Hata*

Tablo 48. Kullanıcıların medeni durumları ve konutun konumuna dair karşılaştırmalarına ilişkin T-Testi sonuçları

Varyans Durumu	Levene Testi Varyans Eşitliği		T Testi Ortalama Eşitliği			
	F	p	t	df	p	Ortalama fark
	Alt Sınır	Üst Sınır	Alt Sınır	Üst Sınır	Alt Sınır	Üst Sınır
Konum Varyanslar eşit olduğunda	4,349	,038	2,317	243	,021	,39808
Varyanslar eşit olmadığına			2,107	88,744	,038	,39808

Not: F: ANOVA F değeri değeri, p: anlamlılık değeri, t: T-testi değeri df: serbestlik derecesi

Tablo 47'ye bakıldığında kullanıcıların konuma verdiği önem medeni durumlarına göre incelendiğinde; bekârların 3,55 ortalama ile evlilerden daha fazla önem verdiği gözlenmektedir. Kullanıcıların medeni durumlarına göre konutun konumuna verdiği önem arasında anlamlı bir farklılık vardır hipotezi test etmek için öncelikle varyans analizi yapılmış olup varyansların homojen olmadığı belirlenmiştir (Levene testinde $P=0,038 < 0,050$). Tablo 48'de ise Independent Samples T Testi uygulanmış ve tablonun Sig (Anlamlılık) sütunundaki değerin 0,038 olduğu görülmektedir. Söz konusu değer 0,05'den küçük olduğu için, medeni durum ile konutun konumuna verilen önem düzeyi

arasındaki ilişkinin $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Kişilerin medeni durumlarına göre konuma verdikleri önem arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($P=0,038$). Bu sonuç **H5 hipotezinde** öne sürülen ‘Kullanıcıların medeni durumlarına göre konuma verdikleri önem arasında anlamlı bir ilişki vardır’ hipotezini desteklemektedir.

Tablo 49. Kullanıcıların cinsiyetleri ve konutun güvenliğine dair karşılaştırmalarına ilişkin grup istatistik değeri

Cinsiyet	n	M*	SD	SH
Kadın	140	4,4122	,99834	,08437
Erkek	115	4,0990	1,20258	,11214
Toplam	255			

Not: n:frekans değeri, M:Ortalama, SD:Standart sapma, SH:Standart Hata*

Tablo 50. Kullanıcıların cinsiyetleri ve konutun güvenliğine dair karşılaştırmalarına ilişkin T-Testi sonuçları

Varyans Durumu	Levene Testi Varyans Eşitliği		T Testi Ortalama Eşitliği				
	F	p	t	df	p	Ortalama fark	
	Alt Sınır	Üst Sınır	Alt Sınır	Üst Sınır	Alt Sınır	Üst Sınır	
Güven(ir) lik	Varyanslar eşit olduğunda	3,751	,054	2,272	253	,024	,31317
	Varyanslar eşit olmadığına			2,232	221,412	,027	,31317

Not: F: ANOVA F değeri değeri,, p: anlamlılık değeri, t: T-testi değeri df: serbestlik derecesi

Tablo 49’a bakıldığında kullanıcıların cinsiyete göre güvenliğe verdiği önem düzeyleri incelendiğinde; kadınların 4,41 ortalama ile erkeklerden daha fazla önem verdiği tespit edilmiştir. Kullanıcıların cinsiyete göre güvenliğe verdiği önem arasında anlamlı bir farklılık vardır hipotezi test etmek için öncelikle varyans analizi yapılmış olup homojen olduğu belirlenmiştir (Levene testinde $P=0,054 > 0,050$). Tablo 50’de Independent Samples T Testi uygulanmış ve Sig (Anlamlılık) sütunundaki değerin 0,024 olduğu görülmektedir. Söz konusu değer 0,05’den küçük olduğu için, cinsiyet ile güvenliğe verilen önem düzeyi arasındaki ilişkinin $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Kişilerin cinsiyete göre güvenliğe verdikleri önem arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır (P=0,024). Bu sonuç **H6 hipotezinde** öne sürülen ‘*Kullanıcıların cinsiyetlerine göre güvenliğe verdikleri önem arasında anlamlı bir ilişki vardır*’ hipotezini desteklemektedir.

Tablo 51. Kullanıcıların kullandıkları mobilya türü ve oturdukları daire tipi karşılaştırmalarına ilişkin ki-kare sonuçları

Mobilya Türü		Daire Tipi					Toplam	Ki-kare	p
		1+0	1+1	1+1dub.	2+1	2+1dub.			
Sadece seri üretim	<i>f</i>	18	26	61	21	12	138	13,767	,088
	%	66,7	44,8	61,0	48,8	57,1	55,4		
Sadece özel üretim	<i>f</i>	1	3	7	8	2	21		
	%	4,8	14,3	33,3	38,1	9,5	100,0		
Seri üretim ve özel üretim	<i>f</i>	8	29	32	14	7	90		
	%	29,6	50,0	32,0	32,6	33,3	36,1		
Toplam	<i>f</i>	27	58	100	43	21	249		
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		

Not: * p<0,001 düzeyinde ve **p<0,05 düzeyinde önemlidir.

Tablo 51’de sütunun en üstündeki Assymp.Sig. anlamlılık değerinin p = 0,088 olduğu görülmektedir. Bu değer p < 0,05 şartını karşılamadığından tercih edilen daire tipi ile kullanılan sabit mobilya türü arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bu sonuç **H7 hipotezinde** öne sürülen ‘*Kullanıcıların daire tipi ile kullandıkları mobilya türü (seri ve/ya özel üretim) arasında farklılıklar olacaktır*’ hipotezini desteklememektedir.

Tablo 52. Kullanıcıların oturdukları daire tipi ve yaşama mekânlarının da kullandıkları mobilya sayılarına karşılaştırmalarına ilişkin ANOVA sonuçları

Daire Tipi	N	M	SD	SH	df	F	p
1+0	28	8,0714	4,18045	,79003	4	1,657	,160
1+1	58	10,2069	4,91599	,64550			
1+1dub.	107	8,5140	6,01471	,58146			
2+1	44	10,2500	5,73494	,86457			
2+1dub.	22	8,7727	4,61810	,98458			
Toplam	259	9,1622	5,47835	,34041			

Not: N:Alt sınır, M:Ortalama, SD:Standart sapma, SH:Standart Hata, df: serbestlik derecesi, F: ANOVA F değeri, p:anlamlılık değeri

* Yüksek değer olumlu cevapları göstermektedir.

Tablo 52 ANOVA tablosunda Sig (Anlamlılık) sütunundaki değer $p:0,160$ olduğu görülmektedir. Söz konusu değer $0,05$ 'den büyük olduğu için, kullanıcının sahip olduğu daire tipi ile ortalama mobilya sayısı arasındaki ilişkinin $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu sonuç **H8 hipotezinde** öne sürülen '*Kullanıcının konut büyüklüğü, yaşama mekânında kullandığı mobilyaların sayısını etkiler.*' hipotezini desteklememektedir.

Tablo 53. Kullanıcıların oturdukları daire tipi ve konut iç mekân sabit donatılarının depolama kapasitesinin karşılaştırmalarına ilişkin ANOVA sonuçları

Daire Tipi	N	M*	SD	SH	df	F	p
1+0	21	3,5238	,81741	,17837			
1+1	50	3,8000	,72316	,10227			
1+1dub.	89	3,2753	,95126	,10083	4	5,009	,001
2+1	31	3,8387	,70872	,12729			
2+1dub.	14	3,8929	,72533	,19385			
Toplam	205	3,5561	,87056	,06080			

Not: N:Alt sınır, M:Ortalama, SD:Standart sapma, SH:Standart Hata, df: serbestlik derecesi, F: ANOVA F değeri, p: anlamlılık değeri

**Değişken ortalamaları 1'den 5'e kadar sıralanmıştır. Yüksek değer olumlu cevapları göstermektedir.*

Tablo 53 ANOVA tablosunda Sig (Anlamlılık) sütunundaki değer $0,001$ olduğu görülmektedir. Söz konusu değer $0,05$ 'den küçük olduğu için, kullanıcının sahip olduğu daire tipi büyüklüğü ile konut iç mekân sabit donatılarının depolama kapasitesi arasındaki ilişkinin $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte daha önce de ifade edildiği gibi ANOVA tablosu gruplar arasındaki farklılıkları bir bütün olarak değerlendirir. Diğer bir ifade ile hangi ikili gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğuna ilişkin bilgi vermez. Bunun için aşağıdaki Tukey testi tablosu incelenmelidir.

Tablo 54. Kullanıcıların oturdukları daire tipi ve konut iç mekân sabit donatılarının depolama kapasitesinin ortalama, standart sapma ve Tukey sonuçları

Daire Tipi	Karşılaştırılan daire tipi	M*	SH	p
1+0	1+1	-,27619	,21797	,712
	1+1 Dupleks	,24853	,20336	,739
	2+1	-,31490	,23691	,673
	2+1 Dupleks	-,36905	,28922	,706
1+1	1+0	,27619	,21797	,712
	1+1 Dupleks	,52472(*)	,14815	,004
	2+1	-,03871	,19162	1,000
	2+1 Dupleks	-,09286	,25346	,996
1+1 Dupleks	1+0	-,24853	,20336	,739
	1+1	-,52472(*)	,14815	,004
	2+1	-,56343(*)	,17482	,013
	2+1 Dupleks	-,61758	,24100	,081
2+1	1+0	,31490	,23691	,673
	1+1	,03871	,19162	1,000
	1+1 Dupleks	,56343(*)	,17482	,013
	2+1 Dupleks	-,05415	,26991	1,000
2+1 Dupleks	1+0	,36905	,28922	,706
	1+1	,09286	,25346	,996
	1+1 Dupleks	,61758	,24100	,081
	2+1	,05415	,26991	1,000

Not: Tukey: Homojenlik grupları arasındaki farklılıklar

M:Ortalama, SH:Standart Hata, p: anlamlılık değeri

**Değişken ortalamaları 1'den 5'e kadar sıralanmıştır. Yüksek değer olumlu cevapları göstermektedir.*

Tablo 54'in anlamlılık sütunundaki değerlerden 1+1 ile 1+1 dupleks p= 0,004 ve 2+1 ile 1+1 dupleks p= 0,013 olan daire tipinde ki konut iç mekan sabit donatılarının depolama kapasitesi arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgulardan hareketle en fazla konut iç mekan sabit donatılarının depolama kapasitesi incelendiğinde 2+1 dupleks ve 2+1 daireden memnuniyet en yüksektir. Bu sonuç **H9 hipotezinde** öne sürülen 'Konut iç mekân sabit donatılarının depolama kapasitesi konut tipi büyüklüklerine göre farklılıklar gösterecektir' hipotezini desteklemektedir. Bu verilere göre, konut alanı büyüdükçe depolama kapasitesinin de arttığı söylenebilir.

Tablo 55. Konutlarda yaşayan birey sayısı ve konut mutfak dolaplarının depolama kapasitesinin karşılaştırmalarına ilişkin ANOVA sonuçları

Daire Tipi	N	M	SD	SH	df	F	p
1 Kişi	137	3,5036	1,16394	,09944			
2 Kişi	60	3,6333	1,28837	,16633			
3 Kişi	28	3,7500	1,43049	,27034	4	1,162	,328
4 Kişi	15	4,1333	1,06010	,27372			
5 ve üstü Kişi	9	3,8889	1,16667	,38889			
Toplam	249	3,6145	1,22308	,07751			

*Not: N:Alt sınır, M:Ortalama, SD:Standart sapma, SH:Standart Hata, df: serbestlik derecesi, F: ANAOVA F değeri, p: anlamlılık değeri * Yüksek değer olumlu cevapları göstermektedir.*

Tablo 55'deki ANOVA tablosuna bakıldığında Sig (Anlamlılık) sütunundaki değer 0,328 olduğu görülmektedir. Söz konusu değer 0,05'den büyük olduğu için, konutlarda yaşayan birey sayısının artması ile konutunuzdaki mutfak dolaplarınızın depolama kapasitesinden/hacminden memnuniyet arasındaki ilişkinin $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu sonuç **H10 hipotezinde** öne sürülen 'Konutlarda yaşayan birey sayısının artması ile mutfak dolaplarının depolama kapasitesinin yetersizliği arasında doğru orantı vardır' hipotez red edilmiştir. Bu sonuçlara göre küçük konutta yaşayan kişi sayısının konut mutfak dolaplarının depolama kapasitesinin arasında anlamlı farklılıkların olmadığı söylenebilir.

Tablo 56. Kullanıcıların oturdukları site ve konut iç mekân sabit donatılarının erişim yüksekliklerini karşılaştırmalarına ilişkin ANOVA sonuçları

Daire Tipi	n	M*	SD	SH	df	F	p
Loft Plus	54	3,5972	,84314	,11474			
Loft Style	36	3,8681	,67211	,11202			
Studio Concept	29	3,7500	,71339	,13247	4	5,821	,000
İkon Terrace Res.	36	4,1667	,58858	,09810			
Koru Stüdyo	46	3,4185	,80804	,11914			
Toplam	201	3,7289	,78174	,05514			

Not: n:frekans, M:Ortalama, SD:Standart sapma, SH:Standart Hata, df: serbestlik derecesi, F: ANAOVA F değeri, p: anlamlılık değeri*

**Değişken ortalamaları 1'den 5'e kadar sıralanmıştır. Yüksek değer olumlu cevapları göstermektedir.*

Tablo 56'daki ANOVA tablosuna bakıldığında Sig (Anlamlılık) sütunundaki değer 0,000 olduğu görülmektedir. Söz konusu değer 0,05'den küçük olduğu için, uygun erişim

yüksekliğine sahip olmayan sabit donatı elemanları ile katılımcıların bulunduğu site arasındaki ilişkinin $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte daha önce de ifade edildiği gibi ANOVA tablosu gruplar arasındaki farklılıkları bir bütün olarak değerlendirir. Diğer bir ifade ile hangi ikili gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğuna ilişkin bilgi vermez. Bunun için aşağıdaki Tukey testi tablosu incelenmelidir.

Tablo 57. Kullanıcıların oturdukları daire tipi ve konut iç mekân sabit donatılarının erişim yüksekliklerinin ortalama, standart sapma ve Tukey sonuçları

Konutlar	Karşılaştırılan konutlar	M*	SH	p
Loft Plus	Loft Style	-,27083	,16064	,445
	Studio Consept	-,15278	,17188	,901
	İkon Terrace Residence	-,56944(*)	,16064	,004
	Koru Stüdyo	,17874	,14979	,755
Loft Style	Loft Plus	,27083	,16064	,445
	Studio Consept	,11806	,18629	,969
	İkon Terrace Residence	-,29861	,17597	,438
	Koru Stüdyo	,44958	,16613	,057
Studio Consept	Loft Plus	,15278	,17188	,901
	Loft Style	-,11806	,18629	,969
	İkon Terrace Residence	-,41667	,18629	,171
	Koru Stüdyo	,33152	,17702	,335
İkon Terrace Residence	Loft Plus	,56944(*)	,16064	,004
	Loft Style	,29861	,17597	,438
	Studio Consept	,41667	,18629	,171
	Koru Stüdyo	,74819(*)	,16613	,000
Koru Stüdyo	Loft Plus	-,17874	,14979	,755
	Loft Style	-,44958	,16613	,057
	Studio Consept	-,33152	,17702	,335
	İkon Terrace Residence	-,74819(*)	,16613	,000

Not: Tukey: Homojenlik grupları arasındaki farklılıklar

M:Ortalama, SH:Standart Hata, p: anlamlılık değeri

**Değişken ortalamaları 1'den 5'e kadar sıralanmıştır. Yüksek değer olumlu cevapları göstermektedir.*

Tablo 57'deki anlamlılık sütunundaki değerler incelendiğinde Loft Plus ile İkon Terrace arasında anlamlı bir ilişki vardır. Aynı zamanda İkon Terrace ile Koru Stüdyo arasında anlamlı bir ilişki vardır. Erişim noktasında en çok memnuniyet İkon Terrace

Residence’da olduğu gör÷lmektedir. En düşük memnuniyet ise Kuru St÷dyo’dur. Bu sonuç **H11 hipotezinde** öne sür÷len ‘*Uygun erişim yüksekliğine sahip olmayan sabit donatı elemanları, konut kullanıcılarının memnuniyetsizliğine sebep olur*’ hipotezini desteklemektedir.

Tezin bu bölümünde, literatür ışığında oluşturulan araştırma hipotezlerini test etmek için; araştırmadan elde edilen verilerin yüzdelik değerleri, aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri hesaplanmış ve verilerin Cronbach Alpha güvenilirlik testleri yapılmıştır. Değişkenler arasındaki farklılıkların / ilişkilerin istatistiksel açıdan $P < 0.05$ düzeyinde anlamlı olup olmadığı tekli varyans analizi (ANOVA / T-testi) ile test edilmiştir. Varyans analizinde önemli gör÷len değişkenlerin birbirleriyle karşılaştırılabilmesi içinde Tukey HSD testi yapılmıştır. Çalışma hipotezlerinde (H1, H2, H3, H4, H5, H6, H7, H8, H9, H10 ve H11) kullanılan tanımlayıcı istatistiklerden Ki-Kare bağımsızlık testi, Descriptives, Anova ve T-Testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre bazı hipotezlerde anket sonucu toplanan veriyi nesnel olarak tartışılabilir duruma getirmek için; tablolar üretilmiş, sonuçlar yüzde olarak belirlenmiş ve karşılaştırılmalı değerlendirmeler yapılmıştır.

4.3. Antropometrik Analiz

Konya örneklem alanında küçük ölçekli konutlarda iç mekân sabit donatı elemanlarının antropometrik analizinin yapılacağı bu kısımda çalışmaya aşağıdaki sistematik çerçevesinde yaklaşılmıştır;

1. Konut iç mekân analizi: Konutların iç mekân donatı elemanlarından analizi yapılacak sabit donatıların planda ve kesitte gösterimi, odaların metrekare olarak alanı ve yükseklik tespit çalışması Tablo 7-8-9-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20’de yer almaktadır.
2. Statik ve dinamik antropometriye ait ölçüler: Çalışma kapsamında ele alınacak antropometrik ölçülendirmede kullanılacak postürler, tezin 2.4.2 bölümünde yer alan ‘Küçük Konutta Mekân-Donatı-Eylem İlişkisi’ başlığı altında incelenen çalışmalar ışığında tez kapsamında incelenen konutlara yönelik kurgulanmıştır. Bu kapsamda kullanılan veriler iki aşamada ele alınmıştır. Bunlar;

- İlk aşama, daha önce Türk insanının antropometrik verileri üzerinde araştırma yapan mevcut çalışmalarda kullanılan ‘boy yüksekliğinin’ ortalama değer aralığından oluşmaktadır (Tablo 58). Bu kaynaklarda elde edilen antropometrik veriler, EN 979 ve ISO 7250 standartlarına uygun olarak yapılmıştır (Barlı ve ark., 2005).
 - İkinci aşama küçük konut sabit donatılarda kullanılacak postürlerin donatıya en uygun erişim şekilleri ve onların alt duruş şekillerinden oluşan ölçü aralıkları belirlenmiştir (Tablo 59).
3. Eylem-donatı-antropometri analizi: Sabit donatıların eylem tipi-erişim şekli ve eylem analizi/ eylem duruş postürü oluşturulmuştur (Tablo 60). Ele alınan konutlarda sabit donatıların tespiti yapılmıştır (Tablo 61).
 4. Donatı analiz tabloları: Dördüncü ve son aşamada ise sabit donatıların antropometrik analiz yöntemi ile ele alınan 5 küçük konutta yüksekliklerinin karşılaştırılması yapılmıştır.

Ülkemizde antropometri araştırmaları ve veri çalışmaları kısıtlı sayıda yapılmıştır. Yapılan 20 adet çalışma, yılları, denek sayıları, deneklerin ‘boy yüksekliği’ne ait ortalama değerleri ve standart sapmaları Tablo 58’te verilmiştir.

Tablo 58. Türk insanının yetişkin “boy yüksekliğinin” tarihsel karşılaştırmalı verileri

Araştırma Yılı	ERKEK (boy yüksekliği)			KADIN (boy yüksekliği)			Veri Kaynağı Referans	
	n	M	SD	n	M	SD		
1	1891	300	164.2				İnan (1947)	
2	1931-1932	797	166.3				İnan (1947)	
3	1937	39465	165.3	20263	152.3		Anonim (1937)	
4	1960			661	155.4	5.4	Çiner (1960)	
5	1960-1961	915	169.3	5.7			Hertzberg vd (1963)	
6	1966-1968	1865	166.6				Emekli (1971)	
7	1975	568	167.9	556	154.4		Saatçioğlu (1975)	
8	1980	1000	168.8	6.37			Özok (1981)	
9	1989	5109	170.2	6.0			Kayış ve Özok (1991)	
10	1991			100	156.3	5.53	Gönen ve Kalınkara (1991)	
11	1997	1159	170.6	6.2			Kır (1997)	
12	1997			271	157.0	6.4	Örmeci vd (1997)	
13	1999	250	172	7.5			Akın (1999)	
14	2004			610	157.2		Gültekin (2004)	
15	2004-2005	1050	168.88	6.76	1050	155.03	5.93	Güleç vd (2005)
16	2004-2006	703	174.1	6.9	512	158.9	6.4	Özer (2008)
17	2007	2263	170.8	8.1	1942	159.8	7.6	İşeri ve Aslan (2009)
18	2013	180	169.7	6.81	180	155.8	6.65	Hastürk (2013)
19	2014			225	159.5	69.3	*Cengiz (2014)	
20	2015	300	174.4	5.67			*Doğan ve Kalınkara (2015)	

Not: n: Denek sayısı, M: Ortalama değer, SD: Standart sapma

*Verilen ortalama değerler mm cinsinden verilmiştir.*Çalışmada kullanılan bay ve bayan ölçülerin referansları*

Kaynak: Bilen, 2004; Özer, 2008; Arat, 2011; Hastürk, 2013; Cengiz 2014’ün çalışmalarından faydalanılarak derlenmiştir

Çalışmanın önemli kısmını teşkil eden küçük konut sabit donatılarda kullanılabilecek postürlerin donatıya en uygun erişim şekilleri ve onların alt duruş şekilleri Tablo 58’te verilmiştir. Tabloda verilen ölçüler Türkiye’de antropometri araştırmalarında en güncel verileri içeren ve birbirine yakın denek sayısı ile yapılmış aynı zamanda da sağlıklı verilerin ortaya konulduğu düşünülen çalışmalardan faydalanılmıştır. Bu çalışmalardan; baylara ait ölçüler Doğan ve Kalınkara (2015)’nın, bayanlara ait ölçüler ise Cengiz

(2014)'in çalışmasındaki veriler kullanılmıştır. Dizdar (2003) antropometrik tasarımda, vücut ölçüleri hakkındaki istatistiki bilgilerin bir tasarım problemine doğrudan uygulanmayacağını vurgular. Tasarımcı önce hangi antropometrik uyumsuzlukların olabileceğini analiz etmeli ve hangi antropometrik verilerin bu problemin çözümünde uygun olacağına karar vermelidir. Bir başka deyişle, tasarımcı kullanıcı ile ürün arasında neyin uyum sağlayacağını fikirsel olarak geliştirmelidir. Daha sonra istatistik olarak uygun bir yüzdelik alan seçilmelidir. Yani bu aşamadaki problem ise eldeki istatistik ölçülerin nasıl kullanılacağıdır. Bu aşamada unutulmaması gereken husus eldeki istatistiki verilerin ancak belli bazı kriterler çerçevesinde kullanılabilir olmasıdır (Dizdar, 2003; Kaya ve Özok, 2017). Buradan hareketle çalışmamız kapsamında ele aldığımız ölçülerin mantıksal açılımı, referans alınan ölçünün kapsayıcılığına göre cinsiyetlere karar verilmiştir. Yani donatının uygun erişim şekline göre bay ve bayan deneklerin ölçüsel aralıkları kullanılmıştır. Örneğin; raf erişim yüksekliği belirlenirken minimum ölçüler yani kısa boylu (bayan) bireylere yönelik ölçüler, oturma genişliği belirlenirken maksimum ölçüler yani bay vücut ölçüler kullanılmıştır. Analizini yapacağımız küçük konut iç mekân donatılarının kapsayıcı alanları düşünülerek erişim ile ilgili ölçülerde bayanların ortalama ölçü değerleri, genişlik ve derinlik ile ilgili ölçülerde bayların ortalama ölçü değerleri değerlendirilmiştir. Sonrasında donatı ve duruş şekilleri (postürleri) ile iç mekân sabit donatılarının sınıflandırması yapılmış ve karşılıklı ilişkilendirilerek çalışma kapsamında istenilen analiz çalışması elde edilmiştir.

Tablo 59’da çalışma kapsamında kullanılacak vücut postürleri ve alt postürleri, bay ve bayanlara ait antropometrik ölçülerden oluşan sayı aralığında ele alınmıştır. Kullanılan ölçülerin %5 ile %95 percentile aralıkları tabloda belirtilmiştir. Çalışmada karşılaştırma için kullanılan “*referans değer*” ise aritmetik ortalama (M*) değerleridir. Bu kapsamda analiz tablosunda ele alınan ana postürler ve onların değer aralıkları şu şekilde açıklanabilir:

Ayakta duruş şekline göre;

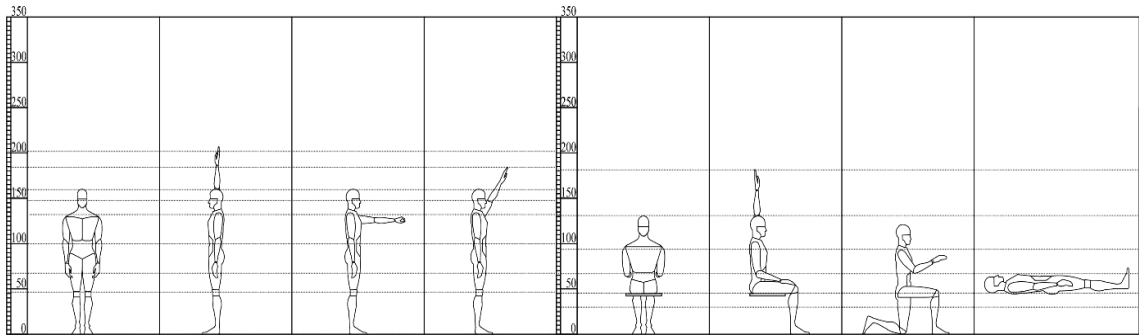
- 1 numaralı duruş şekline göre, boy uzunluğunun bayanlara yönelik ölçü %5-%95 percentile aralığı 148.8 ile 171.4 cm arasında, M* değeri 159.5 cm, (1.1) alt postür göz yüksekliğinin bayanlara yönelik ölçü %5-%95 percentile aralığı 138.7 ile 159.0 cm arasında, M* değeri 148.7 cm,
- 2 numaralı duruş şekline göre, düşeyde maksimum kavrama noktasının bayanlara yönelik M* değeri 201.7 cm, (2.2) omuz genişliği baylara yönelik ölçü %5-%95 percentile aralığı 39.8 ile 57.7 cm arasında ve M* değeri 49.0 cm,
- 3 numaralı duruş şekline göre, öne uzanma mesafesi baylara yönelik %5-%95 percentile aralığı 60.7 ile 79.6 cm arasında ve M* değeri 72.0 cm; (3.2) omuz yüksekliği bayanlara yönelik ölçü %5-%95 percentile aralığı 123.1 ile 143.5 cm arasında ve M* değeri 133.0 cm,
- 4 numaralı duruş şekline göre, düşeyde erişim noktası olarak tanımlanan bayanlara yönelik ölçü %5-%95 percentile aralıklarında; üst değer (max. Kavrama noktası) M* değeri 185.0 cm; (4.4) alt değer (min. elin yerden yüksekliği) 65.7 ile 79.2 cm arasında ve M* değeri 72.8 cm,

Oturma ve yatma duruş şekline göre;

- 5 numaralı duruş şekline göre, oturan insanın boy yüksekliği bayanlara yönelik %5-%95 percentile aralığı 81.0 ile 93.1 cm arasında ve M* değeri 87.4 cm,
- 6 numaralı duruş şekline göre, oturan insanın düşeyde maksimum kavrama noktası bayanlara yönelik M* değeri 129.6 cm,
- 7 numaralı duruş şekline göre, çömelerek veya oturarak erişim noktasının bayanlara yönelik %5-%95 percentile aralıkları; üst değer M* değeri 89.9 cm; alt değer M* değeri 60.2 cm,

- 8 numaralı duruş şekline göre, yatma, ayakları uzatarak oturma gibi postürlerde erişim noktasının baylara yönelik %5-%95 percentile aralığı 83.3 ile 104.4 cm arasında ve M* değeri 93.0 cm olarak belirlenmiştir.

Antropometri analiz yönteminde kullanılan ölçüler yükseklik ve genişliğe ait veriler olduğundan alan ve hacimsel bir kıyaslama değerlendirilme kapsamına alınmamıştır. Analizde değerler karşılaştırılırken 1, 2, 4, 5, 6 ve 7 numaralı postürler referans değer (ortalama değer) altında olanlar ergonomik faktöre göre donatının uygun antropometriye göre biçimlendiği kabul edilip olumlu olarak değerlendirilmiştir; 3, 4.4 ve 8 numaralı postürlerin ise referans değer (ortalama değer) üstünde olanları ergonomik faktöre göre olumlu olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca postürlerdeki referans değer ± 1.5 cm (altı ve üstü) hata payı düşünülerek göz ardı edilerek olumlu/olumsuz açıdan değerlendirme kapsamına alınmıştır. Değerlendirme kapsamında bazı ölçüler direk olarak değil, referans değeri formüle edilerek de kullanılmıştır. Bunların ise aralarındaki en uygun değer olumlu olarak kabul edilmiştir. Analizde kullanılan postürlere ait kodlar postürün üst kısmında yazılmıştır. Analiz çalışmalarında kullanılan tarama derecelendirmesi tablonun sol tarafında belirtilmiş olup böylelikle donatının kullanılan alanın tarifini yapmak için bir derecelendirme amaçlanmıştır (Şekil 128). Ayrıca ölçü çizgisindeki yüksekliği, postürleri kesen noktasal çizgiler donatının sınırlarını tarif etmekte ve böylelikle donatının sınırları postürler açısından değerlendirme imkânı bulunmaktadır.

Şekil 128. Analizde kullanılan ana postürler ve ölçü çizelgesi ilişkisi

Tablo 60. Küçük konut iç mekân sabit donatılarının eylem-erişim şekli-donatı analizi

Sabit Donatı Türü	Eylem Tipi	Erişim Şekli		Eylem Analizi- Eylem Duruş Postürü									
		Ayakta	Oturun	Ayakta				Oturun		Yatan			
				1	2	3	4	5	6	7	8		
Üst seviye dolap (tezgah üstü)	Depolama, sergileme	•											
Tezgâh yüksekliği	Pişirme, yıkama, servis hazırlık	•											
Alt seviye dolap (tezgah altı)	Depolama-bulaşık makinası/çamaşır makinası (varsa)	•	•										
Masa	Yemek yeme-ders çalışma		•										
Çekmece	Depolama	•	•										
Orta seviye dolap	Depolama, sergileme	•											
Askılık	Depolama	•											
Raf	Depolama, sergileme	•											
Ayakkabılık-oturma	Ayakkabı terlik giyme-çıkarma		•										
Ayna	Depolama-ayna	•											
Lavoba	Yıkama	•											
Yatak	Oturma-yatma-dinlenme		•										
Tv ünitesi/raf	Tv izleme, depolama, sergileme		•										

Tablo 61. Küçük konutlarda iç mekân sabit donatılarının tespiti

Sabit Donatı Türü	K.K.-1 (1+0 / 1+1 dub.)				K.K.-2 (1+0 / 1+1 dub.)				K.K.-3 (1+1)				K.K.-4 (1+0 / 1+1 / 2+1 dub.)				K.K.-5 (2+1 / 2+1 dub.)			
	Giriş	Mutfak	Yatak Birimi	Banyo	Giriş	Mutfak	Yatak Birimi	Banyo	Giriş	Mutfak	Yatak Birimi	Banyo	Giriş	Mutfak	Yatak Birimi	Banyo	Giriş	Mutfak	Yatak Birimi	Banyo
Üst seviye dolap (tezgah üstü)	•				•				•		•		•	•			•			
Tezgâh yüksekliği	•				•				•				•				•			
Alt seviye dolap (tezgah altı / oturma yük. altı)	•		•		•	•			•		•		•	•		•	•		•	
Masa	•								•				•				•			
Çekmece	•	•			•		•		•				•				•			
Orta seviye dolap / boy dolap	•	•							•								•			
Askılık					•								•				•			
Raf		•			•											•	•		•	
Ayakkabılık-oturma					•								•							
Ayna				•	•		•				•				•				•	
Lavoba				•			•				•				•				•	
Yatak		•																		
Tv ünitesi		•											•							

4.3.1. Giriş Alanına Ait Sabit Donatıların Analizi

Giriş alanına ait sabit donatı analizinde incelenen vestiyer dolaplarının yükseklik ve antropometrik veri analizleri aşağıda sırasıyla verilmiş olup, bu donatıların eylem-donatı-antropometri ilişki değerlendirme tablosu Tablo 60'da gösterilmiştir.

Vestiyer donatısının yükseklik analizi göre:

- K.K.-1'de vestiyer dolabı bulunmamaktadır.
- K.K.-2 için; oturma yüksekliği 60 cm, alt dolap yüksekliği 57 cm, askılık yüksekliği 180 cm, dolabın yerden yüksekliğinin üst noktası 202.5 cm ve dolap derinliği 35 cm'dir.
- K.K.-3'te vestiyer dolabı bulunmamaktadır.

- K.K.-4' için; oturma yüksekliği 40 cm, alt dolap yüksekliği 38 cm, askılık yüksekliği 161 cm, dolabın yerden yüksekliğinin üst noktası 211.5 cm yükseklikte ve dolap derinliği 40 cm'dir.
- K.K.-5' için; boy dolabın yerden yüksekliğinin üst noktası 227 cm, dolabın içinin askı yüksekliği 182 cm, üst raf yüksekliği 192 cm, yerden ilk raf yüksekliği 12cm, 2.raf 30 cm ve 3. raf yüksekliği 60 cm'dir ve dolap derinliği 61 cm'dir.

Vestiyer donatısının antropometrik veri analizine göre:

Tablo 61'de yapılmış olan eylem-erişim şekli-donatı analiz tablosuna göre vestiyer dolabına yönelik;

- Eylem tipi: mekân içinde depolama, sergileme, Ayakkabı terlik giyme-çıkarma, askılık eylemine uygun olarak,
- Erişim şekli ayakta ve oturan kullanıcıya yönelik 1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 7 numaralı eylem duruş postürlerine ait antropometrik veriler kullanılmıştır.

Vestiyer dolabı konut içinde yoğunlukla depolama amaçlı kullanılan sabit donatının analizine yönelik antropometrik veriler, eylem -erişim şekli- donatı ilişkisi Tablo 62'de gösterilmiştir.

Tablo 62. Eylem-Donatı-Antropometri İlişkisi-Vestiyer Dolabı

K.K.-2	(Statik Antropometri) 1	(Statik Antropometri) 2	(Statik Antropometri) 3	(Dinamik Antrp.) 4	(Statik Antropometri) 5	(Statik Antropometri) 6	(Dinamik Antrp.) 7
Boy Uzunluğu Üst Döşeme (Üst noktası) (Askı yüksekliği) (Oturma yüksekliği) 0.00	Boy Uzunluğu	Düşeyde max. kavrama nok.	Yana kol erişim nok.	Düşeyde el kavrama nok.	Boy- Oturma yüksekliği	Düşeyde max. kavrama nok.	Çömelme ile kavrama nok.
K.K.-4	(Statik Antropometri) 1	(Statik Antropometri) 2	(Statik Antropometri) 3	(Dinamik Antrp.) 4	(Statik Antropometri) 5	(Statik Antropometri) 6	(Dinamik Antrp.) 7
Boy Uzunluğu Üst Döşeme (Üst noktası) (Askı yüksekliği) (Oturma yüksekliği) 0.00	Boy Uzunluğu	Düşeyde max. kavrama nok.	Yana kol erişim nok.	Düşeyde el kavrama nok.	Boy- Oturma yüksekliği	Düşeyde max. kavrama nok.	Çömelme ile kavrama nok.
K.K.-5	(Statik Antropometri) 1	(Statik Antropometri) 2	(Statik Antropometri) 3	(Dinamik Antrp.) 4	(Statik Antropometri) 5	(Statik Antropometri) 6	(Dinamik Antrp.) 7
Boy Uzunluğu Üst Döşeme (Üst noktası) (Üst raf yüksekliği) (Askı yüksekliği) (3. raf yüksekliği) (2. raf yüksekliği) (1. raf yüksekliği) 0.00	Boy Uzunluğu	Düşeyde max. kavrama nok.	Yana kol erişim nok.	Düşeyde el kavrama nok.	Boy- Oturma yüksekliği	Düşeyde max. kavrama nok.	Çömelme ile kavrama nok.

4.3.2. Mutfak Alanına Ait Sabit Donatıların Analizi

Yaşama alanına ait sabit donatı analizinde incelenen mutfak dolaplarının yükseklik ve antropometrik veri analizleri aşağıda sırasıyla verilmiş olup, bu donatıların eylem-donatı-antropometri ilişki değerlendirme tablosu Tablo 60'da gösterilmiştir.

Mutfak donatısının yükseklik analizi göre:

- K.K.-1 için; tezgâh altı 1. çekmece yüksekliği 48 cm, tezgâh altı 2. çekmece yüksekliği 70 cm, tezgâh altı 3. çekmece yüksekliği 80 cm, tezgâh yüksekliği 88 cm, tezgâh arası yüksekliği 57 cm, tezgâh üst dolaplar 80 cm ve dolapların üst sınır yüksekliği 225 cm olup sabit masa yüksekliği tezgâhla bütün fakat düşük kotta 80 cm,

- K.K.-2 için; tezgah altı 1. çekmece yüksekliği 23 cm, tezgah altı 2. çekmece yüksekliği 38 cm, tezgah altı 3. çekmece yüksekliği 85 cm, tezgah yüksekliği 90.8 cm, tezgah arası yüksekliği 58.5 cm, tezgah üst dolaplar 53.2 cm, tezgah üstü 1. raf yüksekliği 183 cm, tezgah üstü 2. raf yüksekliği ve dolapların üst sınır yüksekliği 202.5 cm,
- K.K.-3 için; tezgah altı 1. çekmece yüksekliği 29 cm, tezgah altı 2. çekmece yüksekliği 48 cm, tezgah altı 3. çekmece yüksekliği 67 cm, tezgah yüksekliği 92.5 cm, tezgah arası yüksekliği 56 cm, tezgah üst dolaplar 60 cm ve dolapların üst sınır yüksekliği 208.5 cm olup sabit masa yüksekliği tezgahla bütün aynı kotta 92.5 cm,
- K.K.-4 için; tezgah altı 1. çekmece yüksekliği 47 cm, tezgah altı 2. çekmece yüksekliği 65 cm, tezgah altı 3. çekmece yüksekliği 83 cm, tezgah yüksekliği 90 cm, tezgah arası yüksekliği 56 cm, tezgah üst dolaplar 72 cm ve dolapların üst sınır yüksekliği 219 cm olup sabit masa yüksekliği tezgahtan bağımsız 92 cm,
- K.K.-5 için; tezgah altı 1. çekmece yüksekliği 48 cm, tezgah altı 2. çekmece yüksekliği 70 cm, tezgah altı 3. çekmece yüksekliği 85.8 cm, tezgah yüksekliği 91 cm, tezgah arası yüksekliği 56 cm, tezgah üst dolaplar 80 cm ve dolapların üst sınır yüksekliği 227 cm olup sabit masa yüksekliği tezgahtan bağımsız 91 cm'dir.

Mutfak donatısının antropometrik veri analizine göre:

Tablo 60'da yapılmış olan eylem-erişim şekli-donatu analiz tablosuna göre mutfak dolabına yönelik,

- Eylem tipi: mekân içinde depolama, sergileme, pişirme, yıkama, servis hazırlık, bulaşık makinası/çamaşır makinası (varsa), yemek yeme-ders çalışma eylemine uygun olarak,
- Erişim şekli ayakta ve oturan kullanıcıya yönelik 1, 2, 3, 4, 5 ve 7 numaralı eylem duruş postürlerine ait antropometrik veriler kullanılmıştır.

Mutfak dolabı konut içinde hazırlık, yıkama, servis, depolama amaçlı kullanılan sabit donatının analizine yönelik antropometrik veriler, eylem -erişim şekli- donatu ilişkisi Tablo 63'de gösterilmiştir.

Tablo 63. Eylem-Donatı-Antropometri İlişkisi-Mutfak Dolabı

K.K.-1	(Statik Antropometri) 1	(Statik Antropometri) 2	(Statik Antropometri) 3	(Dinamik Antrp.) 4	(Statik Antropometri) 5	(Dinamik Antrp.) 7
298.00 Üst Döşeme (Üst nokta) 225.00 (Dolap alt yük.) 145.00 Dolap (Tezgah yüksekliği) 88.00 (3. Çekmece yük.) 83.00 (2. Çekmece yük.) 70.00 (1. Çekmece yük.) 48.00 80.00 (Masa yüksekliği) 0.00	Boy Uzunluğu	Düşeyde max. kavrama nok.	Yana kol erişim nok.	Düşeyde el kavrama nok.	Boy- Oturma yüksekliği	Çömelme ile kavrama nok.
277.00 Üst Döşeme (Üst nokta) 202.50 (Dolap alt yük.) 149.30 Dolap (Tezgah yüksekliği) 90.80 (3. Çekmece yük.) 85.00 (2. Çekmece yük.) 38.00 (1. Çekmece yük.) 23.00 0.00	Boy Uzunluğu	Düşeyde max. kavrama nok.	Yana kol erişim nok.	Düşeyde el kavrama nok.	Boy- Oturma yüksekliği	Çömelme ile kavrama nok.
274.00 Üst Döşeme (Üst nokta) 208.50 (Dolap alt yük.) 148.50 Dolap (Tezgah yüksekliği) 92.50 (3. Çekmece yük.) 67.00 (2. Çekmece yük.) 48.00 (1. Çekmece yük.) 29.00 92.50 (Masa yüksekliği) 0.00	Boy Uzunluğu	Düşeyde max. kavrama nok.	Yana kol erişim nok.	Düşeyde el kavrama nok.	Boy- Oturma yüksekliği	Çömelme ile kavrama nok.
280.00 Üst Döşeme (Üst nokta) 219.00 (Dolap alt yük.) 146.00 Dolap (Tezgah yüksekliği) 90.00 (3. Çekmece yük.) 83.00 (2. Çekmece yük.) 65.00 (1. Çekmece yük.) 47.00 92.00 (Masa yüksekliği) 0.00	Boy Uzunluğu	Düşeyde max. kavrama nok.	Yana kol erişim nok.	Düşeyde el kavrama nok.	Boy- Oturma yüksekliği	Çömelme ile kavrama nok.
290.00 Üst Döşeme (Üst nokta) 227.00 (Dolap alt yük.) 147.00 Dolap (Tezgah yüksekliği) 91.00 (3. Çekmece yük.) 83.80 (2. Çekmece yük.) 70.00 (1. Çekmece yük.) 48.00 91.00 (Masa yüksekliği) 0.00	Boy Uzunluğu	Düşeyde max. kavrama nok.	Yana kol erişim nok.	Düşeyde el kavrama nok.	Boy- Oturma yüksekliği	Çömelme ile kavrama nok.

4.3.3. Yatak Alanına Ait Sabit Donatıların Analizi

Yatma alanına ait sabit donatı analizinde ele alınan konutlarda sadece bir adet olması ve bununda tv ünitesi ile beraber tasarlanmış olmasından dolayı bu bölümde yatma+tv üniteleri beraber değerlendirilmiştir. İncelenen dolapların yükseklik ve antropometrik veri analizleri aşağıda sırasıyla verilmiş olup, bu donatıların eylem-donatı-antropometri ilişkisi değerlendirme tablosu Tablo 60'da gösterilmiştir.

Yatak ve tv ünite donatısının yükseklik analizi göre:

- K.K.-1'de beraber çözümlenmiş yatak ve tv ünite dolabı ölçüleri için; donatının üst sınır yüksekliği 210 cm, 1. raf yüksekliği 110 cm, 2. raf yüksekliği 160 cm ve tv alt dolabı 40 cm,
- K.K.-4' de bulunan tv dolabı için; alt dolap yüksekliği 45 cm'dir.
- K.K.-2, K.K.-3 ve K.K.-5'de sabit yatak ve tv ünitesi bulunmamaktadır.

Yatak donatısının antropometrik veri analizine göre:

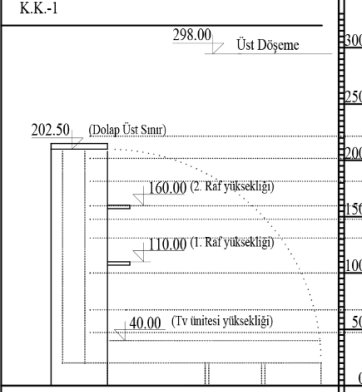
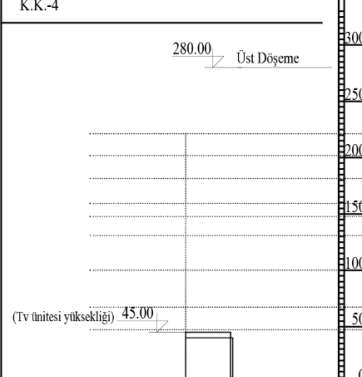
Tablo 64'te yapılmış olan eylem-erişim şekli-donatı analiz tablosuna göre yatak ve tv ünite dolabına yönelik,

Eylem tipi: mekân içinde yatma, dinlenme, depolama, sergileme ve tv izleme eylemine uygun olarak,

Erişim şekli ayakta, oturan ve yatan kullanıcıya yönelik, 4, 5, 7 ve 8 numaralı eylem duruş postürlerine ait antropometrik veriler kullanılmıştır.

Yatak dolabı ve tv ünitesi sabit donatının analizine yönelik antropometrik veriler, eylem-erişim şekli- donatı ilişkisi Tablo 64'de gösterilmiştir.

Tablo 64. Eylem-Donatı-Antropometri İlişkisi-Yatak ve Tv Ünite Dolabı

K.K.-1	(Dinamik Antrp.) 4	(Statik Antropometri) 5	(Dinamik Antrp.) 7	(Dinamik Antrp.) 8
	Düseyde el kavrama nok.	Boy- Oturma yüksekliği	Çömelme ile kavrama nok.	Yatma- sırt üstü uzanma
	Düseyde el kavrama nok.	Boy- Oturma yüksekliği	Çömelme ile kavrama nok.	

4.3.4. Banyo Alanına Ait Sabit Donatıların Analizi

Banyo (ıslak hacim) alanına ait sabit donatı analizinde incelenen banyo dolaplarının yükseklik ve antropometrik veri analizleri aşağıda sırasıyla verilmiş olup, bu donatıların eylem-donatı-antropometri ilişki değerlendirme tablosu Tablo 60'da gösterilmiştir.

Banyo donatısının yükseklik analizi göre:

- K.K.-1 için; lavabonun alt dolap yüksekliği 59 cm, lavabo yüksekliği 76.5 cm, lavabo derinliği 45 cm, ayna başlangıcı 120 cm, ayna üst sınırı 200 cm, çamaşır makinesi dolabı yüksekliği 90 cm, makine üst dolap sınırı 200 cm,
- K.K.-2 için; lavabonun alt dolap yüksekliği 51.5 cm, lavabo yüksekliği 67.5 cm, lavabo derinliği 45 cm, ayna başlangıcı 130 cm, ayna üst sınırı 187 cm,
- K.K.-3 için; lavabonun alt dolap yüksekliği 80 cm, lavabo yüksekliği 85.5 cm, lavabo derinliği 60 cm, ayna başlangıcı 125.5 cm, ayna üst sınırı 188.5 cm, lavabo üstü dolap başlangıcı 129.5, lavabo üstü üst dolap sınırı 229.5 cm,

- K.K.-4 için; lavabonun alt dolap yüksekliği 71 cm, lavabo yüksekliği 76 cm, lavabo derinliği 45 cm, ayna başlangıcı 115 cm, ayna üst sınırı 194 cm,
- K.K.-5 için; lavabonun alt dolap yüksekliği 72 cm, lavabo yüksekliği 80 cm, lavabo derinliği 45 cm, ayna başlangıcı 105.5 cm, ayna üst sınırı 185.5 cm, çamaşır makinesi dolabı yüksekliği 92 cm, makine üst dolap sınırı 218 cm'dir.

Banyo donatısının antropometrik veri analizine göre:

Tablo 65'de yapılmış olan eylem-erişim şekli-donatı analiz tablosuna göre mutfak dolabına yönelik,

- Eylem tipi: mekân içinde yıkama, depolama, ayna (kişisel bakım), çamaşır makinası (varsa) eylemine uygun olarak,
- Erişim şekli ayakta kullanıcıya yönelik 1, 2, 3 ve 4 numaralı eylem duruş postürlerine ait antropometrik veriler kullanılmıştır.

Banyo dolabı konut içinde yıkama, depolama amaçlı kullanılan sabit donatının analizine yönelik antropometrik veriler, eylem -erişim şekli- donatı ilişkisi Tablo 65'de gösterilmiştir.

Tablo 65. Eylem-Donatı-Antropometri İlişkisi-Banyo Dolabı

K.K.-1	(Statik Antropometri) 1	(Statik Antropometri) 2	(Statik Antropometri) 3	(Dinamik Antrp.) 4
278.00 Üst Döşeme (Ayna üst yükseklik) 200.00 (Ayna alt yükseklik) 120.00 (Ç.mak. dolabı yük.) 90.00 (Lavoba yüksekliği) 76.50 (A.Dolap yüksekliği) 59.00 0.00	Boy Uzunluğu	Düşeyde max. kavrama nok.	Yana kol erişim nok.	Düşeyde el kavrama nok.
257.00 Üst Döşeme (Ayna üst yükseklik) 187.00 (Ayna alt yükseklik) 130.00 (Lavoba yüksekliği) 67.50 (A.Dolap yüksekliği) 51.50 0.00	Boy Uzunluğu	Düşeyde max. kavrama nok.	Yana kol erişim nok.	Düşeyde el kavrama nok.
254.00 Üst Döşeme (Ü. dolap yüksekliği) 229.50 (Ayna üst yükseklik) 188.50 (Ayna alt yükseklik) 125.50 (Lavoba yüksekliği) 85.50 (A.dolap yüksekliği) 80.50 0.00	Boy Uzunluğu	Düşeyde max. kavrama nok.	Yana kol erişim nok.	Düşeyde el kavrama nok.
260.00 Üst Döşeme (Ayna üst yükseklik) 194.00 (Ayna alt yükseklik) 115.00 (Lavoba yüksekliği) 76.00 (A.Dolap yüksekliği) 71.00 0.00	Boy Uzunluğu	Düşeyde max. kavrama nok.	Yana kol erişim nok.	Düşeyde el kavrama nok.
270.00 Üst Döşeme (Ayna üst yükseklik) 185.50 (Ayna alt yükseklik) 105.50 (Lavoba yüksekliği) 80.00 (A.Dolap yüksekliği) 72.00 (Ç.mak. dolabı yük.) 92.00 0.00	Boy Uzunluğu	Düşeyde max. kavrama nok.	Yana kol erişim nok.	Düşeyde el kavrama nok.

4.3.5. Antropometrik Analiz Bulguları

Yapılan analizler sonucu elde edilen sabit donatı elemanlarının yerden yükseklik, derinlik ve genişlik ölçüleri tespit edilerek tablolara aktarımı yapılmıştır. Örneklem alanında yapılan tespitler sonucu, Konya’da küçük ölçekli konutlarda bulunan sabit donatı elemanlarının antropometrik veriler ile ortaya çıkan değerler uygun ergonomik koşulu sağlayıp sağlamadığı, Türk insanına yönelik uygun antropometri de olup olmadığı değerlendirilmiştir. Ayrıca değerlendirmede, yapılan anketler sonucu kullanıcının bu donatılardan memnuniyet derecesini de karşılaştırarak, Türk insanına yönelik en uygun donatı üretimi niteliğini ortaya koyulmuştur.

4.3.5.1. Giriş alanına ait sabit donatıların analiz bulguları

Giriş alanına ait sabit donatı analizinde incelenen vestiyer dolaplarına ait veriler Tablo 66’da sayısal analizleri tabloya dökülerek elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Tablo 66. Sayısal Analiz / Donatı-Antropometri İlişkisi: Vestiyer Dolabı

Postür	(1.1)	(2.1)	(3.2)	(4.1)	(5)	(6.1)	(7.2)	
Konut	Yükseklik*	159.5	201.7	133.0	185.0	(5.4)43.1	129.6	60.2
	Derinlik*					(5.3)48.1		
K.K.-2	Yükseklik	180	202.5	180	180	60	120	57
	Derinlik					35		
K.K.-4	Yükseklik	161	211.5	161	161	40	121	38
	Derinlik					40		
K.K.-5	Yükseklik	182	227	182	182	60	122	12-30
	Derinlik					61		

*Not: Verilen tüm değerler cm cinsinden verilmiştir. *Yükseklik ve derinlik ölçüler için referans alınan değerleri içermektedir. Bold değerler, ölçülerin kapsayıcılıklarına göre olumlu sonuçları göstermektedir.*

Tablo 66’daki verilere göre;

- 1 numaralı duruş şekli değerlendirildiğinde; tüm dolap yükseklikleri boy uzunluğundan daha yüksek çıkmıştır. Benzer şekilde askılık yükseklikleri tüm konutlar içinde boy uzunluğundan yüksek çıkmıştır. Bu durum K.K.-2 ve K.K.-5 için vestiyer sabit donatısında eylem şekillerinin donatı biçimlenmesinde dikkate alınmadan uygulandığını gösterirken, K.K.-4 için ölçü değeri aritmetik ortalama

değerine çok yakın olduğundan eylem şekillerinin donatı biçimlenmesinde etkin olduğu antropometrik verilerle yapılan yükseklik analizleri sonucu söylenebilir.

- 2 numaralı duruş şekli değerlendirildiğinde; dolapların üst sınır çizgisinde tüm konutlarda düşeyde maksimum kavrama noktası yüksekliğinden daha büyük çıkmıştır. Bu durum K.K.-4 ve K.K.-5 için vestiyer sabit donatısının insan ölçülerini dikkate alınmadan uygulandığını gösterirken, K.K.-2 için ortalamaya yaklaştığı görülmektedir. Ölçü farklılığının en fazla çıktığı K.K.-5’de de vestiyer dolabının mutfak dolabı ile birlikte çözümlenmesinden kaynaklandığı tespit edilmiştir.
- 3 ve 4 numaralı duruş şekli değerlendirildiğinde; tüm dolap askılık yükseklikleri omuz yüksekliği mesafesinden büyük, düşeyde erişim noktası üst sınırından da düşük çıkmıştır. Bu durum tüm vestiyer sabit donatıları tasarlanırken insan omuz yüksekliğinin ve elin erişiminin üst sınır yüksekliğinin dikkate alınarak yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca en uygun ölçü verisinin K.K.-4 konutunda uygulandığı görülmektedir.
- 5 numaralı duruş şekli değerlendirildiğinde; oturma yüksekliği mesafesi K.K.-2 ve K.K.-5 için diz altı yüksekliğinden yüksek çıkarken, K.K.-4 için daha küçük ve ortalama değere yakın çıkmıştır. Bu durum K.K.-2 ve K.K.-5 deki donatılar için oturma yüksekliği dikkate alınmazken, K.K.-4’de oturarak ayakkabı giyme-çıkarma eylemi dikkate alınarak donatının biçimlendirildiğini ortaya koymaktadır. Vestiyer oturma derinliği bayların ölçüsüne göre değerlendirildiğinde ise en uygun mobilya K.K.-5 konutunda olduğu fakat onunda kapalı dolap olduğu, diğer konutların oturma derinliğinin de ortalama değer altında olduğundan uygun ergonomiye sahip olmadığı görülmektedir.
- 6 numaralı duruş şekli değerlendirildiğinde; tüm dolap askılık yükseklikleri oturarak askılığa erişim yüksekliğinden kısa fakat optimum değere yaklaşmıştır. Bu durum vestiyer dolaplarında oturarak askıya erişime dikkat edildiği söylenebilir.
- 7 numaralı duruş şekli değerlendirildiğinde; alt dolap ve alt raflara erişim yükseklikleri dinamik antropometriye ait verilerle kıyaslanmıştır. Çömelerek veya oturarak erişim noktası yüksekliği alt sınırın ortalama değeri olan 60.2 cm için K.K.-2 de bu değere yaklaştığı, K.K.-4 ve K.K.-5’de ise değer çok altında olduğu tespit edilmiştir. Bu duruş şekli için en uygun konutun K.K.-2 olduğu söylenebilir.

Eylem-erişim analizleri sonucu vestiyer sabit donatısının genel değerlendirmesi yapıldığında K.K.-2 için 2, 3, 4, 6 ve 7 numaralı duruş şekilleri dikkate alınarak tasarlandığı; K.K.-4 için 1, 3, 4, 5, 6 ve 7 numaralı duruş şekilleri dikkate alındığı; K.K.-5 için ise 3, 4, 6 ve 7 numaralı duruş şekilleri dikkate alındığı tespit edilmiştir. Bu verilere göre K.K.-4 (İkon Terrace Rezidans) konutlarında vestiyer sabit donatısında tüm eylem şekillerinin donatı biçimlenmesinde etkin olduğu görülmektedir. Derinlikte ise K.K.-5 konutunda dolap içi askılık açısından en uygun ergonomiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

4.3.5.2. Mutfak alanına ait sabit donatıların analiz bulguları

Mutfak alanına ait sabit donatı analizinde incelenen mutfak dolaplarına ait veriler Tablo 67’te sayısal analizleri tabloya dökülerek elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Tablo 67. Sayısal Analiz / Donatı-Antropometri İlişkisi: Mutfak Dolabı

Postür	(1.2)	(2.1)	(3)	(4)	(5.1)	(7)	
Yükseklik*	148.7	201.7	(3.2)133.0	(4.1)185.0	87.4	(7.1)89.9	
				(4.3)101.1		(7.2)60.2	
				(4.4)72.8			
Konut	Derinlik*						
	(3.1)72.0						
K.K.-1	Yükseklik	145	225	145	225	88-80	70
					88		
				80			
	Derinlik	65					
K.K.-2	Yükseklik	149.3	202.5	149.3	202.5	90.8	38
					90.8		
				85			
	Derinlik	60.5					
K.K.-3	Yükseklik	148.5	208.5	148.5	208.5	92.5-92.5	48
					92.5		
				67			
	Derinlik	62					
K.K.-4	Yükseklik	146	219	146	219	90-92	65
					90		
				83			
	Derinlik	63					
K.K.-5	Yükseklik	147	227	147	227	91-91	70
					91		
				85.8			
	Derinlik	61					

Not: Verilen tüm değerler cm cinsinden verilmiştir. *Yükseklik ve derinlik ölçüler için referans alınan değerleri içermektedir. Bold değerler, ölçülerin kapsayıcılıklarına göre olumlu sonuçları göstermektedir.

Tablo 67 verilerine göre;

- 1 numaralı duruş şekli değerlendirildiğinde; tüm konut mutfak üst dolap başlangıçları insan boy yüksekliğinin altındadır. Bu durum boy yüksekliğine göre ergonomiktir. Göz yüksekliği mesafesi olan M*:148.7 değerine göre değerlendirildiğinde ise K.K.-1, K.K.-3, K.K.-4 ve K.K.-5 konutlarında üst dolap başlangıçları göz yüksekliğinden düşük, K.K.-2 de ise yüksek fakat çok yakın çıkmıştır. Bu verilere göre mutfak üst dolap başlangıç yükseklikleri tüm konutlarda dolap içine yerleştirilen objeleri görebilmeleri açısından (Doğan ve Kalınkara, 2017) ergonomik olduğu ve eylem şekillerinin donatı biçimlenmesinde etkin olduğu antropometrik verilerle yapılan yükseklik analizleri sonucu söylenebilir.
- 2 numaralı duruş şekli değerlendirildiğinde; dolapların üst sınır çizgisi K.K.-1, K.K.-3, K.K.-4 ve K.K.-5 konutlarında düşeyde maksimum kavrama noktası gözle görülür oranla yüksek çıkarken K.K.-2 için ortalamaya yaklaştığı görülmektedir. Bu verilere göre K.K.-2 için mutfak dolaplarının üst noktasına erişim olarak ergonomik olduğunu ve eylem şekillerinin donatı biçimlenmesinde etkin olduğunu söyleyebiliriz.
- 3 numaralı duruş şekli değerlendirildiğinde; tüm konut mutfak üst dolap başlangıçları insan omuz yüksekliğinden büyüktür. Bu durum omuz yüksekliğine göre ergonomiktir. Doğan ve Kalınkara (2017) tezgâh derinliğini normal ve maksimum uzanma mesafelerine göre belirlenmesi gerektiğini söylemiş ve yaptığı araştırmada vücut-yumruk mesafesinin %5’lik değeri olan 60.7 (~60cm) bulmuş ve minimum tezgah derinliği olarak belirlemiştir. Buradan hareketle tezgâh genişliği opt. değeri 60- 60.7 cm olarak değerlendirdiğimizde, K.K.-2 ve K.K.-5 konutların tezgah genişlikleri diğer konutlara göre daha ergonomik olduğu tespit edilmiştir.
- 4 numaralı duruş şekli ‘*düşeyde erişim noktası*’ dinamik antropometriye ait 3 ölçü açısından değerlendirilmiştir. ‘*Üst değer ölçüsü*’ M değeri 185.0 cm’e göre tüm konutlarda dolapların üst sınır yüksekliği üst değer ölçüsünden büyük olduğu görülmektedir. ‘*Dirsek yüksekliği*’ M değeri 100.1 cm’e göre tezgah yükseklikleri karşılaştırılmıştır. Steidl vd (1968) optimum mutfak çalışma

yüzeyi yüksekliğini için, 'Tezgah yüksekliği: Dirsek yük.-7.5 cm (hafif işler için)' önermiştir (Doğan ve Kalinkara, 2017). Bu formüle göre bizim çalışmamızda optimum tezgah yüksekliği ($101.1-7.5=93.6\text{cm}$) olarak belirlenmiş ve tezgah yüksekliği bakımında K.K-3 konutu optimum değere en çok yaklaştığı için ergonomik olarak tespit edilmiştir. 'Alt değer' yerden el yüksekliği için M değeri 72.8 cm'e göre tezgah altı 3.raf yükseklikleri karşılaştırılmıştır. Buna göre K.K.-3 konutu hariç diğer tüm konutlarda ölçüler ortalamanın üstünde kalarak uygun erişim şekline göre bireylerin zorlanmadan çekmece kullanımına olanak sağlayarak ergonomik olduğu tespit edilmiştir.

- 5 numaralı duruş şekli oturan insanın 'oturma yüksekliği' değeri tezgâh yüksekliği ve/veya sabit masa (ada) yüksekliği açısından değerlendirilmiştir. Buna göre, tüm konutlarda tezgâh ve sabit masa yükseklikleri oturma yüksekliğinden büyük, otururken göz yüksekliğinden küçük çıkmıştır.
- 7 numaralı duruş şekli oturan insanın 'çömelerek veya oturarak erişim noktası yüksekliği' için üst değer 89.9 cm olarak; alt değer 60.2 cm' e göre yerden 1. ve 2. çekmece yükseklikleri açısından değerlendirilmiştir. Buna göre, tüm konutlarda 1. ve 2. çekmece yükseklikleri ortalama değerinin altında olduğu bu durumda çekmeceleri kullanım açısından ergonomik koşulu sağladı tespit edilmiştir.

Eylem-erişim analizleri sonucu mutfak sabit donatısının genel değerlendirmesi yapıldığında K.K.-1, K.K.-3, K.K.-4 ve K.K.-5 için 1, 3, 4 ve 7 numaralı duruş şekilleri dikkate alınarak tasarlandığı; K.K.-2 için ise 1, 2, 3, 4 ve 7 numaralı duruş şekilleri dikkate alındığı tespit edilmiştir. Bu verilere göre mutfak dolaplarında erişebilirlik ve ergonomik açıdan en uygun konutun K.K.-2 olduğu, derinlik tespitinde ise K.K.-2 ve K.K.-5 konutlarında eylem-erişim şekli açısından donatı biçimlenmesinde etkin olduğu ve böylece ergonomik koşulun sağladığı görülmektedir.

4.3.5.3. Yatak alanına ait sabit donatıların analiz bulguları

Yatak dolabı ve tv ünitesi analizinde incelenen dolaplara ait veriler Tablo 68'de sayısal analizleri tabloya dökülerek elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Tablo 68. Sayısal Analiz / Donatı-Antropometri İlişkisi: Giysi dolabı-Tv ünitesi

Postür	(4)	(5.2)	(7.2)	(8.1)
Yükseklik*	(4.1)185.0	78.1	60.2	174.4
Konut	(4.2)133.0			
K.K.-1	Yükseklik	210	40	40
		110-160		210
K.K.-4	Yükseklik		45	45

*Not: Verilen tüm değerler cm cinsinden verilmiştir. *Yükseklik ve derinlik ölçüler için referans alınan değerleri içermektedir. Bold değerler, ölçülerin kapsayıcılıklarına göre olumlu sonuçları göstermektedir.*

Tablo 68 verilerine göre;

- 4 numaralı duruş şekli değerlendirildiğinde; düşeyde el kavrama üst noktası değerine göre dolabın üst sınır çizgisi daha küçüktür. bu durum katlanıp açılabilen yatak ünitesinin kolaylıkla açılabilmesini zorlaştırmaktadır. 1. ve 2. raf yüksekliklerine göre düşeyde üst kavrama noktası ve omuz yüksekliği ölçülerine göre ergonomik olduğu görülmektedir.
- 5 numaralı duruş şekli değerlendirildiğinde; tv ünitelerinin yükseklikleri göz yüksekliği ölçü değerinin altında olduğu görülmektedir. Bu durum tv ünitesinin üzerine gelecek tv boyutunu da katarak bu ölçünün uygun ergonomikliği sahip olduğunu söyleyebiliriz.
- 7 numaralı duruş şekli çömelerek veya oturarak erişim noktası yüksekliği için alt değer ölçüsüne göre tv ünitesinin çekmece ya da alt dolaplarını karşılaştırdığımızda optimum değerinin altında kaldığı için uygun ergonomikliği sahip olduğunu söyleyebiliriz.
- 8 numaralı duruş şekli yatma-sırt üstü uzanma bay boy yüksekliğine göre değerlendirilmiştir. Buna göre, sabit donatının boyu ortalama değerinin üstünde olduğu için eylem-erişim şekli açısından dikkate alındığını göstermektedir.

Eylem-erişim analizleri sonucu yatak sabit donatısının genel değerlendirmesi yapıldığında K.K.-1 için 4 ve 8 numaralı duruş şekilleri dikkate alınarak tasarlandığı tespit edilmiştir. Tv ünitesi sabit donatısı karşılaştırıldığında her iki konutta da 5 ve 7 numaralı duruş şekilleri dikkate alınarak benzer ölçüde tasarlandığı görülmektedir. Ele alınan konutlarda tek farklı mobilyanın K.K.-1 (Loft Plus) konutunda katlanıp-açılabilen bir sabit donatının olması ve bununda eylem-erişim şekli açısından donatı biçimlenmesine etkili olması dikkat çeken bir durumdur.

4.3.5.4. Banyo alanına ait sabit donatıların analiz bulguları

Banyo alanına ait sabit donatı analizinde incelenen banyo dolaplarına ait veriler Tablo 69’da sayısal analizleri tabloya dökülerek elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Tablo 69. Sayısal Analiz / Donatı-Antropometri İlişkisi: Banyo Dolabı

Postür	(1)	(2.1)	(3)	(4)	
Yükseklik*	(1.1)159.5	201.7	(3.2)133.0	(4.1)185.0	
	(1.2)148.7			(4.3)101.1 (4.4)72.8	
Konut	Derinlik* (3.1)72.0				
K.K.-1	Yükseklik	120	200	120	200
					76.5
					59
	Derinlik			45	
K.K.-2	Yükseklik	130	187	130	187
					67.5
					51.5
	Derinlik			45	
K.K.-3	Yükseklik	125.5	229.5	125.5	188.5
					85.5
					80
	Derinlik			60	
K.K.-4	Yükseklik	115	194	115	194
					76
					71
	Derinlik			45	
K.K.-5	Yükseklik	105.5	218	105.5	185.5
					80
					72
	Derinlik			45	

Not: Verilen tüm değerler cm cinsinden verilmiştir. *Yükseklik ve derinlik ölçüler için referans alınan değerleri içermektedir. Bold değerler, ölçülerin kapsayıcılıklarına göre olumlu sonuçları göstermektedir.

Tablo 69 verilerine göre;

- 1 numaralı duruş şekli değerlendirildiğinde; tüm konut banyo üst dolap ve ayna başlangıçları insan boy yüksekliğinin altındadır. Bu durum boy yüksekliğine göre ergonomiktir. Göz yüksekliği mesafesi olan M*:148.7 değerine göre

değerlendirildiğinde ise yine tüm konutlarında üst dolap ve ayna başlangıçları göz yüksekliğinden düşük çıkmıştır. Bu verilere göre banyo üst dolap başlangıç yükseklikleri tüm konutlarda dolap içine yerleştirilen objeleri görebilmeleri açısından (Doğan ve Kalıncara, 2017) ergonomik olduğu ve benzer şekilde aynanın da (kişisel bakım vb.) eylem şekillerinin donatı biçimlenmesinde etkin olduğu antropometrik verilerle yapılan yükseklik analizleri sonucu söylenebilir.

- 2 numaralı duruş şekli değerlendirildiğinde; dolap ve aynaların üst sınır çizgisi K.K.-1, K.K.-2 ve K.K.-4 konutlarında düşeyde maksimum kavrama noktasından düşük çıkarken, K.K.-3 ve K.K.-5 için ortalama değer üstünde çıktığı görülmektedir. Bu verilere göre K.K.-1, K.K.-2 ve K.K.-4 için banyo dolaplarının üst noktasına erişim olarak ergonomik olduğunu ve eylem şekillerinin donatı biçimlenmesinde etkin olduğunu söyleyebiliriz.
- 3 numaralı duruş şekli değerlendirildiğinde; tüm konut banyo üst dolap ve ayna başlangıçları, (varsa) 1. raf yükseklikleri insan omuz yüksekliğinden büyüktür. Bu durum omuz yüksekliğine göre ergonomiktir. Doğan ve Kalıncara (2017) tezgâh derinliğini normal ve maksimum uzanma mesafelerine göre belirlenmesi gerektiğini söylemiş ve yaptığı araştırmada vücut-yumruk mesafesinin %5'lik değeri olan 60.7 (~60cm) bulmuş ve minimum tezgah derinliği olarak belirlemiştir. Buradan hareketle banyo tezgah genişliği opt. değeri 60- 60.7 cm olarak değerlendirdiğimizde, sadece K.K.-3 konutların banyo tezgah genişliği diğer konutlara göre daha ergonomik olduğu tespit edilmiştir.
- 4 numaralı duruş şekli '*düşeyde erişim noktası*' dinamik antropometriye ait 3 ölçü açısından değerlendirilmiştir. '*Üst değer ölçüsü*' M değeri 185.0 cm'e göre K.K.-5 hariç diğer tüm konutlarda aynaların üst sınır yüksekliği üst değer ölçüsünden büyük olduğu görülmektedir. '*Dirsek yüksekliği*' M değeri 100.1 cm'e göre lavabo yükseklikleri karşılaştırılmıştır. Goldsmith (1967) optimum eviye üst yüzeyi yüksekliğini için, '*Eviye yüksekliği: Dirsek yük.-11.5 cm*' olarak önermiştir (Doğan ve Kalıncara, 2017). Bu formülü bizim çalışmamızda lavaboyu bağımsız olarak kabul edip optimum lavabo yüksekliği (101.1-11.5=89.6cm) olarak belirlenmiş ve lavabo yüksekliği bakımında K.K.-3 konutu optimum değere en çok yaklaştığı için ergonomik olduğu söylenebilir. '*Alt*

değer' yerden el yüksekliği için M değeri 72.8 cm'e göre lavabo altı dolap yükseklikleri karşılaştırılmıştır. Buna göre K.K.-3, K.K.-4 ve K.K.-5 konutlarda ölçüler ortalamaya yaklaşarak uygun erişim şekline göre bireylerin zorlanmadan çekmece kullanımına olanak sağlayarak ergonomik olduğu tespit edilmiştir.

Eylem-erişim analizleri sonucu banyo sabit donatısının genel değerlendirmesi yapıldığında K.K.-1 ve K.K.-2 için 1, 2 ve 3 numaralı duruş şekilleri dikkate alınarak tasarlandığı; K.K.-3 ve için K.K.-5 için 1, 3 ve 4 numaralı duruş şekilleri dikkate alındığı; K.K.-4 için ise 1, 2, 3 ve 4 numaralı duruş şekilleri dikkate alındığı tespit edilmiştir. Derinlik ölçülerine göre ise K.K.-3 konutunda etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu verilere göre en çok K.K.-4 (İkon Terrace Rezidans) konutlarında banyo dolaplarının eylem-erişim şekli açısından donatı biçimlenmesinde etkin olduğu ve böylece ergonomik koşulun sağladığı görülmektedir.

Tezin bu bölümünde, antropometrik analiz yöntemi ile kullanıcı olan insanın vücut ölçülerinin durağan ve hareketli yönleriyle mekân içindeki etkileşiminin nasıl olduğu ve mekân içinde barındırdığı fonksiyonlara ne şekilde cevap verdiğini ve ergonomik ve antropometrik olarak da mekân içinde yapılan eylemlere uygun olup olmadığını tespit edilmiştir. Yapılan analizler sonucu elde edilen sabit donatı elemanlarının yerden yükseklik ve derinlik ölçüleri tespit edilerek tablolara aktarımı yapılmıştır. Örneklem alanında yapılan tespitler sonucu, Konya'da küçük ölçekli konutlarda bulunan sabit donatı elemanlarının antropometrik veriler ile ortaya çıkan değerler uygun ergonomik koşulu sağlayıp sağlamadığı, Türk insanına yönelik uygun antropometri de olup olmadığının tespiti yapılmıştır. Değerlendirme sonuçlarına göre elde edilen veriler tablolara dökülerek karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu karşılaştırmalara göre vestiyer dolaplarında K.K.-4 (İkon Terrace Rezidans) konutunun, mutfak dolaplarında K.K.-2 (Koru Stüdyo) konutunun, yatak ve tv ünitesinde K.K.-1 (Loft Plus) konutunun, banyo dolaplarında ise K.K.-4 (İkon Terrace Rezidans) konutunun ergonomik olarak uygun olduğu tespit edilmiş ve her bir konuttan sabit donatısının ölçüsel verisi Türk insan antropometrisine göre düzenlenmesinde farklılıkların olduğu ortaya konmuştur.

4.4. Konya Küçük Konutların Bulgular Sonucu Karşılaştırılması

Araştırmanın amaçları doğrultusunda oluşturulan hipotezleri test etmek için Konya Selçuklu bölgesinde benzer özelliğe sahip 5 konutun 259 kullanıcısı ile yüz yüze anket

çalışması yapılmıştır. Küçük konut ve iç mekân sabit donatılarını araştırdığımız alan çalışmasında sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik faktörler (sosyal boyut) ve fiziksel faktörler (mekânsal boyut) olmak üzere çift yönlü bir süreç izlenmiştir. Araştırmada kullanılan yöntemlere dayalı sonuçlara baktığımızda; anket ve antropometrik analiz yöntemleri küçük konut tasarımı ve kullanıcıları ile ilgili bazı çıkarımlar sunmaktadır. Bunlar literatür ışığında oluşturulup test edilen araştırma hipotezleri ve elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir:

Küçük konut kullanıcılarının demografik özelliklerine baktığımızda cinsiyetlerinin çok yakın oranda benzer dağılım gösterdiği fakat erkek kullanıcıların çok az bir farkla fazla olduğu, yaş oranlarının en çok 18-35 yaş aralığında olduğu, bekâr bireylerin çoğunlukta olduğu, eğitim durumlarında lisans mezunlarının fazla olduğu, gelir durumunda en çok asgari ücret ve 5.000 TL aralığında olan, ev halkı niteliği ve büyüklüğü olarak en çok yalnız ve tek kişi yaşayanların olduğu, öğrencilerin çoğunlukta olduğu, konutu işten ziyade barınma olarak kullandıkları, mülkiyet durumunda kiracıların çoğunlukta olduğu ve oturma sürelerinin 1 ila 3 yıl arasında değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir. Bu oranların, katılımcıların çalışma ve üretim hayatlarının en verimli döneminin geçirdikleri yaşları yansıtır olmaları önemlidir; çünkü çeşitli araştırmalarda tercih ölçütlerini oluşturan verilerin arasında ekonomik şartlar, aile yapısı ve yaşam döngüsünün önemli yer tuttuğu görülmüştür (Edgü,2003). Bu sonuçlar H1 hipotezinde öne sürülen '*Kullanıcıların medeni durumları, tercih ettikleri daire tiplerini etkiler*' hipotezini desteklemektedir. Elde edilen sonuçlara göre, kullanıcının demografik özelliği olan bekâr, evli ve diğer medeni durumlara sahip bireylerin küçük konutu tercih ederken 1+0, 1+1 ve 2+1 gibi farklı tiplerin etkili olduğu söylenebilir. Bekâr kullanıcıların daha çok 1+0 ve 1+1 tipleri tercih ederken, evli kişilerin ise 2+1 daire tiplerini tercih ettiği tespit edilmiştir. Bu bulgular Üst (2015)'ün çalışmasında elde ettiği sonuçlarla da desteklenmektedir.

Aile yapısı kullanıcıların konut tercihlerini ve yaşam biçimlerini doğrudan etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Bu doğrultuda Edgü (2003), Üst (2015) ve Işıkkaya (2015)'in çalışmalarından faydalanılarak oluşturulan (H2) '*Kullanıcıların hane halkı sayıları, tercih ettikleri daire tiplerini etkiler*' hipotezini desteklemektedir. Araştırmada tek kişi yaşayan kullanıcıların 1+0 ve 1+1 daireleri tercih ettikleri, iki kişi yaşayanların geneli 2+1 dairelerde oturdukları ve 3 kişi yaşayanların 2+1 dubleks daireleri seçtikleri

gözlenmiş ve hanede kişi sayısı arttıkça 2+1 dubleks daire türüne talebin arttığı da tespit edilmiştir. Bu bulgular Üst (2015)'ün çalışmasında elde ettiği sonuçlarla da desteklenmektedir. Benzer şekilde Edgü (2003)'ün çalışması sonucunda elde ettiği aile fert sayısı arttıkça oturlan konuttan tek aile evlerine taşınma isteğinin arttığı sonucu ve çalışan ailelerde kişi sayısının artmasına karşılık oda sayısı ihtiyacının yetersiz kalmasıyla daha geniş eve taşınma düşüncesi ile de desteklenmektedir. Işıkkaya (2015) ise, ailenin değişim süreci içinde geçirdiği evreleri konut tercihlerine yansıdığını vurgulanmıştır (Işıkkaya, 2015). Araştırmada hane halkı niteliği de araştırılmış ve sonucunda yalnız yaşayan bireylerin 1+0 daireleri tercih ettikleri, çocuksuz ailelerin geneli 2+1 ve 1+1 dubleks daireleri, çekirdek ailelerin ise 2+1 ve 2+1 dubleks tercih ettiği gözlenmiştir. Bu sonuçlara göre çalışmada hanehalkı sayısı ve niteliğinin oturduğu konut özelliklerini etkilediğini ortaya koymaktadır.

Kişilerin konut tercihlerini, mekânsal tercihlerini ve hatta komşuluk ilişkilerini bile etkileyen bir başka özelliğin ise konutun mülkiyet durumu ile ilişkili olduğu görülmektedir. Mülkiyet durumu konutta tadilat yapma yetkisini, konut ve çevresini kontrol yeteneğini direk etkileyen unsurdur. Bu sonuçlar Edgü (2003), Edgü ve Ünlü (2003), Sadıkoğlu ve Özsoy (2016)'un çalışmalarından faydalanılarak oluşturulan (H3) '*Kullanıcı mülkiyet durumları, konutta yapılan değişiklikleri etkiler*' hipotezini desteklememiştir. Bu sonucun araştırma evrenimizdeki küçük konut kullanıcıların %77,2'sinin kiracı olması ve oturdukları evi ortalama en fazla 1-3 yıl arası kullandıklarından kaynaklanmaktadır. Bu konutlarda mülkiyeti kendine ait olup olmama durumu, kullanıcının tadilat yapma yetkisini de etkileyen sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Sadıkoğlu ve Özsoy (2016) çalışmasında üst gelir grubu konut kullanıcılarının, yaşadıkları mekânı kişiselleştirme, kendi talepleri doğrultusunda yeniden düzenleme eğiliminde olduklarını tespit etmiştir. Edgü (2003) ise çalışmasında konut mülkiyeti ve konutta oturma süresi arasında doğrudan bir ilişki olduğunu, oturma süresi arttıkça konut mülkiyetinin de arttığını tespit etmiştir. Aynı zamanda konut mülkiyetinin konuta ait öncelikli özelliğin sağlamlık olması gerekliliğini ve diğer özelliklerin ise ev sahiplerine göre değiştirilebileceği ya da telafi edilebilir olduğunu savunmuştur.

Konut araştırmalarında ekonomik düzeyin konut iç mekân ve mobilya tercihlerinde yansıdığını vurgulanmıştır. Bilgin (1986), çeşitli SED ailelerinin kullandıkları eşya ve insan-eşya ilişkilerini incelemiş; grupların sosyo-ekonomik durumlarına bağlı olarak

eşyalarının değiştiğini ve kullanıcıların yaşam tarzı ile eşyaları arasında belli bir uyumun olduğunu bildirmiştir. Benzer bir şekilde bu konuda pek çok araştırması olan Yıldırım ve ark. (2005)'de yaptığı çalışmada Ankara'da orta SED ve üst SED grubunu temsil eden farklı sosyo-ekonomik seviyelerdeki konut kullanıcılarının beklenti ve ihtiyaçlarının farklı olacağını varsaymış ve sonuçta üst SED kullanıcılarının işçilik, kullanılabilirlik, ölçü, estetik, malzeme gibi mobilya kalitesini belirleyen kriterlere daha fazla önem verdiklerini tespit etmiştir. Ayrıca bu grubun üyelerinden bazılarının, konutlarında kendilerine sunulan iç donatım elemanlarını hiç kullanmadan değiştirdiklerini tespit etmiştir. Aras ve Özdemir (2009; 2017), çalışmasında sosyo-ekonomik düzeyi farklı kullanıcıların mobilya değiştirme sebeplerinin de farklı olduğunu belirlemiştir. Gelir seviyesi ve eğitim düzeyi düşük kullanıcıların mobilya değiştirme sebepleri eskime veya doğal afetler gibi zorunluluklardan ötürü olduğunu, gelir seviyesi ve eğitim düzeyi yüksek olan kullanıcıların ise mobilyalarını değiştirme sebepleri arasında ihtiyaçtan ziyade modanın etkili olduğunu tespit etmiştir. Bu sonuçlardan hareketle Bilgin (1986), Yıldırım ve ark. (2005), Aras ve Özdemir (2009; 2017)'un çalışmalarından faydalanılarak oluşturulan (H4) '*Konut iç mekân sabit donatılarında yenileme ya da ekleme, kullanıcıların ekonomik gücüyle doğru orantılıdır*' hipotezi desteklenmemiştir. Bu durum orta ekonomik düzeye sahip küçük konut kullanıcılarının oturdukları konutların iç mekân sabit donatılarından genel olarak memnuniyetini göstermektedir. Ayrıca çoğunluğun kiracı olması ve konutta oturan sürenin az olması bu sonucunu da destekler niteliktedir. Bu nedenle bu tarz geçici konut talebini karşılayan stüdyo evlerde müteahhitler tarafından yapılan donatılar için sarf edilen malzeme, işçilik vb. harcamaların tamamen boşa gitmemesi ve milli ekonominin zarara uğratılmaması ayrıca müteahhitler tarafından yaptırılan sabit iç donatı elemanlarının, kullanıcıların istek ve gereksinimleri doğrultusunda planlanması, tasarlanması ve üretilmesi çok büyük önem arz etmektedir.

Konutun yer aldığı çevre ve kent içindeki konumu kullanıcı için önemli bir tercih kriteridir. Rapoport (1969) kişilerin genellikle sosyal açıdan kendilerine benzerlik gösteren kişilerle bir arada yaşamak istediklerini vurgulamıştır (Rapoport, 1969). Araştırmada küçük konutun kullanıcısının çoğunluğunu öğrencilerden oluşması, bu tarz konutların öncelikli üniversite çevrelerinde yoğunlaşması, küçük konutun öğrencilerin barınma taleplerini karşıladığını göstermektedir. Bir başka deyişle konut arzı, üniversitenin getirdiği nüfusun barınma ihtiyacını ve talebini karşılamıştır. Araştırmada

küçük konut tercih ve davranış özelliklerine göre talep ettikleri nitelikler araştırılmış ve sonuçta kullanıcıların en çok konutun konumuna ve güven(ir)liğine önem verdikleri tespit edilmiştir. Bu sonuçlar H5 hipotezinde öne sürülen '*Kullanıcıların medeni durumlarına göre konuma verdikleri önem arasında anlamlı bir ilişki vardır*' hipotezini desteklemektedir. Elde edilen sonuçlara göre bekâr kullanıcıların konutun konumuna evlilerden daha fazla önem verdiği tespit edilmiştir. Küçük konutu tercih etme nedenlerinin de konutun konum özelliklerinden ulaşım ve iş yerine yakınlığın önemli bir etken olması da göze çarpmaktadır. Bu bulgular Garling ve Friman (2002)'nin çalışmasında elde ettiği; yerleşim alanı/konut alanı tercihlerinin özellikle yerleşim çevresi ile ilgili yaşam değerlerinin önemine göre gerçekleştiğini; yerleşim alanları tercihindeki farklılaşmaların ise yaş, hanehalkı yapısı, konut sahipliği ve yerleşim zamanlaması/süreçleri gibi hanehalkı özelliklerinin sonucu olduğu ile de uyumludur. Araştırmada bir önemli konut tercih etkeninde cinsiyet üzerinden araştırılması önemli görülmüş ve H6 hipotezinde öne sürülen '*Kullanıcıların cinsiyetlerine göre güvenliğe verdikleri önem arasında anlamlı bir ilişki vardır*' hipotez desteklenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre kadınların konutun güvenliğine erkeklerden daha fazla önem verdiği tespit edilmiştir. Bu bulgular Arifin ve Dale (2005)'nin çalışmalarında elde ettiği sonuçlarla da uyumludur. Ayrıca güven(ir)lik önem tercihinde ise en çok güvenilir müteahhitin olması da kullanıcılar için en önemli tercih nedeni olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla, konut tercihi bireylerin ya da ailelerin yaşam tarzlarından gündelik yaşantılarına kadar önemli göstergeleri de içinde barındırmaktadır. Bu bağlamda bireyin kimliğini ve statüsünü farklılaştırmak üzere küçük konutlar da konut üreticileri tarafından bir tüketim nesnesine dönüşmeye başlamıştır. Günümüzde bireyler yaşam tarzları, sosyo-kültürel özellikleri ile statü simgesi olarak gördükleri konut tercihleriyle kendilerini toplumun geri kalanından ayırmak istemektedirler. Bu bağlamda konutun konumu, büyüklüğü, güvenliği, komşuluk ilişkileri ve diğer hizmetler ile ayırt edici potansiyeller taşıyan bir nesne olarak algılanmakta ve farklılaşmak için edinilmesi gerekli bir hedef olarak görülmektedir.

Araştırmada konutun mekânsal özellikleri ile mobilya tercihleri arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Küçük konutlarda yaşayan katılımcıların %55,4'ü seri üretim mobilya, %8,4'ü özel üretim mobilya tercih ederken, %36,1'i ise seri üretim ve özel üretim mobilyaları beraber kullandığı tespit edilmiştir. Bu bulgulardan hareketle Üst (2015)'in çalışmasından faydalanılarak oluşturulan H7 '*Kullanıcıların daire tipi ile kullandıkları*

mobilya türü (seri ve/ya özel üretim) arasında farklılıklar olacaktır' hipotezini desteklememektedir. Elde edilen sonuçlara göre tercih edilen daire tipi ile kullanılan mobilya türü arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç küçük konutta kullanıcının mekânsal özelliklerin mobilya tercihinde herhangi bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Ayrıca bu durum kullanıcıların çoğunluğunu kiracı olması ve öğrenci kiracıların evlerini eşyalı olarak kiralamalarından da kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu bulgular Üst (2015)'in çalışmasında elde ettiği sonuçlarla aksini göstermektedir. Bunun nedeninin ise mülkiyet durumundan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Küçük konutta hacimsel büyüklük iç mekânda mobilya yerleşim sorununu doğrudan ilişkilendirilen sorunlardandır. Buradan hareketle Kaye ve Murray (1982), Küreli ve Uzun (2007), Saruwono ve ark. (2012) ve Üst (2015)'in çalışmalarından faydalanılarak oluşturulan H8 '*Kullanıcının konut büyüklüğü, yaşama mekânında kullandığı mobilyaların sayısını etkiler.*' hipotezini desteklememektedir. Elde edilen sonuçlara göre küçük konutta kullanıcının sahip olduğu m² büyüklüğü ortalama mobilya sayısı arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu sonuç çalışma kapsamında kullanıcılara '*Konutunuzda kullandığınız mobilyaları yerleştirirken sorun yaşadınız mı?*' sorusuna karşılık %73,7'sinin hayır cevabını vererek memnun olduğunun da kanıtlar şeklindedir.

Türkiye'deki konut üretiminde mekânsal niteliklere bakılmaksızın konutun sadece oda sayısı ve m² üzerinden değerlendirilmesi, konut iç mekân sabit mobilyalarının da niteliksiz olarak üretilmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla milimetrenin bile önem kazandığı küçük konutlarda sabit donatıların depolama kapasitelerinin değerlendirilmesi önem kazanmaktadır. Buradan hareketle H9 hipotezinde öne sürülen '*Konut iç mekân sabit donatıların depolama kapasitesi konut tipi büyüklüklerine göre farklılıklar gösterecektir*' hipotezini desteklemektedir. Bu verilere göre, konut alanı büyüdükçe depolama kapasitesinin de arttığı ve 2+1 daire kullanıcılarının da diğer daire kullanıcılarına göre memnuniyetinin de yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç Yıldırımtop (2017)'nin çalışmasında elde ettiği sonucu desteklememektedir. Yıldırımtop (2017) üst sosyo ekonomik düzey (ÜSED) konutların ebeveyn yatak odalarında bulunan elbise dolaplarının yeterliliklerinin belirlenmesi amaçladığı çalışmasında sonuç olarak, büyük hacimli yatak odası alanlarının mimari büyüklük açısından memnuniyeti arttırmasına karşın elbise dolaplarının depolama kapasitelerinin yeterliliği ile

memnuniyetleri üzerinde etkili olmadığı tespit etmiştir. Bu durum aslında konut içi sabit donatıların sadece depolama amaçlı değil farklılaşan ihtiyaçlara göre de daha işlevsel ve esnek çözümleri içermesi gerekliliğini de vurgulamaktadır. Küçük konutlarda depolamanın en önemli görüldüğü mekânların ilk sırasında mutfak alanı ve mutfak dolapları gelmektedir. Buradan hareketle Yıldırım vd. (2007)'nin çalışmasından faydalanılarak oluşturulan (H10) '*Konutlarda yaşayan birey sayısının artması ile mutfak dolaplarının depolama kapasitesinin yetersizliği arasında doğru orantı vardır*' hipotezi red edilmiştir. Bu sonuçlara göre küçük konutta yaşayan kişi sayısının konut mutfak dolaplarının depolama kapasitesinin arasında anlamlı farklılıkların olmadığı söylenebilir. Yıldırım vd. (2007) çalışmasında ise kullanıcıların TOKİ tarafından yapılan konut mutfaklarını genel anlamda yeterli bulduklarını bildirmelerine karşın, kullanıcıların büyük bir kısmının mutfaklarındaki depolama ünitelerinin yetersizliğinden yakındıkları ve bununla birey sayısına bağlı olarak artış gösterdiğini tespit etmiştir. Elde edilen bulguların benzer çıkmamasının nedeninin ise küçük konut kullanıcılarının çalışan ve öğrencilerin çoğunlukta olmaları ve konuttan ziyade kamusal alan kullanımlarının fazla olmaları gibi nedenlerden kaynaklı olduğu söylenebilir.

Küçük konut kullanıcılarının iç mekân sabit donatı elemanlarına (giriş, mutfak, yatak odası ve banyo dolapları) ait özelliklerinden genel olarak kullanışlı, sağlam ve ergonomik değerlendirdiği belirgin bir şekilde görülmektedir. Ayrıca kullanıcıların mutfak dolaplarını estetik olarak değerlendirmeleri dikkat çekicidir. Ayrıca sabit donatı elemanlarının genel değerlendirmelerinde ise ortalamalara bakıldığında tüm sabit donatıların memnuniyet dereceleri birbirine yakın çıktığı tespit edilmiştir. Bu sonuç Ritu ve ark. (2007), Arat (2011), Doğan ve Kalınkara (2015)'in çalışmalarından faydalanılarak oluşturulan (H11) '*Uygun erişim yüksekliğine sahip olmayan sabit donatı elemanları, konut kullanıcılarının memnuniyetsizliğine sebep olur*' hipotezini desteklemektedir. Erişim noktasında en çok memnuniyetin K.K.-4 (İkon Terrace Rezidans) olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre uygun erişilebilir sabit iç mekân mobilyaları kullanıcıların konutlarından memnuniyet düzeylerini artırdığı söylenebilir. Konut iç mekânlarında kullanılan sabit donatı elemanlarının işlevsel olması ve depolamaların yeterli olması aynı zamanda insan ölçülerine uyumlu olarak ele alınması bireyin konuttaki memnuniyetine olumlu etki yarattığı tespit edilmiştir. Çalışmada küçük konut iç mekân ve içindeki sabit donatıların kullanıcı istek ve ihtiyaçlarının yanı sıra antropometri

verilerinin etkin bir tasarım girdisi olarak kullanılması amaçlanmış ve hipotez sonuçları antropometrik analiz yöntemi ile mekân-donatı-eylem ilişkisi çerçevesinde değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, vestiyer dolaplarında K.K.-4 (İkon Terrace Rezidans) konutunun, mutfak dolaplarında K.K.-2 (Koru Stüdyo) konutunun, yatak ve tv ünitesinde K.K.-1 (Loft Plus) konutunun, banyo dolaplarında ise K.K.-4 (İkon Terrace Rezidans) konutunun ergonomik olarak uygun olduğu tespit edilmiş ve her bir konutun sabit donatısının ölçüsel verisi, Türk insan antropometrisine göre farklı erişim şekillerini (postürlerini) dikkate alınarak tasarlandığı ortaya konmuştur. Antropometrik modelin ölçekli olması bütüncül bir memnuniyet değerlendirmesi açısından büyük önem taşımaktadır ve bu yönüyle tezin bağlamsal çerçevesinin ölçeklendirilmiş yapısına katkı sağlamıştır. Ayrıca anket veri bulgularının antropometrik yöntem ile sayısal bir sağlama yapılmış olması tezin önemini ortaya koymaktadır. Her iki yöntemin kesişim noktasından elde edilen sonuç ise iç mekân sabit donatılarda yeterli depolama alanları ve uygun/erişebilir yüzeylerin olması küçük konut kullanıcılarının memnuniyetlerini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

5. SONUÇ

En basit tanımıyla fiziksel büyüklük açısından belli ölçüler ve standartları karşılayan küçük konut, temel işlevi olan barınma işlevini karşılayan aynı zamanda bireyin sosyokültürel yapısını da yansıtan bir mekân birimidir. Günümüzde hızla gelişen teknoloji ve ekonomik gelişmeler, toplumun sosyo-kültürel yapısını da değişikliğe uğratmıştır. Bu durum aile kavramının değişmesine, yaşam standartlarının farklılaşmasına, konut kullanıcı profillerinin çeşitlenmesinden konut iç mekânındaki davranışlar ve eylemlere yönelik üretilen mobilyasına kadar farklılaşmasına neden olmuştur. Aile yapısındaki değişim, toplumsal faktörlere ve diğer yaşam koşullarına bağlı olarak hanehalkı büyüklüklerinin küçülme eğiliminin yanı sıra farklı kullanıcı tiplerine karşılık geleneksel konut anlayışının yetersiz kalması, isteklere cevap verememesi gibi nedenlerden dolayı konut üretiminde alternatif bir yaklaşım olan ‘küçük konut’ kavramını karşımıza çıkarmaktadır.

Ülkemizde küçük konut üretimi ilk zamanlarda dar gelirliler için uygun ve ekonomik konut çözümü olarak düşünülmüş zamanla modern yaşamınla birlikte değişime uğramıştır. Günümüzde küçük konut hacimsel olarak zorunluluktan öte, değişen toplumun ve bireysel yaşam gerekliliğinin bir çözümü olarak görülmeye başlamıştır. Ayrıca bu sayısal büyüklüğe karşın zamana ve toplumsal değerlere göre görselliği aynı zamanda iç mekân ve mobilya çözümleri ile beraber küçük konut sunumuna farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu bağlamda farklı gelir gruplarına hitap eden insanların yeni yaşam tarzları ve ihtiyaçları doğrultusunda cevap veren ‘rezidans, stüdyo, loft, apart’ gibi farklı adlandırılan dikeyde yükselen konut tipolojileri ile karşılık bulmuştur. Bu bina tipolojisinde yaşamayı tercih eden orta, üst orta ve üst gelir kesiminin değişen ve artan konut ihtiyaçları da bu tip konutların popülerleşmesinde etken olmuştur.

Giderek küçülen yaşam alanlarımıza ve bireyselleşen kişilerin değişen ihtiyaçları ve tüketim alışkanlıklarına alternatif bir çözüm olan küçük konutta, kullanım alanlarının metrekare bazında küçülmesi, konutun işlevsellik/kullanışlılık boyutunu da ön plana çıkarmaktadır. Bu konutlarda mekân performansını arttırmak, iç mekânı farklı ihtiyaçlara göre esnek bir biçimde tasarlamak da gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Bu noktada geleneksel yaşamdan günümüze küçük konutun değişimini incelemek, gelişen teknoloji ile küçük konutun iç mekânların oluşumunu, boyutsal ve işlevsel olarak incelemek aynı

zamanda kullanıcı boyutlarıyla ilişkili temel insan gereksinimlerini karşılayan sabit/hareketli donatı elemanlarını araştırılması tez konusu olarak belirlenmiştir.

Bu tez çalışmasında, günümüzde çağdaş yaşamın gereklerine uyarak 'stüdyo daire' olarak üretilip, yüksek fiyatlarla tüketilebilen nesneye dönüşen küçük metre kareli konutların; kullanıcıları olan insanların yaşam biçimlerine uygunluğu ve konutlar ile olan uyumu araştırılmıştır. Bu uygunluk ve uyumun temeli kişinin öncelikle sahip olduğu seçenekler ve bunlar arasında yaptığı tercihlerdir. Aynı zamanda konutların sahip oldukları fiziksel özellikler de bu tercihleri etkileyebileceğinden konut iç mekân ve donatı elemanlarını sorgulamak önemlidir. Dolayısıyla çalışmada, küçük konut kullanıcısının kendi davranışları ile iç mekân sabit donatıları arasındaki ilişkinin varlığı ve niteliği araştırılmıştır. Küçük konut iç mekân sabit donatı elemanlarının özelliklerinin incelenmesi, bilimsel araştırmalarda kısıtlı bir yer tutmuş ve özellikle de antropometrik verilerin iç mekân donatı elemanlarının boyutsal biçimlendirilmesinde yeterince veri bulunmamaktadır. Tez kapsamında küçük konut iç mekân donatılarının antropometri kavramı ile birlikte düşünülmesi gerekliliği yeterince ele alınmaması önem kazanmıştır.

Bu tez çalışmasında küçük konutların (stüdyo daire) kullanıcıları olan insanların yaşam biçimlerine uygunluğu ve konutlar ile olan uyumu araştırılmıştır. Özellikle küçük konut kullanıcılarının konut tercih nedenlerinin saptanması, küçük konut iç mekân donatı elemanlarının araştırılması ve iç mekân donatı elemanlarını benzer ya da farklı kılan değişkenlerin, ortaya konan antropometrik verilerle incelenmesine odaklanılmıştır.

Yapılan tez çalışması ile ileriye yönelik gerçekleştirilecek konut iç mekân ve mobilya çalışmaları için bir model önerisi sunması bakımından iç mimarlık alanına önemli bir katkı sağladığına inanılmaktadır. Bununla birlikte, bu tez çalışmasından elde edilen sonuçlar, küçük konut kullanıcılarının beklenti ve tercihlerini, tutum ve davranışlarını ortaya koyarak küçük konut tasarımının başlangıcında dikkate alınacak bazı ölçütler belirlenerek tasarımcılara ve üreticilere yol gösterici niteliktedir. Tasarımcılara iç mekân donatılarında uygun ergonomik donatıların tasarlanabilmesi bakımından, konut üreticilerine ise kullanıcının memnuniyet düzeylerini artıracak kriterlerin oluşturmalarında yol gösterici olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, yapılan bu çalışmadan elde edilen sonuçlar konu ile ilgilenen akademisyenlere ve tasarımcılara referans olabilir.

Küçük konut tasarımında ve tercihinde tasarım-üretim süreçleri dâhilinde konut iç mekân ve mobilyalarına ilişkin çözümler oluşturulmasında sonraki çalışmalara katkı sağlayacak çeşitli öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Küçük konutun tüketim nesnesine dönüştüğü günümüzde, tasarımcıların ve konut üreticilerinin Türkiye'deki kullanıcı (tüketici) ihtiyaçlarını daha iyi belirlemeleri ve konutta sadece büyüklük olarak hacimsel bir yaklaşım ile değil, iç mekân sabit mobilyaların üretimlerini de dâhil etmeleri önemlidir. Geçici barınma talebini karşılayan bu tarz küçük konutlarda konut-iç mekân-mobilya tasarım ve üretim süreçleri birlikte ele alınarak yeni konut tasarımları bütüncül bir yaklaşımla geliştirilebilir.
- Sadece orta ekonomik düzeye sahip küçük konut kullanıcılarından oluşan araştırma kapsamı farklı ekonomik düzey (alt, orta ve üst SED) kullanıcılarının iç mekân ve donatı memnuniyetleri ele alınarak çalışmanın kapsamı sonraki çalışmalar ile geliştirilebilir.
- Küçük konut tercihinde fiziksel faktörler çalışma alanını sınırlandırmak amacıyla (mekânsal ve donatı tercihleri) sadece iç mekân sabit donatı elemanlarının memnuniyeti kapsamında değerlendirilmiştir. Daha sonraki çalışmalarda diğer fiziksel faktörler (bina kat hollerinin ve konut iç mekânının dizinsel yapısı, cephe, mekânsal organizasyon, sabit iç donatı elemanlarının malzeme ve işçilik kalitesi vb.) de ilave edilip bütüncül bir yaklaşımla memnuniyetleri ölçülebilir.
- Çalışma kapsamında sadece konut özelinde ele alınan antropometrik analiz yöntemi, verimliliğin önemli olduğu yapı gruplarının (eğitim yapıları, endüstriyel mutfak vb.) iç mekânlarında ele alınarak çalışmanın kapsamı bundan sonraki çalışmalar ile genişletilebilir. Aynı zamanda sadece antropometrik verilerle değerlendirilen ergonomik koşul gerekli olan diğer çevresel faktörler (mekânsal organizasyon, renk ışık, konfor vb.) eklenerek tamamlayıcı bir ergonomik değerlendirme ile geliştirilebilir.
- Ülkemizde antropometri araştırmaları ve veri çalışmalarının kısıtlı sayıda yapıldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle giderek gelişen teknoloji sayesinde ülkemize ait çeşitli yaş gruplarından alınan antropometrik ölçülerle Türk insanının

antropometrik veri seti düzenli aralıklarla kayıt altına alınabilir. Elde edilen bu verilerde güncel tasarımlarda kullanılmak üzere tasarımcıların ve antropometri bilimine ihtiyaç duyan paydaşların kullanması için bilgisayar destekli programlara her yaş grubu ve cinsiyeti için antropometrik boyutları içeren yazılım modelleri geliştirilerek bir ara yüz olarak eklenebilir. Bu sayede farklı yapı türleri çalışan mimarlara, i mimarlara ve tasarımcılara Türk insanına uygun antropometrik mekân, ürün kullanımı sunabilir.

KAYNAKLAR

- Ahrentzen, S (1991). *Overview of Housing for Single-Parent Households, in New Households New Housing*, pp.143-160, Eds. Frank, K. A., Ahrentzen, S., Van Nostrand Reinhold, New York.
- Ahrentzen, S (1991a). *Introduction, in New Households, New Housing*, Eds. Frank, K. A., Ahrentzen, S., Van Nostrand Reinhold, New York.
- Ak, N (2006). *Geleceğin Konutu Tasarımında Ortaya Çıkan Kavramların Belirlenmesi*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Akalın, M (2016). “Sosyal Konutların Türkiye’nin Konut Politikaları İçerisindeki Yeri ve TOKİ’nin Sosyal Konut Uygulamaları”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı.1, Elazığ.
- Akın, G (1999). “Ekran Önü Çalışmaları ve Ergonomi”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Ankara, 39 (1-2): 87-101.
- Akın, G (2013). *Yaşam Kalitesinin Artırılmasında Antropometrinin Önemi*. *Antropoloji*, (26)., 1-18. DOI: 10.1501/antro_0000000103
- Akın, G. ve Koca, B (2002). “Ergonomide Antropometrinin Önemi”. *Standart Dergisi*, Sayı 490, Ankara.
- Aksoy E (1987). *Mimarlıkta Tasarım Bilgisi*. Hatipoğlu Yayınevi, Ankara
- Akturan, Z., (2007). *Bekar Odaları*, Belgesel, TRTc2007.
- Alga, R (2005). *Yaşam Döngüsüne Bağlı Olarak Konut Tasarımını Etkileyen Faktörler*, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Alici, N., & Paktaş, M. G (2020). “İç Mekânda Renk Algısı ve Psikolojiye Etkileri”. *Modular Journal*, 3(1), 89-105.
- Altınok, H. Z (2007). *Belirsizlikten Doğan Esneklik Kavramının Konut İç Mekan ve Donatı Elemanları Tasarımına Etkileri*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Altman, I., Rapoport, A. & Wohlwill, J. F (1980). *Human Behavior And Environment*, Plenum Press, New York
- Alver, K (2007). *Siteril Hayatlar: Kentte Mekânsal Ayırışma ve Güvenlikli Siteler*, Hece Yayınevi.
- Anonim (1937). *Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü*. “Türkiye Antropometri Anketi”, Ankara.
- Anonim, “Saltaire”, <http://whc.unesco.org/en/list/1028> (Erişim Tarihi: 29.01.2021).
- Anonim, “Sir Richard Arkwright”, <http://cromfordmills.org.uk/sites/cromfordmills.org.uk/files/education/KS%201-2%20Topic%20Information.pdf> (Erişim Tarihi: 29.01.2021).
- Aras, A., & Özdemir, İ (2017). *Mekan Örgütlenmesi Ve Mobilya Seçiminde Kültür Grupları Ve Kültür Bileşenlerinin Etkileşimi: Konut Yaşama Mekanları*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bülteni, Vol.1, No.11, 59-70.

- Arat, Y (2011). *Geleneksel Türk evi iç mekân donatılarının antropometrik verilere dayalı analizi; Konya evleri* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Arcan, E.F. ve Evci, F (1987). *Bina Bilgisi Çalışmaları*, Mimari Tasarım Yaklaşımı, İstanbul.
- Arifin, L.S., Dale, R (2005). "Housing needs of migrant women industrial workers in Surabaya: insight from a life story approach", *Habitat International*, 29: 215- 226.
- Aru, K. A., Gorbon R (1952). "Levend Mahallesi". *Arkitekt Dergisi*, Sayı 9-10, s. 174-181, İstanbul.
- Asatekin, M (1976). *Endüstri Tasarımında Tasarım Ölçütlerine Bütünsel Bir Yaklaşım*. ODTÜ, MED, Ankara
- Asatekin, M (1979). "Endüstri Tasarımında Ergonomik Yaklaşım I.". *İstanbul: Mimarlık Dergisi*, 3: 28-29.
- Asatekin, M (1993). *Düşük Metrekareli Konutta Mobilya Tasarıma Yaklaşım ve Örnekleme Çalışması*, Konut Araştırmaları Sempozyumu 1-2 Temmuz 1993, s.385-402, Ankara.
- Aslan, S (2000). *Günümüz Konut Tasarımı İçin Kullanıcı-Tasarımcı Etkileşiminde Kültür Etkeninin İzmit Örneğinde İrdelenmesi ve Bir Model Önerisi*. (Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Ateş, M (1988). *Toplu Konutlarda Esneklik Amaçlı Yaklaşımlar Üzerine Bir İnceleme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Aytuğ A (1987). *Mimaride Doku kullanımının Psikolojik Etkileri Üzerine Bir Araştırma*, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üni., İstanbul.
- Ayverdi, A (1972). *Japonya Mimarlığı Mekanı: Özellikle İç Mekan Kuruluşuna Yaklaşım*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları.
- Bachelard, G (1996). *Mekânın Poetikası*, Çeviri: Aykut Derman, Kesit Yayıncılık, İstanbul.
- Bahar, E (2016). "Gençlik Turizminin Sorunları, Gelişmesine Yönelik Çözüm Önerileri". *İstanbul Arel Üniversitesi İİBF Ekonomi, Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1): 45-58.
- Bakar, S. ve Yamaçlı R (2017). "İşçi Evlerinin Tarihsel Gelişimi Bağlamında Eskişehir Tülomsaş İşçi Evleri Üzerinden Bir Değerlendirme". *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 5
- Balamir, M (1986). *Konutlandırma Politikaları ve Hanehalkları Özellikleri Açısından Küçük Konut Üretimi*, Dar Gelirlilere Konut Sempozyumu TÜBİTAK, ODTÜ, Ankara.
- Balamir, M (1996). *Öteki Olarak Küçük Hanehalkları*. Der. E.M. Komut, Ötekilerin Konut Sorunları içinde, TMMOB Mimarlar Odası, 518-532, Ankara.
- Barlı ve ark. (2005). *Anthropometry of Male and Female Children in Crèches in Turkey*
- Bayazıt N., (1986). *Dar Gelirlilere Konut Sempozyumu*, 26-27 Mayıs 1986, ODTÜ, Ankara.

- Bayazıt, N (1971). “İnsan Ölçülerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma”. *İ.T.Ü. Dergisi*, Cilt 29, Sayı 2, s.27
- Bayık, A (1992). *Çalışma Alanı Boyutlarının Belirlenmesinde Antropometrik Bir Yaklaşım*, Yüksek Lisans Tezi, Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı, Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Baymur, F (1997). *Genel Psikoloji*. 12. Basım, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Bayraktar, E (2006). *Gecekondu ve Kentsel Yenileme, Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayını*, Semih Ofset, Ankara.
- Bayram, Z (2011). *İşlevsellik ve Esneklik Bağlamında Konut İç Mekan Tasarımında Mobilya Kullanımı*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baytin, N (1980). *Konut Islak Mekanları*. TÜBİTAK Yayınları, No:45, TÜBİTAK Matbaası. Ankara.
- Beck, U (1998). *Risk Society: Towards a New Modernity*, Sage Publications, London, Thousand Oaks, New Delhi.
- Bektaş, C (1986). *Ytong Büyüyen Bahçeli Ev*. Dar Gelirlilerle Konut Sempozyumu, ODTÜ, Ankara.
- Bektaş, C (1996). *Türk Evi*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Belentepe, A (2019). *Mikro Konutların İç Mekân Tasarımının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Berberoğlu, Ö (2010). *Algı, Sınır, Kişisel Alan Kavramları ve Hastane Tasarımı*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Algı, oran, malzeme, ışık, renk... MAHREMİYET.. GÖRSEL İLETİŞİM..
- Berens, C (2011). “*Redeveloping Industrial Sites: A Guide For Architects, Planners and Developers*”. New Jersey: John Wiley & Sons Yayıncılık.
- Berner, E (2005). *Metropol İkilemi: Küresel Toplum, Yerellikler ve Manila’da Kent Arazisi İçin Yürütülen Mücadele, Mekan, Kültür, İktidar. Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler içinde*. s.137-161, Ed. Öncü, A., Weyland, A.-P., Çev. Şimşek, L., Uygun, N., İletişim Yayınları, İstanbul.
- Beyer, G. H (1965). *Housing and Society*, The Macmillan Co., New York
- Bilgin, İ (1990). *Konut Üretiminin Karşılaştırmalı Analizi*. Doktora tezi. İTÜ FBE, İstanbul.
- Bilgin, N (1986). *Çeşitli Sosyo-kültürel Gruplarda Eşya Sistemleri ve İnsan Eşya İlişkileri*, Doçentlik Tezi, Teknografik Matbaası, İzmir, 2-47.
- Bingöl, Ö (2001). *Modernleşme ve Konut Mimarisi. Endüstri Devriminden Sonra Barınma Kültürünün Değişimi*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Birer, E. D (2003). *Sosyal Çevre-Konut İlişkisi: Ataköy - Şirinevler Etkileşimi*, Mimarist, 7.

- Bırol, G (2006). *Modern Mimarlığın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi*. Megaron, Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Yayını, s. 3-16, Ekim 2006.
- Bozdayı, M (1992). *Geleneksel Anadolu Konutundaki Oda Kavramının Çağdaş Konut Tasarımında Modül Kavramı Olarak Değerlendirilmesi*. Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanatta Yeterlik/Doktora Tezi
- Burch, K. T. & Matthews, J. B (1987). *Household Formation in Developed Societies*, Population and Development Review, 13/3, 495-511.
- Burçak, B (2014). *Küçük Konutlarda İç Mekân Analizi: Ankara'da İki Konut Örneği*. Ankara: Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı.
- Burdulu E. ve Ejder E (1999). *Dar Hacimli Toplu Konutlara Uygun Mobilya Tasarımı*, I. Uluslararası Mobilya Kongresi, İstanbul.
- Büyükçelen C (2007). *Algı Yanılsamalarının Mekan Tasarımına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üni., Kocaeli.
- Can, İ. ve Çiçek, C (2012). “Gecekondulaşma, Kentsel Dönüşüm ve TOKİ Konutların Ticarileşmesi”. *Kars Enstitüsü Dergisi*, Sayı:9, Cilt: 2.
- Cansever, T (2002). *Türk Evi'nin Mimarisi* Ankara: Yeni Türkiye Yayınları
- Carvalho, M., George, V. & Anthony, K (1997). Residential Satisfaction in Condominios Exclusivos {Gate-Guarded Neighborhoods), pp.734-768, in Brazil, *Environment and Behavior*, Vol.29 no.6, November 1997, Sage Publications, ine.
- Cengiz, T. G (2014). ‘A Pilot Study for Defining Characteristics of Turkish Women via Anthropometric Measurements’. 1 Jan: 713-722.
- Cengizkan, A (2000). *Türkiye’de Fabrika ve İşçi Konutları: İstanbul Silahtarağa Elektrik Santrali ODTÜ MFD*
- Cengizkan, A (2002). *Modernin Saati: 20. Yüzyılda Modernleşme ve Demokratikleşme Pratiğinde Mimarlar, Kamusal Mekan ve Konut Mimarlığı*, Mimarlar Derneği 1927 ve Boyut Yayıncılık, İstanbul.
- Cevizci, A (2005). *Paradigma Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Ching, F. D (1987). *İç Mekân Tasarımı: Resimli*. (B. Elçioğlu, Çev.). İstanbul: YEM Yayın (2008).
- Ching, F. D (1996). *Mimarlık: Biçim, Mekân ve Düzen*. (S. Lökçe, Çev.). İstanbul: YEM Yayın (2007).
- Coates, M., Brooker, G. & Stone, S (2011). *Görsel İç Mimarlık Sözlüğü*. N. Şık (Çev.). İstanbul: Literatür Yayınları.
- Conran, T (2010). *Essential Small Spaces: the Back to Basics Guide to Home Design, decoration and Furnishing*, Octopus Books, USA.
- Cronbach, L. J (1951). Coefficient Alpha And The Internal Structure of Tests, *Psychometrika*, 16 (3), 297-334.
- Cüceloğlu D (2000). *İnsan ve Davranışı*, Remzi Kitabevi, İstanbul, s.121

- Çeçener, H. B (2003). “Evden Apartımana”. *TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Şubesi Dergisi*. Mimar İst,
- Çelik M (1996). *Konut Yaşama Hacimlerinde Gereksinim ve Amaca Uygun Esnek Değiştirilebilir İç Mekan Elemanlarına Yaklaşım ve Ankara'nın Gelişme Bölgeleri İçin Bir Öneri*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Tezi, Ankara.
- Çetin S. ve Cimcoz N (2003). “Konut Mekanlarında Balkon Kullanımı ve Yaşanan Toplumsal Değişimin Balkon Mekanlarına Etkisi”. *Mimar. İst*, Yıl:3, Sayı:7.
- Çiner, R (1960). “Türkiye Kadınlarının Antropolojisi”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*. Cilt XVIII., Sayı 3-4.
- Çoban, A.N (2012). “Cumhuriyetin İlanından Günümüze Konut Politikası”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt:67, No:3, Ankara.
- Çolak, F (2012). *Kişisel Görüşme*. 11 Kasım, Kayseri (Üst”ten aldım.).
- Demir, H. ve Palabıyık Kurt V (2005). “Konut Ediniminde Uzun Vadeli İpotek Kredisi Sistemi”, *Jeodezi Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi*, 2005.
- Demirarslan, D (1997). *Endüstri Şehirlerinde Orta Gelir Grubundaki İnsanların İhtiyacı Olan Toplu Konutların İç Mekân Kullanım Alanları Standartlarına İlişkin Sistem Önemlerinin Geliştirilmesi Ve Ülkemizden İzmit Örneği*. (Doktora Tezi). Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Demirarslan, D (2006). *Batılılaşma Sürecinde Türk Barınma Kültüründeki Değişim ve Konuttaki Yansımaları*.
- Desagis, M (2006). *Konut Alanı – Yaşam Alanı İlişkisi Açısından Küçük Konutlar*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- DIE (1995). *Türkiye Nüfusu 1923-1994 Demografi Yapısı ve Gelişimi: 21. Yüzyıl Ortasına Kadar Projeksiyonlar*, [Yayın No.1839], Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara.
- Dickinson, D (1995). *Small Houses For The Next Century*, Mcgraw-Hill, New York.
- Dikeç, I (2013). *Küçük Konutların İç Mekan Tasarımında İşlevsellik Bağlamında Esneklik: Nef Flats Levent 163 Örneği*, İTÜ, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Diñç, T (1978). *Türkiye’de Hanehalkı Yapı ve Sayısına Göre Konut İhtiyacı*. s.70, YAE.
- Doğan, M. ve Kalıncara, V (2015). *Konaklama İşletmeleri Mutfak Çalışanlarının Antropometrik Ölçüleri Ve Optimum Mutfak Donanımı Tasarımı*. Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi, 3(3), ss.111-119.
- Doğan, R. K., (2015). Retrospektif Bakış Açısıyla Eileen Gray. *Online Journal of Art and Design*, 3(3).
- Dönmez D.M. ve Kalıncara, V (2015). “Konaklama İşletmeleri Mutfak Çalışanlarının Antropometrik Ölçüleri ve Optimum Mutfak Donanımı Tasarımı”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 3(3): 111-119.
- Dörter, H., Turuthan T. ve Ünlü A (1988). *Küçük Konutta Yaşam, Bildiri, KAM 1988 Sempozyumu*, ODTÜ Konut Araştırmaları Merkezi, Ankara.

- DPT (1994). *Kentsel Gelişmenin Yönlendirilmesi Açısından Belediyeler ve Konut Üretimi*, DPT Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü.
- Duben, A. ve Behar, C., 1996. *İstanbul Haneleri, Evlilik, Aile ve Doğurganlık 1880-1940*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Duyar, İ (1995). *İnsanın Fiziksel Boyutlarındaki Değişimler ve Ergonomik Açısından Önemi*. Beşinci Ergonomi Kongresi, Milli Prodüktivite Merkezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Edgü, E (2003). *Konut Tercihlerinin, Mekânsal Dizin Ve Mekânsal Davranış Parametreleri İle İlişkisi*. İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi
- Ekolojik Mimari (2004, 05 04). Buğday: https://www.bugday.org/portal/haber_detay.php?hid=184 adresinden alındı.
- Eldem, S. H (1968). *Türk Evi Plan Tipleri*, İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi.
- Eldem, S. H (1984). *Osmanlı Dönemi Türk Evi* (cilt:1), Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı Yayınları, İstanbul, S.17.
- Emekçi, Ş. ve Tanyer, M.A (2019). “Türkiye’de Alt Gelir Grubunun Konut Sorunu ve Yaşam Döngüsü Maliyet Analizi (YDMA) Tabanlı Çözüm Önerisi”. *Tasarım Kuram Dergisi*, İstanbul: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü.
- Emekli, Y (1971). *Yirmi Yaş İçinde Türk Erkeklerinin Ortalama Boyları, Baş ve Skelique İndisleri*. Antropoloji, 5: 203–228.
- Enginöz, E. B (1998). *Türk Konutunda Mahremiyet Olgusuyla İlgili Tasarım Parametrelerinin İncelenmesi*. Y. Lisans Tezi-İTÜ Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Ensari Kara, H. F (1994). Silahtarağa Elektrik Fabrikası, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* (7). Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Erdemir, E (1993). *Culture-Space Relationship: Japanese Traditional Residential Interiors*. Bilkent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Erdinç, S. Y. ve Gür, Ş. Ö (2017). *Rezidans Kültürü Üzerine Bir İnceleme: İstanbul Örneği I*. Editor-Editör, 68.
- Ergün, A (2010). *İstanbul’da 90’lardan Günümüze Gelişen Konut Tipleri, Mekan Çözümleri ve Tercihlerin Karşılaştırmalı Analizi*, YLT, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 56-86
- Erhan, İ (1978). *Endüstri Tasarımında Kullanıcı-Araç İlişkileri Açısından Görsel Bildirişim*. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayını, İstanbul.
- Esen, R (2013). *Batı Karadeniz Bölgesi Konutlarında Salon-Mobilya İlişkisinin Ergonomik Analizi*, Karabük Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Karabük.
- Evis, N (1986). *Hücre Yapım Teknolojisiyle Konut Üretimi*, Dar Gelirlilere Konut Sempozyumu TÜBİTAK, ODTÜ, Ankara.
- Field, M. & Irving, M (1999). *Lofts*, Chicago, Gingko Press Yayınları.
- Franck, K. & Lepori, B (2007). *Architecture from the Inside to Out*. Wiley Academy.

- Franck, K. A., (1991). *Overview of Single Room Occupancy Housing, in New Households New Housing*, pp.245-261, Eds. Frank, K. A., Ahrentzen, S., Van Nostrand Reinhold, New York.
- Franklin, B., 2006. *Housing Transformations, in Shaping the Space of 21st Century Living*, Routledge, UK.
- Gahramanov, V. ve Türkay O (2019). “Hostel İşletmeciliğinde Rekabet Belirleyicileri: İşletmeci ve Turist Görüşlerinin Analizi”, *İşletme Bilimi Dergisi (JOBS)*.
- Garip, E., Onay, N. S., & Garip, S. B (2021). A model for mass customization and flexibility in mass housing units. *Open House International*.
- Garip, S. B., Onay, N. S., & Garip, E (2020). Re-Coding Homes as a Flexible Design Approach for Living Environments. In *Cultural, Theoretical, and Innovative Approaches to Contemporary Interior Design* (pp. 284-306). IGI Global.
- Garling, T., Friman, M (2002). “A psychological approach to the study of residential choice and satisfaction”. In: *Residential Environments: Choice, Satisfaction, and Behavior*, Bergin&Garvey, Westport, Connecticut, London, 50-80.
- Geray, C (2007). “Geçmişi Korumak Geleceği Tasarlamak, Toplumsal Konut Yöneltileri ve TOKİ'nin Tutum ve Yöneltilerindeki Son Değişiklikler”, *Kent ve Planlama*, Mengi A.(Editör). İmge Kitabevi, Ankara.
- Gibbons, J. A (1989). *Alternative Lifestyles: Variations in Household Forms and Family Consciousness, in Family and Marriage Cross-Cultural*, pp. 61-74, Wall &Thompson, Toronto.
- Glass, R (1964). *Introduction: aspects of change. In London: Aspects of Change, Centre for Urban Studies*. Londra: MacKibbon and Kee Yayınları.
- Goldsmith, S (1967). *Designing for the Disabled (Second Edition)*. McGraw-Hill Book Company, Toronto.
- Göker, M (2002). *İç Mimarlık-Tasarımda Aydınlatma; İlke-Sistem-Tasarım Bağlantısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Göler, S (2009). *Biçim, Renk, Malzeme, Doku ve Işığın Mekân Algısına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: MSGSÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Gölgedar, C (2011). *Küçük Konut Mekanları Kapsamında Kısıtlı İç Mekan Tasarım İlkelerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gönen, E (1990). *Mutfak Çalışma Mer. Optimum İş Yük. ve Antropometrik Ölçüm İlişkisi Üzerine Ergonomik Bir Araştırma*. M.P.M. Yayın no: 408, Ankara.
- Gönen, E. ve Kalinkara, V (1991). *Farklı Yaş Grubundaki Kadınların Antropometrik Ölçüleri*. III. Ergonomi Kongresi, Milli Produktivite Merkezi Yayınları: 441, Ankara.
- Gönen, E., Kalinkara, V., & Ozgen, O (1991). Anthropometry of Turkish women. *Applied ergonomics*, 22(6), 409–411. [https://doi.org/10.1016/0003-6870\(91\)90085-v](https://doi.org/10.1016/0003-6870(91)90085-v)

- Görgülü, T (2003). *İstanbul'da Çeşitlenen Konut Üretim Biçimleri ve Değişen Konut Alışkanlıkları*, Mimar. ist, 1, 50-56.
- Grandjean, E., (1969). *Fitting the Task to Man: An Ergonomic Approach*. Francis and Taylor, London.
- Grandjean, E., (1973). *Ergonomics of the Home*. Francis and Taylor, London.
- Greenhalgh, S. & Moss, J (2009). *Principles For Social Housing Reform*, Localis Research, London.
- Groth, P., 1994. "Living Downtown, in The History of Residential Hotels in the United States", *University of California Press*, Berkeley, Los Angeles, London.
- Gücesan, M., (2014). *Esneklik Kavramının Konutlarda İrdelenmesi ve İstanbul Metropolünden Seçilen Örnekler Üzerinden Karşılaştırmalı Analizi*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Y.L. Tezi, İstanbul.
- Güleç, E., Akın, G., Sağır, M., Gülteki, T., Yener, B. ve Özer, B. K (2005). "Anadolu İnsanın Antropometrik Boyutları" *Tübitak Projesi*, Proje No: SBB 3032, Ankara.
- Gülmez, N., (2008). *Metropolde Çeşitlenen Hanehalkları ve Konut*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Fakültesi, İstanbul.
- Günay, R., (1998). *Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri*, YEM Yayınları, İstanbul.
- Gündüz, G (1996). *Konut Talebini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesine Yönelik Bir Çalışma*, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güney, Y. İ (2009). *Konutta Mekânsal Organizasyon ve Toplumsal Cinsiyet: Yirminci Yüzyıl Ankara Apartmanları*. (Ayten Alkan, Der.), Cins Cins Mekân, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Gür, Ş. Ö (2000). *Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Güvenç, B (2002). *Japon Kültürü*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- HABITAT (2015). *Advocacy focus: Solid Ground* [çevrimiçi]. Erişim yeri: <http://www.habitat.org/getinv/events/world-habitat-day/advocacy-focus-solid-ground> [Erişim tarihi: Ağustos 2016]
- Hacıbaloğlu, M (1989). *Geleneksel Türk Evi ve Çağımıza Ulaşamamasının Nedenleri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaası.
- Hands, A. H (1969). *Ergonomics, Industrial Safety Handbook*, McGraw-Hill Publishing Company Ltd.
- Harvey D (2003). *Postmodernliğin Durumu*. Metis Yayınları, İstanbul, s.244
- Hasol, D (2016). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. İstanbul: Yem Yayınevi.
- Hayden, D (1985). *The Grand Domestic Revolution: A History of Feminist Designs for American Homes, in Neighbourhoods and Cities*, MIT Press, Massachusetts.
- Heath, S. & Kenyon, L (2001). "Single Young Professionals and Shared Household Living". *Journal of Youth Studies*, 4/1, 83-100.

- Hecht, J. A. ve Martin, D (2006). "Backpacking and hostel-picking: an analysis from Canada". *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 18(1): 69- 77.
- Hertzberg T.H.E., Churchill E., Dupertuis C.W., White R.M. & Damon A (1963). *Anthropometric Survey of Greece, Turkey and Italy*, Oxford: Pergamon.
- Hidayetoğlu, M.L (2013). "Geleneksel Türk Evi Donatı Elemanlarının Restorasyonu ve Çağdaş Yapılarda Yeniden Kullanımı: Bir Şerbetlik Örneği". *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Isparta.
- Hilberseimer, L (2002). *Metropol*, Arredomento Mimarlık, 100+51, 88.
- Hobbs, F (2005). US Census Bureau, Census 2000 Special Reports, CENSR-24, *Examining American Household Composition: 1990-2000*, US Government Printing Office, Washington DC.
- Hornick, S. & O'Keefe, S (1984). "Reusing Industrial Loft Buildings for Housing: Experiences of New York City in Revitalization and Misuse" *Journal of Urban and Contemporary Law*, s.27-41.
- International Turkish Culture and Art Congress/ *Art Activity*, Egypt, 02-07 November 2009.
- Işık, O. & Güvenç, M (1999). "The Changing Nature of Turkish Urbanization and Economic Geography on the Eve of the 21st Century: New Challenges and New Opportunities, in Turkey's Window of Opportunity". *Demographic Transition Process and its Consequences*, pp. 51-78, [TUSİAD Publication No-T/99-3-254], Lebib Yalkın Yayınları ve Basım İşleri A.Ş., İstanbul.
- İşıkkaya, A. D (2015). *Loft Tipi Konutların Başkalaşım Süreci Bağlamında Türkiye'de Loft Kavramının Analizi: Levent Loft Örneği*, Megaron, 10(2):205-223
- İçli, G (2011). "Kentsel Dönüşüme İlişkin Sosyolojik Bir Değerlendirme – Denizli Örneği", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt: 3, No.1.
- İnan, A (1947). *Türk Halkının Antropolojik Karakterleri ve Türkiye Tarihi: Türk Irkının Vatanı Anadolu*, TTK.VII. Seri No:15, Ankara.
- İslamoğlu, Ö. & Usta, G (2016). "Herman Hertzberger Okullarında Esneklik Anlayışı". *Mimarlık Dergisi*, 390, 106-112.
- Jenks, C (2000). *Architecture 2000 and beyond: success in the art of prediction*. Chichester: Wiley Academy.
- Jones, G (2000). "Experimenting With Households and Inventing 'Home'". *International Social Science Journal*, 52/164,183-194.
- Kahvecioğlu, H (1998). *Mimarlıkta İmaj: Mekansal İmajın Oluşumu ve Yapısı Üzerine Bir Model*. Doktora Tezi- İTÜ Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Kahya, M (1993). *Endüstrileşmenin Ve Teknolojik Gelişmelerin Konut İç Mekân Düzenine Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Kalaycıoğlu, H. ve Aras, U (2015). *İç Mekan Mobilyalarında Renk Faktörünün Etkisi*. 3.Ulusal Mobilya Sempozyumu Bildiri Kitabı, (sf.1055-1060). Konya, Nisan 10-12.
- Kalınkara, V (2019). “Mutfak Tasarımında Fiziksel Konfor ve Verimlilik: Yaşlılar”. *Engineering Sciences*, 14(4), 169-182. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsaeng/issue/49776/583407>.
- Kalınkara, V., Arpacı, F. ve Doğan, M (2013). “Mutfak Ergonomisi: Farklı Yaş Grubundaki Kadınların Mutfaklarına İlişkin Değerlendirmeleri”. *XIX. Ulusal Ergonomi Kongresi*, 27-29 Eylül 2013, Balıkesir (S.277-288).
- Kaplan, A (1975). *The Significance of Anthropometrics*, Design, 22-6, s.51.
- Kaplan, R. M. ve Saccuzzo, D. P (2009). *Psychological Testing: Principles, Applications and Issues*, Cengage Learning, Boston, MA.
- Karagöz, Z (2007). *Tasarımda Loft Anlayışı*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Karamehmetoğlu, A., (1990). *Küçük Metrekaredeki Toplu Konutun Gerekliği ve İç Mekan Düzenlemesinde Kullanılan Donatım Elemanlarının Saptanması*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Karasar, N (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Karasu, M. A (2009). “Devletin Değişim Sürecinde Belediyelerin Konut Politikalarında Farklılaşan Rolü”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt: 14, Sayı.3.
- Kaş, M (2014). *Konut Sorununun Çözümünde Kentsel Dönüşüme Kullanıcı Katılımının Sağlanması Üzerine Bir Yöntem Araştırması: Konya Örneği*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi.
- Kawata, N (2006). “The Changing Context of Housing for Single People in Japan”. *ENHR New Researcher’s Conference*, Ljubljana, Slovenia, 30 June- 2 July 2006.
- Kaya, A. G. ve Kılıcı, H (2011). *Konya İl Çevre Durum Raporu*, Konya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ÇED Hizmetleri Şubesi, Konya.
- Kaya, Ö. ve Özok, A. F (2017). “Tasarımda Antropometrinin Önemi”. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 5, 309-316.
- Kaye, S. M., & Murray, M. A (1982). Evaluations of an architectural space as a function of variations in furniture arrangement, furniture density, and windows. *Human Factors: The Journal of the Human Factors and Ergonomics Society*, 24(5), 609-618.
- Kayış, B. ve Özok, A. F (1989). *Türk Erkek Toplumunun Antropometrik Ölçülerinin Belirlenmesi*. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, Rapor No:a 71.
- Kayis, B. & Özok, A. F (1991). *The anthropometry of Turkish army men*. *Applied Ergonomics*, 22(1), 49–54. doi:10.1016/0003-6870(91)90012-7
- Kayserili, A., ve Kocaman, S. (2014). Türkiye'de Modern Konut Kültürü. A. Keçeli, & Ş. Çelikoğlu, KENT ÇALIŞMALARI I Kentsel Mekan, Sosyal Dışlanma, Marka Kentler, Yoksulluk, Peyzaj, Kentsel Gelişim ve Kentleşme Sorunları Editörler, 253-274.

- Keleş, R (1968). “Türkiye’de İşçi Konutları Sorunu”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 19.
- Keleş, R (1988). “Dar Gelirli Kentliler İçin Bir Konut Edindirme Yöntemi: Evini Yapana Yardım”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Ankara.
- Kerber, K. L (1988). “Separate Spheres, Female Worlds, Woman’s Place: The Rhetoric of Woman’s History”. *The Journal of American History*, 75, 9-39.
- Keser, N (2009). *Sanat Sözlüğü*. İstanbul: Ütopya Yayınevi.
- Kessler, How We Got Here: A History of Technology and Markets, Escape, Velocity Press, (2004).
- Keyder, Ç (2000). *Sonuç, İstanbul Küresel ile Yerel Arasında içinde*, ss.223-235, Metis Yayınları, İstanbul.
- Kır, T (1997). *Etimesgut Askeri Garnizonunda Eğitim Gören Yedeksubay ve Astsubay Sınıf Okulu Öğrencileri ile Erlerin Antropometrik Ölçülerinin Belirlenmesi*. T.C. Genelkurmay Başkanlığı, GATA Askeri Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı Başkanlığı, Tıpta Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Kızıltan, A (1986). *Alt Gelir Grupları İçin Konut Projeleri Konusunda T Emlak ve Kredi Bankasının Faaliyetleri*, Dar Gelirliyle Konut Sempozyumu, Ankara.
- King, P (2006). “Choise And The End Of Social Housing”, *The Institute of Economic Affairs*, London.
- Knox, D (1980). *Trends in Marriage and the Family*. The1980’s, Family Relations, 29/2, 145-150.
- Koca Ö. B (2008). “Secular Trend in Body Height and Weight of Turkish Adults”. *Anthropological Science*, Vol. 116(3), 191–199, Japan.
- Koyuncu, A (2013). *Kimliğin İnşasında Kent: Konya Örneği*, Akademik İncelemeler Dergisi, 8 (2), 155-179.
- Kömürcüoğlu, A (1946). *Konya İmar Planı İzah Raporu*.
- Kömürlü, R (2006). *Ülkemizde Toplu Konut Üretimine Yönelik Kaynak Oluşturma Model Yaklaşımları*. Yıldız Teknik Üniversitesi, Doktora Tezi, İstanbul.
- Kronenburg, R (2007). *Flexible Architecture that Responds to Change*. Laurence King Publishing.
- Kuban, D (2017). *Türk Ahşap Konut Mimarisinde 17.- 19. Yüzyıllar* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kunduracı, N. F (2013). “Dünyada ve Türkiye’de Sosyal Konut Uygulamaları”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt: 22, sayı: 3, 2013, ss. 57-77.
- Küçükerman, Ö (1978). *Kişi Çevre İlişkilerinde Çağdaş Gelişimler ve Oturma Eylemi*. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayını, İstanbul.
- Küçükerman, Ö (1985). *Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi* (2. Baskı). İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.

- Kürelî, İ. ve Uzun, O (2007). "Konutların Ana Yaşama Mekânının Büyüklüğünün Kullanıcıların İşlevsellik ve Esneklik Değerlendirmeleri Üzerine Etkileri", *Politeknik Dergisi*. Cilt: 10, Sayı: 4, s: 433-439.
- Kürşat, F. Ş (2006). *Küçük Konutlarda İç Mekân Tasarım Yöntemleri ve Uygulama Örnekleri*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Lawrence, R. J (1988). "Translating Anthropological Concepts into Architectural Practice". pp.89-115, in *Housing, Culture and Design-A Comperative Perspective*, Eds. Low, S. M., Chambers, E., University of Pennsylvania Press, Philadelphia
- Linam, J. E (1999). *Machiya and Transition A Study of Developmental Vernacular Architecture*. Virginia Polytechnic Institute and State University, Thesis Proposal, Virginia.
- Macklin, E. D (1980). "Nontraditional Family Forms: A Decade of Research". *Journal of Marriage and Family*, 42/4, 905-922.
- Mallett, S (2004). *Understanding Home: A Critical Review of the Literature*, The Sociological Review, 52/1, 62-89.
- Marc, L (1988). *Living in Small Spaces*. London: Conran Octopus.
- McKinley, R. K., Manku-Scott, T., Hastings, A. M., French, D. P. & Baker, R (1997). *Reliability and validity of a new measure of patient satisfaction with out of hours primary medical care in the United Kingdom: development of a patient questionnaire*, BMJ, 314, 193-198.
- Meiss, V. P (2013). *Elements of Architecture, From form to place+tectonics*. EPFL Press.
- Michelson, W. H (1970). *Man and His Urban Environment - A Sociological Approaeh*, Addison-Wesley Publishing Company, Reading, Massaehusetts
- Milles, M. E., Haney, R. L. & Berens, G (1996). *Real Estate Development - Prineiples and Process*, ULI - the Urban Land Institute, Washington, D.C.
- Moisa, C. O (2010). "The Distinctiveness of the Youth Travel Product". *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, 12(2): 638-648.
- Murrell, K. F. H (1965). *Ergonomics: Man in His Working Environment*. Chapman and Hall, London.
- Nacak, İ (2018). "Bir Kentsel Mekân Olarak Konya Alâeddin Tepesinde Gündelik Hayat". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (40), 235-252.
- Nash, R., Thyne, M. ve Davies, S (2006). *An investigation into customer satisfaction levels in the budget accommodation sector in Scotland: a case study of backpacker tourists and the Scottish Youth Hostels Association*, Tourism Management, 27(3): 525-532.
- Norberg-Schulz, C (1980). *Genius Loci*, Academy Editions, London
- Osborne. D. J (1995). *Ergonomics at Work*, John Wiley and Sons, New York, USA

- OHCHR (2016). *Annual Reports- Adequate housing* [çevrimiçi]. Erişim yeri: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Housing/Pages/AnnualReports.aspx> [Erişim tarihi: Ağustos 2016].
- Onay, N. S (2018). Interior solutions for standard emergency architecture. *Collana Alleli/Events*. Siracusa: LetteraVentidue Edizioni Srl, 44-59.
- Onay, N. S., Garip, B., & Teixeira, M. B. F (2017). Searching for flexible interior design solutions: Mass housing units in Istanbul. In *Design Innovations for Contemporary Interiors and Civic Art* (pp. 270-284). IGI Global.
- Onur, S (2000). *Mobilya Biçimlenişine Etki Eden Faktörler ve Tasarımcı Kullanıcı Faktörü Üzerine Bir Yöntem Önerisi*. Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Outhwaite, W (2008). *Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü*. (Melih Pekdemir, Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Owen, C (2004). *Nanoplastics, A Home System*, IIT Institute of Design, s.12
- Ozaki, R., 2002. "Housing as a Reflection of Culture: Privatised Living and Privacy in England and Japan". *Housing Studies*, 17/2, 209-227.
- Ozankaya, Ö (1982). *Toplumbilime Giriş*. Ankara: S Yayınları.
- Öktem, D (2007). *Otel İç Mimari Tasarımında Mekân Algılama ve Kimlik Oluşumu ve Örnekler Üzerinde Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: MSGSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Önder, S. ve Aklanoğlu, F (2006). "Konya Kenti Peyzaj Gelişim Stratejileri". *Ziraat Fakültesi Dergisi*, 20 (38), 23-36.
- Öner B. S (2004). *Kentsel Dış Mekânların Tasarımında Antropometrik Verilere Bağlı Olarak Peyzaj Elemanlarının Ankara Örneğinde Araştırılması*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özcan, U. ve Güngör, S (2019) "Geleneksel Türk Evi ile Geleneksel Japon Evi'nin Yapısal Açından Karşılaştırılması". *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, sayı 16 S.646-661, www.ejosat.com
- Özdemir, (2019). *En Az Alanda Yeni Konut İç Mekân Konseptinin Kullanıcı Profiline Etkileri: Fikirtepe Dönüşüm Örneği*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özdemir, T (2005). *Renk Kavramı ve Konut İç Mekânında Tasarıma Etkileri*. Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul: MSGSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özden, P. P (2008). *Kentsel Yenileme*. İstanbul: İmge Yayınevi.
- Özkaynak M (2017). *Stüdyo Dairelerin Gelişim Süreci: Konya Örneği*, Selçuk Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Özok, A. F (1981). *Türk Sanayi İşçileri Üzerine Antropometrik Bir Araştırma*. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Yayını, Proje No: MAG- 533., Ankara.
- Özsavaş, N (2016). "İç Mekân Tasarımında Renk Algısı". *Art-e Sanat Dergisi*, 9(18).

- Özsrkıntı Kasap, H (2015). *20. Yüzyıl Mimarisinde Form ve Renk*. İstanbul: Türkiye Alim Kitapları Yayınları.
- Özsoy, A (2011). *Toplu Konut Uygulamalarının Gelişimi*, İTÜ, <https://www.ekoyapi.org/82-toplu-konut-uygulamalarının-gelisimi.html>
- Özsoy, A. ve Esin, N (1988), “Toplu Konutlarda Tasarım-Yapım Sistemi-Mekan Kullanımı Etkileşiminin Araştırılması”, *İ.T.Ü.* s. 7.
- Özsoy, A. ve Esin, N (1989). *Küçük Konutlarda Mekan Kullanım Özelliklerinin Değerlendirilmesi - Ataköy Örneği*. Ataköy Toplu Konut Uygulamalarının Değerlendirilmesi Panel Bilgileri, İ.T.Ü., İstanbul.
- Özturan, Ö (2015). “Teknolojik Gelişmelerin İç Mekan Biçimlenişine Etkisi”. *İç Mimarlık Dergisi*, Mayıs.
- Öztürk, B. L (2008). *Türkiye’de Konut Sorunu ve Konut Finansman Sistemi (Mortgage)*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Öztürk, Y. ve Yazıcıoğlu, İ (2002). “Gelişmekte Olan Ülkeler için Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma”. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2: 183-195.
- Panayides, P (2013). Coefficient alpha: Interpret with caution, *Europe’s Journal of Psychology*, 9 (4), 687-696.
- Panero, J. & Zelnik, M (1979). *Human Dimensions and Interior Space, A source Book of Design Reference Standarts*. The architectural Press Ltd. London.
- Parikh, A (1994). *Making The Most Of Small Spaces*. New York: Rizzoli International Publications, INC.
- Peterson, R. B (1987). Gender issues in the Home and Urban Environment, pp.186-218, in *Advances in Environment, Behavior, and Design, Vo:1*, Eds. Zube, E. H., Moore, G. T., Plenum Press, New York
- Pheasant, S (1996). *Body Space Anthropometry, Ergonomics and the Design of Work*. Taylor and Francis, London.
- Pheasant, S (1990). *Antropometrics*, The British Library Document Supply Centre, Boston. USA
- Polat, E (2017). “Genç Bireylerin Turistik Tercihlerinin Belirlenmesi Üzerine Balıkesir Kent Merkezinde Bir Araştırma”. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 3(2): 234-250.
- Poole, L (1993). *The ACCESSable KITCHEN*. Guildhall Univ., M.Sc, London.
- Poore, J (1994). *Interior Color by Design*. 1. Baskı. Mashachusetts: Rockport Publishers Ink.
- Pople, N (2004). *Small Houses: Contemporary Residential Architecture*, Perspektif Yayıncılık, Ankara.
- Puglisi, P. L (1999). *Hyper Architecture: spaces in the electronic age*, Birkhauser, Basel.
- Rapaport, A (1969). *House Form and Culture*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall, Inc.

- Rapoport, A (1977). *Human Aspects of Urban Form*, Pergamon Press, Oxford, New York
- Rapoport, A (2004). *Kültür Mimarlık Tasarım*. (Çev., S. Batur). İstanbul: Yapı Yayın.
- Reinprecht, C (2007). "Social Housing in Austria", Christine Whitehead and Kathleen Scanlon (ed), *Social Housing in Europe, London School of Economics and Political Science*, London.
- Resmi Gazete (2005). *Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik*, R.G. No: 25852, Tarih: 21.6.2005.
- Roberts, B. R (1978). *Cities of Peasants: The Political Economy of Urbanization in The Third World*, Edward Arnold Publishers, London.
- Rohe, W. M. & Basolo, V (1997). Long-Term Effects of Homeownership on the Self-Perceptions and Soeial Interaction of Low-Income Persons, pp.793- 819, *Environment and Behavior*, Vol.29 no.6, Sage Publications ine.
- Saatçioğlu, A (1975). *Türkiye'de Antropometrik Bazı Karakterlerin Sosyo-Ekonomik Gruplar Arasında Gösterdiği Değişimler Üzerinde Biyometrik Bir İnceleme*, Antropoloji, 7: 175–199, Ankara.
- Sacripanti, M (1983). "Cepenin Ardından". Çev: B. Mutlu, *Yapı Dergisi*, 50, 10-14.
- Sakaoğlu, N., 1994. "Bekar Odaları". *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. Cilt 2, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul.
- Sarıyar A. ve Pakdil O (2012). *Endüstrileşmiş Konut Üretiminde Kitlesele Bireyselleştirme*, Megaron. 2012; 7(3): 161-180.
- Saruwono, M., Zulkiflin, N. F., & Mohammad, N. M. N (2012). Living in living rooms: furniture arrangement in apartment-type family housing. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 50, 909-919.
- Savaş, S (2011). *Kısıtlı Mekân-Mobilya Çözümlerinde Çağdaş Yaklaşımlar*.
- Scanlon, K. & Whitehead C (2007). "Socail Housing in Europe", *London School of Economics and Political Sciences*.
- Schirmbeck E (1987). *Idea Form and Architecture*. George Allen&Linwin Ltd., Londra.
- Schneider, T. & Till, J (2005). "Flexible Housing: Opportunities and Limits". *Arq: Architectural Research Quarterly*, 9(2), 157-166.
- Schoenauer, N (1991). *Early European Collective Habitation. From Utopian Ideal to Reality, in New Households New Housing*, pp. 47-70, Eds. Frank, K. A., Ahrentzen, S., Van Nostrand Reinhold, New York.
- Seamon, D. & Mugerauer, M (1985). *Dwelling, Place, And Environment: Towards A Phenomenology of Person And World*, Martinus Nijhoff Publishers
- Seçer, F (2006). *Teknolojik Gelişmelerin Konut İç Mekânına Etkileri ve Akıllı Evler*. Sanatta Yeterlilik Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Anabilim Dalı.
- Sırmalı, F (1969), *Mimarlıkta Bir Tasar Anlayışı*, Doktora Tezi, İstanbul.
- Simmel, G (2006). *Modern Kültürde Çatışma*, İletişim Yayınları, İstanbul.

- Sipahi, E. B. Y (2011). *1980 Sonrası Yeni-Liberalizm ve Küreselleşmenin Etkisinde Yeni Bir Kentsel Gelişme Biçimi Olarak Güvenlikli Siteler: Konya Örneği*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Smith, N (1995). *Small Space Living Design*, Rockport: American Institute of Architects Press.
- Smith, R. E (2010). *Prefab Architecture: A Guide to Modular Design and Construction*. John Wiley & Sons, Hoboken N.J.
- Soja, E (2002). *Postmetropolis Üzerine Altı Söylem*, 20. Yüzyıl Kenti içinde, Ed.,Çev. Duru, B., Alkan, A., İmge Yayınları, İstanbul.
- Soygeniş, S (1995). *Konut Yerleşmelerinde Konut Tipoloji ve Yerleşim Örüntülerinin Değerlendirilmesine Yönelik Analitik Bir Çalışma*. Doktora Tezi- İTÜ Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Soyluk A. ve Yıldız A (2020). *Ankara`da Tek Kişilik Hane Halkları İçin Tasarlanmış Küçük Konutlar*. Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara.
- Stoner, J (1991). *The Party Wall as the Architecture of Sharing*, in *New Household New Housing*, pp.127-140, Eds. Frank, K. A., Ahrentzen, S., Van Nostrand Reinhold, New York.
- Su, B. A (2001). *Ergonomi*, Atılım Üniversitesi Yayınları, No:5, Ankara.
- Sungur, M., (2020). *Değişen Sosyal Paradigmaların Mekânsal Mahremiyete Etkileri: Konya Konut Tipolojilerinin Analizi*, Konya Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Konya
- SYGM, (2011). *2011 Yılı Performans Programı*, SYGM, Ankara.
- Şehabettin, 1934a, Konya Şehir Planı Üzerine Etütler, *Arkitekt*, 4 (40), 121-122.
- Şener, S (2000). *1944 Yılı Sonrası Toplu Konut Uygulamalarında Apartman Plan Tipolojileri Gelişimi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Şensoy, H (1976-77), "Mimaride Mekan Bütünlüğü", *MSÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü İç Mekan Düzenleme Bilim Dalı Konferansları*. 1976-77, İstanbul.
- Şensoy, H (1984). *İç Mekân düzenleme bilim dalı konferansları*
- Tanoğlu, A (1996). *Beşeri Coğrafya Nüfus ve Yerleşme*, İstanbul Üniversitesi Yayın no: 1183, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Yayın No: 4-5, İstanbul.
- Tanyeli, U (1993). *Batılılaşma Dönemi Öncesinin Türk Mimarlığında Batı Etkileri (14.-17. Yüzyıl)*. Mehmet Saçlıoğlu, Gülsün Tanyeli éd., Türk Kültüründe Sanat ve Mimari: Klasik Dönem Sanatı ve Mimarlığı Üzerine Denemeler, İstanbul, 158-161.
- Tanyeli, U (1996). *Klasik Dönem Osmanlı Metropolünde Konutun 'Reel' Tarihi: "Bir Standart Saptama Denemesi"*. Prof. Doğan Kuban'a Armağan, derleyenler Z. Ahunbay, D. Mazlum ve K. Eyüpgiller, Eren Yayınları, İstanbul, 57-71.
- Tanyeli, U (2001). Mahremiyet ve Konforun Tarihi: Türkiye'de Oda (15.-20. Yüzyıllar). *Sanat Dünyamız* (81, Güz). 157-167.

- Tapan, M (1986). *Çekirdek Konutlarla İlgili Değerlendirme Ölçütleri*. İTÜ Mimarlık Fakültesi, Dar Gelirlilerle Konut Sempozyumu, ODTÜ, Ankara.
- Tapan, M (1996). “Toplu Konut ve Türkiye’deki Gelişimi”, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşme*. Der. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s. 366-378.
- Taşar, M. O ve Çevik, S (2009). “Sosyal Konut ve Konut Sektörüne Devlet Müdahalesi: Avrupa Ülkeleri ve Türkiye”, *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt: 1, Sayı. 2.
- Taşçı, G (2017). *A New Approach to Increase Energy Efficiency of Luxury High-Rise Residential Buildings through an Advanced Facade Component*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi.
- Taşçı, G. G (2020). *Rezidanslarda Konfor Koşullarının Pandemi Dönemi Etkisinde Analizi*. Kent Akademisi, 13(4), 701-721.
- Tatlıldil, E (1989). *Kentleşme ve Gecekondu*, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir.
- TDK (Türk Dil Kurumu), (2021). *Güncel Türkçe Sözlük*.
- Teige, K (2002). *The Minimum Dwelling*. Cambridge: The MIT Press.
- Ter, Ü. Ö (2002). *Konya Kenti Açık Yeşil Alan Varlığı İçinde Tarihi Kent Merkezinin Kentsel Tasarımı Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara.
- The Skyscraper Center, (2020). *Global Tall Building Database of the CTBUH (Council on Tall Buildings and Urban Habitat)*, Erişim adresi: <https://www.skyscrapercenter.com/>
- Tilley, A. R (1993). *The Measure of Man and Woman*, The Whitney Library of Design, New York, USA
- TNSA (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması) (2003). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdüleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı ve Avrupa Birliği, Ankara.
- TOBB (1988). *Konut Sorunu-Toplu Konut Uygulama Sonuçları ve Son Zamanlardaki Gelişmeler*, Yayın No Genek: 95 Ar-Ge 36, Ankara.
- Toffler, A (1996). *Üçüncü Dalga*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Toka, C (1987). *İnsan Araç Bağlantısında Ergonomik Tasarım İlkeleri*. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayını, s.73.
- TOKİ, (2011). *Geleceğin Türkiye’sini İnşa Ediyoruz*, Kurum Profili (2010-2011).
- Topçu, K (2011). “Kent Kimliği Üzerine bir Araştırma: Konya Örneği”. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (2), 1048-1072.
- Touraine, A (2004). *Modernliğin Eleştirisi*. Çev: Hülya Tufan, YKY, İstanbul. [Critique de la Modernite, 1992]
- Trost, J (1981). “Cohabitation in Nordic Countries. From Deviant Phenomenon to Social Institution”. *Journal of Family and Economic Issues*, 4/4, 401-427.

- Turgut, H. ve Akbalık, E (2004). *Küresel ile Yerel Arasındaki İstanbul'da Yeni Konut Eğilimleri, Konut Değerlendirme Sempozyumu İçinde*, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Tutal, O (2001). *Toplu Konut Alanlarında Biçimsel Yapının Mekan Dizimi Yöntemiyle Değerlendirilmesi Eskişehir Örneği*, TC Anadolu Üniversitesi Yayınları No 1262, Mühendislik Mimarlık Fakültesi Yayınları No 3, Eskişehir.
- Türk Dil Kurumu (2005). Nisan 15, 2021 tarihinde www.tdk.gov.tr adresinden alınmıştır.
- Türkiye İstatistik Yıllığı (2004). *Turkey's Statistical Yearbook*, TC. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- Uçar, T. F (2004). *Görsel İletişim ve Grafik Tasarım*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Ulusoy, H. E (2015). *Sanayi Yapıları Plan Şemalarının Değişim Süreci-Konya Örneği*, Selçuk Üniversitesi Konya.
- Ulusoy, M (1999). *Konya'da Apartman Yapılarının Tarihsel Gelişimi*, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Ulusoy, M (2009). "Geleneksel Türk Evinden Apartmana: Tarihi Süreç İçinde Konya'da Değişen Konut". *İpek Yolu Konya Ticaret Odası Dergisi*, 175-181.
- Ulusoy, S (2018). *Mimaride Modern Yaklaşım: Kolektif Yaşam Alanları*, Gökçen Kumaş Uçan'ın sözü web: <https://blog.quicksigorta.com/trend/mimaride-modern-yaklasim-kolektif-yasam-alanlari-750>
- Ulus, T. ve Ünlü, A (1989). *Ataköy 9. Kısım Küçük Konutların Fiziksel ve Sosyo Kültürel Açısından Değerlendirilmesi, Ataköy Toplu Konut Uygulamaları Değerlendirilmesi Panel Bildirileri*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Uzun, O (2011). *Günümüz Orta ve Üst Sosyo Ekonomik Düzey Apartman Konutlarının Antre, Mutfak ve Banyolarında Depolama Kapasiteleri Üzerine Bir Araştırma*. G. Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Uzunoğlu K. ve Özer H (2014). *Toplu Konutların Ön Tasarım Aşamasında Değerlendirilmesi*. Doktora Tez Çalışması, (Megaron)
- Ünlü, A (1998). *Çevresel Tasarımda İlk Kavramlar*. İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul
- Ünlü, S (2014). *Küreselleşen Dünyada Yeni Kentsel Kurgular: Stüdyo Dairelerde Yaşam*, YLT, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ünsal Gülmez, N. & Ulus Uraz, T (2011). "Metropolde Çeşitlenen Hanehalkları ve Konut". *İTÜ DERGİSİ/a*, 9(1).
- Ünügür, S, M (1997). *Mutfak ve Ergonomik Çözümlemesi*. Yapı 188, Ek 3.
- Ünügür, S. M (1973). *Kültür Farklarının Mutfaklarda Mekan Gereksinmelerine Etkilerinin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Ergonomiks Metod*. Doktora Tezi, İTÜ Mimarlık fakültesi, İstanbul.
- Üst, S (2015). "Konutlarda İç Mekan İle Mobilya Etkileşimi Bağlamında Mobilyaya Dair Özelliklerin İncelenmesi". *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(15), 103-118.

- Üst, S (2015). “Toplu Konutlarda Yaşama Mekanları ile Seri Üretim Mobilya Etkileşimi Üzerine Bir Araştırma”. *Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Veral Emerce, G (2019). *Küçük Metrekareli Konutların İç Mimari Açısından İncelenmesi*, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Y.L. Tezi.
- Vestbro, U. D (1993). *The Study of Collective Housing: A Swedish Perspective in The Meaning and Use of Housing*, pp. 405-424, Ed. Arias, E. G., Avery, Aldershot.
- Whiton, A.S (1974). *Interior Design and Decoration*. New York: J.P. Lippincott Company.
- Wirth, L (2002). *Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme, 20. Yüzyıl Kenti içinde*, ss. 77-106, Eds. Hatt, P. K.,Reiss, A.J., Çev: Duru, B., Alkan, A., İmge Kitabevi, İstanbul.
- Woodward, A (1991). *Communal housing in Sweden. A remedy for the stress of everyday life, in New Households New Housing*, pp.71-94, Eds. Frank, K. A., Ahrentzen, S., Van Nostrand Reinhold, New York.
- Wright, G (1990). Family Patterns in *Housing, Structure, Symbol and Site*, p.52-53, Taylor, L., Rizzoli, New York.
- Yagi, K (1986). *A Japanese Touch for Your Home*. Tokyo: Kodansha International Ltd.
- Yamamoto, T (1989). *Geleneksel Türk ve Japon Evlerinin Mekansal ve Yapısal Açından Karşılaştırılması ve Koruma Yöntemlerinin İncelenmesi*. Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yavuz, F., Keleş, R. ve Geray C (1978). *Şehircilik: Sorunlar-Uygulama ve Politika*, AÜ SBF Yayınları, Ankara.
- Yayınoğlu, P. E. ve Sunar, A. F (2008). *Kent Görsel Kimlik ve İletişim*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Yazıcı, S (2006). *Para ‘Rezidans’ Peşine Düştü*, Ekonomist Emlak Market Eki, Mayıs 2006, ss.20-25.
- Yenice, M. S (2005). *Kentsel Planlama Sürecinde Konya Kent Formunun Gelişimi Üzerine Bir Araştırma*. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yenice, M. S (2012). “Konya Kentinin Planlama Tarihi ve Mekânsal Gelişimi”. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Fen Bilimleri Dergisi*, 28 (4), 343-350.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K (1995). *Orta Nitelikli Konutlarda Ebeveyn Yatak Odası Planlaması için Optimum Çözümler*. Eylemlere Yönelik Kullanıcı Gereksinimleri ve İç Donatım Elemanları, G.Ü. Fen Bilimler Enstitüsü, Yük. Lisans Tezi, Ankara, 145-149.
- Yıldırım, K (1999). *Konut Mutfaklarının Mekân Ve Donatı Organizasyonunda Ergonomik Yaklaşım*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, K. ve Hidayetoğlu, M. L (2006). *Türk Yaşam Kültürünün Geleneksel Türk Evlerindeki Yansımaları*.

- Yıldırım, K., Aras, R. ve Tosun, Ö., (2005). “Orta Sosyo-Ekonomik Düzeye (SED) Sahip Kullanıcıların Konut Banyolarının İç Mekan Çözümlemesi”. *Politeknik Dergisi*, 8 (4), 351- 358.
- Yıldırım, K., Hacıbaloğlu, M (2000). “Konut Mutfakları ile ilgili Ergonomik Bir Araştırma”, *G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. Cilt:13, No:3, 549-566.
- Yıldırım, S (2000). ‘*Tasarlanmış Derinliksizlik*’ Karşıtı ‘*Tasarlanmış Derinlik*’ ve *Nouvel Mimarlığı*, *Arredomento Mimarlık*, 10, 81-86.
- Yıldırımtop, S (2017). *Günümüz Üst Sed Konutlarının Ebeveyn Yatak Odalarında Bulunan Elbise Dolaplarının Yeterliliklerinin Belirlenmesi*. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Yıldız, E (2011). *Konya’da Dışa Kapalı Konut Yerleşmelerinde Kullanıcı Memnuniyeti Araştırması*, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yılmaz, A. Z., Akgüç, A., Gali, G., Ganiç Sağlam, N. ve Ashrafian Bonab, T (2015). *Binalarda Maliyet Optimum Enerji Verimliliği Seviyesi için Türkiye Koşullarına Uygun Yöntemin ve Referans Binaların Belirlenmesi*, TÜBİTAK 1001.
- Yırtıcı, H (2005). *Çağdaş Kapitalizmin Mekansal Örgütlenmesi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Zukin, S (1982). *Loft Living, Culture and Capital in Urban Change*. New York, Rutgers University Publishing.

İnternet Kaynakları

- Url-1: <https://www.asialogy.com/japon-mimarisi-geleneksel-konut-mimarisi/> (Erişim Tarihi: 24.08.2020)
- Url-2: <https://www.realestate-tokyo.com/living-in-tokyo/japanese-culture/whats-tatami/> (Erişim Tarihi: 24.08.2019)
- Url-3: https://www.researchgate.net/publication/328449875_THE_EFFECTS_OF_NATURAL_ENVIRONMENTAL_DATA_IN_THE_TRADITIONAL_JAPANESE_HOUSE_DESIGN/figures?lo=1 (Erişim Tarihi: 08.07.2020)
- Url-4: <https://www.vbenzeri.com/mimari/e-1027> (Erişim Tarihi: 08.07.2020)
- Url-5: <https://www.arkitektuel.com/rietveld-schroder-evi/> (Erişim Tarihi: 06.08.2020)
- Url-6: <https://www.arkitektuel.com/farnsworth-evi/> (Erişim Tarihi: 24.08.2019)
- Url-7: <https://www.teknolsun.com/2017/11/roadhaus-wedge-tekerlekli-ev.html> (Erişim Tarihi: 24.08.2019)
- Url-8: <https://narchitects.com/work/carmel-place/> (Erişim Tarihi: 08.08.2020)
- Url-9: <https://lifeedited.com/a-mix-of-old-and-new-victorian-home-in-london-is-converted-into-micro-apartments/> (Erişim Tarihi: 14.08.2020)
- Url-10: <http://www.eskiistanbul.net/3170/silahtaraga-elektrik-santrali> (Erişim Tarihi: 20.08.2018)
- Url-11: <http://www.jameslawcybertecture.com/?section=projects&id=1149> (Erişim Tarihi: 17.08.2019)
- Url-12: <http://v2.arkiv.com.tr/p6791-1-levent-mahallesi.html> (Erişim Tarihi: 21.07.2019)
- Url-13: https://www.yapikatalogu.com/proje/konut-gary-chang-evi_204 (Erişim Tarihi: 24.08.2019)
- Url-14: <https://residenceindex.com/proje/14/sapphire-residence.html> (Erişim Tarihi: 24.08.2018)
- Url-15: <https://www.nef.com.tr/projeler/nef-levent-163#galeri> (Erişim Tarihi: 10.06.2021)
- Url-16: <https://www.arkitektuel.com/kristal-saray/> (Erişim Tarihi: 10.06.2021)
- Url-17: https://en.wikipedia.org/wiki/Galerie_des_machines (Erişim Tarihi: 24.08.2018)
- Url-18: <https://www.archdaily.com/109135/ad-classics-barcelona-pavilion-mies-van-der-rohe> (Erişim Tarihi: 10.06.2021)
- Url-19: <https://v3.arkitera.com/v1/diyalog/ihsanbilgin/lecorbusier.htm> (Erişim Tarihi: 24.08.2019)
- Url-20: <http://www.wimmerundpartner.com/index.php?seite=projekte&projekt=grieshof&id=1&lang=de> (Erişim Tarihi: 10.08.2019)
- Url-21: <https://www.dezeen.com/2017/01/19/penda-thousand-yards-pavilion-modular-wooden-village-beijing-horticultural-expo/> (Erişim Tarihi: 10.06.2021)

- Url-22: <http://www.fabiofeminofantascience.org/RETROFUTURE/RETROFUTURE18.html> (Erişim Tarihi: 18.08.2019)
- Url-23: <https://krmlks.wordpress.com/2015/03/20/diagoon-houses/> (Erişim Tarihi: 14.08.2020)
- Url-24: <https://www.unstudio.com/en/page/11809/water-villas> (Erişim Tarihi: 24.08.2019)
- Url-25: <https://www.semanticscholar.org/paper/CONTEMPORARY-MINIMALISTIC-TENDENCIES-IN-OF-HOUSES--Architekturze-Jednorodzinnych/dd81ba3a1f42236c87b3a6d195040f0817abbffc> (Erişim Tarihi: 08.07.2020)
- Url-26: <http://www.tabanlioglu.com/project/levent-loft/>
- Url-27: <https://www.nurus.com/tr/tasarimci/omer-unal>
- Url-28: <https://www.archiproducts.com/en/designers/alessandro-becchi>
- Url-29: <http://studiotilt.com/projects/club-bankside/> (Erişim Tarihi: 24.08.2019)
- Url-30: <https://tr.pinterest.com/pin/505529126893984771/> (Erişim Tarihi: 10.06.2021)
- Url-31: <http://www.allanwexlerstudio.com/projects/vinyl-milford>
- Url-32: <http://www.nils-frederking.de/2moeb2pi.htm> (Erişim Tarihi: 11.08.2019)
- Url-33: <https://tr.pinterest.com/pin/419960734002517359/> (Erişim Tarihi: 24.08.2019)
- Url-34: <https://www.contemporist.com/modern-tea-house-in-shanghai/>
- Url-35: <https://tr.pinterest.com/pin/779685754210075808/> (Erişim Tarihi: 10.06.2021)
- Url-36: <https://www.miliashop.com/en/miniatures/1078-miniature-well-tempered-chair-arad-vitra.html> (Erişim Tarihi: 24.08.2019)
- Url-37: <https://v3.arkitera.com/h19205-le-corbusier-nin-yasayan-marsilya-> (Erişim Tarihi: 24.08.2019)
- Url-38: <https://3dkonut.com/dumankaya-ritim-istanbul/projesi/>
- Url-39: <https://tr.expertolux.com/interer/dizajn-malenkoj-kvartiry-studii-optimalnaya-meblirovka-i-zonirovanie.html> (Erişim Tarihi: 10.06.2021)
- Url-40: <https://tr.pinterest.com/pin/77053843611596300/> (Erişim Tarihi: 24.08.2019)
- Url-41: <https://tr.pinterest.com/pin/425519864798856489/>
- Url-42: <https://tur.thehomelifemag.com/compact-kitchen-designs-for-small-spaces> (Erişim Tarihi: 10.06.2021)
- Url-43: <https://www.architectureartdesigns.com/baitasi-house-of-the-future-by-dot-architects-in-beijing-china/> (Erişim Tarihi: 24.08.2020)
- Url-44: <https://arquitecturaviva.com/works/all-i-own-house-yolandas-house-madrid> (Erişim Tarihi: 14.07.2019)
- Url-45: <http://www.konya.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 14.08.2018)

- Url-46: <https://www.nufusu.com/il/konyanufusu#:~:text=Bu%20n%C3%BCfus%2C%201.118.850%20erkek,%2C%20%50%2C27%20kad%C4%B1nd%C4%B1r.> (Erişim Tarihi: 08.07.2020)
- Url-47: <http://www.konyadayatirim.gov.tr/konya.asp?SayfaID=4> (Erişim Tarihi: 10.08.2019)
- Url-48: www.yok.gov.tr, 2016 (Erişim Tarihi: 24.08.2020)
- Url-49: <http://www.konyada.yatirim.gov.tr/konya.asp?SayfaID=4>
- Url-50: <https://www.csb.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 24.08.2019)
- Url-51: <https://www.selcuklu.bel.tr/ilcemiz/detay/277/nufus-dagilimi.html> (Erişim Tarihi: 24.08.2019)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Hatice ÇINAR

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : 2010, Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : 2015, Selçuk Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Anabilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

İŞ DENEYİMİ

Stajlar :

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : 2013, Öğretim Görevlisi, Selçuk Üniversitesi

Tarih: 16 Temmuz 2021

EK 1. ANKET FORMU

A. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER İLE İLGİLİ SORULAR	
1. Cinsiyetiniz: ☐ Kadın ☐ Erkek	2. Yaşınız: ☐ 18-25 ☐ 26-35 ☐ 36-45 ☐ 46-64 ☐ 65 ve üzeri
3. Eğitim seviyeniz (en son mezun olduğunuz kuruma göre işaretleyiniz): ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Önlisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora ve üstü	
4. Medeni haliniz: ☐ Bekar ☐ Evli ☐ Dul / Ayn yaşıyor / Boşanmış	5. Oturduğunuz kapalı yerleşim sitenizi yazınız:
6. Oturduğunuz daire tipi nedir? ☐ 1+0 ☐ 1+1 ☐ 1+1 Dupleks ☐ 2+1 ☐ 2+1 Dupleks ☐ 3+1	7. Konutu kullanım şekliniz nedir? ☐ Konut ☐ İş ☐ Konut+İş
8. Konutun mülkiyeti kime ait? ☐ Ev sahibi ☐ Kiracı	9. Konutta oturma süresi nedir? ☐ 1-6 Ay ☐ 6-12 Ay ☐ 1-3 Yıl ☐ 3 Yıl ve üzeri
10. Gelir durumunuz: ☐ 0-2.325 ☐ 2.326-5.000 ☐ 5.001-7.500 ☐ 7.501 ve üzeri	11. Ev halkı niteliği: ☐ Yalnız ☐ Çocuksuz Aile ☐ Tek ebeveynli ☐ Çekirdek Aile ☐ Geniş Aile ☐ Birlikte Yaşıyor ☐ Ev arkadaşı
12. Ev halkı büyüklüğü: Çocuk (15 yaş altı) Yetişkin	
13. Meslek/ meşguliyet ☐ Ev hanımı ☐ Öğrenci ☐ İşçi/hizmetli ☐ Memur/teknik eleman/uzman ☐ Ordu mensubu (uzman, astsubay, subay) ☐ Ücretli, kıdemli, nitelikli uzman (avukat, doktor, mimar, mühendis, akademisyen vb.) ☐ Kendi hesabına çalışan nitelikli uzman (avukat, mimar, eczacı, mali müşavir vb.) ☐ Kendi hesabına yalnız çalışan (işyeri sahibi, esnaf vb.) ☐ Emekli ☐ İşsiz şu anda çalışmıyor	

B. YAŞAM BİÇİMİ İLE İLGİLİ SORULAR

14. Apartman komşularınızla ilişki düzeyinizi, “çok sık” ile “hiç” arasındaki derecelendirmede size uygun olanı işaretleyiniz.	Çok Sık	Sık	Ara Sıra	Çok Az	Hiç
Karşılaştıkça selamlaşma	☐	☐	☐	☐	☐
Alet ve mutfak malzemeleri alışverişi	☐	☐	☐	☐	☐
Çiçek sulama ev hayvanı bakma	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuklara göz kulak olma	☐	☐	☐	☐	☐
Çocukların oynaması/birlikte ders çalışması	☐	☐	☐	☐	☐
Hanımlar arası çay/oturma ziyaretleri	☐	☐	☐	☐	☐
Aile/Arkadaşlar arası görüşme	☐	☐	☐	☐	☐

15. Hafta içinde 24 saatlik zaman diliminin uykuyu hariç genellikle ne kadarını evde geçiriyorsunuz? ☐ 4 saat ☐ 8 saat ☐ 12 saat ☐ 16 saatten fazla	16. Hafta sonunda 24 saatlik zaman diliminin uykuyu hariç genellikle ne kadarını evde geçiriyorsunuz? ☐ 4 saat ☐ 8 saat ☐ 12 saat ☐ 16 saatten fazla

17. Hafta içi akşamları genellikle meşgul olduğunuz üç aktivite hangileridir?	1. Sırada	2. Sırada	3. Sırada
Çocuklarla ilgilenmek	☐	☐	☐
Ders/iş çalışmak	☐	☐	☐
Ev halkıyla sohbet	☐	☐	☐
Komşularla sohbet	☐	☐	☐
Kişisel bakım/ banyo	☐	☐	☐
Kitap okumak/ Müzik dinlemek/ Spor yapmak	☐	☐	☐
Tv seyretmek	☐	☐	☐
Telefonla ilgilenmek	☐	☐	☐
Bilgisayar kullanma (internet ve/veya oyun için)	☐	☐	☐
Yemek yemek	☐	☐	☐

C. MEKAN TERCİHLERİ İLE İLGİLİ SORULAR

18. Evinizde fazladan bir oda olsa hangi amaçla kullanmak isterdiniz? ☐ Çalışma Odası ☐ Yatak Odası ☐ Çamaşır Odası ☐ Kiler ☐ Diğer.....	19. Eviniz size göre: ☐ Sadece bannacak bir yer ☐ Tamamen size ait bir yer ☐ Kendinizi en rahat hissettiğiniz yer ☐ Kişiliğinizi yansıtır ☐ Statü simgesidir ☐ Diğer.....	20. Size göre öncelikli, olan evin: ☐ Konforudur ☐ Sağlamlığıdır ☐ Yeniliğidir ☐ Büyüklüğüdür ☐ Manzarasıdır ☐ Güvenliğidir ☐ Fiyatıdır ☐ Diğer..... ☐ Dış güzelliğidir

21. Kontunuzda yaptığınız değişiklikler nelerdir? (lütfen uygun olan bütün seçenekleri işaretleyiniz)

☐ Duvar yıkma-ekleme	☐ Mutfak dolapları yenileme
☐ Kapı-pencere açma kapama	☐ Mutfak dolapları ekleme
☐ Tesisat yenileme	☐ Mutfak duvar, döşeme kaplaması değiştirme
☐ Balkon kapama	☐ Kapı-pencere doğrama değiştirme
☐ Giriş dolapları (vesitiyer) yenileme	☐ Ahşap parke kaplama
☐ Giriş dolapları (vesitiyer) ekleme	☐ Halı kaplama
☐ Banyo dolapları yenileme	☐ Pvc kaplama
☐ Banyo dolapları ekleme	☐ Kağıt-lambri kaplama
☐ Banyo vitriyeye değiştirme	☐ Boya-badana yapma
☐ Banyo duvar, döşeme kaplaması değiştirme	☐ Seramik-granit-mermer parke kaplama
	☐ Değişiklik yapmadım

22. Yaşadığınız konutu tercih etme nedenlerinizin size göre önemini, "Çok Önemli" ile "Hiç Önemli Değil" arasındaki derecelendirmede size uygun olanı işaretleyiniz.

	Çok Önemli	Önemli	Kararsız	Az Önemli	Hiç Önemli Değil
Konum	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
Komşuluk ilişkisi	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
Güven(ir)lik	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
Konut büyüklüğü/ Kullanışlılık	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
Hizmet ve diğerleri	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐

D. DONATI TERCİHLERİ İLE İLGİLİ SORULAR

23. Konutun yaşama alanında yer alan sabit mobilyalar:

Sadece seri üretim (hazır) mobilya kullanıyorum. Sadece özel üretim (kendi yaptırdığım) mobilya kullanıyorum.
 Seri üretim ve özel üretim beraber kullanıyorum.

25. Mobilyaları mekânda yerleştirirken sorun yaşadınız mı?

Evet Hayır

Evet ise neden?

Planlama Küçük alan Büyük mobilyalar İhtiyaç fazlası mobilya

26. Konutunuzdaki sabit mobilyalardan memnun olduğunuz özellikleri işaretleyiniz.	Kullanışlı	Estetik	Sağlam	Ergonomik	Erişim kolaylığı (Yükseklik)	Yok
Giriş dolap	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mutfak dolap	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yatak odası (elbise) dolabı	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Banyo dolap	☐	☐	☐	☐	☐	☐

24. Salonunuzda yer alan “mobilyalar ve miktarları” nelerdir? Ekleme istediğiniz mobilyalar varsa miktarıyla birlikte ‘diğer’ kısmına yazınız.	Miktarları						
	0	1	2	3	4	5	6
Tek kişilik koltuk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
İkili kişilik kanepeler	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Üç kişilik kanepeler	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Puf	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
L biçimli oturma	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Orta sehpa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zigon sehpa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tv ünitesi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kitaplık	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vitrin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Konsol	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yemek masası	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sandalye	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Çalışma masası	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Diğer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

27. Konutunuzda mekan-donarı-kullanıcı etkileşimi ile ilgili sorulardan “Çok Memnunum” ile “Hiç Memnun Değilim” arasındaki derecelendirmede size uygun olanı işaretleyiniz.	Çok Memnunum	Memnunum	Ne Memnun Ne Memnun Değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	Yok
Sabit mobilyalarnızın mekan içerisinde birden fazla işleve (fonksiyona) imkan sağlamasından memnun musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Konutunuzdaki giriş dolaplarınızın (vestiyer) depolama kapasitesinden / hacminden memnun musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Giriş dolaplarınızın ölçüleri ile insan ölçülerinin birbiri ile uyumundan memnun musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Konutunuzdaki mutfak dolaplarınızın depolama kapasitesinden / hacminden memnun musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mutfak dolaplarınızın ölçüleri ile insan ölçülerinin birbiri ile uyumundan memnun musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Konutunuzdaki yatak odası elbise dolaplarınızın depolama kapasitesinden / hacminden memnun musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elbise dolaplarınızın ölçüleri ile insan ölçülerinin birbiri ile uyumundan memnun musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Konutunuzdaki banyo dolaplarınızın depolama kapasitesinden / hacminden memnun musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Banyo dolaplarınızın ölçüleri ile insan ölçülerinin birbiri ile uyumundan memnun musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

28.	Varsa önerileriniz belirtiniz:
Yardım ve katkılarınız için teşekkür ederiz.	

EK 2. ETİK KURUL FORMU

Evrak Tarih ve Sayısı: 15/09/2020-E.4367

T.C.
KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

BEBEMGA

Sayı : 46409256-300
Konu : Prof. Dr. Kerim Çınar Hk.

Sayın Prof. Dr. Kerim ÇINAR
Öğretim Üyesi

Küçük Konutlarda Antropometrik Verilere Dayalı Mekan-Donatı-Eylem İlişkisi isimli araştırma projesi çalışmasının Prof. Dr. Kerim ÇINAR'ın sorumluluğunda Yardımcı Araştırmacı olarak Hatice ÇINAR'ın katılımları ile yürütülmesi ile ilgili İnsan Araştırmaları Etik Kurulumuza yapmış olduğunuz başvurunuz 14.09.2020 tarihli 2020/04/09 sayılı kararımızda değerlendirilmiştir. İlgili çalışmanızda Üniversitemizin adının geçmemesi, Covid-19 virüsü nedeniyle Ülkemizde yaşanan salgın sürecinde sosyal mesafe kurallarına ve salgın için alınan kararlara uyarak çalışmanız şartı ile kurulumuzca uygun bulunmuştur.
Çalışmalarınızda başarılar diler gereğini saygılarımla rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Çağatay ÜNÜSAN
İnsan Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

Mevcut Elektronik İmzalar

- Prof. Dr.

Akabe Mahallesi Alaaddin Kap Caddesi No:130 Karatay/Konya
Telefon No: 444 1251 Faks No: 0332 202 00 44
E-Posta: rektorluk@karatay.edu.tr İnternet Adresi: www.karatay.edu.tr
Kep Adresi: ktokaratayuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi İçin: Celaledin ÇİBİK
Unvan: Sekreter
Telefon No: 444 1251-7258

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.